

Registered No. M. 1856. 7th MAY 1931

సంపు. ౮ ప్రజోత్పత్తి సం. వైశాఖమాసము సంఖ్య ౫

వెలువడినది!

త్వరపడుడు!!

వెలువడినది!!!

జీవన ప్రభాతము

ఆంధ్ర గ్రంథమాలయందలి పదునైదవ గ్రంథము

అనువాదకులు: శ్రీ పోలవరపు రామబ్రహ్మముగారు B. A., Murugan the Tiller (మురుగ్ ది టిల్లరు) అను పేరన శ్రీ కే. యస్. వెంకటరమణిగారు ఆంగ్ల భాషను రచించిన సప్రసిద్ధనవల కిది అనువాదము. ఇది రమణీయమయిన సాంఘిక నవల. పాశ్చాత్య విద్యావిధానము, పాశ్చాత్య సంస్కారము, పాశ్చాత్య దర్శనములు మొదలగువానివలన గలుగు కష్టములు ఇందు చక్కగ వర్ణితములయినవి. ఆంధ్రవాఙ్మయమున నిట్టి కథావిధానము గల యీ నవల క్రొత్తది. ఆంధ్రులెల్లరు చదువవలసినది. క్రాను రూ. ౨౭౬ పుటలు. వెల రు. ౧-౦-౦ మాత్రము.

తపాలా ఖర్చు ప్రత్యేకము.

త్వరపడుడు!

వెలువడినది

త్వరపడుడు!

భారతీయ చిత్రకళ

గ్రంథకర్త: తలిశెట్టి రామారావుగారు, బి. ఏ., బి. యల్.

ఇది ఆంధ్ర గ్రంథమాలయందు పదుమూడవ గ్రంథము. ప్రాచీనకాలము నుండి భారతదేశమున చిత్రకళ పొందుచువచ్చిన మార్పులు, అభివృద్ధి మొదలయిన విషయములు, హైందవ చిత్రలేఖనోదయము, బౌద్ధకాలమునాటి చిత్రకళ, అజంతా విధానము, బాఫ్తవిహారములందలి చిత్రకళ, మొగలు చిత్రకళావిధానము, రాజ పుత్ర-చిత్రముల ఖరీ, నేటిచిత్రములు మొదలయినవాని గూర్చిన చరిత్రాదులు వివరముగా నీ గ్రంథమున చర్చింపబడినవి. ఆయాకాలపు చిత్రవిధానమును దెలుపు నట్టి త్రివర్ణ ఏకవర్ణచిత్రములు నలువది ఇందు గలవు. చిత్రకారులు, చిత్రకళాజ్ఞాను పులు, చిత్ర కళాభిమానులు నగు నాంధ్రులెల్లరు తప్పక చదువవలసిన గ్రంథము. వెల రు. ౧-౦-౦.

తపాలా ఖర్చు ప్రత్యేకము

మేనేజరు, ఆంధ్ర గ్రంథమాల,

7, తంబుశెట్టివీధి, మద్రాసు.

దానిని మీకొరకే వినియోగింపుడు

ఈ ద్వారానే అభిమానులకు

మీరు నిలువ చేయగలిగిన శ్రీధనము—
మీ తండ్రి—సోదరుడు—భర్త—పుత్రుడు—
వీరిలో నెవరివద్ద మీ రుంచినను సరే, దానిని
మీకొరకే వినియోగింపుడు.

ఆధనముతో నగలుకొని వానిని
మీరు ధరింపుడు.

పురుషులెల్ల పురుషును.....
ఈ సంగతి మీకు బాగుగా తెలిసియే
యున్నది. కావున మీకు హక్కు
గల శ్రీధనము బాంకిలోను నమ్మ
కములేని వాటాలక్రిందను నిలువబడి
యుండగూడదు.

ఆధనము యెల్ల పురుషును మీకంటి
యెడటనే మీ వంటిమీదనే యుండ
వీలగునట్లు, దానితో మీ క్షారకు
సాగైన నగలను కొనుడు.

మేముతయారుచేయించిన నగ
విలువ యెన్నటికిని తగ్గిపోదు. నగ
లను అందముగా చేయించుటమే
ప్రత్యేకాభిమతము. ఈవిషయమున
మేమే అగ్రగణ్యుల మనిగూడ సవి
వయముగ తేలువునున్నాము.

మీరు మొదట మావద్ద కొను
నట్టి అలంకారము మీకు మిక్కిలి
సంతృప్తికరముగా నుండుటకే
మేము ప్రయత్నించెదము. అటు
పిమ్మట మీ రెల్లప్పుడును మావద్దనే
కొనుచుందురు, మీ మిత్రులకు
గూడ సిఫార్సు చేయుచుందురు.

ఉమ్మడి రామయ్యశెట్టి గురుస్వామిశెట్టి కంపెనీ,

బంగారు నెండి నగలను తయారుచేయువారు,

25, చైనాబజారు రోడ్డు

చెన్నై పురి.

62, గోవిందప్పనాయక వీధి

ఆశ్చర్యము! జయవశేకరణి లేక అద్భుతమైన తాయత్తు అత్యాశ్చర్యము!!

ఈ తాయత్తు అద్భుతమైన క్రియతో నయరుచేయబడినది. ఇది ధరించిన ప్రతిమనుజునకును, వారికోరికలు తప్పక యీడ్చుచుండును. ఇది ధరించినవెంటనే మనకునకు సుత్యాసమును, అధికారుల యాదరణయును, వాణిజ్యమునందు లాభమును, ఉద్యోగలాభము, పరీక్షలయందు గెలుపొందుటయు, మొదలగు కుభములు జరుగుచుండును. ఇవియేగాక మనల నానహించియుండు పిశాచములను పోగొట్టి యితరకష్టములనుండి తొలగించి పరమేశ్వర కృపా ప్రాప్తులజేయును. పసిపిల్లలనానించిన బాలగ్రహాది ప్రతిబంధకములుగూడ తప్పించి, వారికి సంతోష మొనగూర్చును. గ్రహచారమువలన కలిగిన సర్వరోగములను ఉపశాంతింపజేసి న్యాయధర్మబద్ధములందు జయముకలుగుటకై కావలసిన చో ప్రత్యేకపు తాయత్తులు పంపబడును.

ఒక్కొక్క తాయత్తు రు. 2-0-0; 10 తాయత్తులు రు. 15-0-0 } పోస్టేజీ ప్రత్యేకము.
ప్రత్యేక కార్యలాభములకొరకు ప్రత్యేకపు తాయత్తులు ఒక్కొక్కటి రు. 50-0-0 }
గాంధీమహాత్ముని కారాగృహ విముక్తితెచ్చిన వైద్యశిరోమణియొక్క- యపూర్వజ్యోతిషము
హనుమాన్ ఆరాధన! మీరు విధివిధానము తెలియగోరవరా?

అయినచో తిరుగు టపాలలో కావలసిన ప్రశ్నలను పంపుడు. ప్రతిప్రశ్నకును నెంబరు వేయాలెను. మీవిలా సము పూర్తిగా తెలియజేయవలెను. జాబితా యు సరియైన కాలముగూడ తెలియజేయవలెను. నెంబరు సరియైన జవాబులను పొందగలరు. 5 ప్రశ్నలకు రు. 1-0-0 వి. పి. చేసినచో రు. 1-4-0. పై ప్రశ్నలకు ఒక్కొక్కదాని రు. 0-4-0 చొప్పున చార్జి చేయబడును.

వి. కె. శరణోపాచార్యులు,

హనుమదుపాసీ, శోశిమ్మకు, తిరుత్తణి, చిత్తూరుజిల్లా, మద్రాసు రాజధాని.

లోకప్రసిద్ధిబొందిన

పి. వి. రాజన్ అందు కంపెనీవారి

మదరాసు ముక్కుపోడి

గాటు, కమ్మదనం, సుమాసన అన్నిటలో క్రేస్తమైనది.

ధర నెం. 1 ముక్కుపోడి వీకె 1-కి 0-0-0

నెం. 2 (120 తులములవీకె) వీకె 1-కి 3. 4-0

కలకత్తా, పునా, మైసూరు మొదలయిన వస్తు ప్రదర్శనశాలలలో బంగారుపతకములు బహుమానము పొంది డాక్టర్ల నల్ల పరిశోధింపబడిన

R. S. సుగంధ ముక్కుపోడి

దీనిని పుయ్యోగించుటవల్ల శీతలతాప, పీడనము, తలసాన్ని మొదలయిన శిరోరోగములను నివారించును.

ధర బాటిలు 1-కి 0-4-0. డబ్బు 2-4-0.

24 తులముల టిక్కు 1-12-0.

పోస్టేజీ వి. పి. వగయిరా రెయిలుచార్జి ప్రత్యేకము.

మిగిలిన వివరములకు

పి. వి. రాజన్ అందు కంపెనీ,
నెం. 44, గోవిందప్పనాయకన్ వీధి, మదరాసు. వి.

“ఆయిల్ ఇంజన్ డ్రైవింగ్”

“స్టీమ్ ఇంజను డ్రైవరుల బుక్”

ఈ రెండు పుస్తకములు క్రొత్తగా తెలుగులోకి తెలుపబడినవి. ఇవి స్థాపకశ్రీలలో, వర్క్కు-పాపులలో, నీటి పంపింగ్ ఇంజనులవద్దగల పనిచేయువారికి, ఇంజనీరింగు విద్యార్థులకు, ఎంజిన్లకు మొదలగువా రందరకు ఉపయోగించును.

ఒక్కొక్క పుస్తకము వెల రూ. 2-0-0

ఆర్డరుతోపాడే పుస్తకము ఒకటికి నాలుగు అశాల చీట్లు అడ్వాన్సు పంపిన పుస్తకములు వి. పి. పి. చేయబడును.

నలయువారు;—

కోట యజ్ఞ రామశర్మ

మెకానికల్ ఇంజనీరు,

చింతగుంట పాలెం, మచిలీ బండరు.

(Madras Presidency) MASULIPATAM.

బలహీనముగా
నున్నట్లున్నది

సేనటోజనుతో నూతనశక్తిని
తెప్పించుము

సేనటోజను వాడిన కొద్దివారములలో
బలాగోగ్యములు పెండును చేపూర్చును.

పూనాలో నుప్రసిద్ధమైన డాక్టరు వి.
యస్. యచ్. యిట్లు వ్రాసిరి.

“కాయలాక్షణికవారికి తిరిగి వరచాల
పుష్టిని సదీపింతురుగలిగింతురు. సేనటోజను
చాల ఉపయుక్తమైనది. మలేరియా వ్యాధి
గ్రస్తులకు మంచి ఆహారము.”

సేనటోజను సేవించిన మీరుపూడ బలి
ష్టులై శక్తిమంతు లగుదురు. శాలిషవారము
లుపయోగించినంతనే బలాగోగ్యమందు
చేపూర్చి ఆనందాభియందు నోలొడించును.

SANATOGEN

మంచి టూనిక్ ఆహారము

కెమిస్టు లందరిద్దరు దొరకును
అయ్యారు చేయునప్పుడుగాని
పాక్షిక చేయునప్పుడుగాని
చేతులతో నంటబడదు

(4)

అయ్యుర్యేదానాశ్రీ, అష్టాధిపతి,

కందుకూరి వేంకటసుబ్బారావు,

ఎం. డి. ఎ. గారి

కామామృతము

స్వచ్ఛమైనందు, అనేకవిదేశీయములను బ్రహ్మాతిశయించిన యాచనము.
రాత్రిపూట యొకమాత్రపుచ్చుకొని ఎంతనిస్సారమైనను కృతమైనను పెంట్లనే సంపూర్ణ
సౌఖ్యము నీయగలదు. 5 దినములలో మూత్రములో గలిసిగాని ముందుపెనుకలగాని
నిద్రలోగాని పోయెడి కీర్ణమును దృఢముగా నిలిపేయును. మధ్యనపుంజలము, నర
ముల బలహీనముగలవారు ఈ మందునే డ్రెక్కి పూతగాయనాడ నుపయోగించిన విశిష్ట-లి
శక్తివంతులు కాగలరు. పెంట్లనే పరీక్షించుచు. ఈ తరచులు రహస్యముగా నుండు
బడును. మానవ మదరాసు గవర్నమెంటువారిచే నిశ్చితమైన అయ్యుర్యేదానములు
నూడ వెక్కులు గలవు. యోగ్యతాపత్రములు అనేకములు కారులవారు గ్రాయును.
20 మాత్రల కాచుకొను కీస 1-కి గ్లు. 2-0-0.
అష్టాధిపతి, ఎం. డి. ఎ. గారి, కందుకూరి వేంకటసుబ్బారావు, అయ్యుర్యేదానాశ్రీ, అష్టాధిపతి,

రాజమోహన హేరాయలు

ప్రేమమయిన సువాసనగల తల
నూనె. పెండుకు చల్లననమను గలి
కలిగించి వెంట్రుకలను అశ్శుద్ధి
చేయుటలో అత్యుత్తమ మయినది.

తలపోటు, ముచుపోటు, కిగో
వేడిమి, చుండు మొదలగువాటిని
పోగొట్టి కన్నులకు నలవ నొసంగి

వెంట్రుకలను చురుచుపరచి, నల్లగా పెంచుటలో
అత్యుత్తమ మయినది.

స్త్రీలకు ఆనందమును కలుగజేయును.

సీసా 1-కి రు. 1-0-0 8 సీసాలు రు. 2-10-0

ప్రత్యేకము.

పి. జి. వి. అందు కంపెనీ,

ఆయుర్వేదసమాజం,

పెరిదేపి, నెల్లూరుజిల్లా.

మీ జీవితపర్యంతము మీ శిరోజములను కాపాడుకొనుడు

శిరోజములు మిక్కిలి సున్నితమైనవి. వాటిని మీరు సరిగా పోషించిన అది చక్కగా పెరిగి, అందముగా నుండును. లేనిచో వాటిని అలక్ష్యముచేసినట్టి చిన్నములు ప్రారంభమగును. మీ శిరోజములు యే విషయమునందైనను ఆశాభంగమున గలిగించిన వాటిని భయపరచునట్టి అపాయము లన్నిటినుండి రక్షింపును.

సు సా మ

ప్రాదేశమునందు శిరోజముల సభివృద్ధిపరచునది

కొన్నియేండ్లనుండి వాటిని లక్ష్యముచేసి యుండునను, లేక సరిగా వాటిని పోషించకయుండి నను మీ శిరోజముల కిది తప్పక ఆరోగ్యము నొసగును. గడచిన 50 సంవత్సరములనుండి దేశమంతటను వాడుకలో నున్నది.

ప్రతివోటకు అమ్మబడుచున్నది.

P. SETT & Co.,
Perfumers, Calcutta.

లీవరు వ్యాధికి ఆమోఘమైన చికిత్స

మాదిరి బోషధములు బయలుదేరినవి.

మానపోకుడు.

నీర బోషధరాజము ఆశ్రయించి ప్రజలచేత, గొప్పగొప్ప డాక్టర్లచేత, ఆమోదంపబడి వేలకువేలుమోగ్యతాపత్రములు పొందినవి. గొప్ప గొప్ప వాక్యార్థముగాడ నడచిపోయిన లీవరు వ్యాధులను వీరు అతి జయప్రదముగా గ్యారంటీగా నవారణచేయుచున్నారు.

ఎన్నటను యీ లీవరు వ్యాధికి లెసన బోషధము లేకపోవుటచే వీరి బోషధమునే ఆశ్రయించి డాక్టర్లు ప్రతి దినము వాష్టుద్వారా తెప్పించుకొనును, వారి వారి శోగులకు వాడి వారి సంస్కృతుల దెలిపియున్నారు.

పరా:—మా బోషధమును చూచి అనేక మాదిరిబోషధములు బయలుదేరినవి, గాన మానపోకుండిగలందులకై ప్రజలను హెచ్చించుచున్నాము.

అన్నిచోట్లను నీర బోషధరాజములనమ్ముట పలుకుబడిగల ఏజంట్లు గాలెయును. వివరములకు;

విజయనగరవాస్తవ్యులగు;

డాక్టర్ జమ్మి వెంకట రమణయ్యగారు,

లీవరు అండ్ స్లీనువ్యాధులకు ప్రత్యేకవైద్యులు.

8, సాలెపేధి, మైలాపూరు, మదరాసు.

పత్రిక మాస పత్రిక

సంకలనము

శా. నాగేశ్వరరావు

M.S.V. GANGARATU,

M.A, M. Com, C.A.I.B, LL. B.

ADVOCATE

Road. No-5. " SADANAND VIHAR "

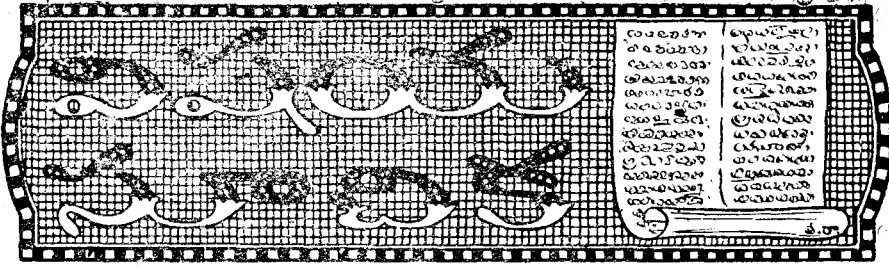
GOSAININUAGADM

BERHAMPUR. 760 03, టె: 214309

సంకలనము ి. సంచిక ౬.

అంధ్రప్రదేశ్ మాసపత్రికలు - పుస్తకము.

౧౯౩౯

శ్రీసూక్తిసుధానిధి—వేంకటపార్వతీశ్వర కవులు	౯౯౩-౯౯౫
నజనుల కెప్పు డివియె వైసర్గికములు—పురాణం సూర్యనారాయణతీర్థులు	౯౯౫
నాగశబ్దార్థవిచారము—కొంపెల్ల సుబ్బారాయశాస్త్రి గారు	౯౯౬-౨౦౨
భాస్కరా!—పండితా రాధ్యుల నాగభూషణముగారు	౨౦౩-౨౦౪
కతిపయశబ్దార్థబృహస్పరూపవిచారము—శేడము వేంకటాచలముగారు	౨౦౫-౨౦౭
సముద్రము—మిన్నికటి గురునాథశర్మగారు	౨౦౭-౨౦౮
ధ్వనికర్త యెవ్వరు?—బులుసు వేంకటరమణయ్యగారు	౨౦౯-౨౩౦
మాతృవందనము—కల్లూరి వెంకటసుబ్రహ్మణ్యదీక్షితులుగారు	౨౩౦
ఇద్దరుకవులు: కృష్ణశాస్త్రి, నాయని సుబ్బారావు—ముద్దుకృష్ణగారు	౨౩౧-౨౩౨
విరహగోపి—పాటిబండ మాధవశర్మగారు	౨౩౩-౨౩౬
పెలియాజ్-మెలిజాండాలు—దేశరాజు రామదాసుగారు	౨౩౭-౨౫౦
వసంతము—పెమ్మరాజు లక్ష్మీవతి గారు	౨౫౧-౨౫౪
బాలానందం:—సూరీ, సీతీ, వెంకీ: పొడుపుమకథలు—చింతా దీక్షితులుగారు	౨౫౫-౨౬౧ ౪౬
నీరాజనము—కొండాలి ఆంజనేయులుగారు	౨౬౧
కన్యాదానఫలం దక్కుతుందా?—అక్కరాజు ఆంజనేయులుగారు	౨౬౨-౨౭౦ ౪౬
అశోకుడు: కళింగయుద్ధము—డి. వి. అవధానిగారు	౨౭౧-౨౭౩
కానీకత—నండ్లూరి వెంకటసుబ్బారావుగారు	౨౭౩
ఎవరి దదృష్టం?—బసవరాజు వేంకటరాజ్యలక్ష్మీగారు	౨౭౪-౨౮౦ ౪౬
చాటువులు—ఆచంట వేంకటరాయసాంఖ్యాయనశర్మగారు...	౨౮౧-౨౮౨
పిట్టకథలు: అన్నపాలపక్షి—మాస్తరు అంజ	౨౮౩ ౪౬
అత్తగారి గంగాప్రవేశం—పాలంకిపాటి లక్ష్మీ బాయమ్మగారు	౨౮౩-౨౮౪
చెవుడుగొడవ—కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మగారు	౨౮౫-౨౮౬
పిల్లలపాటలు—గోపరాజు రాజన్నగారు	౨౮౭-౨౮౮
విశోదశిల్పము: చిట్టెలుక—కొ. సరసింహాచారిగారు	౨౮౯-౨౯౦
పరీక్షలు—భమిడిపాటి కామేశ్వర రావుగారు	౨౯౧-౨౯౮ ౪౬

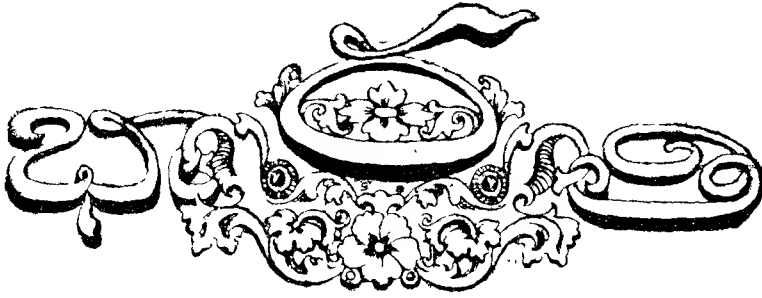
జానకీనాథ యేల దర్శనము నీవు?—అధికార్థ సూర్యనారాయణరావుగారు	2౯౪
త్రాగుడు—వెద్దిభొట్ల వీరయ్య గారు	౨౯౯-౩౦౨
కపోతదాంపత్యము—శేషాద్రిరమణకవులు	౩౦౩-౩౦౪
ద్వంద్వసంబంధము—చిక్రమ, దేవవర్మగారు	౩౦౪
చిత్రకళ:—కాంచీపుర కైలాసనాథాలయము—క. రామోహనశాస్త్రిగారు	౩౦౫-౩౦౬
హాపాటలు: చంకమామా!—యండమూరి సత్యనారాయణరావుగారు	౩౦౭-౩౦౯
రాండుటేబిల్ రౌడవనమా వేశము-హింసామహమ్మదీయసమస్య—శంకర వేంకటరావుగారు	౩౧౦-౩౧౨
సెలయేటి గీతి—కె. అన్నమరాజశర్మగారు	౩౧౨
ద్రావిడవాఙ్మయము: తిరుపతి వేంకటేశ్వరప్రశంస—అమరవాది హనుమచ్ఛాస్త్రిగారు	౩౧౩-౩౧౪
దైవమహిమ—కీ. శే. వేదము వేంకటరాయశాస్త్రిగారు	౩౧౪
కర్న కా—పరుచూరి భువనేశ్వరిగారు	౩౨౨ త.
ఉరిశిక్ష పోవలెను—దేశిభట్ల లక్ష్మీనరసింహంగారు	౩౨౯-౩౩౦
కరాచీ కాంగ్రెసుతిర్మానములు—ప్రతివాదిభయంకరం రంగాచార్యులుగారు	౩౩౩-౩౩౩
సమయరంగము—కాశీభట్ల కృష్ణరాయశాస్త్రిగారు	౩౩౩
భారతీయమహిళామండలి	౩౩౪
కలగూరగంప—కీ. శే. గణేశశంకర విద్యార్థి	౩౩౫-౩౩౬
నాట్యకళ:—శ్రీమతిహాథీసింగునాట్యము; నేటిభారతీయ నాట్యరంగము	౩౩౯-౩౪౦
విరహము—నాదెళ్ల వెంకట్రావుగారు	౩౪౦
విమర్శనము	౩౪౧-౩౪౯
సాభిప్రాయ విశేషములు	౩౫౧-౩౫౬

చిత్రములు

త్రివర్ణచిత్రములు—ఆదిశంకరులు; గోడమల్లార (రాగిణి)

సాధారణచిత్రములు—కరాచీ కాంగ్రెసు దృశ్యములు ౭; గానకళాప్రవీణ మకు శునకము; న్యాయార్థసంగరపు సాయంసమయదృశ్యము; జర్మనుదొంగ; నీటియి మోహారుకారు నడచుట; ప్రాచ్యనాట్యకళోజ్జీవనము: పి. హాథీసింగునాట్యచిత్రములు ౬; మృచ్ఛకటిక సినిమా చిత్రములు ౨; ఛాయాచిత్రము; చేమకూర సత్యనారాయణగారు; పున్నమచంద్రుడు; కాంచీపుర కైలాసనాథాలయ చిత్రములు ౭; విశాఖపట్టణదృశ్యములు ౨; ఇతరచిత్రములును.

၁၈၈၆ ခုနှစ်

సచిత్రమాసపత్రిక

ప్రతి చాంద్రమాసాదిని ప్రచురింపబడును.

ప్రతి సంచికయందును 3, ర వర్ణచిత్రములు, ఇతరచిత్రములు నుండును.

చందా సం॥౧-కి రూ. 6-0-0. విడిపత్రిక వెల రూ. 0-8-0

మాదిరి పత్రిక అణాలు 0-8-0.

స్టాంపులను పంపిననే పంపబడును. ఉచితముగ పంపబడదు.

మాదిరిపత్రిక తెప్పించుకొన్నతర్వాత చందాదార్లుగ చేరువారు ఆసాముగ మినహాయించుకొని తక్కినసాము మాత్రము పంపవచ్చును.

ప్రకటన ధరలు:—

ఒక నెలకు మాత్రము సాధారణ పుట 1-కి రూ 30-0-0

సాధారణపుట $\frac{1}{2}$ కి రూ. 15-0-0; సాధారణపుట $\frac{1}{4}$ కి రూ. 8-0-0

6 నెలలకు అంతకుపైన సాధారణపుట 1-కి నెలకు 1-కి రూ. 25-0-0

నెలకు $\frac{1}{2}$ -కి, రూ. 12-0-0; నెలకు $\frac{1}{4}$ -కి, రూ. 7-0-0

మేనేజీరు, “భారతి”

తపాలపెట్టె నెంబరు 212, మదరాసు.

చెన్న పట్టణము, మే ౧౯౩౧

సంపుటము ౮

ప్రజోత్పత్తి సంవత్సరము వై శాఖమాసము

సంఖ్య ౫

శ్రీసూక్తి సుధానిధి

(శ్రుతివీధి) నిరాశాతరంగము

౧

ఉబుసైన లేదాయె నూరెల్ల నిద్దరమబ్బులోఁ బడి మాటుమణిగిపోయె
సందైన లేదాయె జగమెల్లఁ జీకటిమూతలోఁ బడి ముచ్చముణిగిపోయె
కదలైన లేదాయె నదులెల్ల నిశ్శబ్దవీధిలోఁ బడి వెల్లివిరిసిపోయె
తఱుగైన లేదాయెఁ దమియెల్ల నశ్రాంతిసరణిలోఁ బడి పెచ్చుపెరిగిపోయె
ముజ్జగము లిట్టితఱిఁ దనబాజ్జఁ దాల్చి- పామువైఁ బవ్వలింఁచెనో యేమొ ! స్వామి
లేచి రాఁడాయె ; నామొటాలింపఁడాయె-నేది గతి యింక ? నాకుఁ బ్రాపెవ్వ రింక ?

౨

కడలినిఁ బూడ్చి, భూతలముఁ గప్పి, వియత్తల మాక్రమించి, న
ల్లడలను గ్రమ్మి, భీకరవికారనిశాకృతి సంధకార మా

గజ్జా మొనరించుచుండ ఘనగాత్రుడు గానగ రాడు; నీవును
గడచని యుంటి వింక నను గావగ దిక్కెవరమ్మ చిత్తమా!

3

ఎక్కడి కేగితి మనస! యిక్కడ రేయి యుగంబు వోలి మి
న్నెక్కి కలంచుచుండ, హృదయేశుడు రాడు; వియోగవేదనల్
వెక్కిన మాయె; బ్రాణములు వీడుద మన్న నుపాయ మేదియుం
శిక్కకపోయె; జింత లెడ జేయగ నెవ్వరు దిక్కు నా కింకన్?

౪

తరుణితోకవియోగశోకజలధిం దాటంగ లే కేమొ సు
స్థిర తేజోనిధి, లోకబంధు డుదయాదిం జేరకున్నాడు; సుం
దరబింబాధరు డబ్బనేత్రుడు, జగన్నాథుండు నాస్వామియు
గరుణం జూడగ రాడు నేడు బ్రతుకంగా శక్యమే నా కింకన్.

౫

చెలులును బంధులు విరతి జెందని యీ నడురేయి నావెతల్
దెలియక నిద్రలో మునిగి తేలుచు నుండిరి; నీలవర్ణుడో
తెలిసియు రాకపోయె; నిటఁ దెంపరినై మరణింత మన్న నా
కలుషపుఁబేరు ధాత్రి గలకాలము నిప్పునె కాని మాయునే?

౬

వెనుకనె నిల్చి చిత్తమును వేచుచు నున్నది యాస దోసమై;
మునుమునఁ జేరి కన్నులను మూయుచు నున్నది రేయి మాయియై;
తన సిరిసాంపుఁ జూచుకొని దర్శన మీయఁడు చక్రి వక్రియై;
నను గరుణింతు రెవ్వ రింక? నా కెవ రూటల గూర్చువా రింకన్?

౭

చినుకులతోడ మబ్బు బెనుచీకటితోడఁ గరాళరాత్రియు
బెనుపడి నన్ను బెన్వెతల బెట్టుచు నుండ జగత్ప్రభుండు నా
యునికిఁ దలంచెనో తలఁపఁడో? దయసేయకపోయె; బాదదా
సిని గరుణించుటే భరమొ? శ్రీపతి కోసురలార! చెప్పరే!

౮

యగమయిపోయి రేయి నను నొంచుచు నున్నది; శీతవాత మా
శుగ మయిపోయి నాతనువు సోలుచు నున్నది; యార్తి బిల్పులే
యగ మయిపోయె నేమి! యభయం బిడ రాఁడు రథాంగపాణి నే
సగ మయిపోయి తిఁ విరహసాగర మి కెటు లీద నేర్తుచో?

౯

ముసురుల దోఁగి చీకటుల మూఁగి నిశీధిని దానకీల
న్విసరుచు నేచుచున్నయది; నింగి వెలుంగు మెలుంగుఁదేరు తొల్
దెసఁ బాడసూప కున్నయది; దీనశరణ్యుఁడు రాఁడు ప్రోవఁగా;
నుసురుచు నిల్వ నీ రగుచు నుండుటయే బ్రహ్మకయ్యె నా కిఁకన్.

౧౦

నిలిచినపాటునక నిలువు నీరగు న స్తన లేక చింతచే
గలఁచినపాటునక ముసురు కంటఁ గరంగెడు నీనిశీధిని
దలఁచినపాటునక విభుఁడు తప్పక వచ్చునొ రాఁడొ తెల్పకే
మలఁచినపాటునక నిదుర మ్రొకొనె లోక మిఁకేమి నేయుదన్.

సజ్జనుల కెప్పు డివియె నై సర్గికములు పురాణం సూర్యనారాయణతీర్థులుగారు

త్రమకుఁ గష్ట మ్మంచుఁ దలపోయ కేవేళఁ బరులతుష్టికిఁ బాటుపడుట యొకటి
పాపమ్ము పాటిల్లుపనులపట్టునఁ బోలె నాత్మస్తుతికి సిగ్గు నందు టొకటి
చదువు కులమ్ము రో మొదలైనవానిచే గ్రమముగా నణఁకువ గాంచు టొకటి
పరుల దోషంబులపట్లఁ జూడంబోక యెంచి మంచియె స్వీకరించు టొకటి
సజ్జనుల కెప్పు డివియె నై సర్గికంబు-లివ్వయే కావు సుమ యింక నెన్నియేని
మంచిగుణములు గలవు పీఠించు వ రి-యంతరంగంబు మంచిదై యమరెనేని.

వాగ్ధా వివ సంపృక్త వాగ్ధాప్రతిపత్తయే,
జగతిః పితరౌ వద్దే పార్వతిపరమేశ్వరా.

—రఘువంశము.

కాళిదాస మహాకవి ప్రణీత మగు శబ్ద
జ్ఞానశాకుంతల నాటకము ద్వితీయాంకమున,
మూలము—

“సేనాపతిః—(రాజాన వ వలోక్య) దృష్ట
దోషాని స్వామిని మృగయా కేవలం
గుణాయైవ సంవృత్తాః తథాహి; దేవః,
అనవరతధనుర్జ్వాస్థాన క్రూరపూర్వం
రవికిరణసహిష్ణు స్వేదతేజై రభిన్నమ్;
అపచితమపి గాత్రం వ్యాయత త్వాదలత్వ్యం
గిరిచర ఇవ నాగః ప్రాణసారం విధర్తి.”

అని యున్నది. ఈ నాటక ప్రశ్నంతరములయం
దు సేనాపతివాక్యమున నిందించుక పాఠభేదము
లున్నను “అనవరతే” త్యాదిపద్య మేకపాఠ
ముగనే కనబడుచున్నది. ఇట “దేవః గాత్రం
విధర్తి” అని వాక్యప్రయోగము. ఇందలి
“గాత్రమ్” అనుదానికి “అనవరత ధనుర్జ్వా
స్థాన క్రూరపూర్వమ్” ఇత్యాదులు విశే
షణములు. “గిరిచర ఇవ నాగః” అనునది
యుపమానము. ఇందలి నాగశబ్దమున కర్థము
గజమా? సర్పవిశేషమా? అనునది ప్రస్తుత
విచారణీయాంశము.

ఈనాటకమున కనేకవ్యాఖ్యానములును,
భాషాంతరీకృతములునుఁ గలవు. అందు

సంస్కృతవ్యాఖ్యానములలో—

(౧) అర్థద్యోతనికా వ్యాఖ్య యందు
రాఘవభట్టు “గిరిచరః సర్వతఃసరో, నాగో
హస్తీన, దేవో రాజా” ఇత్యాదికములు
వ్రాసినాడు. మరియు “హస్తీగాత్రపక్షేపి
విశేషణాని యోజ్యాని. అనవరతం, ధనుర్జ్వా
యాం ప్రియాలద్రుమభూమా, య దాస్థాన
మర్థా త్ప్రియాలద్రుమాణామేవ తేన కఠిన
పూర్వభాగమ్; ‘ధను స్సౌజ్ఞా ప్రియాలద్రౌ
రాశిభేదే శరాసనే’ ఇతి విశ్లేషః; ‘జ్యోత్యార్కీ
చ వసుధరా’ ఇతి ధరణిః; అన్యాని విశేష
ణాని స్పష్టాని” అని వ్రాసి గాత్ర విశేషణము
లను హస్తీపక్షమునఁ గూడ సమర్థింపఁ జూచి
నాడు. “పరికరాలంకారః శ్లేష ఉపమాచ”
అనికూడ వ్రాసినాడు.

(౨) జీవానంద విద్యాసాగర భట్టాచార్యుడు రచించిన వ్యాఖ్య జూడఁ గొంచెము
మార్పుల నొందిన యర్థద్యోతనికా ప్రతిరూప
మనఁదగి యున్నది. ఈతఁడు రాఘవభట్ట
మార్గమునే యనుగమించెను.

(౩) శంకరపండిత కృత వ్యాఖ్యానము
జీవానంద వ్యాఖ్యాన ప్రతిబింబమే యన
వచ్చును.

(౪) వైఖానన కులతీలక శ్రీనివాసా
ర్యుడు తనవ్యాఖ్యయందు దీపట్టన నుపమేయ
దుష్కృత పక్షమున విస్తరించి వ్రాసియు నుప

మాసపక్షమున “గిరిచర ఇవ నాగః” అను దానికి వ్యాఖ్య వ్రాయవలసి వచ్చినప్పుడు “నాగో గజః” అనిమాత్రమే వ్రాసినాడు.

(4) నిశ్శృంగమృత్యుంజయ భూపాల విరచితవ్యాఖ్య యించుమించుగా వైఖానసవ్యాఖ్య ననుగమించుచున్నది.

ఇక నాంధ్రీకరించిన కవులలో “గిరిచర ఇవ నాగః” అనుదానికి—

(1) శ్రీమతి విద్వత్కవితలక కాంచన పల్లి కనకాంబగారు “కొండయేగ్గువలె” అనియును,

(2) కళాప్రపూర్ణ మహాపథ్యాయ వేదం వేంకటరాయశాస్త్రి గారు “ఉరుగిరి భ్రామ్యన్మదేభాకృతిన్” అనియును,

(3) నిడమర్తి జలమర్తాంధ్రసాదరాయఁ డుగారు “అద్రసంచరన్యనోహర సామజంబు వోలె” అనియును,

(4) పండిత దాసు శ్రీరాములు గారు “మలల్ పొడిచెడిహస్తీ నాన్” అనియును,

(5) రాజా మంత్రీపెగడ భజంగరావు బహదూర్ జమీందారుగారు “మహీధర సంచరత్కరిండునిబలె” ననియును,

(6) చెన్నపురి కైన్తవ సర్వకళాశా లాంధ్ర పండితులగు రామోదర్గం సరసయ్య శాస్త్రిలుగారు “మహాద్రు జరించెడి హస్తీ చాడ్చునన్” అనియును,

(2) రావుబహదూర్ కందుకూరి వీరేశలింగము శంతులుగారు “శైలచరద్విపంబనన్” అనియును,

(5) కవిశేఖర వడ్డాది సుబ్బారాయఁడు గారు “అచలప్రచర ద్విచాకృతిన్” అనియును నాంధ్రీకరించిరి.

మఱియు నింగ్లీషున యమ్. ఆర్. కేలే, బి. యే. ప్రభృతులును నాగశబ్దమునకు సేమగనియే యర్థము వ్రాసిరి.

ఇట్లు నాగుఁ దెలిసినంతవఱకు సందఱును నేమగనియే చెప్పచున్నాఁడు. నేనును గొంతకాలమువఱకు నవిమర్శముగా నట్లే యనుకొనుచుంటిని. నాకు గంజాం విశాఖ పట్టణ మండలములలో బరంపరగా బంధువులును బరిచితులును గలరు. చూకుటుంబమునకు విశాఖపట్టణ మండలమున నొక యగ్రహారిముకూడఁ గలదు. అందువలన నాప్రాంతములకు నేను చిరకాలమునుండి తిరిగివచ్చి యచ్చట సామాన్యముగా సంభాషింపఁడనుఁ గలసి ముచ్చటించుచుఁ గాలక్షేపముఁ జేయుచు వచ్చుటయుం గలదు. వనగిరిప్రాయములగు జయపురాది ప్రదేశముల కేగి వీక్షించుచు వచ్చితిని. మన మిచ్చట “త్రాచుపాములు” అని వాడెడు సర్పముల నాప్రాంతములందు “నాగుఁబాములు” అని వాడుదురు. అక్కడ గోఘృలలో నీనాగుఁబాముల ప్రసంగము వచ్చినప్పు డచ్చటివారు “నాగజాతు లనేకములు కలవు. పెల్లడి భూమియం

దుండెడు సామాన్యజాతులకంటె నటవీప్రదేశ మం దెక్కువ విశేషజాతులుండును. అన్నిటి కంటెనుఁ గొండలయందు మిక్కిలి తీవ్రము లగు నాగజాతులు కలవు. వానిలో 'గిరినా గు' అను నొక సర్పజాతి కలదు. అది మిక్కిలి సన్నముగను, దీర్ఘముగను నుండును. అది యెక్కువ బలశౌర్యములు కలిగి మిక్కిలి తీవ్రముగాఁ బోవుచుండును. అది పరుగెత్తు నపుడుఁగూడఁ బడగ యెత్తి యిటు నటు విన రుచు నెగిరి యెగిరి ఘమచనే పోవును. దాని కలజడి కలిగెనేని నిలువెత్తుకంటెఁ బయికి లేచును. అది తఱచుగా నడునెత్తినే కఱ చును. దానివిష మతితీవ్ర మైనది. అది కఱ చినయెడఁ దిత్క్షణముననే మృతి నొందు దురు కాని మంత్రోపధాదు లేమియుఁ బని చేయవు. అది యెవ్వఁకినిఁ బట్టుటకుఁ గాని, కొట్టుటకుఁ గాని శక్యము కాదు. అది సామాన్యముగాఁ గనఁబడుటయే యరుదు. కనఁబడఁ గానే మఱపుడఁగవలె నెగిరిపోయి యంత ధాన మగును. అది యెట్లు పోయినదియుఁ గనిపట్టుటకూడ దుర్లభము." అని యిట్లత్య ద్భూతముగాఁ జెప్పచువచ్చిరి. ఇట్లనేకులవలనఁ జలుమాఱు వినియున్నాను. కాని నే నెన్నఁ డునుఁ జూచి యుండలేదు. అయినను నీయై తిహ్య మచ్చట సార్వజనీన మగుటవలన నే నది కేవలకల్పిత మని యనుకొనఁజాలను. అదియునుం గాక, కవు లైతిహ్యముల నంగీక రించువారే కదా?

ఇట్లు కొంతకాల మరిగినపిమ్మట నొక సమయమున శాకుంతలము పాఠము చెప్పు నప్పుడు "గిరిచర ఇవ నాగః" అని చదువు చుండఁగా శబ్దసామ్యమువలన నసకృచ్ఛృత పూర్వమగు నాగిరినాగవృత్తాంతము స్మృతి గోచరమైనది. అప్పు డిందలి నాగశబ్దమున కర్థ మీసర్పవిశేషము కాదు కదా? యని సందేహము పొడమి విచారింప నారంభించి తిని. ఈపద్యమందలి "అపచిత మపి గాత్రం వ్యాయతత్వా దలక్ష్యం గిరిచర ఇవనాగః ప్రాణసారం బిభర్తి" అనునుత్తగార్థముం జూడ లోకజ్ఞ శిఖామణి యగు శాళిదాసు గిరినాగు నుపమించు నాశయముతోడనే యిట్లు ప్రయోగించి యుండవచ్చు నని యాసందే హము ప్రబల మయినది. క్రమక్రమముగా విచారింపఁ కొలఁదిఁ బ్రబలతరమగుచు వచ్చి నది. ఏ మనిన—నాగశబ్దము గజమునకును, సర్పమునకునుఁగూడ వాచకమై యున్నను, సర్ప మనునర్థమందు విశేషరూఢ మగుటవలన నాశబ్దము వినినతోడనే సర్పమనునర్థము మొ ట్టమొదట స్ఫురింపక మానదు. అది కానిచో గజ మనునర్థముఁ గాని, పర్వత మనునర్థముఁ గాని, మఱియొకయర్థముఁ గాని గ్రహింపవలసి యుండును. లోకవ్యవహారమందు నాగులు, నాగకన్యలు, నాగలోకము, నాగచతుర్థి, నా గులచవితి, నాగపంచమి, నాగబంధము, నాగా స్త్రము, నాగాంతకుండు, నాగభూషణుండు, నాగయజ్ఞోపవీతి, నాగరాజు, నాగేంద్రుండు, నాగానందము, నాగాభరణము, నాగపూజ

ఇత్యాదిపదము లనేకములు వాడుకలో నున్నవి. వానియందలి నాగశబ్దము సర్వపరమగుసర్థమునే చెప్పును గాని గజాదిపరమగుసర్థమును జెప్పటలేదు. ఇత విస్తారముగా గజాదిపరమగుసర్థమును జెప్ప నాగశబ్దముతోఁ గూడినపదములు వాడుకలో లేవు. అందును నాగశబ్దము త్తమజాతి సర్వవాచకము. కావుననే అమరసింహుఁడు నామలింగానుశాసనమున భోగివర్గమును “నాగాః కాద్రవేయాః” అని యారంభించినాఁడు. కద్రూసంతతి సర్పములు నాగశబ్దవాచ్యము అని చెప్పి పిమ్మట, “తదీశ్వర శ్చేహ ౭నంతః”-అనంతఁ డనునామాంతరము గలశేషుఁడు నాగాధీశ్వరుఁ డని చెప్పినాఁడు. భగవద్గీతా విభూతి యోగాధ్యాయమున “అనంతశ్చాస్మి నాగానామ్” అని యున్నది. మంత్రశాస్త్రమందును దక్కిన సర్పజాతులకింతు నాగజాతి యగ్రగణ్యముగాఁ జెప్పఁబడినది. చరకాది వైద్యశాస్త్రములయందు విషప్రకరణమున దర్శింపరాది సర్పభేదములును, దత్తద్విషావస్థా చికిత్సాగులును వ్రాయఁబడినవి. అందసంకీర్ణ సర్పజాతుల విషప్రభావాదు లుత్కృష్టములుగను, సంకీర్ణ సర్పజాతుల విషప్రభావాదులు నికృష్టములుగను వ్రాయఁబడినవి. జాతిసాంకర్యము వలన నుత్కృష్ట జాతుల గుణస్వభావాదులు నికృష్టము లగుచుండుట లోకమున మన కనుభవసాధ్యమే కదా? కాద్రవేయులలో నెనమృదు నాగులు సుప్రసిద్ధులు. శేషుఁడు, వాసుకి, తక్షకుఁడు, శంఖపాలుఁడు,

కుళికుఁడు, పద్ముఁడు, మహాపద్ముఁడు, కర్కోటకుఁడు నని. వీనినే అప్యనాగము లందురు. వీని సంతతియే నాగజాతి. పిమ్మటం గ్రమక్రమముగా సంకీర్ణసంకర సర్పజాతు లనేకములు బయలుదేరినవి. వాని నటుండునిండు. ఈ గిరినాగము అసంకీర్ణ పరిశుద్ధ నాగజాతిలోనిదై యుండువచ్చును. దీనినే కవి యుపమానముగా గ్రహించి యుండువచ్చును. ఆ జయపురాది ప్రాంతములయందు దురుసువానిని “గిరినాగు వలె నెగిరిపడుచున్నాఁడు” అందురు. ఈగోదావరీ ప్రాంతమున గిరినా గనువాడుక యంతగా లేదు కాని “మిన్నాగులవలె మిడిసి పడుచున్నాఁడు” అనుట కలదు. ఈ గిరినాగునే మిన్నాగు లందురేమో? శబ్ద రత్నాకరమున, “మిడినాగు=ఎగిరి యెగిరిపడు సర్పవిశేషము” అని యున్నది ఈ “మిడినాగు” వాడుకలో “మిన్నాగులు” కావచ్చును. కావున నిది నాగశబ్దము సర్పవిశేషపరమగుటయే యుచితమని తోచుచున్నది. ‘పోనిండు! ఇచ్చట గజపరమగుసర్థము కాక సర్పపరమగుసర్థమే కాళిదాసోద్దిష్టమని యంగీకరించునప్పుడు గిరినాగశబ్దమున కర్థవిచారము చేయునెవ నిశ్రమ చేయ నేల? గిరి=కొండ, నాగము=చిలువ. కావున గిరినాగ మనఁగాఁ కొండ చిలువ యని వాడుకలో నున్నపదమే స్వీకరింపరాదా? యనిన, శబ్దస్వరూపముబట్టి స్వీకరింపవచ్చును గాని యాంధ్రమున వాడుకలో నున్న “కొండచిలువ” అనుపదము “అజగరము” అను సర్పజాతి విశేషమందు రూఢ

మయి యున్నది. అయ్యజగరము పెద్దకళేబరము కలదియు, మంగస్వభావము గలదియుగాఁ దోచుచున్నది. లోకమున మందుని నజగరముతోఁ బోల్పుచుదురు. ఇచ్చట శరీరలాఘవము, జాగరూకత మొదలగుగుణములు గలదానినే యుపమానముగాఁ జెప్పట యుచితమని తోచుచున్నది. విశేషజ్ఞుని నిశ్చయింతురు గాక.

మతీయు నీ “నాగః” అనుదానికి “గిరిచరః” అని యొక విశేషణము కలదు. ఇది యేనుఁగునకును, సర్పవిశేషమునకును గూడ సామాన్యముగాఁ జెప్పవచ్చును. కాని యేనుఁగునకు గిరిచరత్వము నిత్యము కాదు. ఇది వృక్షభక్షక మగుటచే దీనికి వనచరత్వము నిత్యము. వనస్త్రియత్వము వలననే గిరిచరత్వముకూడఁ గలుగును. వనశూన్యగిరిచరత్వము గజమున కసంభవము. వనగజము, అడవియేనుఁగు అనుట కలదు కాని గిరిగజము, కొండయేనుఁగు అనుట నే నెన్నఁడును వినియూడలేదు. నాగజాతి సర్పవిశేష మట్లు కాదు. దానికి గిరిచరత్వము నిత్యము. నిర్జలప్రదేశ మైనచో వనమందును సంచరించు గాక. దానికిఁ గేవలవనముతోఁ బ్రయోజనము లేదు. స్వభావముచే బవనాశనము కావున నది గిరిచరము. అందువలననే దానికి గిరినాగ మనుపేరు వచ్చినది. కావున నీవిశేషణము గిరినాగునకే యుచితమని చెప్పవచ్చును. :

ఇక గాత్రవిశేషణము లేపక్షమున కనుకూలములో చూడుడు.—

(౧) “ప్రాణసారమ్” అనుదానికి రాజగజపక్షములు రెండిటియందును రాఘవభట్టు “ప్రాణో బలమేవ, సారః స్థిరాంశో, యత్ర తత్” ; “ప్రాణో ఒపలే బలే” ఇతి హైమః; “సారో బలే స్థిరాంశేచ” ఇత్యుచరః” అని వ్యాఖ్యానము వ్రాసినాడు. జీవానంద విద్యాసాగరుఁడును దీనినే యనువదించినాడు. అట్లు కాక ఉపమానపక్షమున గిరినాగు వాయుభక్షక మగుటవలన “ప్రాణః అని, ఏవ, సారో బలం, యత్ర తత్.” అని చెప్పిన నుచితతరముగ నుండును.

(౨) “అపచిత మపి వ్యాయత త్వా దలక్యమ్” అనుదానికి రాఘవభట్టు “అపచితం కృశమపి, వ్యాయతత్వా త్ప్రకాండత్వా దలక్యం కృశత్వేన న లక్యత ఇత్యర్థః; అనేన మహాపురుషచిహ్నం సాలప్రాంశుత్వాదః; హస్తీగాత్రపక్షేఽపి విశేషణాని యోజ్యాని” అనియును, జీవానంద విద్యాసాగర భట్టాచార్యుఁడు “అపచితమపి కృశమపి, వ్యాయతత్వా దీర్ఘత్వాత్, అలక్యం కృశత్వే నావిభావ్యం; హస్తీగాత్రపక్షేఽప్యేతాని విశేషణాని సమానార్థకాని” అనియును వ్యాఖ్యానము లొసరించిరి. కాని యివి సందర్భ శూన్యములుగాఁ గనఁబడుచున్నవి. స్వభావముచే గుఱుచగా నుండు గజగాత్రమందు దీర్ఘత్వమును, దీర్ఘగాత్రమునఁ గృశత్వము గనఁబడకుండుటయు సనుభవ విరుద్ధములు. గజగాత్రమున నపచితత్వము సందర్భశూన్యము. “గిరిచరపదేన స్వాతంత్ర్యం సూచితం” అని రాఘవభట్ట

వ్యాఖ్యానమున నున్నది. స్వేచ్ఛగా సం
చరించు నేనుగ కృశించుటకు సేతువు
లేదు. ఆహారములు చాలక కృశించె నం
దురా? అట్టియెడ నావర్జ్యము నాశ్రయించి
యుండవలె ననునిర్భాస మాయేనుగనకు
లేదు. కృశించుటకుఁ దగినశ్రమ కలిగిన దం
దురా? అట్టిశ్రమకు సహించి యచ్చటనే
యెట్లుండును? దానికి నేవ్యసనమును లేమ
కదా? ఎచ్చట సశ్రమ నుగుసుఖము గలు
గునో అట్టి యేదట్టముగు నట్టడవికైనం బో
వును. నిర్వ్యంతితమగు నేనుగ కృశించుట
యసంభవము. కృశించినయెడ మఱియంత
బడుగుగాఁ గనఁబడును. అంతియ కాని కార్య
ము గానరాకుండు టెట్లు? శ్రీనివాసవ్యాఖ్య
యందు “అపచితమపి కృశమపి, వ్యాయ
తత్వాద్దృఢత్వాత్; ‘వ్యాయతో దీర్ఘదృ
ఢయో’ రితి వైజయంతీ; అలక్ష్యంలఘు”
అని యున్నది. కావున గిరినాగపక్షమందు
కృశ మైనను (లేక కృశ మగుటయే కాక),
దీర్ఘమును, దృఢము నగుటవలన లఘువైనది
అనఁగా నుచ్ఛితనాదియోగ్య మైనది. అని
చెప్పవచ్చును. ఎట్లయినను నీవిశేషణము
గిరినాగపక్షమున నిరాక్షేపము.

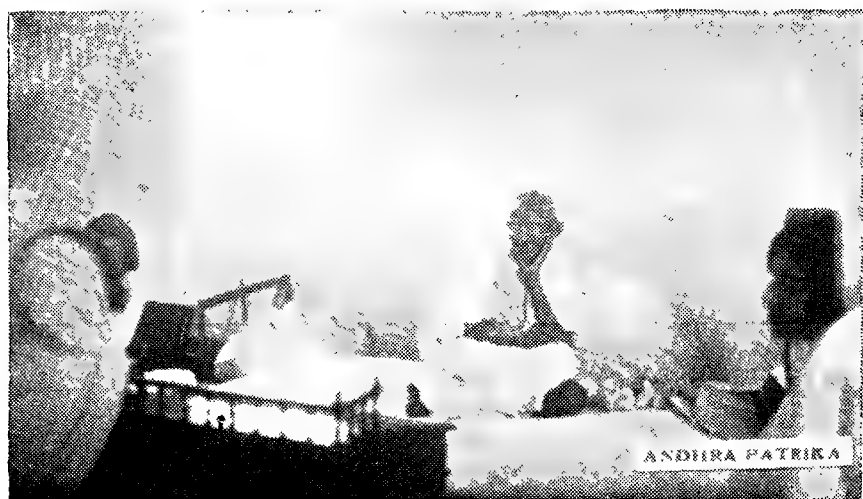
(3) “అనవరత ధనుర్జ్యాస్థాలనక్రూర
పూర్వమ్” అనువిశేషణమునకు రాఘవభ
ట్టాదివ్యాఖ్యాతలు ధనుఃపదము ప్రియాలద్రు
మమందు వర్తించు నథు నిఘంటుమాత్రము
నాధారముగాఁ జేసికొని యట నిరర్థకముగాఁ
జేరియున్న జ్యాశబ్దమున కెట్లో సమాధాన

పడి గజపరముగా నర్థమును వ్రాసిరి. కాని,
ప్రియాలద్రుమ విశేషమునకును, గజమున
కును సంబంధము కానరాదు. ఈప్రియాభిప్ర
సకుమారమగు పూలచెట్టు గాని, గజాస్థాల
నార్థము కాదు. కావుననే వసుచరిత్రములో
“పికగీతి పాడి చూపె ప్రియాభిలత” అని
రామరాజభూషణుడు వ్రాసి యున్నాడు.
పుష్పవృక్షదోహదములలో “గీత్యా ప్రియా
భిః” అని ప్రేంకణమునకు గానము దోహద
మని కవినమయము. కవినమయములఁ గవులు
మన్నింకకపోరు. ఈ మొరటచెట్టు కుంజరాశన
మగు నశ్వత్థమును గాదు; గజశత్రు యగు
సల్లకియును గాదు. ఈమొరటి నిట నేల
చెప్పవలయునో తెలియుటలేదు. ఉద్యానవన
మం దుండఁదగిన యీప్రేంకణమును దమ
యిచ్చనచ్చిన ట్లేనుఁగుతోఁ గూడఁ గొండ
యెక్కించిరి. గిరినాగ పక్షముగా నర్థముఁ
జేయునెడ “ధనుః” పదమునకు ధనురా కార
మని కాని, ధనుఃప్రమాణమని కాని యర్థముఁ
జేసినచో స్వభావసిద్ధమగువిశేషణ మగును.
లేదా, ధనుఃపదమునకు మొరటి యర్థ మను
కొనినను నది పుష్పవృక్ష మగుటవలన గిరి
నాగపక్షమం దనొచిత్యము లేదు సరియే
కదా, భూమ్యాస్థాలనము గిరినాగమునకు
స్వభావసిద్ధ మగుటవలన జ్యాశబ్దార్థము నవల
పింప నవసరము లేదు. కావున నీవిశేషణం
బును గిరినాగపక్షమునకే సరళముగా నర్థ
మగుచున్నది.

కరాచి కాంగ్రెసు దృశ్యములు

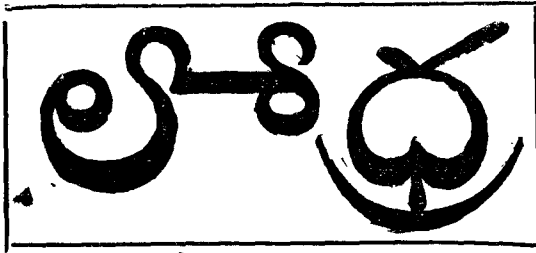
౧. మహాత్మా డుపన్యసించుట. శబ్దాతిశయాకరణయంత్రము ముందు గలదు

౨. విడిదిలో మహాత్మాడు, మిత్రులు

3. జాతీయపతాకోత్సవము కాంగ్రెసుమహాసభాస్థానములు జరుపుట

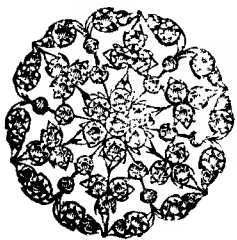

స్త్రీలపాలిటి వర ప్రసాదిని

గర్భాశయ సంబంధముగు ముట్టుకుట్టు - కుసుమరోగము, సోమరోగము - అకాలబహిష్టి, బహిష్టి నిలిచిపోవుట, గర్భప్రాసము, సంతానహీనత మొదలగు వ్యాధులకిది అభయప్రదాత. మేహజ్వరములను, జలుబును, దగ్గును, బలహీనతను, రక్తహీనతను, అశీర్తిని నమ్మకముగ వుదత్తుగలదు.

చెల పెద్దబుడ్డి రుగిలు; చిన్నది 1-10-0 అన్ని మందులపాపులలో దొఱకును.

కేరెరికుటిరం, ఆయుర్వేద శాస్త్రముల, ఎగ్మూర్, మద్రాసు.

శ్రీ లక్ష్మీ జ్యాలయరి కంపెనీ

మాన్యుఫాక్చరింగు జ్యాలయలర్సు
అండు డైమండు వర్తకులు, బెజవాడ.

నవరసు బంగారమునకు చాది వెండికి మేలైనవనులకు సుప్రసిద్ధమైన

స్థలము.

ప్రాప్తియగును:—ఎచ్చేని లక్ష్మీనారాయణ చౌదరి.

గ్రామోద్యోగస్థుల మాన్యులు:—అనగా మునసపు—మణియగారు—.

కరణము మాన్యులు. ఇప్పటివరకు సవరింపబడిన క్రొత్తకూర్పు 1-కి రూ. 2—0

గ్రామ మునసపు మణియగార్ల స్పెషల్ టెస్టు పరీక్ష:—

ప్రశ్నోత్తరములు, రెండు భాగములు, క్రొత్తకూర్పు 1-కి రూ. 1—8

ఇండియన్ ప్రిన్స్ కోడ్:—అనగా ఇండియా దేశపు శిక్షాస్మృతి; 1860-న

సంవత్సరపు 45-వ ఆక్టు, క్రొత్తకూర్పు 1-కి రూ. 4—0

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రిలు అండ్ సన్స్,

తం తె లడ్రెసు: 'వావిళ్ల' మదరాసు.

292, ఎస్.ఎస్. నేడ్, చెన్నపురి. ఈ.

అ మృతాంజనము

చక్కని డబ్బీతో సహాసీనా ౧-కి ౧౦ అణాలు మాత్రమే

తామరతైలము

తామరలకు మంచిమందు. ప్రతియింట నుండవలసినది. డబ్బీ 1-కి 0-6-0 డజను 1-కి 3-8-0.

బొంబాయి

అమృతాంజనం డిపో,

మదరాసు.

అ శో కా రి ష్ట ము

అన్ని విధములగు శ్రీ వ్యాధులను, మిగుల గుణవంతముగాను, సంపూర్తిగాను కుమార్చును.

వెల: నీసా 1-కి 12-ఆణాలు.

మ హా భృంగ రాజ తైలము

ఆయుర్వేదీయముగా తయారుకాబడిన

శ్రేష్ఠమైన తలసూనె

చుండును రాసీయద, శిరోజబీజములును బలవంతమును, మెదడుకు చలువ నిచ్చును, వెంట్రుకలను మృదువుగాను, శక్తి శక్తి మెఱయునట్లును పెంచును.

వెల: నీసా 1-కి 12 ఆణాలు.

చ్యవన ప్రాసము }
శీరు 1-కి రు. 3/-

{ మకరధ్వజము
{ తులము 1-కి రు. 4/-

ADHYAKSHA MATHUR BABU'S
DACCA SAKTI OUSHADHALAYA.

అధ్యక్ష మాతుర్ బాబుగారి

శక్తి ఔషధాలయము

..... డ క్క

బ్రాంచిలు:—

కలకత్తా, పాట్నా, బెనారస్, లక్నో, మద్రాసు

యింక నితర ముఖ్య నగరములందును గలవు.

శ్రీ కమలావిభుండు సరసీజభవుండు, భవుండు మువ్వరుక
 నీ కమనీయరూపమున నిల్తు రటంచుఁ ద్రికాలముల్ భా
 నీకము చెప్పచుండు నిక నిన్ను భజించిన సర్వదేవతా
 లోక నమస్కృత్యూఫలములుక నమకూరునుగాదె భాస్కరా!

నీ వ్రదయాచలేంద్రమున నివ్వంగఁ దెల్విగనుక సమస్తజీ
 వావళి, నీవు పశ్చిమదిశావనిభృత్తటి విశ్రమించినక
 జేవ నొఱంగి డీల్చు నశేషజగంబు సుషుప్తిమగ్నమై
 నీవకదయ్య కారణము నిల్వ జగం బఖిలంబు భాస్కరా!

నీమముతోడ జన్మము లనేక మొనర్చిన వైదికుల్ సమి
 ద్భూమిఁ బరాక్రమం బెనంగఁ బోరి గతాసువు లై నవారు స్వ
 ధామముఁ జేరునట్టి సుకరంబగుమార్గము నీవ కావె! దే
 వా! మహితప్రభావ; వృజినాంధతమోపనదావ; భాస్కరా!

ఊరులు లేవు సారథికి, నొక్కటై చక్రము, బేసి సగఖ్యదై
 వారఁ దురంగముల్, ఘణులు పగ్గము లిట్టిరథంబుపై నిరా
 ధారపథంబునందుఁ గడుదవ్వలఁ బైన మొసర్చుచుండు వె
 వ్వారు గణింపనేర్తురు భవన్మహిమాతిశయంబు భాస్కరా!

వెలుగులపుట్టినిల్లు వినువీధికి రత్నవిభూషణం బహం
 బుల మొలపించుపాదు జగమున్వెలింగించెడిదివ్వె పద్మినీ
 లలనతపఃఫలంబు లిరుల నిద్దళించుకుతార మాత్రపు
 ణ్యులు దివికీగుత్తోవ భవదుజ్జ్వలమూర్తి తలంప భాస్కరా!

పవలును, రేయి, వారములు పక్షములుక నెలలుక సమంబులుక
 భవి భవదీయయానగతిఁ బుట్టినమార్పులు లోకయాత్రకుం
 బ్రబిమల సౌధనంబులు నపార సుఖావహముల్ సమస్తధ
 ర్మవిధివిధాప్రబోధనకరంబు లహీనమహస్క! భాస్కరా!

పాడియుఁ బంట గల్గి నిరపాయగతిం జగమెల్ల నిల్వఁగా
వేడిమియున్ బలంబులును వెల్గును గారణము బలంప నీ
మూఁడును మాకు నీవలనఁ బుట్టు నిక న్నినుఁ బోలు దైవమే
వ్యాఁడు గలాఁడు? నిర్భరకృపాపరిపాలితలోక! భాస్కరా!

ఉప్పరవీధియందు జలదోత్రరముల్ గలయంగఁ బవ్వని
స్తప్పిన నెన్నఁడేని భువనంబున కయ్యది దుర్ది సంబుగాఁ
జెప్పఁబడుం జఱచరవిశిష్టజగం బఖలంబు దెల్వకిం
దప్పను లోకభాంధవఘనప్రథ నీక పొసంగు భాస్కరా!

నీమముతోడ నీయెదుట నిల్చి నమస్కృతు లాచరించినన్
నీ మహనీయ మంత్రమును నిశ్చలభక్తి జపించినన్ సమ
స్తామయము ల్దొలంగు వృజినౌఘ మడంగుఁ బొసంగు సుస్థిర
క్షేమ సుఖాయుష్యున్నతులఁ , జేకురు ముక్తిపదంబు భాస్కరా!

దరితపనీదవానఁబము, దుర్భరదుఃఖనివారకంబు; దు
స్తరభవనాఁగోత్రరణసాధన మాశ్రితసాధుభక్త ని
ర్జరధర్మరహితుఁబు సురసన్నిహితము మోక్షదాయకం
బరయ భవస్మహామను వహర్నిశమున్ జపియింతు భాస్కరా!

పావనవేదగాత్ర! యఘభారవనీదవవీతిహోత్ర! ఛా
యావనితాశత్ర! ప్రబలాంధతమఃప్రతతీలగిత్రా!
జీవభవాండనేత్ర! సరసీరుహమిత్ర! సమస్తదేవసం
భావితనచ్చరిత్ర! వినమద్విషదస్త్రితనుత్ర! భాస్కరా!

మున్నతిహృద్యపద్యసుమపుంజముల న్నినుఁ బూజచేసి వి
ద్యన్నతుఁడౌ మయూరకవి త్వత్కృపకుం గడుఁ బాత్రుఁడయ్యె నా
తెన్నున నిన్ను నేను బరితృప్తునిజేయఁగఁజాల మూఢభ
క్తి న్నుతియింతుఁ బ్రోవఁగదె! కిల్బిషముల్ హరియించి భాస్కరా!

కతిపయశబ్దార్థ శబ్దస్వరూప విచారము

వేదము వేంకటాచలముగారు, B. A., B. L.

౧-వ యుగన్యాసము

“దేవీం వాచ ముపాసతే హిబహవ స్సారస్త సారస్వతం జానీతే నితరా మసౌ గురుకుల్గిష్టే మురారిః కవిః.”

శ్లోకోకమునందు మనుష్యజాతు తెన్ని కలవో అట్లే భావలసంఖ్యలును ఏర్పడియున్నవి. ఒకరిభావ మరియొకరికి సహజముగా తెలియుటలేదు. చదివి కష్టించి తెలిసికొనవలసినదే. ఈయన్ని భావలకును సామాన్యము లగు లక్షణములు కొన్ని గలవు. ౧. ఏ భావయందు గానికలశబ్దస్తోమ మంతయు ఆభావకు స్వతస్సిద్ధము కాదు ౨. ఇతరభావలయందుండి బహుసందర్భముల వలన వచ్చి చేరినపదములు పెక్కులు. 3. ఇతరభావల నుండి గ్రహింపబడినపదములు సాధారణముగ స్వభావకు గల వ్యాకరణపద్ధతులను, ఉచ్చారణభేదములను, లోకుల వాడుకలను అనుసరించి వైరూప్యమును జెందును. ౪. ఏ భావయందుగాని యథార్థముయిన వ్యుత్పత్తి తెలియరానిపదములు [అనగా ఆభావయందు ప్రసిద్ధి గాంచిన పండితులకువాడ తెలియనివి] అనేకములు గలవు. ౫. ఒక్కొక్క భావయందును స్వదేశపదములు అనేకములు ఆభాసరూపములను పొంది నిజస్వరూప మిట్టిది యని తెలియరాక యుండును. ౬. ఒక్కొక్క భావయందును పారిభాషికపదములు తఱచుగ నుండును. ౭. ఒక్కొక్క భావయెడలను-గ్రాంథిక మయిన భావకును జనము వాడుచుండెడి భావకును మిక్కిలి భేద ముండును. ౮. ఒక్కొక్క భావయందును ప్రశస్తమైన యర్థముగల మాటలు కొన్ని నీచార్థములతో వాడబడుచుండుటయును తద్విపరీతమును చూడగలము.

౯. ఇతరభావలనుండి స్వీకరింపబడినపదముల సంఖ్యలో కొన్ని అన్యదేశీయము లని తెలియును గాని, అట్టివి ఏదేశమునుండి ఏ భావనుండి, వచ్చినవి అని తెలి

యకుండుట కలదు. మరికొన్ని పదములు అన్యదేశీయము లనియే తెలియదు. స్వభావలోనివే యని భావన.

ఈలక్షణము లన్నియు మనసంస్కృతభాష యందుగూడ కలవు. మనవిద్వాంసులకు పరంపరాగతమయిన దుర్భ్రమ యొకటి గలదు. ఈభూగోళములో నుండు భావల కన్నిటికిని మనసంస్కృతభాష మాత్ర భాష యనియు, ఇది దేవతలు వాడుచుండెడుభాష యనియు, నమ్ముచుందురు. కావుననే దీనిని గీర్వాణ భాష యని పేర్కొనుట కలదు. ఇదియునుంగాక ఈవల, వణిజులవాడుకలో వ్యాప్యత మయి యిపుడు ఉత్తరదేశములో సంస్కృతమును వ్రాయుటకు స్థిర పడిన, నాగర మనులిభికి దేవనాగర మనికూడ నామ కరణము చేసిరి. ఇట్టిదుర్భ్రమ క్రిస్తుతము ౧౨-వ శతాబ్దిలో యూరోపుదేశము నందలి విద్వాంసులకు హీబ్రూభాషనుగఱించి కలిగియుండినది. కాలక్రమమున అధికవిద్యావ్యాసంగముచేత ఆదురభిప్రాయము అడు గంటిపోయినది. ఇప్పటికిని మనదేశమునందు సంస్కృత మునకు సంబంధించినయీపారపాటు సవరణ కాలేదు. పయిదెప్పినలక్షణములు మనగీర్వాణమునందు గల వనుటకు నిదర్శనములు వందలకొలది చూపవచ్చును. వాటిని గూర్చి వేటగ్రంథము వ్రాయవలసియున్నది. సద్యఃసులభ సాగ్యములగు కొన్ని శబ్దములనుమాత్రము దిక్పిదర్శన న్యాయముగ నూచింతుము—హయవాచకమగు బడబా శబ్ద మొకటి గలదు.

“వామ్యశ్వాబడబా—బాడబం గణే” ఇత్యమరః.

౧. బడబా

ఈశబ్దము గీర్వాణులు వాడుచుండు బృందారక భాషలోనదేనా? లేక మనసంస్కృతభాషయందు ఏక్కడనుండియో వచ్చి చేరినదా?

మనపూర్వపదతులప్రకారము సంస్కృతములో నుండెడు ఏకబ్దము గాని సంస్కృతమే అని చెప్పవలయును. దానికి సంస్కృతములో నుండుసాధనసంపదవలననే వ్యుత్పత్తి కల్పింపవలయును. యాథార్థ్యముతో పని లేదు. ఈశబ్దమునకు ప్రసిద్ధము లయిన నామలింగానాశాసనవ్యాఖ్యానములలో చెప్పబడినవివరణమును చూడనగును.

క్షీరస్వామి—

‘బడం బలం హయం వా, వాతీతి, బడబా.’

భానుదీక్షితుడు—

సుప్రసిద్ధు డగుభట్టోజీదీక్షితునికుమారుడు.

‘బలం సామర్థ్య మతిశయిత మస్యో,
బలం వాతి వా, బలేన న్రజ తి వా.’

గురుబాలప్రబోధిక—

‘వలలే ఇతి బడబా, వల సంచలనే,
వబయోర్ల డయోతై చ్చకత్వమ్.’

క్రీస్తుశకమునకు అయిదువందల సంవత్సరములకు ముందు పారసీకదేశమునందు చాయమాన (Achaemenes) వంశసంభూతులు, సామ్రాజ్యపదము నధిష్టించిన చక్రవర్తులు ఏలుచుండిరి. వారికాలమందు భరతఖండములో సింధునదికి పశ్చిమభాగ మంతయు వారిప్రభుత్వమునకు లోబడి యుండినది. పారసీకదేశమునందలి హయములు దేహమునందు ఉన్నతములును—కష్టమునకు ఓర్చినవిగ నుండును. అరబ్బిగుఱ్ఱములు కుఱుచులును, అందము, మనవియు, జవాధికములు నయి యుండును. ఈ ప్రాచీనచక్రవర్తులలో నొకరు— ఈ రెండు జాతులను కలయచేసినయెడల నొకప్రకృష్టమయిన సంకరజాతి ఉత్పన్న మగు నని యెంచి అట్లు గావించిరి. అట్లు ఘట్టిన అశ్వములు అరబ్బిగుఱ్ఱములవలె జనములుగను, పారసీకహయములవలె బలిష్ఠములుగను వెలువడినవి. వీటిలో శ్రీప్రకృతికి ప్రాశస్త్యము కలిగినది. వీటిలో శ్రేష్ఠమయినవాటిని సామంతులకును ఇతరదేశాధిపతులకును బహుమానముగా నొసంగుచుండిరి. క్రమేణ వాణిజ్యవాహినిహాడ ఏర్పడినది.

ఈ యుత్తమహయములు మిక్కిలి వేగవంతములని నూచించుచు వీనికి ‘బావ్ పా’ అని పేరు పెట్టిరి. ఇయ్యది అన్యధానామము. పాణినీయప్రక్రియలతో నవసరము లేనివ్యుత్పత్తి.—బావ్ అనగా వాయువు. [సంస్కృతములోని ‘వాత’ శబ్దము]—పా అనగా పాదము. బావ్ పా అనగా ‘గాలిని కాళ్లుగా గలది’. వాయువేగ మని యర్థము. ఈ యర్థముగలశబ్దమును గుఱ్ఱములనుగుఱించియు నొక దేవదూతనుగుఱించియు జగద్విదితుడా, యవనకపిశ్వరుడు, హోమరు, గ్రీకుభాషలో ‘పొడేనెమెన్’ అని ప్రయోగించియున్నాడు.

ఆశబ్దమునకు అర్థము ‘గాలిని కాళ్లుగా గలది.’ అని. ఈహోమరుకవి ఈచెప్పిన చక్రవర్తులకన్న మున్నూరు సంవత్సరములకాలము ముందువాడు. ఈ ‘బావ్ పా’ అనునది వాయువేగముగల దై నందున స్వర్గాదిలోకములకు పోయి అక్కడివారిని మెప్పించిన పిదప ఆగీర్వాణులవాణియందు బడబా అనునామముతో పరిణమించినది. మఱియొకశబ్దమును ఉదాహరింతుము.

౨. కరువ - కరుభః

‘దిశస్తు కరుభః కాష్టాః’ అని అమరుడు—దిక్కు అని యర్థము. ఈశబ్దమునకుమాడ వ్యాఖ్యాతలు పయిన చూపినపద్ధతిన వ్యుత్పత్తి వ్రానియున్నారు

ఈపదము (అమరుల) అస్సీరియనులభాషలో నిది—బాబిలోనియనులు అనువారు ఈయస్సీరియనులవంశ పూర్వులు. ఈవ్యాసమునందు అస్సీరియను లని ప్రస్తావము కలతావుల బాబిలోనియనులనుమాడ కలిపి అన్వయింతురుగాక! ఆభాషయందు ‘కక్కబు’—‘కకబు’ అని రూపము. ఈశబ్దమునకు నక్షత్ర మని యర్థము. అస్సీరియనులగణములో చేరినఅరబ్బులభాషలో ఈమాట ఇంచుక రూపభేదముతో స్థిరపడియున్నది. ‘కాకబ్’ అనగా నక్షత్రము. ఈఅస్సీరియనులు పూర్వదేవగణము. వీరు మరలకన్న బహుకాలము ముందుగా అనేకవిద్యులను నేర్చినవారు. వారివలన దేవతలును మనుష్యజాతులును అనేకవిషయములను తెలిసికొని వారివారిప్రతిభావిశేషమువలన ఆజ్ఞానమును వృద్ధిపఱచుకొనుచుండినారు. ఇట్టి

విషయములలో చేరినది జ్యోతిశ్శాస్త్రజ్ఞాన మొకటి. నక్షత్రములు-రాసులు-మేషాదిస్థానములు, ప్రథమమున కనిపట్టి యీర్వామియందు న్యాపింపజేసినవారు ఈ అస్మిరియను లని చెప్పదగియున్నది. పూర్వకాలములలో చీకటిరాత్రులయందు, కొండగుఱుతులు లేని ఎడారి ప్రదేశములయందు, క్రొత్తతావులయందు—నడిసముద్రములోను, దిక్కులు తెలియుట యెట్లు—దిక్కులు తెలియక సాగుట యెట్లు—అందుచేతనే ఇప్పటికిని 'వాడు కేవలం దిక్కులేనివాడు' అని జనసామాన్య మయినవాడుకమాట కలదు. దానియర్థము ఏముఖముగ గాని పోవుటకు లే దనుట. అట్టిసందర్భములలో నక్షత్రములవలన దిక్కులను గుర్తించుచు వచ్చిరి. ఆయా దిక్కులకు ప్రకాశవంతములగు నక్షత్రములను గుఱుతు చేసి యాత్రలు సాగించుచువచ్చిరి. నావికామూత్ర చేయువారికి ఇది దై నందనవిషయముగా నుండినది. వారు బాల్యాదారభ్య ఈనక్షత్రములను, వాటినిబట్టి దిక్కులను, గుర్తించుటను అలవర్చుకొనుచుందురు. ఈ కారణమువలన దిక్కులకును నక్షత్రములకును అభేదాధ్యవసాయము కలిగి దీనిపేరు దానిపే రయినది.

ఇంకొకపదము—

3. ఋక్షము-నక్షత్రవాచకము

'ఋక్షచ్చగ్ధల్లభాలుకాః' అని అమరుడు-భల్లూకము [ఎలుగుగొడ్డు-ఎలుగుబంటి]నకు ఋక్ష మని పేరు గదా.

'నక్షత్ర మృక్షం భవ్.....'

ఈవాక్యములో ఋక్షశబ్దము నక్షత్రవామపర్యాయముగ పరిపఱచినది. ఏమి కారణము? కృష్ణాష్టమిని పీర్ల పండుగకును ఏమి సంబంధము అన్నట్లు ఎలుగునకును నక్షత్రమునకును ఏమి సంబంధము?—ఈసంబంధము సంస్కృతభాషాప్రపంచములో తెలియదు.

జ్యోతిశ్శాస్త్రజ్ఞు లని చెప్పబడిన అసురుల పూర్వులు ఇపుడు మనము 'సప్తర్షి' అని చెప్పుచుండు నక్షత్ర కూటమునకు ఎలుగుగొడ్డు అని పేరు పెట్టిరి. నక్షత్ర కూటముల కంతయు

ఒక్కొక్కదానికిని ఒక్కొక్క ఆకారసామ్యమును భావించి, మీనము, మేషము-ఇత్యాదిపేర్లు ఈప్రాచీనులు పెట్టుచుండిరి. వారు ఈ 'సప్తర్షి చుండలమునకు' భల్లూక నామము పెట్టినారు. దేవతలు ఈవిషయమును బోధ చేసికొనినవా రయి ఆనక్షత్రరాశికి మొదట భల్లూక నామముతో ఋక్ష మని పేరు పెట్టిరి. ఈవల కొంత కాలమునకు మనసప్తర్షిలకు వియస్కండలములో తావు కల్పించుట అనవసరము. కాగా వారికి ఒకరొకరికి ఈ ఋక్షరాశియందలి ఒక్కొక్కనక్షత్రమును ఇచ్చిచేసి ఆ ఋక్షులను అక్కడ చేర్చిచేసినారు. అప్పటినుండి ఆది సప్తర్షి మండల మయినది. పూర్వచరిత్రము విస్మృత మయినది. అయినను బహుకాలము ఎలుగుగొడ్డునకును, నక్షత్రములకును సంబంధము కలిగియుండినందునను, ఏ నక్షత్రములతోడి సంబంధ మని జ్ఞాపకశుద్ధి లేనందునను, ఋక్షశబ్దము భల్లూకవాచకముగాను నక్షత్రసామాన్య వాచకముగాను నిలిచినది. ఈ విషయమై మోక్షమూలర భట్టాచార్యులు (Max Muller) నిజము తెలియక పొరపడియున్నారు.

మఱియు నొకశబ్దము—

ర. చ మ స

ఇది యొక పవిత్రమైన యాగపాత్రము. ఔదుంబరము. ఒకవిధమయిన కొయ్యతెడ్డు. ఇంచుమించుగ అయిదారు అంగుళములచవరమును నాలుగు అంగుళముల స్థాయిమునుగల దై, మధ్య మాడు అంగుళముల ఆయా మమును రెండంగుళములలోతును ఉండునట్లు తొల్పి బడినపాత్రము. చేతితో పట్టుకొనుటకు ఆకొయ్యలోనే దీర్ఘము కాకుండ నొకపిడి చేయబడియుండును. అగ్ని ప్లేమాదిసోమయాగములలో కొండలు ఋత్విక్కులు చనుసాధ్వర్యు లను పేరితో పీటిని దగ్గఱ పెట్టుకొని, అపుడపుడు ఒక్కొక్కమాట శ్రౌతప్రక్రియలోనిది అఱచుచు నస్వము వేసికొనుచు, లోక్తాభిరామము మాటలాడుచు ఉందురు. కొన్నితరుణములలో ఈచనుసలలో సోమమును పోయుదురు. దానిని పీర్లు త్రాగుదురు. ఈ పదమునకు సంస్కృతమునందు సరియయిన వ్యుత్పత్తి లేదు. ఇది ప్రాచీనపారసీకులకును సాంస్కృతికుల

పూర్వీకులకును సామాన్యులకును మాట. దీని వ్యుత్పత్తి పార
సీలో తెలియును. దీని స్వస్వరూపమున భరతఖండముం
దంతయు తెలిసినమాట. తెలుగువాడుక భాషలో మాడ
'చమ్మ' అని వాడెదరు. దీని స్వరూపము 'చమ్-చః'.
అనగా చిన్న తెడ్డువంటి సాధనము. ఇంగ్లీషులో 'స్పూన్'
అందురు. పారసీలో 'చమ్' అనగా తెడ్డు, అడక,
'చః' అనునది త్కుద్రాధ్యోతకమును ప్రత్యయము.
సంస్కృతములోని 'క' ప్రత్యయమువంటిది. 'చమ్-చః',
అనగా చిన్న తెడ్డు. ఇటువలెనే 'ఉత్తరాదిన' వేడినీళ్లు
కాదు తామ్రపాత్రమునకు 'డేగినా' అని అందురు.
దీని స్వరూపము 'దేగ్-చః' [ప్రళమాక్షరము 'డే'కాదు.

'ద'] అనగా చిన్నకాను అని అర్థము. దేగ్
అనునది పెద్దది. ఇట్లు చమ్-చః అనునది-చమ్-చః-చమ్-చః
అని మాటినది.

* * * *

విభజములగు నిర్మలములు లౌకికసంస్కృతము
నందే కాదు. వైదికమునందుమాడ గలవు. ఒకకాల
మందు శ్రౌతప్రక్రియలలో-ఇది యెందుకు అది యెందు
కు-యూపములు ఆయాగములలో తక్కువ యేమి, ఈ
యాగములలో ఎక్కువ యేమి, ఈషేరు ఎట్లు కలిగినది.
ఈకర్మ చేసికిగా, ఈమంత్ర మెందుకు, అని యీవిధ
మయిన మీమాంస కలుగుచువచ్చినది. అట్టిసందర్భము
లలో ప్రత్యుత్తరములు చెప్పబూని వేదములలో అర్థవాద
ములు పుట్టియున్నవి. అర్థవాద మనగా అర్థమును తెలి
యజేయునది. ఈయర్థవాదములలోనిసంగతులు అనేక
ములు కేవలము కల్పన. పిట్టియందు యెన్నో పిట్టికథలు
లేక పిట్టకథలు కలవు. వానిలో నొకదానిని ఉదాహరిం
తము.

గె. వసంతీవర్యః

ఈశబ్దమునకు అర్థము-యజ్ఞశాలలో యజ్ఞకర్మకు
ఉపయోగింపవలసిన ఉడకము. ఈయుడకమును పాటు
చుండెడు నదినుండికాని-ప్రసవణమునుండికాని, ఆవి
లేనిచో నిర్మలమయిన పుష్కరిణినుండికాని - కడకు
అదియును లేనిచోట శ్రోత్రియాగారమునుండికాని

ముందుగా తెచ్చి పెట్టుకొనవలయును. ఈయుడకము
నకు ఈషేరు ఎట్లు సిద్ధించినది అను విషయమునకు నిర్వ
చనము:- తైత్తిరియసంహిత [కృష్ణయజుర్వేదము]
౬-వ కాండము. ౪-వ ప్రపాఠకము ౨-వ అనువాక
ములో నున్నది.

"దేవా వై యజ్ఞ మాగ్నిధే వ్యభజన్త, తతో
య దత్యజివ్యత, త దబ్రువన్, నమతునున ఇద మితి.
తద్వసంతీవరీణాం వసంతీవరిత్వం-తస్మిన్ ప్రాతర్న సమశక్ను
వన్, త దప్నుప్రావేశయన్. తావసంతీచరీ రధసన్." ఈ
శ్రుతికి అర్థము స్పష్టముగానే యున్నది. భట్టభాస్కర
మిశ్రపరచితముగు భాష్యమును, శాయన-మాధవభాష్యము
ననుసరించి వ్రాయుచున్నాను.

భట్టభాస్కరమిశ్రభాష్యము:-

"దేవా సన యజ్ఞ మాగ్నిధే విభజ్య గృహీత
వస్త్రః-తతః విభక్తశేషం య దతిరిక్త మాసీత్-త
దబ్రువన్ దేవాః-నన్విద మపి అస్మాక మేవ సర్వే
షాం సాధారణం వసతు-ఇద మపి శ్వః ప్రాత ర్విభ
క్తారః స్మృ ఇతి.

తస్మాద్ వసంతీవరీణా మషాం వసంతీవరిత్వం వసంతీ
వరీయా షేణ విభక్తశేషః స్థిత ఇతి దర్శయతి-నస్తద్వ
సతి తద్వత్యః వసంతీవర్యః-సాధారణ్యేన గృహీత్వా
స్థితాః ఆపః-పాణినిన్మాత్రములు-"తస్మిన్ విభక్తశేషే
ప్రాతః సంవిభక్తుం శక్తా నాసన్.***తదవిభాగయోగ్యం
మన్యూనాః దేవాః అప్పు ప్రావేశయన్. క్యాప్య
వయోక్యతే ఇతి అప్పు నిహితవస్త్రః, యద్వా కిమనే
నేత్యప్పు ప్రాక్షిపన్-తా వసంతీవర్యో నామాధవన్."

శాయన-మాధవభాష్యము:-(ప్రాతపుస్తకము
తప్పు లుండునది చిక్కినది.)

"పురా కదాచి దేవాః ఆగ్నిధ్రమృష్టే స్థితా
యజ్ఞాంశా నయం మమే త్యేనం వ్యభజన్త-తతః
సర్వీః స్వస్వభాగేషు విభక్తేషు య దవశిష్టం త
దుద్దిశ్య పరస్పర మబ్రువన్-ఇద మవశిష్ట, మిదానీం
సాధారణ్యేన అస్మాక ముపత్తివతు-ప్రాతర్విభాగం
కరిష్యామః-ఇతి-యస్మాద్ వసంత్యితి దేవై రుక్తం

తస్మాత్తస్యాంశస్య వసతీవరీనామ సంవత్సం(?)వసతి.
ప్రద్యత్యః, ఆహా, వసతీవర్యః—తతః ప్రాతఃకాలే
పునస్సమాగత్య తస్మిన్ అవశిష్టే విభాగం కర్తుం
శాశ్నువన్.

తస్యాలృప్తేన బహూనా మపర్యాప్తత్వా
త్తస్య సాధారణైకేన గ్రహీతు మశక్యత్వా త్త దపు
పరి త్యక్తవన్తః, తా శ్వాపోవసతీవర్యో భవన్.

‘దేవతలు గదా [ఒకసారి] యజ్ఞమును [అనగా
యజ్ఞ పశువును] అగ్ని హోత్రమునొద్ద భాగించుకొన్నారు.
అందులో నొకఁడునకు మిగిలిపోగా దానిని పంపకము
చేయుటకు వలసలేక ఇది మనకు సాధారణముగా
(వసతు) ఉండనిమ్ము అని చెప్పిరి. కావున వసతీవరులకు
వసతీవరిత్వము తటస్థించినది. ఆపంపకము మఱునాడు
తెల్లవాడగు హుహు చేయలేకపోయిరి. అంతట నీటిలో
ప్రవేశపెట్టెనాడు. (పాఠవేసినారు.) అది అనగా ఆనీర్గు
వసతీవరులాయెను.’

ఒక తునుక మిగిలియుండగా దానిని తమలో
నెవరి కయిన నొకరికి ఇచ్చివేయగూడదా—పాఠవైతు
రుగాక—ఒకనికి అధికము ఎందుకు మట్టవలెను. ఇట్లు
గ్రామశాతెరలలో తగవులాడు ఆసాదివాండ్రవలె కల
హము చేయుదేవతలసంగతి అట్లుండనిండు. ఈయర్థవా
దము ‘మాచిన’ మహర్షికి ఒకసంగతి రూఢముగా తెలి
సియుండినది. వసతీవరిశబ్దము యజ్ఞార్థ మయిన ఉదకము
నకు నామ మని—ఈ పేరు ఎట్లు కలిగినది అనుప్రశ్న
మునకు సమాధానము చెప్ప సంకల్పించినవాడయి యాశ్ర
తివాక్యమును ‘మాచెను.’ ఈశబ్దమునకు యజ్ఞార్థ మయిన
యదక మని అర్థగు ఎట్లు వచ్చిన దని అతనికి తెలియ
లేదు. అతనికి తెలిసినవఱకు చసతి, అనగా ఉనికి, వస-
నివాసే అను ధాతువునుండి నిష్పన్న మైనమాట, ఈశబ్ద
ములో మూలాధారముగ నుండినది. వరీ అనునది ఏమి
యని తెలియలేదు. రెండును చేర్చియుండుటచే వరిశబ్ద
మునకు స్వాతంత్ర్య ముండజాల దని భావించినాడు.
రెండును చేరి ఉదకవాచ్య మెట్లయిన దనియు తెలియ
లేదు, మరియు ఈ యర్థవాదము అపారుషేయ మైనం

దున వ్యాఖ్యాతలు ఎవ్వధముననైన దీనిని సమర్థించ
వలెను. దీనికి భట్టభాస్కరుడు వ్రాసినవివరణము “తస్మా
ద్వసతీవరీణా మపాం వసతీవరిత్వం—వసతీవరీరూపేణ
విభక్తశేషః స్థితి ఇతి దర్శయతి—చస్తన్ వసతి—
తేద్యత్యః వసతీవర్యః. సాధారణ్యేన గృహీత్వా స్థితాః
ఆవః.”

[చస్తన్ వసతి-అని అచ్చులో నున్నది. ఇది అసా
ధు వని లక్షించి ప్రాచీనప్రతులయందు వ్రాయసము
పారపాటు అని భావించి ఈసంహితను ముద్రింపించిన
మైసూరువిద్వాంసులు శుద్ధపాఠపత్రమునందు ‘వసన్
వసతిః’ అని యుండనోపు నని సూచించియున్నారు.]
భట్టభాస్కరోక్తములో ‘వసతిః, తద్యత్యః వసతీవర్యః’
అనగా ఆఖండముయొక్క చసతి తమయందుండుటచే వస
తీవర్యః అని యేర్పడినట్లు చెప్పినాడు. కావున-వరీ అను
నది వనిప్రత్యయార్థ మని వ్యాఖ్య-ఆవిధముగా ఈరూ
పము సిద్ధించుటకు-చసతీవర్యః కాకుండ వసతీవర్యః
అగుటకు, వ్యాకరణసూత్రములను తెచ్చినాడు. వని
ప్రత్యయము-జీప్రేఫములు-దీర్ఘత్వము - జీవన్తము-ఇట్లు
ఏర్పడినది. మరల భట్టభాస్కరవ్యాఖ్యానమును చూత
ము. “తస్మాత్=ఆకారణముచేత, వసతీవరీణా మపాం=
వసతీవరులను ఉదకములకు వసతీవరిత్వం=చసతీవరిత్వము
(కలిగినది). వసతీవరీరూపేణ విభక్తశేషః స్థితి ఇతి దర్శ
యతి=చసతీవరీరూపముతో మిగిలిపోయినతునియ నిలిచిన
దని మాఁపించుచున్నాడు. వసన్ వసతిః=చసన్ అనగా
ఉనికి, తద్యత్యః-ఆయునికి కలిగినవి, వసతీవర్యః=వసతీ
వరులు-సాధారణ్యేన=యావన్మందికొఱకు, గృహీత్వా=
తీసికొని, స్థితాః=ఉండినట్టి, ఆవః=ఉదకములు.” ఆకా
రణముచేత అనుటలో ఈతునుక మనకుగా నుండనిమ్ము
అని దేవతలు చెప్పినమాట తప్ప నేలుకారణము లేదు.
ఆఖండమును ఆరాత్రి అగ్నిహోత్రమువద్ద వేసిపెట్టి
నారు. కాని నీళ్లలో పాఠవేయలేదు. అప్పటికి
నీళ్లకును ఈఖండమునకును సంబంధము కలుగలేదు.
ఆసంబంధము మఱుదినము ఉదయమున కలుగజోవు
చున్నది. కనుక ముందురాత్రి అక్కడ ఆతునియను
పడవైచిన కారణముచేత దూరమున నెక్కడనో

యుండిననీళ్లకు వసతీవరిత్వము సిద్ధించుట అలభ్యమౌగము. మఱియు వెంటనే విభక్తశేషము వసతీచరూపముతో నిలిచిన దన్నాడు. అట్లయినయెడల ఈవసతీచరీసంజ్ఞ ఆరాత్రియే ఆయజ్ఞఖండమునకు కలిగినదే కాని నీళ్లకు కలుగలేదు. శాయనభాష్యము నిట్లే. కావున ముందు చెప్పిన 'వసతీచరీణామపాం వసతీవరిత్వ' మనువాక్యము సమన్వయము కాజాలదు. మఱియు వెనుక వచ్చువాక్యమునకుకూడ సరిపడదు. 'వసన్ = వసతి, తద్వత్వం, వసతీవర్త్య—సాధారణ్యేన గృహీత్వా స్థితౌ ఆపః—అనగా ఈఖండమును తమయం దుంచుకొని (ఈఖండముయొక్క ఉనికి తమయందు కలిగి) అందఱుకొఱకు పూటకాపులుగా నిలుపునన్న వైనందున ఆయుదకములు వసతీచరు లాయెను. అట్లయినచో వసతీవరి అనునామనిర్దిష్ట మైనతునుకతో కలయిక కలిగినందున ఉదకములకును అదే నామము కలిగిన దని యేర్పడదు. తునుకను పొంది యున్నమాత్రన వసతీవరిత్వము ఆపాదించినట్లు ఏర్పడును. ఈవ్యాఖ్యానమునకు మూలాధారము లేదు. ఇప్పటికి మూలములో యజ్ఞఖండమునకును ఉదకమునకును సంబంధము కలుగ లేదు. మఱియు ఆఖండమునకే వ్యాఖ్యాతలు వసతీవరిత్వము చెప్పినారు. 'ఏ' అనుదానికి 'కలిగినది' యని అర్థము చెప్పి ఆఖండమును ఉంచనిమ్ము అని దేవత లన్నందున ఉనికి గలదైనది, కావున ఆఖండమే వసతీచరీ అన్నారు. అయితే ఆమాటయును మూలములో లేదు. మూలములో వసతీవరిశబ్దము బహువచనరూపముతో నీళ్లకు పేరుగా చెప్పబడినదే కాని యజ్ఞఖండమునకు గాదు. వ్యాఖ్యానశేషమును చూడవలెను. "తస్మిన్ విభక్త శేషే - ప్రాతః శ్వః - న సమశక్తువన్ - సంవిభక్తుం శక్తా నానన్—తదవిభాగయోగ్యం మన్యమానాః దేవాః ఆపు ప్రావేశయన్ - క్యాపునయోత్త్యే ఇతి అపు నిహితవస్త్రః, యద్యా కి మనేనేత్యపు ప్రాక్షిపన్ - తా వసతీచరీ రభవన్—తా (ఆపః) వసతీచరీ నామాభవన్—" దీనివలన స్పష్టము—ఆయజ్ఞఖండమునకును ఉదకమునకును సంబంధము మఱునాడు ప్రాతఃకాలమందు కలిగినది గాని అంతకుముందు గాదు. తమకు ఎప్పటి కయిన

నుపయోగపడవచ్చు నని నీటియందు దాచిపెట్టిరో, అక్కఱకు రాని దని పాటవైచిరో యేర్పడలేదు. రెండవసందర్భముగా నుండవచ్చు నని తోచుచున్నది. శాయనభాష్యములో రెండవసందర్భ మని స్పష్టీకరించి నారు.

మఱియు తమకు ఎప్పటి కైన నుపయోగించు ననుటకు ఏవిధమున నుపయోగి కాగలదు. దీని నేమి యేదేని యొకయజ్ఞకర్మకు ఉపయోగపెట్టుదురా. ఇది పర్యుషిత మయి పూతిగంధము కల దైపోవునే. ఏకర్మకుగాని ఆనర్హ మగునే. ఇదియునుగాక తాము ఉపయోగించుకొనుట సంఘముకొఱకుగా నుండవలెను. వారిలో నొకరుదానిని పిమ్ము తీసికొనిపోయినచో చార్య మగును. మఱియును ఈపర్యుషితము ఆనీటియందు ఎన్ని దినము లుండగలదు. పని లేదని పాటవేయువారు నీటిలో నేల వేయవలెను. నీళ్లను చెడగొట్టి వ్యాధులను కల్పించుటకా. ఇంకను, నీటిలో 'పదిస్తుగా' పెట్టిపెడితే అటనుండునా, ప్రవాహములో పోదా—జలచరములు, గృహనాయకాంబులు, లింగుండ పూజింపగలవా; పని లేదని పాటవేసియుండవలెను. ఆ తునుకతో సంబంధము కలిగినవిధప ఉదకమునకు వసతీవరిత్వము కలిగినది. ఇకను మూలమును విడిచి వ్యాఖ్యానమును సమర్థించుటకు, ముందు యజ్ఞఖండమునకే వసతీవరిత్వము కలిగి పిమ్ముట దానితోడికలయికచే ఉదకములకును అదే నామము సంభవించిన దని చెప్పవలెను. ఈ దురవస్థకు కారణము ఈ మూలములో స్థానిత్య మున్నట్లు తెలియ దగియున్నది. అయితే ఆమాట చెప్పటకు లేదు. ప్రత్యవాయమును, వేదబాహ్యత్వమును, పాపండ్తత్వమును, కలుగను. కావున 'ప్రతిలో నున్నట్లు చూచి బయ్యన గోకన్'.

శ్రుతి చెప్పినవారు వాక్యానుక్రమమును సరిగానే చెప్పియుందురు. ఏకాలములోనో ఒక అధ్యాపకుని పొరపాటుచే తప్పపాపము భూమిలో కుదిరిపోయి యుండవచ్చును గదా. ఈమాట చెప్పినయెడల అపచారమేమి? పాతిక మేమి? శ్రుతులయందుగూడ ధావత్వతనము లేన్నియో? వైశ్రుతివాక్యమునకు మన కగపడు

హిమో బిన్ సిరప్

రక్తవృద్ధి చేయుటయం ద మోఘమైనది.

పాండురోగము, మలేరియాజ్వరానంతరము కలుగు బలహీనత
మొదలైన వ్యాధులకు చాల ముఖ్యమైనది.

హిమోబిన్ సిరప్ శ్రేష్ఠమైనదేగాక, పైన్ హిమోగ్లాబిన్, ఆస్సినిక్ స్క్రిప్ టైన్
కలిపి తయారుచేయబడి యున్నది.

స్త్రీలు గర్భమును ధరించినపుడును, శిశువును కనిన తరువాతనుగూడ
నవశ్య ముపయోగింపదగియున్నది.

**Bengal Chemical &
Pharmaceutical Works, Ltd.,
CALCUTTA.**

చీరకాలమునుండి బాధించుచున్న మూత్రవ్యాధులకును శగ
(గనేరియా) వ్యాధికిని క్రొత్తగాకనిపెట్టబడిన
దివ్యాషధము.

గ నో కి ల్ల ర్ (రిజిస్టర్డ్)

ఈ యాషధము శ్రేష్ఠతను, ఇంగ్లీషు మందులను దేశీయములగునాషధములను పుచ్చుకొనినను గుణము కలుగని మండలను, యింజక్షన్లు వలనను వాక్సినులను గూడ లాభము లేకపోయినయడలను కడపటి ప్రయత్నముగా మా గనోకిల్లరునుగూడ పుచ్చుకొనినాడు. పెళ్ళి, రోండ్లనుండియున్నను లేక క్రొత్తగా కలిగినను ఏరకము శగసంక్టమైనను మగట్టి మూత్రవ్యాధులైనను స్త్రీలైనను పురుషులైనను గనోకిల్లరు తప్పక కుదుర్చును. ఎక్కువ రూపీగా వెడలును. మూత్రముపోవుచున్నపుడును కలుగుమంట తగ్గిపోవును. మూత్రనాళము నందలి వాపు తీసిపోవును. శగవ్యాధి (గనోకోకసు) ఎలర మూత్రము బొట్టుగా పడుట, మేహరోగమువలన మూత్ర ద్వారమునుండిపోవు తెలుపు, యూరెత్తిటను, ప్రాప్తాటిటను, పిస్టిటిను, లుకోరియా, మున్నగువ్యాధులన్నియును స్త్రీలకును పురుషులకునుగూడ గనోకిల్లరువలన కుదురును. వీర్యము (సెము) పోవుట, స్త్రీలు గర్భవతులుగా నున్నపుడు కలుగు మూత్రవ్యాధులు మున్నగునవిగూడ చీనలన కుదురును. 50 మాత్రలుగల సీసా ఖరీదు రు. 3-0-0 పీ. పి. చార్జ్ ప్రత్యేకము. ఒక్కసారి 3 సీసాలు తెప్పించుకొనిన పీ. పి. చార్జ్ మేమే భరించెదము.

అడను:—డాక్టర్ డి. ఎన్. జసాని, 137 కికాపేధి, గులాల్ వాడి, బొంబాయి 4.

Tel. Add. "GONOKILLER" Dr. D. N. JASAN1, 137 Kika Street, Gulalvadi, Bomday, 4
మద్రాసు నీటి ఏజెంట్లు దాదా అండు కంపెనీ, E2, నైనింపునాయకపేధి, మదరాసు.

స్వల్పధర !

ఫల వాఢికము !!

పూర్తి తృప్తి!!

100 కి 100 గురు సంతృప్తి చెందియున్నారు

లోకమయహరకస్తూరిమాత్రలు

పిల్లలమొదలు మనలివారివరకు అందరి మంచము, మలబద్ధము, పడినెము, దగ్గు, గూరలు, శీత లముచే కాళ్ళలాగుట, కడుపుబ్బరము, కడుపునొప్పి, పక్క-లయందునొప్పి, ఆహారశీర్షకాలమంగు తెల నొప్పి, చలిజ్వరము, జ్వరము, క్లేగు, ఇన్ ఫ్లూయెంజా ఇంకను అనేకవ్యాధులను గుణపరచును. స్త్రీలు ప్రసవించిననాడు, స్నానమునాడు (కస్తూరికి బడులుగా) ఈ మాత్రలు 4-5 ను, 2-3 తమ లపాకలతో నమలి మ్రొంగవలెను. సాంక్రామికరోగులతో నుండవలసినవారు, దినము 1-2 మాత్ర లను నేవించిన ఆరోగ్యవృద్ధులగు లగుదురు. ఈమాత్రలసీసాతోగల అనుపానపత్రమును చూడుదు. 800 మాత్రలు గల సీసా 1 కి 4 అణాలంతా ప్రతిపాపులోపలను దొరకును. పోస్టుమాలకముగా 6 సీసాలు రు.1 -8-0, 12 సీసాలు రు. 2-12-0, 25 సీసాలు రు. 5-8-0.

సారస్వతానవం :—మొదడుకు బలమును కలిగించి, జ్ఞాపకశక్తిని వృద్ధిచేయును గావున, మొదడు గర్భలమువలన గలిగియుండ సమస్తవ్యాధులను పరిహరించి, నరములకు మంచిత్రాణము, రక్తస్పృద్ధిని కలుగజేయును. సంగీతపాఠశాల కంప్యూటరును మృదుమధురప్రయును నిచ్చును. పొడను పొడను ఈ తాన్సాము నింపును. బలహీనలైన స్త్రీలకు నెత్తినడుచు (నెత్తినీరు చాల మెత్తగా వుండుటవలన) నుట్టాడను నమనముకాని పిల్లలకు సంతివివంటిది.

6 బొమ్మల సీసా 1-కి రు. 1-0-0.

పోస్టుఖర్చులు ప్రత్యేకము.

శ్రీ సీతారాఘవ వైద్యశాల, మైసూరు.

నడువు, ఇంచుక క్రిందుమీదయి యున్నట్లు చెప్పదగి యున్నది. వక్రమణానధీన ప్రాసీ చదివినయెడల నుండవలసినసరణి తేటపడును. “దేవా నై యజ్ఞ మగ్నీశ్వర్యభజంత- తతో య దత్యశిష్యత- త ద బ్రువన్ వసతుసు న ఇద మితి-తస్మిన్ ప్రాతర్న సమశ క్నువన్-త దపు ప్రావేశయన్-తా వసతీచరి రథవన్- తద్వసతీచరిణాం వసతీచరిత్వమ్.” సరియైనపాఠ మిట్లుండనియెడల మాటములో విరోధాభాసము కలు గును. ఎట్లనగా. “వసతుసునఇద మితి, తద్వసతీచరిణాం వసతీచరిత్వమ్” అని యున్నది.

‘మనకుగా నుంచనిమ్ము అని చెప్పినారు. కావున సుతీవరులకు అనగా ఉడకములకు వసతీచరిత్వము’ మొ దటివాక్యమునకును రెండవదానికిని ఏలాటిసాంగత్య మును లేదు. యజ్ఞఖండమును అచట నుంచినారు, సరే, వెంటనే నీళ్లప్రసక్తి యేమి? ఇక్కడ నేల చెప్పవలె? మఱియు ఆఖండమును అచ్చట, ననగా, అగ్నిచోత్రము నొద్ద నుంచినమాత్రన యొక్కడనోకలనీళ్లకు పేరుఎట్లు మాటినది. ఇంకొకవిశేషము-ఈదేవతలు ఆతునుకను నీటిలో వేసినపుడు ‘వసతుసున ఇదం’ అని చెప్పలేదు- తూష్ణింభావముతో పూజిస్తచిరేకాని ఇతరము కాదు. మఱియును ముందుదినమురాత్రి ‘వసతుసున ఇదం’మని వారు చెప్పినమాట తల్లవాలుడలగో వచ్చి పంచుకొ నెడు ఉద్దేశముతో అంత దనుక నుండనిమ్ము అను సర్థముతో చెప్పినమాటయేకాని సార్వకాలిక వ్యాప్తి చెప్పినది కాదు. ఇది శాయనభౌవ్యములో స్పష్టము. తెల్లవాటుదనుక వసతు అన్నారు. ఉదయ మగుట, ఆవసతుచరితార్థ మయిపోయినది. నీటిలో పాతవేసినది ఉంచుకొనుటకు కాదు. కావుననే ఆతరువా తములో ‘వసతు’అనుప్రసంగ మేమియు చేయలేదు. కనుక ఆనీటికి వసతీచరిత్వము కలుగుటకు ఏలాటికారణమును కేటపడలేదు.

అనుక్రమముగా నోటిపాటమీది ఆధారపడినవి శ్రౌతస్మార్త విద్యలు. తప్పు లుండుటకు ఆశ్చర్య మేమి. ఈనుండలములో నాకు తెలియవచ్చిన విషయ మొకటి కలదు. వివాహ ప్రకరణములో రెండు,

మస్త్రము లని చెప్పబడు పౌరాణిక కర్మములు, గలవు. వీనియం దొక టొకటియు ముఖ్యమయిన సందర్భములో చెప్పబడును. ఒకటి కన్యాదానమపుడు- రెండవది మాంగల్యధారణమపుడు. ప్రాచీనుల వాడుకలో ఈరెండుముఖ్యసందర్భములకును మస్త్రములే లేవని దీనిచలననే తెలియదగియున్నది. ఉండినచో ఆహ్వాత మయినబుక్కులే యేర్పడియుండును. బజాటుఅనుట్టు భులు ఎందుకువచ్చును. ఇక్కడ నలువదిసంవత్సరము లకు పయిగా నాకు తెలిసి వాడుకలో నున్నకన్యాదాన మస్త్రమును ఇట్లు చెప్పుచున్నారు. ‘కన్యాం కనక సంపన్నాం కనకాభరణై ర్యుతామ్, దాస్యామి విష్ణవే తుభ్యం బ్రహ్మ్యోకే జిగీషయా.’ ఇట్లు చెప్పు యాజకులు సాంగాధ్యపకులు, క్రమాంతస్వాధ్యాయ పరులు. గురుముఖముగ విన్నది ప్రచురపఱచుచున్నారు. వీరి శిష్యులును ఇట్లే. కన్యాదాత బ్రహ్మ్యోకమును సాధించవలె ననుకోర్కితో దానము చేయుచున్నాడు గాని ఆలోకమును చేరి అక్కడ దేనినో, యెవరినో జయింపగోరి కాదు. ‘బ్రహ్మ్యోకే జిగీషయా’ అని చెప్పవలెను.

రెండవశ్లోకమునంగుగూడ యాజకులను పట్టిన సప్తమీశాచము విడువఁజూయెను. మాంగల్యధారణ మస్త్రము. “మాంగల్యతంతనానేన మమ జీవన హేతునా, కంతే బహ్నామి సభగే! త్వం జీవ శరదాం శతమ్.” తంతనా = మంగలనూత్రముతో, కంతే = (నీ)కంతమునందు, బహ్నామి = కట్టుచున్నాను. దేనిని? ఈప్రశ్నకుప్రతిధ్వానము తప్ప ప్రత్యుత్తరము లేదు. దేనిని కట్టుచున్నాడు. ‘సంబోధా’ గుండునా— నల్లలూసలనా; కాదు. మంగళనూత్రమును. ‘బహ్నామి’ అనుధాతువునకు కర్మగా నావరించునది యేది— ఆసమయమునందు ఊపిరి తిరుగనీయక మేళగాండ్ర మ్రొగించుచుండు మేళతాళమృదంగాదిధ్వనులలో లీన మైపోయియుండును. పెండ్లి కుమారుడు సూత్రముతో కంతమును కట్టుచున్నాడు. కంతం బహ్నామి అని యుండులెను.

మఱియును శ్రాద్ధమంత్రములలో ఈ సాంగ్గా ధ్యాపకయాజకులపాతములయందుగల తప్పులను లెక్కించుట సాధ్యము కాదు 'శ్వపుచ్చ మవసామితం' అన్నట్లు ఎన్నిసార్లు వారి తప్పులను దిద్దినను తిరుగా తరుణములో వారిపాతమే వారికి నోటనుండి వచ్చును గాని శుద్ధ పాతము రాదు. ఒకపరి, తప్పి బిట్టి, యేర్పడిన పాతము కడవటకు అట్లే నిలుచును; తొకిసంస్కృత మాయేసేమి, వైదికమాయేసేమి.

ప్రకృత మనుసరామః—ఇంతకును యజ్ఞారమై గ్రహింపబడు ఉదకమునకు వసతీవరీ నామము కలుగుటకు కారణము గోచరము కాలేదు. ఒకవేళ దేవతలు ఒక నాడు ఆమాంసభండమును నీటిలో పాటవేసియుందురు గాక! ఆనీటికి ఆదినము వసతీవరీసంజ్ఞ కలిగిన దనుకొందము. ఈల ఆనీటిని దేవతలు ఊపయోగించిరో లేదో తెలియదు. మఱియును ఈకల్పనలో నొకవిశేషము కలదు. చెఱువునుండియో నదినుండియో, బావినుండియో ఉద్ధరింపబడి యజ్ఞశాలకు తేబడి యజ్ఞార్థము నేకరింపబడినయుదకమునకే వసతీవరీసంజ్ఞ ఒప్పును గాని, ఆనదిలో, తటాకములో, బావిలో, నుండునీటికి గాదు. అట్లు గాక యజ్ఞార్థము కొంత ఉదకమును తీసికొని పోవుటకు పూర్వమే ఆనదీతటాకాద్యుదకమునకు వసతీవరీత్యము తటసించినదా? అట్లుండినచో ఏలోకమునందు గాని, ఏతావునగాని కల ఉదకమున కంతకును వసతీవరీత్యము సిద్ధించియే యున్నది. ఈ బ్రాహ్మణమును చూచినఋషి చెప్పినవాక్యములలో అట్లే అన్వయము కాదగి యున్నది. 'తా వసతీవరీ రథవన్' అనువాక్యము క్రింద నింకను కొంతగ్రంథము ఈ వసతీవరులను గుఱించినది కలదు. ఈ యుదకమును సూర్యాస్తమయమునకు ముందు నేకరింపవలెను. ఏదేని కారణమున అట్లు చేయనియెడల చీకటి అయినను ఒక దివిటిని, లేక కొఱవి కట్టెను తీసికొనిపోయి, నీటిమీద ఆ వెలుతురు ప్రసరింపజేసి సంగ్రహింపవలెను. అట్లు క నిచో యత్కించిత్ హిరణ్యమును ఘటములో నుంచి ఉదకమును దానిలో పట్టుకొనవలయును. అట్లును కానిచో బహుయాజి, అనగా సోమయాజి, యింటనుండు బావిలోని ఉదక

మును తీసికొనవలె నని చెప్పి, దీనికి కారణమునుఘాట చెప్పినారు. అతడు ఏ కాలములోనో ఎక్కడనో చేసిన యజ్ఞములో వసతీవరులను సంగ్రహించినవా డయినందున, తదాది అతని యింట నుండు వాసీమాపతీటాకములలోని నీ రంతయు వసతీవరు లయిపోయినదట. ఆహా, ఆయింటిభాగ్యము! అక్కడి పాచిపనులకును, అంట్లు తోముటకును, ఇతర కొన్ని చిల్లరపనులకుకూడ, నిరంతరము వసతీవరులే ఉపయోగపడుచున్నవి.

అట్లే ఆనద్యాద్యుదకమును, శౌచయాత్రాద్యనేక కార్యములకు అనేకుల తీసికొనిపోవుచుందురు. శౌత స్మార్తనిత్యకర్తానుష్ఠానపరాయణులును పాత్రములను చేతతీసికొనిపోక నదులయొద్ద ప్రాతఃకాలములో చేయుచుండు కొన్ని పనులు అందఱికిని తెలిసియేయున్నవి. మఱియును, ఒకజాతివారుకాదు, ఒకకులమువారుకాదు, లోక మంతయు వారివారిపనులకు ఆనద్యాద్యుదకమును కొనిపోవుచుందురు. అది యంతయు వసతీవరులేనా? మఱియు, నదిలో పీరు వారనక 'అరుంధతీయ' మాతం గాదిజనములును ఈరులాడుచుందురు. వా రేమి, వస తీవరులలో ఓలలాడుచున్నారా? వారిస్నాన మేమి, అవభృథస్నానమా? అట్లుండజాల చని తోచుచున్నది.

ఇదియునుగాక దేవతలు ఆయజ్ఞభండమును పాటవేసినది, ఏయుగములో - ఏకాలములో - ఏలోకములో - భూలోక మనికూడ తెలియను. ఏటిలోనా, చెఱువులోనా, బావిలోనా, గుంటలోనా? అదియును తెలియదు. మఱియును వారు పాటవేసినది యజ్ఞాంతము నందు. మొదట వారు యజ్ఞార్థము తీసికొనిపోయిన నీటికి పేరు ఏమిగ నుండినది. అప్పటికి వసతీవరీశబ్దము నకు పుట్టుక లేదే? ఆమొదటిపేరు ఇప్పుడు ఏ మైపోయినది? లేక యీమనకర్మభూమిలోమాత్రము గలనీళ్లకే యీనామనిర్దేశమా - ఈదేవతలు అంతకుముందు ఎన్ని క్రతువులు చేసియుండిరో? అపు డంతయు వారు వాడిన నీటికి ఏమిపేరు? మఱియు పీరు యజ్ఞభండమును ఏనీటిలో పాటవేసిరో ఆనీటికి వసతీవరీత్యము కలిగియుండును గాక! అటుపిమ్మట జరుగుచువచ్చిన జన్నములకు ఆతావు లోనినీటినే కొనిపోవుచువచ్చిరా? మఱియు వారు

యజ్ఞఖండమును నీళ్లలో వేసినది, ఆనీళ్లను పవిత్రము చేసి తాము ఉత్తరీ త్తరము యజ్ఞములయందు ఉపయోగపెట్టుకొనుటకు కాదు. పనికిరా దని యెంచి యేదో ఒక నీటిలో పాటవేసినారు. మఱియు నీళ్లకు వసతీవరులని వారు నామకరణము చేయలేదు. యజ్ఞఖండమును పాటవేసి 'వెల్లో వెల్లు' వారు చేసినకార్యమువలన ఆనీటి కీసంజ్ఞ కలిగిన దిని ఈశ్రుతివాక్యమును 'మాచిన'బుష్పికి ప్రథమము తెలియచచ్చినది.

ఇదియునుగాక వారు ఏనియో ఒకలోకములో ఒకతావులోని ఉడకమునకు వసతీవరిత్వమును కల్పించిన కారణముచేత - ఈలోకములోని ఈ మాగాణములలోని 'పుల్లనీళ్ల పల్లె', 'సద్దినూటిఖండిగే', 'మిడుగురాళ్ల మిట్ట', ఇత్యాది గ్రామములలోని దొరుపులయందలి నీటికి ఈనామము ఎట్లు కలుగును. కావున నీసంవర్షములను చూడగా, యజ్ఞారముయి తీసికొని పోబడి యజ్ఞశాలలో నుంచబడిన ఉడకమునకే వసతీవర్యుఁ అని సాంకేతిక నామము గాని ఇతరమునకు కా దనియును, దేవతల యజ్ఞఖండమునకును, యాగశాలయందలి నీటికి కిని, తన్నాహమునవసతీవరిశబ్దమునకును ఏలాటిసంబంధమును లే దనియును తెలియుచున్నది.

మిక్కిలి పురాతనమగు కాలమునందు మన సాంస్కృతికులపూర్వజులు—ప్రాచీనపారసీకులు, గ్రీకులు, రోమనులు, వీరిపూర్వులును మఱియు కొందఱును, ఒక పెద్దకంటుంబములో శాఖలుగా నుండిరి. ఒక కాలములో ఇండ్లు లేక, నిలుకడ లేక, లంబాడితండములవలె వారి పశుగ్రామమును వెంటబెట్టుకొని పచ్చిక బయళ్లను ఆశ్రయించి పోవుచుందురు. వీరినిగుఱించినవివరము వక్ష్యమాణగ్రంథములో తెలుపబడును. పీ రండిఱును అన్నిని ఆరాధించు వారు. [ఈవిశేషము మనదేశములో నుద్భవించి మన వారికి మాత్రము రూఢ మని ఆహితాగ్నులు భావింప వలదు.] వీరు ఇండ్లు కట్టుకొని నియముముగా నొకతావున నివసించుటకు ఉపక్రమించినపుడు ఒక్కొక్కయింటికిని ఒక అగ్నిహోత్రము ఏర్పడియుండును. ఆయన్ని కిత్రికాలములయందును హవిస్సును సమర్పింతురు. అగ్ని లేనిది యిల్లు లేదు. మఱియు భార్యలను వివాహము

చేసికొని నిలుకడగా సంసారము చేయదొడంగినపిదపనే యిండ్లు యేర్పడినవి. కాగా, ఇల్లు, భార్య, అగ్ని, యీమూటికిని అవ్యవహిత మయినసంబంధము. పర్యాయ పదము లని చెప్పవచ్చును. కావుననే గృహవాచక మయినశబ్దములు, అనేక భాషలలో భార్య అనునర్థములో వాడబడుచుండును. భార్య చనిపోయినవాడు 'నాయిల్లు మాలిపోయినది' అని చెప్పెను. సంస్కృతమునందు 'గృహం గృహోశ్చ పుంభూమ్ని కలత్రేఽపిచ సద్యహి' అని మేదినీ. ఈవిధముగా గార్హస్థ్యమునకు అగ్ని శుశ్రూష ముఖ్యముగ నేర్పడినది. పయిన చెప్పిన శాఖలవా రందఱును ఈగార్హస్థ్యమును కొలుచు చుందురు. ఆయాగృహస్థునియింట నిల్లులును కొమార్తలును ఆయన్నిని కాపాడుచుందురు. ఆ యగ్నిహోత్ర సామీప్యమున భోజనము చేయుదురు. అపుడతడు ఇట్టలు చేయుదురు. మేషాదిసంక్రమణములు ముఖ్య దినములు. మఱియు ఊరు, పల్లె యేర్పడినచోట, ఒక్కొక్కయింట నుండు అగ్ని కాక, గ్రామమున కంతయు సామాన్యముగ నొక యగ్నిహోత్రము కులపతి యింట నుండును. దీనిని కడు జాగ్రత్తతో కాపాడు చుందురు.

పట్టణములు ఏర్పడినపుడు అట్లు సామాన్యమయి అందఱికోట కయిన అగ్నిని ఆ పట్టణములో అగ్నిగారములో ప్రణయింతురు. దానిని అధికృతులు మిక్కిలి జాగరూకతతో కాపాడవలయును. పూజలు చేయుచు ఆహుతులు వేయుచు నుండవలెను. రాజ్యములు ఏర్పడినపుడును అట్లే, ఆ రాజ్యమున కంతకును సాధారణ మయినయొక అగ్నిహోత్ర ముండును. దానిపరిచర్యను గుఱించిన కట్టుబాట్లు పెక్కులు. అది ప్రమాదవశమున చల్లారిపోయినయెడల ఆదేశమున కంతయు గొప్పవిపత్తులు దుఃఖములును పాటిల్లును. ప్రాశస్త్యిత్తములను జరపి అరణులతో మథించి పునః అగ్నిని సృష్టించి ప్రణయించవలెను.

ఒక ఆశ్రమమునుండికాని, వసతినుండికాని, గ్రామమునుండికాని, పట్టణమునుండికాని, చీలిపోయి జీవశార్థము వలనపోవుతండములు అక్కడి అగ్నిహోత్రములోని

అంగార లేతమును తీసికొనిపోయి ముందు ధామ్యును వెనుక తాము కనులిపోవలెను. దారిలో అది చిల్లార గూడదు. నిలిచినతావుల పూజ చేయుచు తాము సిగ్గుముగ నుండబలచినచోట దానిని ప్రతిష్ఠించి యింట్ల కట్టుకొన్న వెంబడినే ఆయాగృహస్థుడు ఈ యగ్నినుండి లేతగ్రహణమును చేసి తనగార్హస్థ్యాన్నిని ప్రణయించుకొనవలెను. ఈ ప్రకారము పయిగణములవా రందఱును జరుపుకొనుచువచ్చిరి. ఈ అగ్నికి ఒక అధి వేతను హేర్మనుచుండిరి. వీరు వేల్పుపూవిస్సలు, చేయుచోమములు, ఇచ్చు ఆపలతులు ఆయాధిదేవతకు. అగ్నివాచకము లగునామములు పుంలింగరూపము లయ్యును, అగ్నిహోత్రమునకుగల అధిదేవత స్త్రీదేవత—ఈమె భగవన్నిర్మాణములో, దేవతాసృష్టిలో, ఆదిసృష్టి యని నమ్ముదురు. ఈమెకు గ్రీకులలో హెస్టియా హెస్టియా రోమనులభాషలో వెస్టా లేక వెస్టా అని నామము. ఈరెండును ఒకటే పదము.

ఈదేవతారాధనవిషయ మయి ప్రాచీనరోమనులపద్ధతులు మనకు విస్తారముగ తెలిసియున్నవి. పయి చెప్పినవిధమున రోమనులరాజ్యమున కంతయు ముఖ్యపట్టణ మయిన 'రోము' నగరమునందు ఈదేవతకు ఆలయము నిర్మిత మయి యుండినది. దానియందు నిరంతరమును అగ్ని సమిధ మయి వెలుగుచుండును. ఈయగ్నిహోత్రమునకు పరిచర్య చేయువారు ఏవురు, లేక ఏనుగురు కన్యలు. వీరిని లేతప్రాయములోనే అక్కడ చేర్చి అక్కడినిబంధనలను నేర్పుచుందురు. ఆఱుసంవత్సరముల వయస్సునకు తక్కువపడక పదివర్షములయస్సునవ అధికము కానిపిల్లలను తీసికొనివత్తురు. కాలక్రమమున వారు పనులను అలరారుచుకొని జరుపుచుందురు. వీరు ముప్పదిసంవత్సరములు ఈకొలుపు చేయవలెను. ఆకాలములో వివాహము చేసికొనగూడదు. పురుషులంపకము కూడదు. కఠినమయిన నిబంధనలకు లోబడి యుందురు. అగ్ని వేదిచుట్టును సమార్జితము వీరే చేయవలెను. ఆపనులకు వలసినయుదకమును వీరు తేవలసినది. పాటుచుండెడు ప్రప్రసాదమునుండికాని యేటినుండికాని తేవలెను. ప్రతి

దినమును ఈకన్యకలు రోమునగరమువెంబడి ప్రవహించుచుండు 'టయిబ్' నదినుండి ఉసికమును తెచ్చి యీ 'వెస్టా' అనుదేవతారాధనకు ఉపయోగింతురు. ఆయుదకముతోడనే కపాలపక్తపురోహతమును మృణ్మయస్థాలీ పక్త హవిస్సును అగ్నియందు సమర్పింతురు.

ఉపరి చెప్పినరోమనుభాషలోని పద మయిన 'వెస్టా' అనుదానికి అగ్ని యనిపూడ నర్థము. అగ్నిదేవతకు నామ మైనందున నగ్నికిపూజ వాచక మని యంగురు గాని లోకములో వస్త్రపులకు నామములు మంతుగ నేర్పడియుండును. పిమ్మట అధిదేవతలు సంభవించినపుడు ఆయావస్త్రునామమునుండి అధిదేవతలనామములు కల్పితము లగుట అనుక్రమముగ నుండును. ప్రాచీనకాలమున సంస్కృతమునందును ఇందుక రూపభేదముతో నీతబ్బమే అగ్నివాచకముగ నుండిన దని తెలియదగియున్నది. ఇప్పటికిని మహారాష్ట్రభాషలోని యీ క్రిందిపదములను లక్షించి చూడుడు:—

విస్తా
విస్త
విస్తవ } = అగ్ని

విస్తవేతి మంటచేయుట.

సంస్కృతములో

వాస్తవా=అరుణోదయము=అరుణోదయకాలము

వేదములోనివి.

వస్తవే=(అగ్ని)ప్రకాశించుట.

వస్ (ధాతువు) ప్రకాశించుట.

నాసయతి=ప్రకాశించునట్లు చేయుచున్నాడు.

ఊష్మణ } వేడి అయి ఆవిరిని విడుచుచుండునది.
ఊష్మణ్య }

మరియు నీక్రిందిశబ్దస్తోమమును పరికింపుడు:—

ఉష్—(ఓవతి) కాలట

ఉష్తిత }
ఉష్ట } ధగమైనదానిని జెప్పుచు శేష్యనిఘ్నములు.
ప్రష్ట }
శ్లష్ట }

నుండియే గృహనామములును విశేషించి యేర్పడిన వనుట బిప్పిద మగును. మఱియు గ్రీకుభాషయందు పురము (నగరము)నకు 'పేరుగ' 'అస్తు' అనుమాట కలదు. దీనివ్యుత్పత్తినిగూడించి లాక్షణికులు అకారమునకు ముందు వేరొకవర్ణ ముండి లుప్త మయిపోయిన దని యును 'అస్తు' శబ్దమునకు అగ్ని దేవతావాచక మైన 'హెస్టియా' శబ్దమునకును—ఒకటే చూల మనియును చెప్పియున్నారు. ఈరెండుశబ్దములకును ప్రభుమవర్ణము ఒకటిగనే యుండి లుప్త మైనది. ఈలుప్తవర్ణము ఈవలి గ్రీకులోని అక్షరసమామాయమునుండియు పదముల నుండియు అంతరించిపోయినది. దీనికి 'డిగమ్యా' అని నామ ముండినది. స్వరూపము ఇంగ్లీషులిపిలోని F, గా నుండినది. ఉచ్చారణము—వకారధ్వనిగా గాని, ఇంగ్లీషులోని F యొక్కధ్వనిగా గాని—రెంటికి మధ్యము ముగా గాని యుండిన దని లాక్షణికులసంప్రదాయము.

ఇట్లు—వసతీవర్యః అనుపదములోని వసతీ అను భాగము 'అగ్నికి సంబంధించిన' 'అగ్నికొఱకయిన' 'యజ్ఞకర్తకు సంబంధించిన' అను అర్థమును గలది యని మీదిచర్చచలన తెలియదగియున్నది.

మఱియు—ఈ 'వర్యః' అనునది యేది? వసతీ వర్యః అనునది సమస్తపదము—వసతీ + వర్యః. వర్యః అనునది వనిప్రత్యయము కాదు. లౌకికసంస్కృతమంతలి వారిశబ్దముయొక్కపూర్వరూపము. వేదాంగమగు నిఘంటువులో 'వర్యః' అనుపదమునకు 'నదులు', 'ప్రసవణములు' అని యర్థము వ్రాసియున్నట్లు తెలియుచున్నది.

దీనికి వరీ అని ఏకవచనరూపముమాడ గలదు; అయ్యును సాధారణముగ, 'ఆసః' స్త్రీ భూమ్ని' అన్నట్లు బహువచనరూపమును వాడుదురు. తెలుగులోమాడ నీళ్లు అని వాడుక. ఉదకము మెండుగ నుండిన, ప్రసవణమును, నదియును ఏర్పడును. సంస్కృతగణములో చేరిన ప్రాచీనపారసికాదిభాషలయందు - వర్ - వరీ = శబ్దములు ప్రాస్యవకారాదిగ ఉదక మనునర్థముతో ఇంచుక రూపభేదములతో నగపడును. ప్రాచీనపారసీకవేద మగు 'అవెస్త్రశ్రుతుల'యందు ప్రయోగములు కలవు—

వఇరి = సరస్సు - కొలను - వఇర్య = నది, నది నుండి చీలుకాని - ఈ'వఇరి'అనునది మనశ్శౌతపద మగు వరీశబ్దపూర్వరూపము. 'అవెస్త్ర' భాషయందు అర్ధప్రాణములగు అచ్చులు గలవు. వానిని తేలికగ నుచ్చరింతురు. ఆసందర్భమును తెలుపుటకు ఇతరభాషలలిపి యందు వ్రాయుటలో అట్టియచ్చులను గీటు తప్పించి కించిదూర్ధ్వముగను చిన్నరూపముతోను వ్రాయుదురు.

కావున వఇరి-వఇర్య అని వ్రాయుట—ఈయల్ప ప్రాణములకు సంబంధించిన సహజమయిన గుణ మొకటి కలదు. క్రమేణ వాడుకభాషలో నివి మనయర్థానుస్వారములవలె సంతరించిపోవును. వఇరి అనునది-వరీ-వరీ అని నిలుచును 'అవెస్త్ర'భాష మనవారికి కుతూహల జనకముగ నుండు నని తోచి వఇర్యశబ్దప్రయోగమున కొకయుదాహరణమును వ్రాయుచున్నాను. అవెస్త్ర వేదములో అనాహితాస్మాక్తమునందు చెప్పియున్నది:—

కశ్చిధ్చైవ (కశ్చిచ్చ) అవీవగ్ం (ఏవం) వఇర్య నగ్ం, (వర్యానాం) అనగా 'ఈనదీశాఖలలో ఏది గాని' యని యర్థము - సంస్కృతమునందు:—వృష్టిః - వర్షం - ప్రావృష్ట, వర్షాః, ఏటికి యేమి నీజాంతురము? వర్ష మన నేమి? ఆకాశమున గడి పడునీళ్లు. సంస్కృతమున వార్ - వారి ఖనగా నీళ్లు

ఏటికి సంబంధించి, అవెస్త్రపదములనుమాడుదు:—

వార్ = రర్షించుట

వార్ } = వర్షము
వాఇరి }

వాఇర్య = వర్షోదకము

= వర్షమునకు సంబంధించినది.

= పడుచుండువర్షము.

ఈ రెండుభాషలయందును ఏతద్దణగతము లగు పదములకును, వసతీనరీ అనుశబ్దమునందలి 'వరీ' అను భాగమునకును, ఒకటే మూలాధారము. నీ రని యర్థము.

కావున వసతీవర్యః, అనుదానికి అగ్నిహోత్రము నకు సంబంధించిన (యజ్ఞారమైన) ఉదక మని యర్థము

ఈసమస్తపదము బ్రాహ్మణములను 'చూచిన' ఋషులకు ఆనంద దేనికి సంజ్ఞ అని తెలిసియుండినది. నిర్వచనము బహుకాలముముందుగనే వాడుకలో రూఢ మయిపోయి తెలియలేదు. దీనికి నిరుక్తమును చెప్పబూనినముఖి నది. శబ్దజాలములన్నీని కొన్ని పదములు వాడుకలో నుత్పి స్నానము చేసి కూరుచుండి 'బ్రహ్మయజ్ఞే న యజ్ఞే' అని న్నమై పోయి వాటిపర్యాయపదములకు ప్రాబల్యము సంకల్పించి కన్నులు మాసికొని యోగనిష్ఠలో నీయర్థ కలుగుచుండుట అనేక భాషలయందగు కలదు. వసతీవర్యః వాదమును 'చూచినాడు.'

స ము ద్ర ము

మిన్నికంటి గురునాథశర్మ గారు (ఉభయభాషాప్రవీణ)

౧

ప వత్సల్ రేలు త దేకదీక్షమెయి సంపాదించి ప్రోతస్మిసి
వివిధాన్యకాలముండి యయ్యమృత మధీ! దేమిభోగించితో?
లవణానవ్యము బాడ బానలక రాశజ్యాలదగ్గం బ
ధోభవనచ్చిద్రవివర్తనంబు కరతంబుక నల్పుటల్ గాక యో!

౨

జడసంయుతుడవు మలినాం-డవౌర్వానలవిదీర్ణగురువిభవుడవో
కడలీ! యైకాధ్వ్యాత్ముడవైతివి, విష్ణు హృదయమునఁ దాల్పుటచే.

౩

నింజిన సంగ్రమ! పలుకనేరను వ్రజభయంబుచేత నీ
యంజను జేరి డాఁగె హృదయంబున తెక్కలమీఁదియాస; న
ట్లుండియు "నున్నకర్మ పొరుగుారికిఁ బోయినదప్ప" దన్నటుల్
కొండలతేనిపట్టి కలగుండువడు గద బాడబాగ్నిచే.

౪

కొన్ని మణులమాత్రము దల-నున్నంతనె గజముగర్వ మొందెడిఁ గడలీ!
ఎన్నియొ రత్నముల న-త్యున్నతిఁ గన్న నృదంబు నొందవు లవముకా.

౫

సుర లమృతంబు లక్ష్మి మధుసూదనుడుక రశనకాధర్మి శం
కరుండు సుధాంశురేఖ నవకల్పకుజంబుల నిండ్రుండుక గ్రహిం
చిరి; కలశాబ్ధి! నీయుదరనీమ నగంబుల డాచి; తైన నే
మరరె! ఘటోద్భవాపదకు నడ్డమురాఁ డొకఁడే గృతజ్ఞుడై.

౬

నీపగడములకును స్వస్తి; నీమణులకు-జోత! నీమహాక్షికములకు శుభము; జలధి!
ఘోరజలచరంబులబారిఁ గూలఁబడక-ప్రాణముల బయటఁబడితి నంతె చాలు.

౭

శిల లెల్లెళ్ళ మణు లంబునూచరుడు రాజీవాక్షుఁ డా సైకత
సలి ముక్తాన్విత, లక్ష్మీ వార్వనిత తచ్చైవాలపంక్తుల్ ప్రవా
ళితల్ నీరము పాల్ సురద్రువులు కూలంబుదు రత్నాకరం
బు లనన్నామమ; ఐన నేమి? దగనే పోగొట్టలేవైతిగా.

౮

చను దేరణ్ భవనీయదర్శనముత్సాహాతి రేకంబునన్
మినుముట్టంగను ఘోషపెట్టెదవు నెమ్మిన్ స్నానముం జేయ ని
ల్చిన బోనెట్టెద వాచమించునెడ నక్షిబంబు వాఁ గొట్టెదో
వనరాశీ! “యిదియేమికర్మ” మతిథివ్రాతార్చుల న్నేరవో?

౯

అమలినగోమణీకుండము లోర యొకం డన నేల యుత్తమో
త్తమశ్రమసర్వవస్తువుల దాఁచియె గర్భగృహంబునన్ విరా
గము గలవానిపోల్కి బాడకట్టెడు పై కెవఁ డేమి యిచ్చినన్
నిముసములోన పెల్చికి నెట్టుచుఁ దుంగతరంగ బాహులన్.

౧౦

ఉన్న తాధమపదముల నొక్కతరు-గాఁ గనుచు సర్వసమురీతిఁ గన్పడెదవు
పైకి, గాని నీలోగుట్టు బయటఁబడదె-అంబ్వవతరణ సమయమునైన గడలి!

౧౧

చంతురి కస్తలమును బ-రంతపనకాదున్ ధరాధరముల నీ
పొంతనె డాఁచి యెఱుంగన-ట్లెంత గభీరాశయుండ వెనకెదు కడలి!
అడిగిరి నోరు విప్పి విబుధాగ్రణు లెల్ల సుధారసం బుదా
రుడ వయి యిచ్చి శంపుట యుఱున్ మఱి యీయవో యూరకుంట యొ
ప్పెడునది కాని యిట్టు లతిభీకరదుర్భర కాలకూటమున్
జెడుగఁడ! పెట్టి చంపుదట? జీవన మెంతగ నీకుఁ గల్గినన్.

౧౨

త్రిదశులకోర్కిఁ దీర్చి వెనుదీసి యెటో గినుమాడఁ భూని నీ
వది యిది యిచ్చి, శంపుటకు యత్నమునెసితి కాని వారలున్
కదలక యెంత వేడినను బ్రక్కలు బ్రద్దలు నేసి రాలఁ దీ
యఁదనపుటాసుధం గొనిరి యంబుధి! “లోభికి మూట నష్టి”గా.

(అడవిపువ్వులు)

క రా చి కాం త్రై సు దృ శ్య ము లు

౪. విజిడిలో మహాత్మాజీ నూలు వడుకుచుండుట. కుడివైపున సర్దారు పటేలుగా రున్నారు

౫. మహాత్మాజీ మీరాబాయితోకూడ సామంతప్రార్థనము సలుపుటకయి
కాంగ్రెసుమంటపమునకు జోవుట

౧. శ్రీమతి సరోజినీదేవిగారు, డా. అస్సారీగారు

౨. శ్రీమతి కమలాదేవి ఛటోపాధ్యాయ మున్నగు ప్రచారకురాలు

కతియవారు ప్రేడింగుకంపెనీ యొక్క

సర్వజనాదరణీయమైన తలనూనెలు అండు వివిధపరిమళములుగల అత్తరులు

కుసుమాల హాయిరాయిల్ (రిజిస్టర్డ్)

శిరోజములకు, మెడకు, తగినటువంటి తలనూనె. సువాసనప్రయములతోను, హీనాపుష్పములతో చేయబడి, సాటిలేనిదై తనరుచున్నది. సంపన్నులుమెచ్చినది. సీసా 1-కి రు. 1. వి. పి. చార్జీ 6 అణాలు ప్రత్యేకము.

కెటి వైట్ రోజ్ హాయిరాయిల్ నెం. 777 రు (రిజిస్టర్డ్)

నెంట్రికలవృద్ధికిని, కాంతికిని తోడ్పడునట్టి తలనూనె. గులాబీపువ్వుల నిజసారభ మిందు గలదు. ఒకసారి పరీక్షించిన మీకే తెలియగలదు.

సెల సీసా 1-కి 14 అణాలు. వి. పి. చార్జీ 6 అణాలు.

కెటి కోకోనట్ హాయిరాయిల్ నెం. 777 రు (రిజిస్టర్డ్)

టెంకాయనూనె తల కుపయోగించునని ప్రతివానికిని తెలియును. కాని ఎట్లు సిద్ధము చేసినచో నది ప్రశస్తతమా తెలియదు. ఈ నెం. 777 రూ (రిజిస్టర్డ్) చేసిన ఈ టెంకాయ నూనె శుద్ధిచేయబడి దుర్వాసనారహితముగాను మాతృసువాసనాసంకలితముగాను గావింపబడి నది. అందుచే సామాన్యగృహస్థు లందరిమెప్పు నొందినది.

6 బౌన్సులు గల సీసా 1-కి 14 అణాలు. వి. పి. చార్జీలు 10 అణాలు ప్రత్యేకము.

మరియు జ్ఞప్తియిం దుంచుకొనుడు

కెటి ఒట్టో రోజ్ నెం. 777 రు (రిజిస్టర్డ్)

దీనికి సరిసహన మగు నూనె లేదు రోజాపుష్పములచే చేయబడినది. పుష్ప వనమునం దున్న తాజా గులాబీపుష్పము లెంతటి పరిమళము యొసగునో యంతటి సారభము నిందు బడయగలరు.

ఆరబౌన్సు బుడ్డి 1-కి రు. 1-12-0, పావు బౌన్సు బుడ్డి 1-కి రు. 1-0-0.

కెటి ఒట్టో జాసిన్ నెం. 777 రు (రిజిస్టర్డ్)

మల్లెపుష్పములను తెలియనివా రుండరు. కెటి ఒట్టో జాస్మిన్ (నెం. 777 రు) మల్లెపువ్వులాలేని కాలము లందునూడ మల్లెపూలవాసన నిచ్చుచు ఆశ్చర్యమును ఆనందమును కలిగించును. ఈ పరిమళము నొక్కసారి యాహ్లాదించిన, అదిలేక మీ రొక్కసుడియ యుండజాలరు.

ఆరబౌన్సు బుడ్డి రు. 1-12-0, పావుబౌన్సు బుడ్డి రు. 1-0-0.

ఒట్టో మధుకర్ (రిజిస్టర్డ్):—ఒకసారి యీ అత్తరు సుపయోగించినవారు, సర్వదా దీనిని విడనాడలేకున్నారు. మేలైన పుష్పసారభమే

యిందులకు కారణము. ఆరబౌన్సు బుడ్డి 1-కి రు. 1-12-0. పావుబౌన్సు బుడ్డి 1-కి రు. 1-0-0.

వి. పి. చార్జీలు 5 అణాలు ప్రత్యేకము. (ఒక్కొక్కదానికి)

మ.రా:—మీ గ్రామములందున్న దుకాణములలో కొనుసపప్పుడు కెటి మరియు నెం. 777 రు అనుపదము లను గమనించుడు. అట్లుచేసినచే శుద్ధమైనవి మీకు వొరకగలవు.

పరీక్షార్థమై రెండు అణాప్రాంతపుల నంపి యే రెండు తలనూనెల సమూహాలుగాని, లేక అత్తరుసమూహ యొకటిగాని తెప్పించుకొనుడు.

సోత్ ఏజంట్లు:—ది కతియవారు ప్రేడింగు కంపెనీ,

ఖట్వాడి, మెయిన్ రోడ్, బాంబాయి, నెం. 4 రు.

మీ శిరోజముల కొక టూనిక్

వేసవి సమీపించుచున్నది. అప్పుడు మాడు మంటపుట్టి వేసవి గలిగించును. శిరోజములు క్షీణించును. అట్టి సమయములందు మీ వెంట్రుకల కొకటూనిక్ అవసరము. మీ వెంట్రుకలను కాపాడుకొనుట. వాటిని

కా మి ని యా నూ నె (రిజిస్టర్డ్)

సుపయోగించి పోషింపుడు.

బట్టెల, వెంట్రుకలు రాలిపోవుట, గరుకున మెక్కుట, నృధాప్యము రాకమును పే వెంట్రుకలు నెఱయుట, మున్నగువాటి నాపుటయం దపజయ మెరుగదు. చుండును కుదుర్చును. నెత్తిచుక్క మును కుద్రపూచును. వెంట్రుకలు పట్టుకుచ్చవలె పెరుగుటకు తోడ్పడును. ఇవన్నియుగాక, ఘృముఘృముగాడు దాని సుపరిమళము మనస్సున కానందదాయకముగా నుండును. ఇటీవల వచ్చిన యీ దిగువ యోగ్యతాపత్రికల చదువుడు. మిస్టర్ ఆర్. కె. నాయక్, చన్ కార, పండిపెరియార్ పోస్ట్, (తిరువాన్కూరు) 1-2-1931 తేదీన వారు వ్రాసిన పోస్టుకార్డునం దిట్లు గలదు. రెండువెలక్రితము మీరు కామినియానూనె సంపినందుకు నందనములు. నేను యీ నూనె నెఱిగింపటం తెప్పించితినో, అట్టి మిసెస్ ఈశ్వరపిళ్ల యొక్క శిరోజములకు అస్పృశమైన గుణముల నిచ్చినదని చెప్పుటకు నేను మిగుల సంతోషించుచున్నాను. కాబట్టి తిరిగి 12 సీసాల కామినియానూనెను వి. పి. గా పంపకోరుచున్నాను.

వెల సీసా 1-కి రు. 1-0-0 వి. పి. చార్జీ 6 అణాలు ప్రత్యేకము.

3 సీసాలవెల రు. 2-10-0 వి. పి. చార్జీలు 12 అణాలు ప్రత్యేకము.

పుష్పద్వారవనమును జేబునం దుంచుట

మీ రెప్పదైనను ఓ ట్టో ది ల్ బ హార్ (రిజిస్టర్డ్)

OTTO DILBAHAR.

బుడ్లను చూచితీరం. ఈ బుడ్డిమంచి ఒక్కబొట్టు క్రిందపడిన, పుష్పవనములోనుండి తాజాగా తెచ్చిన కొన్ని వేల కుసుములు యింపైన పరిమళము నద యొసంగును.

పూరినమృతము కలుగుటకై, ఉచితముగా నిచ్చెడి నమూనాబుడ్డికొఱకు, పోస్టేజి నగైరాల నిమిత్తం రెండణాల స్టాంపును పంపుడు. పుష్పద్వారవనమును జేబునందుంచుకొని నూతనానందము ననుభవించువు. అంపరికి వీలగునట్లు, వివిధవైశాల సీసాలయందు విక్రయించబడుచున్నది.

అర డౌన్సు సీసా రు. 2-0-0 పాపుడౌన్సు సీసా రు. 1-4-0 ఒక్కడ్రాం సీసా 0-12-0 అరడ్రాం సీసా 0-8-0.

వి. పి. చార్జీలు 6 అణాలు ప్రత్యేకము. (ఒక్కొక్కదానికి)

ఒట్టోదిల్ బహార్ నమూనాలు ఒక్కొక్కటి 0-2-0 అణాలు. పరిమళకార్డులు ఒక్కొక్కటి ఒక అణా.

నొప్పులకు, బాధలకు, గొప్ప ఔషధము

ఆడ్లన్స్ సిప్రెస్-సాల్వి (వెయిన్ బాం) (రిజిస్టర్డ్)

ఎందుకు బాధపడెదరు? నిద్రపట్టక, అనన్య యెందుకు? హాయిగా తిరుగుటకు వీలులేకుండ, మోకాళ్ల వాపుపొందనేల? ఇవన్నియు

ఓడ్లన్స్ సిప్రెస్-సాల్వి (వెయిన్ బాం) (రిజిస్టర్డ్)

వలన అతిత్వరలో కురుర్చబడునుగదా? దీనిని కొంచుము తీసికొని, బాధగల శరీరభాగ మందు బాగుగా మర్దనచేయుడు. వెంటనే మీ బాధలు నివారణయయి, దాని మహిమ తిశయములను మీరు గాంచగలరు.

దీనిగుణములను నిరూపించుటకు నమూనాడబ్బీని ఉచితముగా నంపుదుము. పోస్టేజి ప్యాకింగ్ నిమిత్తము రెండణాల స్టాంపునుమాత్ర మంపుడు. వెల డబ్బా 1-కి రు. 1-0-0, చిన్నదెబ్బా 0-8-0 అణాలు.

వి. పి. చార్జీలు 0-6-0 అణాలు ప్రత్యేకము (ఒక్కొక్కదానికి) నమూనాడబ్బీలు ఒక్కొక్కటికి 0-2-0 అణాలు.

సోల్ ఏజెంట్లు:—ఆంగ్లోఇండియన్ డ్రగ్ ఆండు కెమికల్ కంపెనీ,

నెం. 285 రు, మార్కెట్, తఫాలపెట్టె నెం. 2052. భాంబాయి నెం. 2 రు.

౧. ప్రస్తావము

మ

మంత్రమును అభినయించిన సంస్కృతాలంకారగ్రంథములలో—విమర్శనవృత్తితో వ్రాయబడిన వానిలో ధ్వన్యాలోక మే మిక్కిలి ప్రాచీనమైనదనియు, మొదటిదనియు బంధితప్రకాశములందఱు అంగీకరించుచున్నారు. మన సౌకర్యముకొఱకు దానిని రెండు భాగములుగా విభజింపవచ్చును. మొదటిది కారికారూపముగ నున్న మూలగ్రంథము. రెండవది మూలమునకు వృత్తిరూపముగ నున్న వ్యాఖ్యానగ్రంథము. మొత్తము మీద గ్రంథమునకు ధ్వన్యాలోకమని పేరున్నను మూలగ్రంథము ధ్వనియనియు, వ్యాఖ్యానగ్రంథ మూలకమనియు వ్యవహరింపవచ్చును. ఈ ధ్వన్యాలోకముపై నభినవగుప్తాచార్యుని లోచన మను వ్యాఖ్యానము కలదు. లోచనముం బట్టియు, నభినవగుప్తులు భరతనాట్యశాస్త్రమున కొనర్చిన వ్యాఖ్యానముంబట్టియు [అభి నవ భారతి] ధ్వన్యాలోకమునకుఁ గావ్యాలోకమనియు సహృదయాలోకమనియు నామాంతరము లున్నట్లు తెలియవచ్చును. 1

చాలకాలమునుండియు నీ ధ్వన్యాలోక మేకకర్తృకమా, అనేకకర్తృకమా అనువివాదములు పండిత లోకమును గలచివేయుచున్నవి. కారికావృత్తిభాగములు రెండును శ్రీమదానందవర్ధనాచార్యులచే రచింపఁబడినవి కాదనియు, ఆలోక నామకమున వృత్తిభాగము నొకదానినే యానందవర్ధనుఁడు రచించెననియు ధ్వనికారుఁడు స్మృతికారునికంటె విభిన్నుడనియును కొందఱును వాదవివాదముల బాల్గొనుచున్నారు. ఆలోక

కర్త యానందవర్ధనుఁ డగుటలో నెవ్వరిగను విప్రతిపత్తియును మాత్రము లేదని యిందువలనఁ దెలియవచ్చుచున్నది.

ఇట్లు మతభేదములు కల్గుటకుఁ గారణ మేమో మొదటఁ బరిశీలించుట యుచితము. జ్వల్లణసంగ్రహితముగు నూక్తిముక్తావళియందు రాజశేఖరుఁడు రచించినదని

“ధ్వనినాతిగభీరణ కావ్యత త్వనివేశినా,
ఆనందవర్ధనః కస్య నానీ దానందవర్ధనః.”
అని యొక పద్య ముదాహరింపఁబడి యున్నది.

ఆనందవర్ధనుఁడే ధ్వనికర్త యని నిర్ణయించు నీ ప్రమాణ మిట్లుండ రాజశేఖరుఁడు తనకావ్యమిమాంసలో వ్రాసిన

“ప్రతిభా వ్యుత్పత్తోః ప్రతిభా క్షేయనీ
త్యానందః సాహి కవే రవ్యుత్పత్తికృతం దోష మశేష
మాచ్ఛాదయతి. తత్రాహ—

‘అవ్యుత్పత్తికృతో దోషః శక్త్యా సంప్రియతేకవే,
య స్త్యక్తికృతో దోషః స యుషి త్యనభాసతే.’

[కావ్యమిమాంస, పే. 16.]

అను వచనముంబట్టి వృత్తిమాడ నానందవర్ధన రచితమనియే తోచుచున్నది. రాజశేఖరుఁ డుదాహరించిన యీ మీది పద్యము వృత్తిగ్రంథములోనిది కాని, మూలగ్రంథములోనిది కాదు. కారికావృత్తిగ్రంథములు రెండు నేకకర్తృకము లనువారి కిదే మూలాధారము.

కాని మూలకారుఁడు స్మృతికారునికంటె విభిన్నుఁడని ఆధ్వన్యాలోకవ్యాఖ్యాతయగు నభినవగుప్తుఁడు

1 “కావ్యాలోకం స్మలోచనని మోజనయా జనస్య.” [ధ్వన్యాలోకము, పే. 1, వ్యాఖ్య: 2-పద్యము.]
“యథాసహృదయాలోకకారః—” సంధిసంగ్రహగుటనం రహాభివ్యక్త్యపేక్షయా.”
[అమృదితాభినవభారతి, 2-వ భా. పే. 519.]

సూచించినట్లతని లోచనవ్యాఖ్యానముంబట్టి తెలియుచున్నది.

“అతఏవ మూలకారికా తన్ని రాకరణార్థా నశ్రూయతే పృత్తికృష్ట నిరాకృతమపి ప్రమేయసంఖ్యాపూరణాయ కంఠేన తత్పక్ష మనూద్య నిరాకరోతి—

—“తేనాత్ర ప్రథమోద్వోతే ధ్వనేః సామన్య లక్షణమేవ కారికాకారేణకృతమ్. ద్వితీయోద్వోతే కారికాకారోఽవాస్తవవిభాగం విశేషలక్షణంచ విదధ దనువాదముఖేన మూలవిభాగం ద్వవిధం సూచితవాన్, తదాశయానుసారేణ తు పృత్తికృ దత్రై వోద్వోతే మూలవిభాగ మవోచత్.” [లోచనము, పు. 59.]

“న చైత న్యయోక్తమ్, అపితు కారికాకారాభిప్రాయే శేత్యహతశ్రేణి,—

‘భవతి మూలతో ద్వితీయత్వం కాికాకారస్యాపి సమ్యతమితి భావః.’ [లోచనము, పు. 60.]

ఇట్లే లోచనమునందలి 122, 128, 130, 131, 185, 138 పుటలయందును కాననగును. మూలకారుఁడొనందవరనునికంటే వేఱని వాదించువారల కీమీఁది లోచనపదములు మూలాధారములు.

ఈమీఁదిప్రమాణములనే యాధారముగఁ జేసికొని బ్యూలర్ పండితుడు (Dr. Buhler) వృత్తికారునికంటే మూలకారుఁడు వేఱని నిశ్చయించెను. పిదప జాకోబీపండితుడును (Professor Jacobi),² కీత్తు పండితుడును (Keith)³ డాక్టర్ సుశీలకుమారదే మహాశయులును (Dr. S.K. De)⁴ బ్యూలరుగారిమతమునే యనుసరించిరి.

౨. కారికాకారుఁడు సహృదయుఁడా?

ప్రాఫెసరు సోవాణీ విద్వాంసుఁడు [Professor Sovani]⁵ వైవారిమతమునే యనువదించుచుఁ

వైవారికంటేఁ గొంచే మెక్కువగ నిరూపింప నెంచి, మూలకారుఁడు సహృదయుఁ డనువాఁడని తలంచెను. వైవా రెవ్వరు నీవిషయమును బ్రస్తావించలేదు. ఈపండితుఁడు తనవాదమున కుపపాదకముగ ధ్వన్యాలోకము నకుఁగల సహృదయాలోకమును నామాంతరమునే సూచించెను. మూలకర్త సహృదయుఁడనియు నతనిగ్రంథమునకు ఆనందవరనుఁ డాలోకమును వ్రాయుటచే నది సహృదయాలోక మయ్యెననియు నతనితలంపు.

కాని సహృదయాలోక మను నామము గ్రంథము యొక్క నామము సహృదయ మనుటలోఁ బ్రమాణము కాఁగలదేమో కాని కర్త సహృదయుఁ డనుటలో నిందు కయు నుపయోగింపఁజాలదు. సహృదయాలోకమునీతినే కావ్యాలోక మను నామాంతరముమాడ నీవిషయమునే చాటఁగలదు. ఈవిషయమునే విమర్శించుచు కాణే మహాశయులు [P. V. Kane]⁶ “కారికాకారుఁడు సహృదయనామధేయుఁ డనుటలో నియ్యది ప్రమాణము కాఁజాలదనియు, ఆవాదమున నొకనేత నుపయోగించుచో ముకుళభట్టుఁడు తన యభిధావృత్తి మాతృకయందు లిఖించిన

‘ధ్వనేః సహృదయై ర్నూ తనతయోపవర్ణితస్య...’

[అభిధావృత్తిమాతృక, పు. 21.]

ఈ మొదలగుచన ముపయోగింపవచ్చుననియు, న్యాయముగ నీయాశయము సరికాదనియు వర్ణించియున్నారు.⁷

అభినాసువులు కూడ కారికాకారుఁడు వేఱని సూచించుచనములను లోచనమున వదించినను అతఁడు సహృదయనామకుఁడని సూచించియున నుండలేదు. సహృదయశేబ్దము లోచనమునఁ బలుసారు లుపయోగింపఁబడియున్నను మంచిహృదయము గలవాఁడను సామాన్యార్థముననే ప్రయోగింపఁబడినది కాని వ్యక్తివిశేషార్థమునఁ బ్రయోగింపఁబడి యుండలేదు.

2 Z. D. M. G. Vol. 56, (1902), pp. 405-10.

3 Keith: Classical Sanskrit Literature, p. 135.

4 S. K. De's History of Sanskrit Poetics Vol. 1.

5 J. R. A. S. 1910, pp. 164-167.

6 P.V.Kane: History of Alankara Literature (Introduction to Sahitya-darpana), p.61.

7 Ibidr p. 60.

“యేషం కావ్యానుశీలనాభ్యాసనశా ద్విశదీ భూతే మనోముకుతే వర్ణనీయతన్మ యీభవనయోగ్యతా తే హృదయసంవాదభాజః సహృదయాః.”

[లోచనము, పు. 11.]

“తథాహి—‘తటి తారం తామృతి’ ఇత్యత్ర తటశబ్దస్య పుంస్త్య సపుంసకత్వే అనాదృత్య స్త్రీ త్వమే వాశ్రితం సహృదయైః. ‘స్త్రీతి నామాపి మధుర’ మితి కృత్యా.”

[లో. పు. 160.]

జే మహాదయులు వృత్తికారునికంటె గారికా కారుడు వేరని చెప్పినను, అతఁ జేకాలమునాటివాఁ డో, ఏనామమువాఁడో తెలియుటలేదనియు, హరి చంద్రశాస్త్రిలుమాడఁ గారికాకారునినామము సహృ దయుఁ డని యంగీకరింపలేదనియుఁ దమగ్రంథమున లిఖించియున్నారు. కానఁ గారికాకారుడు సహృద యుఁడని మనము సందేహింప నక్కఱలేదు.

3. విభిన్నకర్తృక మనుటలోఁ గారణములు

కారికావృత్తికారులు వేర్వేఱని వాదించువారిలో నొకరగు జే మహాదయులు తమమతమున కుపప్రసంగముగ నభినవగుప్తని స్వీకరించిరి. అంతియే కాక వారి చేతనే సంపాదించఁబడి ముద్రింపఁబడిన ధ్వన్యాలోక చతుర్థోద్ధృత లోచనము (కావ్యాలోకలోచనము) యొక్క పీఠికయు దొకనూతనవిషయమునుగూడ నిరూ పించిరి. నాల్గవయ్యద్వితమునందలి మూలకారిక నొక దాని నుట్టుకొంచుచు, దీనిని వృత్తికారుఁ డొకరీతిని, లోచనకారుఁ డింకొకరీతిని బఠించుచున్నారని లిఖించెను. దానింబట్టి మూలవృత్తికారులు విభిన్నులని స్థిర పడునని వారియాశయును. దాని నిలుఁ బొందుపఱచును.

“అవస్థాదివిభిన్నానాం వాచ్యానాం వినిబంధ నమ్, యత్ప్రదిర్భితం ప్రాక్.”

భూమైవ దృశ్యతేలత్యే న త చ్చక్య మపో హితుమ్; తత్తు భాతి రసాశ్రయాత్.”

[ధ్వన్యాలోకము, ఉద్యో. 4, కారి. 8, పు. 243-44.]

ఈమిఁదిరీతిని ధ్వన్యాలోకమునఁ గలదు. ఆనంద వర్ధనునిమతిమున “భూమైవ దృశ్యతేలత్యే న త చ్చక్య మపోహితు” మ్మని కారిక యని వారియభిప్రాయము. అభినవగుప్తఁ డేకారికావ్యాఖ్యానమున

“అవస్థాదివిభిన్నానాం వాచ్యానాం వినిబంధ నమ్, భూమైవ దృశ్యతేలత్యే తిత్తు భాతి రసాశ్రయా దితి కారికా. అన్యస్థు గ్రంథః మధ్యోపసాగ్రకః. అత్రపాదత్రయ మనూద్య చతుర్థపాదార్థ అపూర్వత యాభిధీమతే—తత్త్విత్యదీతి.”

[లోచ. iv., పు. 25.]

అని యున్నది. కానఁ గారికాపాఠ మానందవర్ధనాభిన వగుప్తపాదమతములలో విభిన్నమార్గములఁ ద్రొక్కనని వారి (జేగారి) యాశయును.

కాని యానందవర్ధనుని తరువాతివా రందఱును ధ్వనికార, ఆలోకకారులను వేర్వేఱుగ నిర్ణయింపలేదు. ధ్వనికారపదము వృత్తికారవిషయమై మాడఁ జాలపర్యా యములు వాడఁబడియున్నది. ఇరువురి కభేదము గూడ కంతః చెప్పఁబడియున్నది. తమకు విరుద్ధముగు నీయంశ మును జే గారన్యథా సమర్పించిరి.

ధ్వనిమార్గము కారికాకారునిచేఁ దొలుదొల్లనిరూ పింపఁబడియున్నను, వివరించియుండకపోవుచే జను లందఱును దానిని బాగుగ గుర్తెఱుంగ వీలు లేకపోయి నది. వృత్తికారుఁడే వివరించి ధ్వనిస్వరూపమును నిరూ పించుట నతఁడే ధ్వనికారుడని తదనంతరకాలీనులచేఁ బ్రతిపాదించఁబడినది. విమర్శకదృష్టిఁ బరిశీలించినచో, వృత్తికారుడును ధ్వనికారుఁడే యనువాడుక నూలదృ ష్టిచేఁ గల్పింపఁబడిన దగుట సత్యమారము. కాన నీయరు వురును వేర్వేఱువ్యక్తులని వీరియాశయును.

కారికాకారునివిషయ మంతగాఁ దెలియకున్నను, మనోరథుఁ డనునాతని సమకాలికుఁడై యాతఁ డుండి యుండునని జాకోబిపండితుడు నిశ్చయించెను. కాని ధ్వన్యాలోకమున (పు. 9) నుదాహరింపఁబడిన “యస్మి న్మనీ న వస్తు కింజన మనఃప్రవృద్ధి...” అనఁబ్రావద

పరమగు పద్యమును వ్రాసినయాతఁడు మనోరఘుఁడనియు, నతఁడు గ్రంథకృత్సమానకాలీనుఁడనియు నభినవగుప్తుఁడు లోచనమున వివరించుచున్నాఁడు. గ్రంథకారుఁ డన నభినవగుప్తునిదృష్టి నానందవర్ధనుఁడే కాని మాలకారుఁడు కాఁడని యాతని యీక్రింది లోచనభాగములే విశదము చేయఁజాలియున్నవి: (ఇరువురును విభిన్ను లనువారి మతముచొప్పున)

“ఆనంద ఇతి గ్రంథకృతో నామ, తేన స ఏ వానందవర్ధనాచార్య ఏతచ్ఛాస్త్రద్వారేణ...” [పు. 12.]

“సమాసోక్త్యా క్షేపయో కేక మేవోదాహరణం వ్యతరద్ గ్రంథకృత్.” [పు. 37.]

“ఏవ మభిప్రాయస్వయమపి సాధారణోక్త్యా గ్రంథకృత్ స్వీకరూపయత్.” [పు. 39.]

“అతఏవ గ్రంథకృత్ప్రధాన్యేన...” [పు. 58.]

ఈప్రమాణములం బరిశీలించినచో, జాకోబీగారి యభిప్రాయ మంత సముచితము కాదని తోచుచు నున్నది.

ర. తటస్థుల యాశయము

పి. వి. కాణే మహోదయులు తమ యలంకార వాఙ్మయచరిత్రమున నానందవర్ధనుని తరువాతివా రందఱును మూలవృత్తికారులయైక్యమును బ్రతిపాదించిరని సోదాహరణముగ నిరూపించియున్నను, ఆయతము నవలంబింప సాహసింపరైరి. అభినవగుప్తుని లోచనము వారి కడ్డుతగిలినది. కానఁ బైరీతిని గొంతవఱకు విషయమును బ్రతిపాదించియుఁ దటస్థభావమునే యవలంబించిరి. వారుదాహరించిన - ఆనందవర్ధనానంతరకాలీనాలంకారికాభిప్రాయము లిటు బొందుపఱుతును. రాజశేఖరునిమత మీవఱకే వ్రాసితిని కానఁ దక్కినవానినే యుదాహరించు టుచిట్టము.

ఉద్భటుని కావ్యాలంకారసంగ్రహమునకు స్థూర లఘువృత్తిని రచించిన—ధ్వన్యభావవాది యగు ప్రతి హాశేంద్రరాజు

“కైశ్చిద్ ధ్వని ర్నాచ సహృదయైః వ్యంజకత్వ భేదాత్మా కాన్యధోఽభిహితః.....ప్రతీయమా నైకరూపస్య వస్త్రతైవిధ్యం తైరుక్తమ్, వస్తుమాత్రా లంకారరసాదిభేదేన. తత్ర వక్ష్యమాత్రం ప్రతీయతే— యగా—‘చక్రాక్షిమాతః....’ ఇతి.”

[సార లఘువృత్తి, పు. 79.]

“యదుక్తం: ‘ఆక్షిప్త ఏ వాలంకారః శబ్దశక్త్యా ప్రకాశతే, యస్మి న్నుక్తః శబ్దేన శబ్దశక్తివ్యుత్సవో హి సః’ ఇతి.....తత్రయత్తోపద్యాచకశక్త్యాశ్రయం న్యంగ్యభూతాలంకారైకనియతం శబ్ద శక్తిమాలానురణన రూపవ్యంగ్యతయా సహృదయై రుక్తం ‘సర్వైకశరణ’ మిత్యాదా.” [పు. 83.]

“అతఏవ సహృదయై ర్యత్ర వాచ్యస్య వివక్షితత్వం తత్రైవ వస్త్యలంకారయోః ప్రతీయమానయో ర్వాచ్యేన సహ క్రమవ్యవహారః ప్రవర్తితోఽర్థశక్తి మాలానురణనరూపవ్యంగ్యో ధ్వని రిత్తుక్తం నతు వాచ్యవినయోయా మపి. యత్రచ వాచ్య స్వావివక్షౌ పూర్వ ముక్తా, ‘రామోఽస్మీతి’, ‘సువర్ణపుష్పా’ మితిచ, తత్ర వయ మధికారాపేతప్రస్తుతార్థానుబంధి వస్తుపనిబంధా దప్రస్తుతప్రశంసాభేదత్వ మేవన్యాయ్యం మన్యామహే.” [లఘువృత్తి, పు. 84.]

అను నీహోట్ల సహృదయవచమును కారికావృత్తి కారోభయపరముగ నిర్దేశించుచు, నిరుపు రొక్కరే యను నభిప్రాయమును జాటుచున్నాఁడు.

కుంతకుఁడు తన వక్రకోక్తివిత్తమున నానందవర్ధనుని “తాలా బాట ని గుణా” [తదా బాయస్తే గుణాః] అనుగాఢ నుదాహరించుచు, “ధ్వనికారేణ వ్యంగ్యవ్యంజకభావోఽత్ర సుఖరాం సమర్థితః, కిం సానరుక్త్యైవ?” అని వ్రాసియున్నాఁడు. కాన ధ్వనికారుఁ డానందవర్ధనుఁడే యని యతనిమతముని మన మెఱుంగవలెను.

వ్యక్తివివేకకారుఁడగు మహిమభట్టుమాడ నీరీతి నే న్ఘడిచెను:

“తచ్చ ధ్వనికారేణై వోక్తం ‘యత్రార్థః శబ్దో ఛా.....’ ఇతి.” [వ్యక్తివివేకము, పు. 1.]

“తథా చాహ ధ్వనికారః—‘సారయాపా హ్యర్థః స్వశబ్దానభిధేయత్యేన ప్రకాశిత స్సుతరాం. శోభా మావహతి.”

[పు. 11.]

ఇందు మొదటియుదాహరణము మూలగ్రంథము లోనిది. రెండవది వృత్తిగ్రంథములోనిది. రెండును ధ్వని కారపదముచేతనే నిర్దేశింపబడిన వగుట నిరువురు నొక్కరే యని యతని యభిమత మని యూహింప నగును. ఇంతియ కాక మహిమభట్టు ధ్వనికారుడే తన మూలగ్రంథమునకుఁ దానే వృత్తిని వ్రాసికొనియున్నాడని లిఖించెను.

“.....అర్థః సహృదయశ్లాఘ్యః ఇతి సత్యమ్. కింతు తమర్థమితి తచ్ఛబ్దేన ఆనంతర్యా తృప్తియమాన స్యాధ్యస్య పరామర్శే సతి పారిశేష్యా ద్యో వాద్య విశేష ఇతి. స్వయం వివృతత్వా చ్చార్థశబ్దో వాచ్య విషయ ఏవ విజ్ఞాయతే.”

[పు. 16.]

బౌచిత్యవిచారచర్చను రచించిన క్షేమేంద్రుడు కూడ

“తదుక్త మానందవర్ధనేన—

‘విరోధీ వాఽవిరోధీ వా రసోఽంగిని రసాంతరే, పరిపాపం న సేతన్య స్తేన స్యా దవిరోధితా.”

[బౌచిత్యవిచారచర్చ, కావ్యమాల, 1. భాగ. పు. 184.]

అని మూలకారిక నానందవర్ధనరచితముగనే వచించినాడు హేమచంద్రుడు తనకావ్యానుశాసనమున

“అనేన స్వసంవేదనసిద్ధతా మాహ—

తథాచ శ్రీమదానందవర్ధనః—

‘ప్రతీయమానం పునరన్యధేవ.....’ ఇతి.”

[కావ్యానుశాసనము, పు. 26.]

అని మీఁదిరితని మూలకారిక యానందవర్ధనునిదే యని చెప్పెను. మఱి సీతఁడే “వినేయా నున్ముఖీకర్తృం కావ్య శోభార్థ మేవ వా” అనుకారికయు, “అర్థాంతరగతిః కాక్యా...” అనుకారికయు ధ్వనికారునివని చెప్పుటచే

ధ్వనికారానందవర్ధను లొక్కరే గాని వేర్వేరువ్యక్తులు కారని తెలియఁగలదు.

విశ్వనాథకవిరాజుగారు తమసాహిత్యదర్పణమున “యత్తు ధ్వనికారే శోక్తం ‘కావ్య స్యాత్మా ధ్వనిరితి.”

[పు. 17.]

“ధ్వనికారేణా ప్యుక్తం, ‘సహి కావే రితివృత్త మాత్రనిర్వాహేణాత్మలాభః. ఇతిహాసాదే రేవ తత్త్విదేః”

[పు. 19, 20.]

అని ధ్వనికారుని వనియే మూల వృత్తి గ్రంథముల రెండిటి నుదాహరించియున్నారు. కాణేమహాశయు వీగ్రంథ భాగముల నుదాహరించియు, నభినవగుప్తుని వ్యాఖ్య ప్రతిపూల మగుటచే నేమియు నిశ్చయింపకపోయిరి.

గ. ఇరువురు నొక్కరే.

కాని కొందఱు “ఇరువురు నొక్కరే” యని వాఱించుచున్నారు. ఈయభిప్రాయము చాలముందికి మనస్సున నుద్భవించినను వ్యక్తముచేయరైరి. కాని డాక్టర్ శంకరన్ మహాశయులు [Dr. A. Sankaran] తమ రసధ్వనిగ్రంథమున 9 నీవిషయమును సప్రమాణముగఁ బ్రతిపాదించెను. ఇందు వారికి మద్రపురప్రాచ్య లిఖితపుస్తకభాండాగారము [The Government Oriental Manuscripts Library, Madras] నందలి యభినవగుప్తుని యభినవభారతి (భరతనాట్య శాస్త్రవ్యాఖ్య) మిక్కిలి ఉపయోగించినది. వారిచ్చిన ప్రమాణముల నిట వివరింతును.

“ఏతదే వోపశీ వ్యానందవర్ధనాచార్యే శోక్తం, ‘సుప్తిత్వచన , ఇత్యాది.”

[అభినవభారతి, భా. 2, అధ్యాయ. 14, పు. 367.]

ఈ మీఁది “సుప్తిత్వచన—” అనునది కారిక.

“ఏత మే వార్థం సమ్య గానందవర్ధనాచార్యోఽపి వివిచ్య నిరూపయన్ సమీక్ష్య వినివేళితో ర్భాషకాది రలంకారవర్గ ఇత్యుపక్రమేణ

‘వివక్షాతత్పరత్వేన నాన్వితేన కథంచ న,
కాలే చ గ్రహణత్యాగౌ నాతనిర్వహణైషి తా.’

ఇత్యాది నా గ్రంథసంపర్యేణ సోదాహరణేన.
తచ్చాస్మాభిః సహృదయాలోకలోచనే తద్విషయే
విస్తరతో వ్యాఖ్యాతమ్.”

[అభినవభారతి, భా. 2, పు. 385.]

“యస్తు వేదీసంహారే భానుమత్యాసహ దుఃఖ్యం
నస్య దర్శితో విలాసః, స నాయకస్య తాదృశేన
సరే అత్యనుచిత ఇతి చిరంతనై రే వోక్తమ్—యథా
సహృదయాలోకకారః ‘సంధిసంధ్యంగఘటనం రసబం
ధవ్యపేక్షయా.’ ఏతచ్చ వివరణి వాస్మాభిః వితత్వ
దర్శితమ్.”

[అభినవభారతి, భా. 2, పు. 519.]

ఈ మీది యభినవగు పుని వచనరచన యిరువు
రొక్కరే యని నిరూపింపఁగలదు.

మఱియు ధ్వన్యాలోకలోచనమందే యొక్కొక
యెడఁ గారికావృత్తికారులయభేదము కానవస్తును.

“ఏవం కారికాం వ్యాఖ్యానం తదసంగృహీత
మలక్ష్యక్రమవ్యంగ్యం ప్రకాశయిషు మాహ—యస్త్వీతి.”
[పు. 180.]

“ఏవం వ్యంగ్యస్వరూపం నిరూప్య సర్వధా
యత్త చూన్యం తత్ర కా వార్తేతి నిరూపయిషు
మాహ—ప్రధానేత్యాది నా.” [పు. 219, 220.]

ఈ మీది స్థలములలోఁ గ్రమముగ “వ్యాఖ్యా
య,” “నిరూప్య” అని ల్యప్ప్రత్యయము కనఁబడు
చున్నది. ఎవరు వ్యాఖ్యానముచేసిరో వారే “యస్త్వి”
త్యాదికారికను జెప్పుచున్నారనియు, ఎవరు వ్యంగ్య
స్వరూపమును నిరూపించిరో వారే “ప్రధానే” త్యాది
కారికను రచించుచున్నారనియు, సమాసకర్తృత్వము
ననే¹⁰ వచ్చిన యాల్యప్ప్రత్యయములు తెలుపుచున్నవి.
వ్యస్తపదములందున్న క్త్యప్ప్రత్యయములకు సమాసమున

ల్యప్ప్రత్యయ మాదేశ మున్ను. కాన సర్థము భేదంపడు.
ఈ వైకారణములచే మూలకారుడే వృత్తికారుడనియు,
వృత్తికారునికంటె వేఱొకవ్యక్తి యుండి మూలమును
రచింపలేదనియు, నిరువురును విభిన్నులను ననుమాన
మున కవకాశము కల్గించిన యశేషవస్తువుడే యిరువు
రొక్కరే యని నిరూపించె ననియు శంకరన్ గారిమతము.

౬. సిద్ధాంతము

పై నిరూపింపఁబడిన మతము లన్నిటిని బరిశీలిం
చినచో, నిరువు రొక్కరే యను మత మే సమంజసముగ
నున్న దనియును, శంకరన్ గారి ప్రతిపాదనము సమంజ
సముగనే యున్నదినియుఁ దోచుచున్నది. ఇరువురును
వేర్వేరులు నశయమును గొంతయును సూచించిన యాతఁ
డొక్క యభినవ ప్రాచార్యుడే. తక్కిన యందఱును,
ధ్వనికారవృత్తికారు లీరువురు వేర్వేరువ్యక్తులు. గారని
వచించియున్నారు. అభినవ ప్రాచార్యుడొక నిరువురికి
భేదము లేదని తన వ్యాఖ్యానములలో లిఖించియు
యున్నాడు.

అభినవగు పుని సమకాలికుఁ డగు మహిమభ ట్రిరు
వురికిని భేదము లేదని [ఇరువు రొక్కటే యని] ప్రతి
పాదించుచుండఁగా నతనికి యథార్థము తెలియదని నుకు
పుట కడుంగడు సాహసము. మఱియుఁ గొన్నిప్రమాణ
ముల నిత్తును.

i. కారికాకారుఁడును వృత్తికారుఁడును వేర్వేరులు
పురుషు లనిగదా కొందఱి మతము. మొదటికారికయందే
“భాక్త మాహుస్తమశ్యే” అని గలదు. “కొందఱు
ధ్వనిని భక్తియందు (లక్షణ) అంతర్భవించినదానినిగాఁ
బబ్బుచున్నా”రని దానియర్థము. దీనిపైని గల వృత్తి
గనుఁడు.

“అశ్యే తం ధ్వనిసంజ్ఞితం కావ్యతాత్మనం
గుణవృత్తి రిత్యాహుః. యద్యపి న ధ్వనిశబ్దసంకీర్తనేన
కావ్యలక్షణవిధాయిభి ర్గుణవృత్తి రన్యో వా న కచ్చి
త్ప్రకారః ప్రకాశితః, తథాపి గుణవృత్త్యా కావ్యేషు

10 పాణినీయప్రశ్నా: యి—“సమాసకర్తృకయోః పూర్వకాతే, 3-4-21; సమానేననాన్ పూర్వ క్త్యో
ల్యప్. 7-1-37.”

వ్యసహారం దిర్ఘయతా ధ్వనిమాగ్లో మహాకస్పృష్టో లక్ష్మ్యత ఇతి పరిక ల్పేన ముక్తం 'భాక్త మాహుస్త మశ్యే' ఇతి."

కారికాకారుడు వేణిని వాదించువారు మాడ నతనినామము, కాలము మొదలగువిషయములు తెలియ వనియే చెప్పియున్నారు. ఇరువురును విభిన్నులైనచో వృత్తికారుడు "యస్యశ్చి న ధ్వనిశబ్దసంక్రస్త సేన..." అనువచనమును నుడుగు నెట్లు సాహసించును? (ఎవ్వరును ధ్వనిని భక్తియందంతర్భవించునట్లు చెప్పలే దని కదా దానియభిప్రాయము.) కారికాకారుడే గ్రంథమును జూచి, "భాక్త మాహుస్త మశ్యే" అని చెప్పెనో యెవ రెఱుంగుదురు? ఇరువురును వేర్వేరిని వాదించినచో నీవృత్తివచనమునకు సామంజస్యము లేక పోవును కాన నిరువురు నొక్కచే యనుకొనవలెను.

ii. "తేన బ్రామః సహృదయమనః శ్రీతయే తత్స్వరూపమ్" అనునది మొదటికారికయొక్క చివర పాదము. దీనికి వృత్తికారుడే క్రిందివిధమున వివరణము నొనర్చుచున్నాడు:

"అప్ర చ రామాయణ మహాభారత ప్రభృతినీ లక్ష్మీ సర్వత్ర ప్రసిద్ధ్యునహారం లక్షయతాం సహృదయానా మానందో మనసి లభతాం ప్రతిష్ఠా మితి ప్రకాశ్యతే."

శ్రీతిపదమునకు విస్తృతముం దానందము వాడఁ బడినది. దీనిపైన లోచనము—

"ఆనంద ఇతి గ్రంథకృతో నామ. తేన స ఏ వానందవర్తనాచార్యః ఏతచ్ఛాస్త్రద్వారేణ సహృదయ హృదయేషు ప్రతిష్ఠాం దేహాయతనాదీని చనశ్వరీం సిలిం లభతాం ప్రతిష్ఠాం గచ్ఛంతి తథ్యః."

కారికలోని శ్రీతిపదమునకే యానందముని వివరణ మని సహృదయులు తెలిసికొందురుగాక! ఆయానంద్య పదప్రయోగమున వ్యంగ్యాధము దీనిన యభినవసంప్రద మూలకారునినామ మానందవర్ధనుడని యంగీకరింపవలసి యున్నది. ఒకవేళ వృత్తికారుడే యానందుడై, మూల

కారుడతనికంటె వేరైనచో, వృత్తికారుడే శాస్త్రము ద్వారా సహృదయహృదయముల నధిష్ఠింప వీలు లేదు. ధ్వనిమార్గమును గనిపెట్టినవాడు కారికాకారుడే యగుట నాప్రతిష్ఠ యతనికి తగియున్నది. వృత్తికారుడు వివృ తిని వ్రాయుట తప్ప నేఱు ఘవకార్య మొనర్చియుండ లేదు. కాన నానందుడే కారికాకారుడని యంగీకరించుట సముచితము.

iii. మూలకారుడు ధ్వన్యాలోకప్రథమోద్యోత మునఁ దొలుత "యత్రార్థః శబ్దోవా..." అని ధ్వనిసామాన్యలక్షణముం జెప్పి యాపై "భక్త్యా భిభర్తి నైకత్వం రూపభేదా దయం ధ్వనిః" అని మొ. కారికలచే ధ్వనికి భక్త్యాద్యనంతర్భావమునే నిరూపించెను. కాని ధ్వని రెండువిధములని తద్భేదపరిగణనము నొనర్చియుండలేదు. ద్వితీయోద్యోతప్రారంభమున మాత్రము:

"అర్థాంతరే సంక్రమిత మత్యంతం వా తిరస్కృతమ్, అవివక్షితవాచ్యస్య ధ్వనే ర్వాచ్యం ద్విధామతమ్."

అని ధ్వనిభేదమున నవివక్షితవాచ్యము యొక్క అవాంతరభేదద్వయమును బరిగణించుచున్నాడు. ఈయవివక్షిత వాచ్యధ్వని యేమి?—అనుప్రశ్నకు మూలగ్రంథ మింత జూతును సమాధాన మియలేదు. మొదటియుద్యోతమున నావిషయ మెఱుగొననేలేదు. వృత్తికారుడుమాత్రము ప్రథమోద్యోతమున

"అస్తిధ్వనిః; సనావివక్షితవాచ్యః, వివక్షితాన్య పరవాచ్య శ్చేతి ద్విప్రకారకః" అని ప్రతిపాదించి యున్నాడు.

ముఖ్యమున భేదద్వయము మూలకారునిచే ముందగు నిరూపింపబడనిచో, రెండవయుద్యోతమునఁ దొలు తనే యవాంతరభేదములఁ బరిగణించుట పొసంగదు. కావున మూలకారుడ నసంబద్ధప్రలాపి యనవలసివచ్చును. ఇరువురు నొక్కచే యని యంగీకరించినచో, బ్రథ మోద్యోతమున వృత్తిలో ముఖ్యభేదద్వయముఁ జెప్పటచే నిపు డవాంతరభేదములఁ బరిగణించుచున్నాడని సమర్థింపవచ్చును. కాన ధ్వన్యాలోక మేకకర్తృకమే యనుటలో నిది యుపయోగించును.

iv. ద్వితీయోద్యోతముననే [పు. 107.]

“రూపకాది రలంకార

వర్గో యో వాచ్యతాం శ్రితః,

స సర్వో గమ్యమానత్వం

బిభ్ర ద్భూమ్న ప్రదర్శితః.”

అని యొకకారిక గలదు.

“అన్యత్ర వాచ్యత్వేన ప్రసిద్ధో యో రూపకాది రలంకారః సోఽన్యత్ర ప్రతీయమానతయా బాహుల్యేన ప్రదర్శిత స్తత్రభవద్భి ర్భట్టోద్భటప్రభృతిభిః. తథాచ ససందేహాది ఘాపమారూపకాతిశయోక్తీనాం ప్రకాశమా నత్వం ప్రదర్శిత మి త్యలంకారాంతరే వ్యంగ్యత్వం న యత్ప్రతిపాద్యమ్.” అని దీనిపై వివృతి కలదు. దీనిం బట్టి యలంకారమున నలంకారాంతరము వ్యంగ్యమగునని భట్టోద్భటాదులు నిరూపించిరని పలుకువాడు కారికా కారుఁ డనియే తెలియుచున్నది. ఆపై నున్నది కనుఁడు.

“ఇయ త్త్వన రుచ్యత ఏవ—

‘అలంకారాంతరస్యాపి ప్రతీతో యత్ర భాసతే,

తత్పరత్వం న వాచ్యస్య నాసా మగ్తో ధ్వనా మతః.’

ఇందు “ఇయత్త్వనః...” అనునది వృత్తికారునివచనము.

శ్లోకము మూలకారిక. దీనిపైని లోచనము—

“నను పూర్వై రేవ య దీద ముక్తం¹¹ కిమర్థం తవ యత్త్వి ఇత్యైశంక్యాహ—ఇయదితి.”

మూలకారుఁడే పూర్వలమతమును నిరూపించి యుండ దానిని వృత్తికారుఁడు నిరూపించె నను నాశ యమును మనమునం దిడికొని లోచనకారుఁడు “ఇయ త్త్వనః” అనువృత్తిగ్రంథమునకు వ్యాఖ్య రచించుట సమంజస మగునా? ఇరువురును వేర్వేరులు లై నచో నిది సరిపడనేఱదు కావున దీనికి సామంజస్యము నాపా దింపఁ దలఁపు కలదేని యిరువురు నొక్కరే యని యంగీకరింపవలెను.

11 ముద్రితపుస్తకమున “న తు పూర్వై రేవ యదీద ముక్త” మ్మని కానవచ్చుచున్నది. అది సరికాదు. ఈపాఠమునే యంగీకరించి ధ్వనో బూర్వాపరవిరోధమును, అనన్వయమును సంభవింపఁగలదు. కాన పా మును శోధించుకొనుట యుచితము.

v. మూడవయ్యోద్యోతమున [పు. 143.] “రస

బంధోక్త మాచిత్య” మ్మనుకారికను వివరించుచు వృత్తి కారుఁడు

“ఇతి కావ్యార్థవివేకో యోఽయం చేత శ్చమ త్కృతివివయీ, నూఁభి రనుసృతసారై రసమ్మదుపజ్ఞా న విస్మార్యః.”

అని లిఖించియున్నాఁడు. ఇది వృత్తికారుని యాధిక్యమును దెలుపుదు చేయుచున్నది. ఇరువురును వేరువే రయినచోఁ గావ్యతత్త్వమును బ్రకటించిన వాఁడు మూలకారుఁ డగుటఁ దదుపజ్ఞ మే యగును. అపుడు వృత్తికారుని “అస్మదుపజ్ఞ” కథనము వ్యర్థము కావలసియున్నది. ఇరువు రొక్కరే యని చెప్పినచో నేమియు దోసము కలుగఁజాలదు.

vi. తృతీయోద్యోతమునందే వ్యంజనాస్థావ నావసరమున [పు. 109] వృత్తికారుఁడు

“తస్మాత్ ఘటప్రదీపన్యాయ స్తయోః, యతైవ హి ప్రదీపద్వారేణ హి ఘటప్రతీతౌ వుత్పన్నాయాం న ప్రదీపప్రకాశో నివర్తతే తద్వత్ వ్యంగ్యప్రతీతో వాచ్యావభాసః, యత్తు ప్రథమోద్యోతే ‘యథా పదార్థ ద్వాారేణ’ ఇత్యుక్తం తదుపాయత్య సామ్యమాత్రస్య వివ త్తయా” అని నవించియున్నాఁడు. “యథాపదార్థద్వా రేణ” అనునది కారిక యని చదువరులు జ్ఞప్తియం దుం చుకొనవలెను.

ఇచట లోచనకారుఁడు

“నను పూర్వ ముక్తమ్

‘యథా పదార్థద్వాారేణ వాక్యార్థః సంప్రతీయతే,

వాచ్యార్థపూర్వికా తద్వి త్ప్రతీపత్తి ర్హి వస్తునః’

ఇతి. తత్కథం స ఏవ న్యాయ ఇహ యత్నేన నిరాకృత ఇ త్యైశంక్యాహ యత్ప్రతి” అని వివరించి

జీవామృతము

33 వత్సరములనుండి ప్రఖ్యాతితో నున్న శ్రేష్ఠమైన టానిక్

<p>మ-రా-శ్రీ యస్. ఆర్.</p> <p>రామారావుగారు,</p> <p>పూనా, గంజాం.</p> <p>ఇక్కడ మీ రంజితుల చుట్ట</p> <p>ముదాని కిరణం తగిన విధమునకు</p> <p>సంతోషించుచున్నాను. దానిని నా</p> <p>భార్యకిచ్చితిని. ఆమెకు శ్రేష్ఠికర</p> <p>మైన ఫలితముల నొసంగినది.</p>	<p>మ-రా-శ్రీ వి. రామస్వామి</p> <p>అయ్యర్ అవర్ గల్ఫ్,</p> <p>పైర్ల క్రిస్టియన్ కలెక్టరు, బెల్గాం.</p> <p>పంజీవ్ గోపాలాచార్యులుగారి</p> <p>హిమయ్యుల ఆశీర్వాదంతో చని</p> <p>చేయుచున్నాను. శ్రేష్ఠమైన టానిక్</p> <p>యని నేను మనస్ఫూర్తిగా చెప్పు</p> <p>గలను.</p>	<p>మ-రా-శ్రీ బి.వి.శ్రీహరిరావు</p> <p>నాయుడుగారు,</p> <p>బి.వి. ఆఫ్ రి-ప్రేషన్, మద్రాసు.</p> <p>సాధారణంగాలిక్ గాను, నడముల</p> <p>నిర్మాణము చేయుటకును, జీవా</p> <p>మృత్యుము నేనుప సూచించిన యితర</p> <p>ద్రవ్యముల నన్నిటిని మించినది.</p>
--	---	---

మీరుకూడ మేల పరీక్షించరాను? అది పూర్ణారోగ్యము నొసంగునే!

సీసా 1-కి రు. 3-4-0.

ప్రతిచోటను దొరకును.

కేటలంగు ఉచితము

ఆయుర్వేదాశ్రమము

151 గోవిందస్వామికోనీగి,

తపాలపెట్టె 287

మద్రాసు.

త్వరితము!

త్వరితము!!

(గంధిమహాత్ముని స్వీయచరిత్రము.)

ఆత్మకథ (రండుభాగములు)

శతావధాని వేలూరి శివరాం చౌదరిగారు
తెనిగించినది.

మీ కాశిమా, ముచ్చట గూర్పు
అచ్చు, బైండు

మొ. భ. ౧ రు. ౦.౧౨-౦

,, భ. ౨ రు. ౦.౧౦-౦.

తపాలు ఖర్చులు ప్రత్యేకము.

అమూల్యమగు ఈ గ్రంథమునకు

పెంటనే ఆర్డరులు పంపుడు.

మేనేజర్ : ఆంధ్రపత్రికా కార్యాలయము, చెన్నపురి.

ధృవనాడి

నమస్కరించి ఒకసంకల్పన ఫలితములు మాన
విజయములతో సహజములను పంపుటకు ఛాన్స్

రు. 2-4-1.

అనేకులు వ్రాయించు
కొని సంకల్పిస్తారు. మా
వారు. అంతకంతక
ము నకలుగాని, జన్మ
నకలుగాని పంప
వలయును.

ప్రొఫెసర్ శేఖర్,

మెన్, రిప్టె ఏలూరు (పశ్చిమగోదావరి)

AUTOBIOGRAPHY.

(2)

தேவர (தேவரேசுவரன்) என்ற பெயர் பெற்றவர்.

பேரவையுடைய தீர்மானம் 10 ஆகும்.

நவீன ருபரீட்சை, 'வெகு' : 'பெரு' என்பன, 'உரு' உருபு உருபு.

ಮಹಾಶಿವರಾತ್ರಿಯಂದು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಸಂಭ್ರಮಿಸಲಾಯಿತು

(20) IV—ଅ ଋ ଓ ଶିକ୍ଷିତ୍ର ସାହିତ୍ୟ ସାଧକମାନେ. ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ V—ଶୂନ୍ୟ ଓ ଅସିଦ୍ଧମାନେ, ଶିକ୍ଷିତମାନେ.

విష్వము లను క్రొవ్విగా, పొడిగానట్లు, ముత్యము నట్లు నడిగి పురుచు పుట్టిల్లు పోలియుండును.

தேவ, அம்மக ந. மய, க்ஷயவந்தி (தூல, அ³யி) சூய, அக்ம, மாய, மாய, மாய

అతి భార్యమునకు. బి. III-2 ల వలె పియ, పక్షి, పరుగునకు, పిర్రల, పక్షి, పిర్రల, పక్షి

[illegible]

— I —

२०३

[illegible]

ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ

• 2 3 4 5 6

• ୧୫ •

—: ॐ नमो भगवते वासुदेवाय :—

1. **பெரிய அளவு** - பெரிய அளவு
 2. **பெரிய அளவு** - பெரிய அளவு
 3. **பெரிய அளவு** - பெரிய அளவு
 4. **பெரிய அளவு** - பெரிய அளவு
 5. **பெரிய அளவு** - பெரிய அளவு
 6. **பெரிய அளவு** - பெரிய அளவு
 7. **பெரிய அளவு** - பெரிய அளவு
 8. **பெரிய அளவு** - பெரிய அளவு
 9. **பெரிய அளவு** - பெரிய அளவு
 10. **பெரிய அளவு** - பெரிய அளவு

• ୧୫୩ •

[illegible]

“ १९५३.१०.१० ”

[illegible]

பேர்தொகை 3 ரூபாய் 78,00,000 ரூ.

சென்னை, 25.12.2019

[illegible]

புதுச்சேரி, 7, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 84

నామనాథ జగ్గనాథ స్వామి శంకరాచార్యుల గొప్పగొప్ప

యున్నాడు. “యథా పదార్థద్వారేణ” అనువచనము వృత్తికారునిచే యని మనస్సున నిడికొని యభినవగుప్తుఁ డిట్లు వ్రాసినట్లు మీఁదివాక్యమువలన స్పష్టమగుచున్నది. కాన వృత్తికారుఁడే మూలకారుఁడని దీనివలనఁ దేలు పడఁగలదు.

vii. ఈయంద్వితీయమునందే 182 వ పుటలో

“రసాద్యనుగుణత్వేన వ్యవహారోఽర్థశబ్దయోః, జౌచిత్యవాన్యస్తా ఏతా వృత్తయో వివిధాః స్మృతాః” అనుకారిక కలదు. దానితరువాతికారిక

“విమలివిషయో య అసీ నృనీషిణాం సతత మవిదితసతత్త్వః, ధ్వనిసంజ్ఞితః ప్రకారః కార్యస్య స్థంజిత స్సోఽయమ్.”

అనునది పుట 204 లోఁ గలదు. ఈరెండింటికిని నడుమనే వృత్తికారునిచే లెస్సగా వ్యంజనావృత్తి విచారించి స్థిరీక రింపఁబడినది. నడుమఁ గల వృత్తిగ్రంథమును విడిచినచోఁ గారికలు రెండింటికిని సంగతియే కుదురదు. మొదటికారిక యందు వృత్తులును, రెండవకారికయందు ధ్వనియు నిరూపింపఁబడియున్నవి కాన నా రెంటికిని అతుకుబడి కుదుర్చవలెను.

“విమలివిషయో య” అను రెండవకారికకు దానికి పైనఁ గలవృత్తిగ్రంథములతో నేకవాక్యత యున్నట్లు “త దేవం గుణవృత్తివాచకత్వాదిభ్యః శబ్దప్రకారేభ్యో నియమే నైవ తావద్విలక్షణం వ్యంజకత్వమ్.....త దేవమ్.” అను వృత్తిగ్రంథమే తెలియఁజేయుచున్నది. లోచన కారుఁడును

* విమలివిషయత్వే హేతు రవిదితసతత్త్వ ఇతి. అతఏవావమర్శనా దత్ర స కస్యచి ద్విమతి ఉత్పన్నాత్ క్షణాత్ ప్రభృతీతి ప్రతిపాదయతుమానీదిత్యుక్తమ్. ఏవంయత్కించిత ధ్వనే రాత్రియరూపం భేదోపభేద సహితం యచ్చ వ్యంజకభేదముఖేన రూపం తత్సర్వం ప్రతిపాద్య ప్రమాణభూతం వ్యంగ్యకర్తృంజకభావ మేక ప్రభుత్వేన శిష్యబుద్ధౌ విరచేయితుం వ్యంజకవాద స్థానం రచితమితి ధ్వనిం ప్రతి యద్వక్తవ్యం త దు క్త

మేవ” అని కారికను వివరించియున్నాడు. ఇం దేక ప్రభుత్వముగ శిష్యబుద్ధివై శబ్దముకొఱకు వ్యంజనావృ త్తిని వివరించినది వృత్తికారుఁడు కాని కారికాకారుఁడు కాఁడు. కాని కారికార్థమును వివరించుచు నాకారికా కారుఁడే యిట్లు వివరించెనని లోచనమున నుండుట నిరుపురికిని భేదము లేదని యంగీకరింపవలెను.

మఱియు లోచనకారుఁడు “విమలివిషయో య” అను కారికావ్యాఖ్యానము ననుసరించియే “అథునా తు గుణీభూతోఽప్యయం వ్యంగ్యః కవివాచః పవిత్ర యతీ త్యయునా ద్వారేణ తస్యైవ వాత్మత్వం సమర్థ యితు మాహ—ప్రకార ఇతి” అని వ్రాసియున్నాడు. ఇయ్యదియు మీఁది యభిప్రాయమును గొంతవఱకు బలపఱుపఁగలదు.

viii. 206 వ పుటలో “ప్రకారోఽయం గుణీ భూత” అనుకారికావివరణమున “వ్యంగ్యాలంకారస్య గుణీభావే దీపకాది ర్విషయః. తథా—” అని గలదు. ఆపై “ప్రసన్నగంభీరపదా” అనుకారిక యున్నది. “ఏవం ప్రకారత్రయస్యాపి గుణీభావ.....బహుతరలక్ష్య వ్యాపకతాన్వేతి దర్శయితు మాహ—తథేతి.” అని యిచటి లోచనము. ప్రకారత్రయమునకును గుణీభావ మును జెప్పినవాఁడు మూలకారుఁడే. మఱియు “తథా” అను అవతారికారూపపదము వృత్తికారునిది. దర్శయిత యేహా మూలకారుఁడు. ఇచటిలోచనవచన మిరుపు చును ఖిన్నులు కారను సభిప్రాయమును వ్యక్తము చేయుచున్నది. ఇట్టిచిన్నచిన్నవచనము లనేకములు లోచనముందుఁ గానవచ్చుచున్నవి. కాని వ్యాసవిస్తర భయమున నన్నింటి నుట్టింకింపవలెనని.

ఇట్టిప్రమాణములే గాక మూలవృత్తిగ్రంథముల రచనాప్రణాళియు, వ్యాఖ్యానసరళియు నేకకర్మత యగుటఁ బ్రమాణము లగుచున్నవి. ఇరువురు నొక్కచే యగుుచే గొన్నికొన్ని కారికలకు వ్యాఖ్య విపులముగఁ గనపడు. నేర్వేటు వ్యక్త లైనచోఁ బ్రతికారికకును వృత్తికారుఁడు విపులవ్యాఖ్యనే రచించియుండును.

14 వ పుటను గనుఁడు—

“తత్ర నాచ్యః ప్రసిద్ధో యః ప్రకారై రుపమాదిభిః;
బహుధా వ్యాకృతస్సన్దైవ్యః కావ్యలక్ష్యవిధాయభిః”
(కారిక).

“తతో నేహ ప్రతస్యతే అనూద్యతే. కేవలం పున
ర్యథోపయోగ మితి.” (వృత్తి.) ఇందు గారికావిష్క
రియే లేదు.

“ప్రతీయమానం పున రస్యచేవ వస్త్యస్తి వాణీషు
మహాకవినామ్, య త్త త్ప్రసిద్ధావయవాతిరిక్తం విభాతి
లావణ్య మివాంగనామ్.”

అని 15 వ పుటలోని కారిక. దీనివృత్తి మూలరూపముగ నే

“ప్రతీయమానం పున రస్యచేవ వాచ్యా ద్య
స్త్యస్తి వాణీషు మహాకవినామ్.” అని యున్నది.
వృత్తి లేకున్నను నష్ట మేమి? 29, 32, 64, 82, 118,
121, 122 పుటలయందు గూడ నీరీతిగనే యున్నది.
ఇంక నిట్టివి చాలగల గలవు.

71 వ పుటలో రసవదలంకార విషయచర్చయందు
“ప్రధానేఽన్యత్ర పాక్యార్థే యత్రాంగంతు రసాదయః;
కాన్యే తస్మి న్నలంకారో రసాది రితి మే మతిః.”
[అని కారిక.]

మూలమున “మే మతిః” అని యున్నపుడు పర
మతము నిరూపింపబడవలెను. మూలమునందు గాని
వృత్తియందు గాని “యది పరమత” మని పరమతము
నిరూపింపబడలేదు. వ్యాఖ్యాత వేటైనచో దానిని
నిరూపింపక తప్పదు. “మే మతిః” అనుదానికి “మామకీన.
పక్షః” అను వివృతిపాడ నభేదమును విభేదము చేయు
చున్నది. 74 వ పుటలో మాత్రము

“యత్ర హి రసస్య వాక్యార్థే భాన స్తత్ర కథ
మలంకారత్వమ్? అలంకారో హి చారుత్వపేతుః
ప్రసిద్ధః స త్యసా వాత్మైవాత్మన శృమత్కరపేతుః”
అని వృత్తి కలదు. పరమతము నొకింతయును సహింపక,
మిక్కిలి నైరస్యమున వారిం జూచి, “ఇయ్యది నాపక్ష”
మని దృఢతరముగ బల్కు వృత్తికారుని ఈసూత
వాక్య మాతడే మూలకారుడని తప్పక చెప్పగలదు.

ఇంతియ గాక అప్పయ్యదీక్షితులుగారు తమ
చిత్రమీమాంసయందు వృత్తికారునే ధ్వనికారునిగా
నుడివిరి. పండితరాజుగారు పలుతావుల నీయభిప్రాయ
మునే మాషియున్నారు. అతడు

“తథాచ ద్వితీయోద్యోతే—
“శబ్దార్థశక్త్యాక్షిప్తోఽపి వ్యంగ్యోఽర్థః కవినాపునః ;
యత్రావిష్కీర్యతేస్వక్త్యాసానై వాలంకృతిర్భవతే.”

ఇతి సూత్రయిత్యై,..... ‘స్ఫుటం
స్వక్త్యా నివేదిత ఇత్యయమసి న ధ్వనే ర్భాగ్య’ ఇత్యై
హు రానందవర్ధనాచార్యాః.”

[రసగంగాధరము, పు. 262-263.]

—అని నిరూపించియుండుటచే ఆనందవర్ధనులే
సూత్రకారుడను, వృత్తికారుడను గూడ నని నిశ్చ
యింపవచ్చును.

7. డేగారికి సమాధానములు

వృత్తికారుడే మూలకారుడై నచో డే మహా
శయుల యుక్తులకు విరోధము కలుగును గాన వానికి
సమాధానములు చెప్పవలసియున్నవి. “అవస్థాదివిభి
న్నానా” మనుకారికను వృత్తికార లోచనకారులు
వేరువేరుగఁ జదువుచున్నారను డే గారి తలంపు సరియై
నది కాదు. లోచనకారుఁ డెట్లు పఠించెనో వృత్తికా
రుడనుడ నట్లే పఠించెనని చెప్పటలో నసంగత
ముండదు. ముదితపుస్తకములో “న త చ్చక్య మపా
హితుమ్” అను వృత్తిభాగము ముద్రాపకులపొరపా
టున నూలాక్షరముల ముద్రింపబడి కారికాభాగముతోఁ
గలుపబడినది. అది వారిపొరపాటు. దానినిబట్టి వేఱుగఁ
దలచుట సరి కానేరదు.

కారికాకారుడను ధ్వనిమార్గము నారంభించియు
న్నను, దానిని వృత్తికారుడే విపులీకరించుటచే నతని
తరువాతివా రందఱును వృత్తికారునే ధ్వనికారునిగాఁ
బ్రకటించిరి కాని యథార్థమును గుర్తెఱిగి కాదని డే
మహాశయులు నుడువుటయు ననుచితము. ధ్వనిమార్గము
ధ్వనికారునిచేతనే ప్రారంభింపబడక అంతకుఁ బూర్వ

మననే యున్నట్లు “కావ్య స్యాత్మా ధ్వని రితి బుద్ధై ర్య సమామ్నా తపూర్వః” అను తొలికారికవల్లనే తెలియుచున్నది. “కేచి ద్వాచాం స్థిత మవివర్యే త త్త్వ మాచు త్తదీయ” మృగునాలపాదము నీయంశమునే తెలియజేయుచున్నది. కావున ధ్వనిప్రకాశకుండు కారికా కారుడే కాని యానందవర్ధనుడు కానందున ధ్వనికార పదముచేత గారికాకారుడే గ్రహింపబడవలసియున్నది.

ఈవాదవివాదముల కొకమాదిరి లీజమునాటిన యాతః డభినవగు పుండ్రు. అతని సమకాలికుఁ డగు హాసి మభట్టునకు యథార్థము తెలియకపోవకదా! అతఁ డానందవర్ధనుడే మూల వృత్తిగ్రంథములను వ్రాసినట్లు చెప్పియే యున్నాడు. అభినవగు పుని గురువగు ప్రతీహా రేంద్రరాజుకూడఁ జెయ్యభిప్రాయమునే కలగియుండెను.

అభినవగు పుండ్రుకూడ నిశ్చే ప్రతిపాదించెనని యిదివఱకే లిఖింపబడియున్నది. అట్లయినచో నిరు పురుసు విభిన్నులని ప్రతిపాదించు నతనివచనములకు గతి యేమని సందేహము కలుగవచ్చును. ఈ క్రిందిసమాధా తనముం గనుఁడు—

కావ్యప్రకాశాదిగ్రంథముల కొన్ని మూల వృత్తి గ్రంథరూపములచే ద్వివిధములుగఁ గలవు. అందు మూల కారుడే వృత్తికారుడని యందఱు నంగీకరించి యున్నారు. కాని వ్యాఖ్యి వ్రాయునపుడు మూలకారుఁడు తాను వేటే న్యక్తి యైపోవుచున్నాడు. అట్టి యభిప్రాయమునే మనమునం దిడికొని మూలకారుఁడు, వృత్తికారుఁడునువేర్వేరువృత్తులని యభినవగు పుండ్రుపలికి యుండును. ఆయథార్థముపై దృష్టి నిల్పక స్థూలదృష్టిం జూచినచో నిరుపురుసు విభిన్న వృత్తులని తెలియవచ్చును.

కొన్నిచోట్ల లోచనవ్యాఖ్యానమున “ఇది నా యభిప్రాయమే కాదు. మూలకారుని యభిప్రాయము కూడ నింతియే యని వృత్తికారుఁడనుచున్నాడు” డని కానవచ్చును. దానినిబట్టియు విభిన్న వృత్తిత్వమును నిర్ణయింప వీలు లేదు.

మూల వృత్తి కారు లిరువు రొక్కచే యైనను మూలమున లేని (మూలమునఁ బ్రతిపాదించని) విష యము వృత్తియందు లిఖించుట సరిపడదు. మూలాభి ప్రాయమునే వివరించి చెప్పవలసివృత్తి. కాన మూల మును విడిచి వృత్తి స్వతంత్రరీతిని చరింపలే దను నభి ప్రాయమే యట్టియొడ నభినవగు పుండ్రుతమని మనము తెలిసికొనవలసియున్నది.

ఇరువురును విభిన్న వృత్తు లైనచో నొక చిన్న విషయముననైనను భేదాభిప్రాయ ముండుట సహజము. అణుమాత్రమును భేద మెచటను గానఁబడకున్నది. రెండుభాగములకర్త యొక్కడే యనుటలో నిదియు నొక చిన్న హేతువు గాఁగలదు.

8 ఆనందవర్ధనుని చరిత్రము

పైకారణములంబట్టి యానందవర్ధనాచార్యుడే మూలకారుఁడును వృత్తికారుఁడును గూడ నని నిశ్చిత మగుచున్నది. ఈతఁ డేశతాబ్దమునాటికాడో, చరిత్ర మేమియో యిండుకంతప్రస్తావించుట అప్రస్తుతముకాదు.

“ ముక్తాకాః శివస్వామీ కవి రానందవర్ధనః,
ప్రథాం రత్నాకరశ్చాగాతాప్రమాణ్యేఽవన్తివర్తణః”

అనుకల్లాణుని రాజతరంగిణీపద్యము [5-34] ను బట్టి యితఁ డవంతివర్మకాలముననుండినట్లు తెలియు చున్నది. అవంతివర్మ క్రీ. శ. 855 నుండి 884 వఱకుఁ గాశ్మీరదేశమును బరిపాలించినట్లు చరిత్రలవలనఁ దెలియు చున్నది. బ్యూలర్, జాకోబీఫండితులు (Buhler and Jacobi) కూడ నీమతము నంగీకరించియున్నారు.

పిశ్చిల్ పండితుఁడు (Prof. Pischel) లోచన మనుబట్టి యానందవర్ధనుఁ డభినవగు పుని గురువని నిరూ పించెను. లోచనమున ముచ్చటలు 12 నట్లు కానవచ్చు చున్నది. కాని యభినవగు పుని ప్రగురువగు ముకుళ భట్టుని తండ్రి యగు కల్లటుఁడు ఆనందవర్ధనుని సమకాలికుఁ డని తోచుచున్నది. కల్లటుఁ డవంతివర్మకాలము నాటివాడే యని

12. (1) అత్ర గ్రంథే 2 స్మద్గురుభి ర్నిరూపితః. [పు. 37.] (2) అస్మద్గురువ స్తావహః. [పు. 183.]
(3) అస్మదుపాధ్యాయాస్తు. [పు. 214.]

“అనుగ్రహాయ లోకానాం భట్టాః శ్రీకల్లటాదయః;

అవన్తినర్యుగాః కాలే సిద్ధాః భువ మవాతరన్.”

[రాజతరంగిణి, 5-66.]

అను కల్లణునివచనమువలననే తెలియుచున్నది.

కాన సాక్షాద్గురు పనుట పొసగదు గాన నశ్శిన
వగు ప్రస కాతనియందు గురుభావ ముండుటచే బరం
పరగా గురువని చెప్పవచ్చును.

ఆనందవర్ధనుని చరిత్రమును దెలిసికొనుట కేమి

యు నాధారములు లభింప లేదు. కాని యితఁడు “నోణు”

డనునతని సుతుఁ డని యితని దేవీశతకమును బట్టి తెలియ

వచ్చుచున్నది. ఇతఁ డర్జునచరితము, విషమబాణలీల

మొదలగు మఱికొన్ని గ్రంథములను గూడ రచించెనని

యితనిధ్వన్యాలోకముంబట్టియే తెలియుచున్నది.

మాతృసందనము

కల్లూరి వెంకటసుబ్రహ్మణ్య దీక్షితులుగారు

కైలాసపతి సముత్కటజూట నిర్గళదమందసుభాతరంగ, గంగ

ప్రాలేయనిలయ సౌభరభవ్య జలపాన సకలకల్మషతాప శమన, యమున

హిమశైలసౌధచంద్రమవ్విభ్రమామోద భరిత నిర్మలగాత్ర, బ్రహ్మపుత్ర

పంచాప్రవాహ సంవర్ధితాశులనస్య చిరజంధు సౌభాగ్యసింధు, సింధు

పుషపదీ కాంతలంత చేయూర్నిడంగ-నీకు మంగళనిత్యాభిషేక విధులు

గూర్తు రరవింద కష్టారకుఃకుండగంధ-బంధురోదారజలముల భారతాంబ !

హిమవన్నగం బుత్తరమునఁ కైదండయై కీర్తి విస్తార సంపూర్ణిజెలుపఁ

గడమ దిక్కులను సాగరతరః గ ధ్వను మ్రంగళారావ సంపదలు గొలుప

పరమపావన నదీ భవ్యాధిదేః తాకాంత లద్భుతనాట్య గతులు నలుప

వివిభలప్రసూన విరాజితారామ తతిభృంగము ల్లానశ్రుతులు గలుపఁ

బ్రక్కతి చిత్రవిచిత్ర సంపదలతోడ-నఖిల విశ్వంభరాధిపత్యము వహించి

నిండు పేరోలగమునఁ గన్పండువగుచు-జెలంగు భారతరాజ్యలక్ష్మీ ! నమస్సు.

అమరసింహాది సత్తములఁ బోషించిన యలవిక్రమాదిత్యు సంతవాఁడు

కవిదిగ్గజంబులం గరుణాంతరంగాన నాదరించిన భోజు సంతవాఁడు

ఆంధ్రవాగను శాసనాచార్యు లాలించి నట్టి రాజనరేంద్రు సంతవాఁడు

అలసాని పెద్దనాడుల మెచ్చుకొనిన విద్యానగరాధీశు సంతవాఁడు

ప్రకటకీర్తి విహంగులొకల నుని-తతమధుర సత్ప్రబంధ గీతముల జోల

వాడి నిన్నుపి రెంతటి భాగ్యవతివా?-భారతాంబ! జాహ్నులపహారమమ్మ !

—‘ భారతాభ్యుదయము నుండి.’

౧ వి కవి. విలపిస్తున్నాడు అనుకుందాము.

చూస్తూవుంటాము. విచారంగా వుంటుంది. లోపల బాధగా వుంటుంది. కాని ఆ బాధతోనే ఆ అందమైన గడ్డం, కళ్ల అద్దాలు, ఆకర్షివ ముక్కు, ఆసౌందర్యం, ఆకస్మిత్వం, అంతా ఒక భంగిమ చూస్తుంటాము. విచారం ఒక్కటే కాదు. ఆదృశ్యం ఆకర్షణ యెక్కువ. గుండెల సమస్య ఒక్కటే కాదు. కన్నులకు కూడా అవసరం కద్దు.

గాంధీ. ఏడుస్తున్నాడు అనుకుందాము. ఊ మనమూ ఏడ్చి వేస్తాం. గుండెలు ఓ పిండు కుపోతవి. కళ్లు మూసుకుని ఓ లోపలలోపల పొడుచుకు వొస్తున్న బాధతో యేడ్చి వేస్తాము. ఒక్కటే బాధ.

ఈ విషయంలో:

కృష్ణశాస్త్రి రవికవివంటివాడు.

నాయని గాంధీవంటివాడు.

కృష్ణశాస్త్రి జట్టు జాగ్రత్తగా దువ్వ కుని, దుస్తులు వోయ్యారంగా నడ్డుకుని, సౌందర్యానికి ఏమీ లోపంలేదు కదా అని మూడు సార్లు అద్దం చూసుకుని, ధైర్యం తోస్తేనే కాని వీధిలోనికి రాడు. అతనిభావంకూడా అంతే; చక్కనిపొందిక, జలుగూ, మాధుర్యం,

ధ్వనిగల భాష ఆహంగామీతో గాని బయటకు రాదు.

నాయని ప్రేమ యెక్కువ బాధిస్తూ వున్నరోజుల్లో శిరస్సు ముండనం చేయించు కొని వెట్టిగా తిరిగేడు. అతనిభావంకూడా అంతే; నగ్నంగా సూటిగా వొస్తుంది. నడక కూడా తోచినట్లు నడుస్తుంది.

కృష్ణశాస్త్రి ఏడుస్తా నంటాడు. “నన్ను విడుపుడు, ఒకసారి నన్ను విడిచినంత ఏకాంత యవనికాభ్యంతరమున వెక్కి వెక్కి రోదించును” అంటాడు. ఏడుస్తాడు, “నేను చిరునవ్వు పెడవుల నిలవలేను..... నేను జీవింపలేను” అని. కళ్లనీళ్లు కారుతూనే వుంటవి వనకూ. “ఓహో” అని కూడా అంటాము. ఏడుపు కూడా కళ్ల.

నాయని ఏమీ చెప్పడు. తలుపుచాటుకు తీసుకు వెళ్లి గుండె బ్రద్దలుగా యేడ్చి వేస్తాడు. కాగిలించుకుని మనమూ యేడుస్తాము.

శాస్త్రిమఃఖం. గుండెలు కడపడమే కాదు. బాహ్యప్రకృతి సంతా కదిపి ఏడిపించు తోడు. కళ్లు తెరిచి చూస్తూ తెలుసుకుంటూ బాధపడిపోతాము. ఇతనిమఃఖం భయపడుతూ చూస్తాము.

నాయనిదుఃఖం. కళ్లు మూసుకుని గుండె లలోతులోపడిపోయి బాధపడతాము. ఇతను ఏడుస్తాడంటే భయం వేస్తుంది. గుండెలు కొట్టుకుంటవి.

వీళ్లప్రేమా యింతే:

శాస్త్రి. ప్రేమిస్తున్నానంటాడు. ప్రేమసి, ప్రేమ, వొళ్లు తెలియకుండా పడివేస్తాడు. మనం మబ్బులలో నక్షత్రాలలో వెన్నెలలో తేలిపోతాము. ఇతను ప్రేమరెక్కలమీద తేలి “ఏలూ, ఎటకో ఎటకో జలదాల దాటితారా లవినీలనీలంధరాజుల సత్రికమించి, సోలిసోలి, చదలేటితుమారపున్నరాసులలో” కలిపిపోతాడు. లేదా, “కలదు నాలోన క్షీరసాగరము నేడు” అంటాడు.

నాయని. ప్రేమగుండెలు తెరుస్తాడు. లోలోపలికి తీసుకుపోతాడు. “ఆనందధామములు అనేకభువనసంధుల రాజ్యమునవియు నేడు మత్సదాక్రాంతములు” “నీదివ్యసాన్నిద్యమం టికుంటి పుషమికిన్ స్వర్గమున కొక్కముడి రచించి” అంటాడు.

ట. పిం

శాస్త్రి ప్రకృతిలో లీన మాతాడు.

నాయని ప్రకృతిని తనలో లీనంచేస్తాడు

శాస్త్రి ప్రేమసి తెలిసికోలేము. శరీరం వీలులేని ఒకతేజస్సు. మనం చిత్రించి చూసుకోవలె నంటే, రంగులకు రేకలకు ఇముడుతుందా నాప్రేమసిసాందర్యం అంటాడు.

నాయని ప్రేమసిని చూడగలము. గర్వంతో చూపుతాడు. రంగులు పరికరాలు యిచ్చి చిత్రించుకొమ్మంటాడు.

శాస్త్రి “ఏమృగత్మస్థనో వలచి యేడ్చెదు” అంటాడు.

నాయని “ఈమెకోసం యింత బాధ” అని చూపుతాడు.

శాస్త్రి ప్రేమ ప్రపంచంలో వున్నసాం దర్యం అంతమీదా వికసిస్తుంది.

నాయని ప్రేమ ప్రపంచంలో వున్నసాం దర్యాన్నంతా తనలోనికి ఆకర్షించుకుం

మా చందాదారులకు

మా కార్యాలయమునకు వ్రాయు ఉత్తరములు మొదలయినవానియందు తమ ‘చందాదారు’ సంఖ్య వ్రాయవలెను. లేకున్న ప్రత్యుత్తరములు మెదలయిన పనులను జరుపజాలము. చందాదారుసంఖ్య భారతి కవరుకాగితముపై తమ విలాసమునకు ముందున్నది. చందాదారులకు భారతి ౧౦-వ తేది లోపల అందకపోయిన యెడల వెంటనే తపాలువారికిని, మా కార్యాలయమునకును తెలుప గోరెదము.

మేనేజరు, ‘భారతి’

౨౧

ఓచగరాని దుర్భర వియోగము దాపురమయ్యెతోన, ఏ
శాప వినష్టమైన నిముసమ్మున నీ యమృతస్థులస్ఫుర
ద్రూపము కన్నులం బడినదో! మరి కేవల మింక నొక్కడే
తేవకు చూచుకోవలచితిన్ నిను, సార్వముగీనసుందరా!

౨౨

పావనప్రేమ జీవనులవైఖరి హేళనసేయు యుద్రమా
యావుల కాళుంటి వినయమ్మున వేడితి తెల్విమాలి; నీ
త్రోవలెరుంగు పొంటె పతితుల్ పలుగాకుల నాశ్రయించితిన్;
కేవల శుష్కహాసములకే గురియైతిని నీదుకోసమై!

౨౩

నీకయి బైసిమాలితిని నీకయి మానము మాపుకొంటి; ని
న్నేకలగాంతు; నిన్నెపలవితు; ననున్ మదపిచ్చి గొన్ననల్
గాకి యటించు దూరజనకాంక్షము; కామెరపాటు గొన్న యీ
లోకము గురైరుంగునె యలోకభవద్విమలాచ్చ తేజమున్?

౨౪

బాహిరమే యెరుంగని ప్రపంచము అంతర మేమెరుంగు; నీ
న్నేహములో నెదో గడనసేయు నిమిత్తమువోలె యేదియో
ప్ర్యాహముపన్ని కల్లవలపుల్ గురిపించెదనంట; ఇంతవి
ద్రోహము లూహ సేతురు నరుల్; జగ మెంతటి పాపదగ్ధమో!

౨౫

నీ నవనీత కోమలవిసీల రసపుత్రమూర్తి వంశికా
గాన సుధాస్రవంతలు జగ మృణ్మలమృదు మూర్ఖ వోవగా

నానయనంపుదోయికి గనంబడునాటికి మెచ్చికోలుగా
ప్రాణసమర్పణమ్ము నలుపందలపోయుదు నైచ్చికమ్ముగా !

౨౬

కమ్మని పాటకున్ మరియు కమ్మని మాటకు సాధదిగ్ధరూ
పమ్మునకున్ గడున్ మొగ్గమువాచితి నంతియెగాని, నీదు వం
శమ్మునోపించెయమ్మునో, నిజమ్ముగ దొంగిలు బుద్ధితేదు, లే
శమ్మును; నీదుపాదముల సాక్షిగనే వచియింతునింతయున్.

౨౭

నీవ మదీయజీవనవసీపికభర్తవు! సర్వలోక సంభా
వితవృత్త! మానసిక వాచికకాయక శుద్ధిగాగ ని
న్నే వరియించుకొంటి పయినెత్తు సహస్రభవాలకైన నా
పాపన ప్రేమచిహ్నముగ; వర్షకవారిద కాల కైశికా!

౨౮

నీయధరోష్ఠబింబమున నించిన నాటిసుధా పృష్ఠవ
చ్చాయలయందె నామరపు చాలని మేనికి దాహ శాంతిగా;
నీయతిరూపహాసములు నించిన వెన్నెలతేటలందె ప
ర్యాయము లేని నాదు హృదయాంధ తమోహృతిగా నశించెదన్.

౨౯

నీకటి ఘంటికాగణ వినిర్మిత కమ్రఘణంఘణారవా
నీకములందె నాహృదయ నిస్సహాణకృణ నిశ్చయమ్ముగా;
నీకయిదోయి వేణువు ధ్వనించిన త్రెంపులులేని రాగపుం
బోకడలందె నా తనువు బాంగ్రపుజాలియగా భ్రమించెదన్.

౩౦

నీమధులిక్లరుద్భ్రమలిసీకృత దృష్ణీవహప్రచోదితా
ధ్వామలయందె నాకు సతతమ్ము విహారము చేసికొంటగా;
నీమరుదిండ్రనీలమణి నిర్మిత నందకృదంగనిస్తల
ఘ్నములందె నాకనులు చిల్లులువోపుటగా వసించెదన్.

30

కామగవీరయః కలితకమనపుః పరిణధమార్దవ
 (శ్రీ) మదుమాధ కర్మశశరీర నగత్వము గుద్దలింపగా,
 నీమధురాధ రామృతధునీలహరీపరిభూత దార్ధ్యమై
 నామలిచాంగ మూర్ధ్వగమనత్వత మయ్యెడుగాక మాధవా!

31

కాలజనుండు కూర్చిన యొకానొక నూతన జీవివంకకై
 వ్రాలినదీయెడంద; అపురా! ఇది త్రైయ్యుటలేక యెన్ని జ
 న్మాలుగ వచ్చుచుంి న యశశ్వరమైతియో! కాకయున్నచో
 నేలకు నాయెడంద తపియుంపవలె! నినుగూర్చి స్నిగ్ధుడా!

32

ఊరటలేక పేదవడియున్నయెడం దమరొక్కమారు క
 న్నారగ నిన్నుజూచుకొను నాన జనింపపురానిలింప నం
 చారనమర్హ భీకర నిశానమయమ్ముల పైత మిట్లై ని
 ద్రారతివీడి క్రుమ్మరెడు దానగదా హృదయాధినాయకా!

33

బారులుగట్టి పక్షులు సభస్థలి నీడపథమ్మునట్టె; అం
 భారవఘ్నాత్తి తమ్ములు గవార్భకముల్ నిజకోష్ఠహార్గ సం
 చారమునట్టె; ఈసౌదలచాయల నీకయి వేచియున్న నీ
 నీరవ విగ్రహమ్ముటలనే శిలయయ్యె! తమమ్ము మున్నోనె.

34

నేనువు మోవి మోపి, యరవిందదళామలిచాంగుళీగతికా
 దేనియలూరు దివ్యఘటికా బలికింపుము మంద్ర మధ్యమ
 స్థానక్రమ ప్రకారమున తారమునంట! త్వదీయగాన సో
 పానములంటి పెట్టుకొని ప్రాకెదవాకముదాక నోప్రభా!

35

చల్లనిపిల్ల తెమ్మెరలు; శారదచంద్రిక; సైకతమ్ము; లీ
 చల్లనివేళ లోకము వశమ్ముగు తీయని కావిమోవివై

పిల్లనగ్రోవి నూది వినిపింపుము మోహనరాగమొందు ; జల్
జల్లున త్రుళ్లిమై పరవశ మ్మయిపోవగ గోపబాలకా !

32

నీరమణీయవంశకల నిస్వనమేటికొరోజు రోజుకున్
నీరసమై వినబడెడు ; నీచిరుబొజ్జకునిండ వెన్నచే
కూరుతురాగదోయి యిటకున్ ! మురళీమృదుగానమే వినన్
నేరనినాడు లోకము మునింగి నశించడటోయి మాధవా !

33

స్ఫుటితద్వేషణ కంఠమై హతజనుశ్శుగ్భారమై, సంతతో
దృటభూభృన్నివ సత్తిదృక్పివమఃః పద్మార్కమై, నల్లవీ
పటలాహ్లాది విలాసమై, హృదయహృత్పాతిత్యమై, లోకసం
కట సంఘాతని బద్ధాణాభ్యమగు పత్కంజమ్ము రంజిల్లుతన్ !

34

దివిషత్ప్రీదృట విద్విషత్ స్మయతమోదీర్ణ చ్చటాచ్ఛేదన
వ్యవహారమ్మున నందగోపకుల దుగ్ధాంభోధి శీతాంశుడై
భవదూరస్థితి వీడిపుట్టి, వరగోపస్థైరి సాందర్య వై
భవలోలుండగు కృష్ణమూర్తి హృదినావాసించునశ్రాంతమున్.

౪౦

ఉపసంహృతి

నీకై వేణువునాదు నాచయిని మ్రోయింపంగదోయీ ప్రభూ !
లోకాలోకనగాగ్ర శృంగమున గొల్వొందీర్చి కూర్చుండి ; నేవ్
చ్చాకళ్యాణ సుధాపృషన్నికర మాసారమ్ముగా, ద్విష్టపా
తాక ప్రాభవతైఘ్న్య సంహరణ శైత్యమైన సంసీతమున్ !!

పెలియాజ్ మెలిజాండాలు

దేశరాజు రామదాసుగారు

(నెనుకటిసంచిక తరువాయి)

అంకము ౨.

రంగము ౧.

[ప్రవేశము: పెలియాజ్ మెలిజాండాలు]

పెలియాజ్—నే నెక్కడను తీసుకొచ్చానో నీకు తెలియదు. మధ్యాహ్నము తోటలో మిక్కిలి వేడిగా నున్నప్పుడు, నేను తిరుగుగా నెక్కడను వచ్చి కూర్చుంటాను. ఈ వేళ చెట్లనీడలక్రిందకూడా గాలి మందంగా నుంది.

మెలిజాండా—ఆహా! ఈ నీ రెండు నిర్మలంగా నున్నో....

పెలియాజ్—కీతాకాలంలో చల్లగా పూడి నుంటుంది. ఇదితొక్కుమైన ఒక ప్రాకారబావి. అది ఒకప్పుడో; అప్పుడమైన బావి యని చెప్పుకుంటారు. దానినీటి పుష్పవల్ల గ్రుడ్డివాండ్రకు కళ్లు వచ్చేవి.—ఇప్పుటికి దీనిని “గ్రుడ్డివారి బావి” అని పిలుస్తారు.

మెలిజాండా—ఇప్పుడు మరి దీనివల్ల గ్రుడ్డివారి కన్నులు చక్క-బడవా?

పెలియాజ్—ఇప్పుడు రాజునకీ దాదాపు అంకత్యము ప్రాప్తించడముచే, దీనికడ క్షయం రారు.

మెలిజాండా—ఇది యెంత నిర్జనముగా నున్నదో!.....నెక్కడనుండిగాని శబ్దము వినబడదు.

పెలియాజ్—ఇక్కడ నెప్పుడు నొక వింత నిశ్శబ్దముండును.....చూచినవారికి నీరు నిద్రపోతున్నట్లు కనబడుతుంది.....ఆ చంద్రకాంతశిలావేదిక కొనను కూర్చుందామా? అక్కడోక నిమ్రుచెట్టున్నది. దానిగుండా నెప్పుడూ సూర్యకిరణములు ప్రసరింపలేదు.....

మెలిజాండా—నే నా చంద్రకాంత శిలావేదికపై పడుకుంటాను—నాకు నీటి యడుగు చూడవులెనని యున్నది.....

పెలియాజ్—దాని యడు గెవ్వరికి కనబడలేదు. అది బహుశః సముద్రమంతలోతున్నది. ఈ నీరెక్కడనుండి వస్తున్నాదో యెవరికి తెలియదు. అది పాతాళమునుండి వస్తున్నది కాబోలు.

మెలిజాండా—అడుగునెదైనా మెరుస్తూవుంటే, ఆనస్తువుతోగూడా నడుగు కనబడేది కాబోలు....

పెలియాజ్—అంతవంగతు....

మెలిజాండా—నాకు నీరు ముట్టుకోవాల నుంది.

పెలియాజ్—జారిపోతావు జాగ్రత్త...నేను నీ చెయ్యి పట్టుకుంటాను.

మెలిజాండా—వద్దువద్దు. నాకు రెండుచేతులు నీట్లో ముంచాలనుంది..నా చేతు లీవేళ ప్యానికీడితముగా నున్నాయి.

పెలియాజ్—ఆ ఆ జాగ్రత్త మెలిజాండా...మెలిజాండా—ఆ, నీజాత్తు!...

మెలిజాండా—[లేచి కూర్చుని] నే నందుకోలేను. నేను మరందుకోలేను.

పెలియాజ్—నీజాత్తు నీట్లో తడిసిపోయింది...

మెలిజాండా—అవును. అది నా చేతులనులే పొడుగుగా నుంది...అది నాకంటేగూడా పొడుగుగా నుంది...

[నిశ్శబ్దము]

పెలియాజ్—నిన్నతను చూచిన దొక బావివద్దనే గమా?

మెలిజాండా—దా?...

పెలియాజ్—అతడు నీ కేమి చెప్పాడు?

మెలిజాండా—ఏమీలేదు;—నాకు జ్ఞాపకములేదు.

పెలియాజ్—అతడు నీకు మిక్కిలి దగ్గరగా నున్నాడా?

మెలిజాండా—ఆ నన్ను ముద్దాడవలెనని యనుకున్నాడు.

పెలియాజ్—అది నీ కిష్టము లేదు?

మెలిజాండా—లేదు.

పెలియాజ్—ఎందుకు లేదు?

మెలిజాండా—అదిగో! అదిగో! నీటియడుగున నా కేదో కనబడుతున్నది.

పెలియాజ్—జాగ్రత్త! జాగ్రత్త! దానిలో పడిపోతావు. దేనితో ఆడుతున్నావు?

మెలిజాండా—అత డిచ్చిన ఉంగరముతో.

పెలియాజ్—అది పోగలదు. జాగ్రత్త.

మెలిజాండా—భయము లేదు. నాచేతుల నిదానం మీద నాకు నమ్మక ముంది...

పెలియాజ్—అంతలోతు నీటిమీద ఆగ్రా ఆనవ్వు...

మెలిజాండా—నాచేతులు నింపాదిగా నున్నాయి.

పెలియాజ్—ఎండలో ఎలా మెగుడుతున్నావో! ఆకాశంవై పంత మీద కెగురవెళ్ళుకు.

మెలిజాండా—అయ్యో!

పెలియాజ్—ఏం పడి పోయిందా?

మెలిజాండా—అది నీట్లోకే పడిపోయింది...

పెలియాజ్—ఏదీ! ఎక్కడ? ఎక్కడ?

మెలిజాండా—అది లోపలికి వెళ్లిపోవడము కనబడలేదు.

పెలియాజ్—దానికాంతి కనబడుతూ వున్నట్టుంది.

మెలిజాండా—నా ఉంగరమా?

పెలియాజ్—ఆ అవును, అదిగో అక్కడ...

మెలిజాండా—అబ్బా! అబ్బా! మనకు మిక్కిలి దూరంగా నుంది... కాదు, కాదు, అది కాదు... అది పోయింది... అది పోయింది... నీటిమీద ఒక పెద్దవలయం తప్ప మరేమి లేదు... ఇప్పుడేమి చెయ్యడము?... మన మిప్పుడేమి చెయ్యడము?...

పెలియాజ్—ఉంగరమునుగూర్చి నీ శంత చికాకు పడగూడదు. దానినిగూర్చి తలపెట్టకు... బహుశా తరువాత అది మనకు దొరకవచ్చు. లేదా మరొకటి మనము చూసుకుందాము.

మెలిజాండా—లేదు, లేదు. అది మనకు దొరకదు సరేకదా... మరొకటిమాడా దొరకదు... నేను దానిని చేతులో గట్టిగా పట్టుకున్నట్టు లెచేసు. వెంటనే చేతులు మూసేశాను. అయినప్పటికీ పడిపోయింది... సూర్యుని వైపు మిక్కిలి ఎత్తుగా ఎగరవేశాను...

పెలియాజ్—రా, రా! మరొక నాడు మనము రావచ్చును. రా, వేలైంది. మనకోసం వాళ్ళొస్తూవుంటారు. ఉంగరం పడిపోయేటప్పటికి మట్టనుధ్యాహ్నుముగా నుంది.

మెలిజాండా—ఉంగర మేమైందంటే గొలాడ్ న కేమి చెప్పుతాము.

పెలియాజ్—జరిగినదానిని చెప్పేదాము.

(నిమగ్నమింతురు.)

రంగము ౨.

కోటయందలి ఒకగది

[గొలాడ్ పొన్నుపై కలయించి కనబడును; మెలిజాండా పొన్నుప్రక్క నుండును.]

గొలాడ్—ఆహా! అంతా సవ్యంగానే వెళ్లుతున్నాది. మరేమి కష్టం రాగూడదు. కాని యిదంతా యెలాగు వచ్చిందో నేను చెప్పలేను. అడవిలో నేను మామూలుగానే వేటాడుతున్నాను. ఎందుచేతనోగాని, హఠాత్తుగా ఒక్కసారి నాగుట్టం తన్నింది. ఏదైనా విపరీతమైనసంగతి చూచిందా?... నే నప్పుడే మధ్యాహ్నం పండ్లెండగుంటలు లెక్కపెట్టేను. పండ్లెండోదెబ్బ విశేసర్థి హఠాత్తుగా భయపడి గ్రడ్డివానికి పిచ్చైతివట్టు చెట్టుమీదకు పరుగెత్తింది. నేను పడిపోయాను, గుట్టం కూడా నామీదపడిపోయిందాలి. అడవంతా నాగుండె మీద పడిపోయిందనుకున్నాను. నాహృదయం నలిగి

పోయి దనుకున్నాను. కాని నాగుండె గట్టిగానే వుంది. మరేమి అపాయం రాగూడదు.

మెలిజాండా—కొంచెము నీరు త్రాగుతారా?

గొలాడ్—అక్కరలేదు అక్కరలేదు. నాకు దాహం లేదు.

మెలిజాండా—మీకు మరొకతలగఱా కావాలా?...దీనిమీద కొంచెము నెత్తురు పడింది.

గొలాడ్—నద్దునద్దు—అవసరము లేదు. ఇప్పుడే నోటినుండి కొంచెము నెత్తురు కారింది. మళ్లీ మరికొంచెము కారుతుంటేమో...

మెలిజాండా—శ్చయమేనా? మీ కంకగా బాధ లేదుగదా?

గొలాడ్—లేదు. లేదు. ఇంతకంటే హెచ్చు బాధగా నుండేది. నేను కత్తికి, నెత్తుటికి అభ్యాసపడ్డాను...ఇవి చిన్నపిల్లల యెముకలు కావు...నీవంత యాంధో శన పడ నక్కర లేదు...

మెలిజాండా—మీరు కండ్లు మూసుకొని పడుకోండి. ఈంతంతా నేను మీ ప్రక్కనే పడుకుంటాను.

గొలాడ్—నద్దు నద్దు, ని న్నాయాస పెట్టడము నా కిష్టములేదు. నా కేమి యక్కరలేదు...నేను చిన్న బిడ్డలాగ పడుకుంటాను...ఏం మెలిజాండా? ఎందు కక స్వాత్తుగా ఏడుస్తున్నావు?

మెలిజాండా—(నీర్లు గార్చుచూ) నేను... నేను గూడా జబ్బుగానే వున్నాను.

గొలాడ్—నువ్వు జబ్బుగానే వున్నావా? నీ కేమి బాధ?—

మెలిజాండా—నాకు తెలియదు...నా కిక్కడేయి బాగులేదు...నేను మీకు చెప్పేస్తా, నాదా! నాదా! నా కిక్కడ సౌఖ్యము లేదు....

గొలాడ్—ఏమి? ఏమిటైంది మెలిజాండా? ఏమిసంగతి?...అనుమానంలేని నేను...ఏమి? ఏమిటి జరిగింది? ఎవరైన నీయొడ నవరాధం చేశారా? నిన్నేవ రైన నోప్పించగలరా?

మెలిజాండా—లేదు, లేదు; ఎవరు నాకు గోరం తెనా నోప్పి కలుగచెయ్యలేదు...అది కాదు...అది కాదు...కాని నేనిక్కడ మరుండలేను...కారణ మేమో నాకు తెలియదు...నాకు వెలిపోవాలనుంది. దూరంగా వెలిపోవాలి...న న్నిక్కడ విడిచిపెట్టితే నేను చచ్చి పోతాను.

గొలాడ్—కాని యేదో జరిగుంటాలి? నువ్వు నావద్దనే మిథ్యపరుస్తున్నట్లున్నది. యథార్థమంతా నాతో చెప్పు మెలిజాండా!...దీనికి కారణం రాజా?...మా ఆమ్మా?...లేక పెలియాజా?...

మెలిజాండా—కాదు, కాదు, పెలియాజ్ కాదు. ఎవరూ కారు. మీరు నన్ను బోధపర్చుకోలేరు.

గొలాడ్—నేనెందుకు బోధపర్చుకోలేను?... నీ వేమీ చెప్పకపోలేనన్నీమి చెయ్యవున్నావు?...నీ వంతా చెప్పు. నా కంతా బోధపడుతుంది.

మెలిజాండా—ఇదేమిటో నానుట్టుకు. నాకే తెలియదు...ఏమిటో సరిగా నాకు తెలియదు. నేను చెప్పగలిగుంటే చెప్పుదును...అదేగో నాకంటే బలవత్త రంగా నుంది....

గొలాడ్—రా, తెలివిగా మాట్లాడు. మెలి జాండా! నన్నేమి చెయ్యమంటావు? నువ్వొకా పిల్లవు కావుగదా—నన్నా నువ్వు వదలియాలనుకున్నది?

మెలిజాండా—అర అర, కాదు. అది కాదు... నాకు మీతోనే వెలిపోవాలనుంది...ఇప్పుటనేను మరుం డలేను...నేను చాలకాలం బ్రతకనని తోడ్కొంది.

గొలాడ్—కాని, ఏమైనప్పటికి ఏదైనా కారణ ముండాలి. అందరు నీకు పిచ్చెత్తిం దనుకుంటారు. నువ్వు పిల్ల చేష్టలు చేస్తున్నా ననుకుంటారు. రా, ఏమిసంగతానై నా పెలియాజేనా?—నీతో వాడు తరుచుగా మాట్లాడతా డనుకోను.

మెలిజాండా—మాట్లాడతాడు. మాట్లాడతాడు. అప్పుడప్పుడు మాట్లాడుతాడు. నన్ను చూస్తే యేవగించి నట్టు కనబడతాడు. అతని కండ్లలో అది కనబడు తుంది...కాని నన్ను కలిసినప్పుడల్లా మాట్లాడతాడు...

గొలాడ్—దానికి నువ్వు మరొకలా గెంచ కూడదు. వా డెప్పుడూ ఆలాగే వుంటాడు. వాడు వింత మనిషి. అది గాక యిప్పుడు వాడు మిక్కిలి విచారంగా నున్నాడు. వాడిప్పుడు మరణాసన్నాహం వాని స్నేహితుని, మార్సిలస్ ను తలచుకుంటున్నాడు. బహుశః అతన్ని చూడడానికి వెళ్ల వీలు లేదేమో...వాడు మారిపోతాడు. నువ్వే చూస్తావు. ఇంకా వాడు చిన్నవాడు.

మెలిజాండా—కాని అదికాదు...అదికాదు...

గొలాడ్—అయితే యేమిటి?—ఇక్కడ జీవితానికి నువ్వలవాటుపడలేకపోయావా? ఇప్పుడు నీకు చాల నిర్జనంగా నుందా? నిజమే యీకోరి మిక్కిలి పురింతనమైనది. మిక్కిలి నీకటిగాను;...మిక్కిలి చల్లగాను, లోతుగాను ఉంది, ఇందులోనున్న వా రందరూ ఎదున్నచెల్లినవారే. దేశంహడా వెళుతుంటేని యడవులతో భయంకరంగా కనిపిస్తుంది. కాని కోరినట్టుయితే యిదంతా మిక్కిలి సంతోషకరంగా చేసుకోవచ్చును. అప్పు డెక్కడా సంతోషమే. అయితే సంతోషం రోజూ రాబోదు. ప్రపంచం నిలా నడిస్తున్నావో దాన్ని తెలుసుకోవాలి. అయినా కొంచెం చెప్పు, ఏవైనా సరే నువ్వు కోరినది నేనిస్తాను....

మెలిజాండా—అవును—అది నిజమే... ఇక్కడాకాశమే కనబడదు. నేటి ప్రాంతకాలముందే నేను మొట్టమొదట ఆకాశం చూశాను.

గొలాడ్—దీనికేనా యేడుస్తున్నావు, ఆయ్యో! నా పిచ్చిదానా?—అంతేనా మరేమి లేదా?—నీ కాకాశం కనబడలేదని నువ్వేడుస్తున్నావా? లే, లే, ఇటువంటివాటి కన్నీటికి ఏడుస్తూనూ నేనెదున్నులో లేవు—ఇక్కడేమి యెండాకాలం లేదా? కొద్దిలో నిక నీకు రోజూ ఆకాశం కనబడుతునేవుంటుంది—తరువాతి వచ్చే సంవత్సరం...రా, నీ చెయ్యియ్యి, నీరెండు చిన్నిచేతులూ యియ్యి. [ఆమెచేతులను పట్టుకొనున.] ఆహాహా! ఈ చిన్నిచేతులను నేను పువ్వులవలె నలిపి నేయగలను...ఏదీ నేనిచ్చిన ఉంగర మెక్కడ?

మెలిజాండా—ఉంగరమా?

గొలాడ్—అవును, మనపెండ్లిఉంగర మేదీ?

మెలిజాండా—అది...అది పడిపోయిందనుకుంటాను.

గొలాడ్—పడిపోయింది? ఎక్కడ పడిపోయింది? పోగొట్టిలేదుకదా?

మెలిజాండా—లేదులేదు, అది పడిపోయింది... అది పడిపోయిందాలి...కాని అదెక్కడుందో నాకు తెలుసును.

గొలాడ్—ఎక్కడుంది?

మెలిజాండా—మీకు... మీకు... ఆసమద్రం ప్రక్క నున్న గుహ తెలుసునా?

గొలాడ్—తెలుసును.

మెలిజాండా—సరే అక్కడుంది...అక్కడుండాలి...అవు నవును. నాకు జ్ఞాపకంవచ్చింది...ఈవేళ ఉదయం న్యాయాల్లాకోసం గుల్ల లేరడానికని అక్కడికి వెళ్లే...అక్కడ చుంచుంచి గుల్లులున్నాయి. అప్పుడే ఉంగరం నాచేతియండి జారిపోయింది...అంతలో కెరలుకు.. మీదికి వచ్చింది. నేను మరి వెళ్కుండా వెలిపోరావలసినవచ్చింది.

గొలాడ్—అక్కడున్నదని నీకు నమ్మకమేనా?

మెలిజాండా—ఆ, ఆ, నమ్మకమే...జారిపోయినట్టు నాకు కట్టింది. అప్పుడు వెంటనే ఒక్కసారిగా అలలధగోవ.....

గొలాడ్—నువ్వు వెళ్లి యీక్షణమే దానిని తీసుకురావాలి.

మెలిజాండా—నేను వెళ్లి యీక్షణమే దానిని తీసుకురావాలి?

గొలాడ్—అవును.

మెలిజాండా—ఇప్పుడే?—వెంటనే? యీ చీకట్లో?

గొలాడ్—అవును. ఇప్పుడే, వెంటనే, యీ చీకట్లో. నువ్వు వెళ్లి తక్షణం దానిని తీసుకురావాలి. ఆ ఉంగరాన్ని పోగొట్టుకున్నకంటే నాకున్న యావత్తు పోగొట్టు

కుంటాను. అది యొక్కడనుండి వచ్చినదో నీకు తెలియదు. ఈరాత్రి సముద్రం చాల గొప్పగా పొంగుతుంది. సముద్రం పొంగి నీకుంటే ముందు దాన్ని తీసుకుంటుంది... త్వరపడు... నువ్వు వెళ్లి తక్షణమే దాన్ని తీసుకురావాలి...

మెలిజాండా—నేను వెళ్లలేను... నేనొక్కరైతే వెళ్లలేను.

గోలాడ్—వెళ్లు. నీ యిష్టమువచ్చినవారితో వెళ్లు. తక్కువ. కాని నువ్వు వెంటనే వెళ్లాలి. వినబడ్డాడా?—త్వరపడు—పెలియాజ్ నీ తోరమర్థుని పిలుపు.

మెలిజాండా—పెలియాజా? పెలియాజ్ తో నా? కాని పెలియాజ్ నాతో రాడేమో...

గోలాడ్—పెలియాజ్ నువ్వు కోరినట్టా చేస్తాడు. పెలియాజ్ సంగతి నీకుంటే నాకు బాగా తెలుసును. వెళ్లు, వెళ్లు, త్వరపడు. నాఉంగరం రాకుండా నేను నిద్రపోను.

మెలిజాండా—అయ్యో! అయ్యో! నాకు సాఖ్యం లేదు... నాకు సాఖ్యం లేదు... ఏమిటా నిద్ర పించును.

రంగము 3

గుహమండల.

[ప్రవేశము: పెలియాజ్, మెలిజాండాలు]

పెలియాజ్—[గొప్పసంభ్రమముతో మాట్లాడుచు] అవును; ఈస్థలమే మనము చేరేము. మిక్కిలి చీకటిగా నుండడముచేత గుహముఖద్వారము మిగిలిన చీకటినుండి వేరుపరచడము కష్ట సాధ్యము... ఆదారిని నక్షత్రములు లేవు. చంద్రుడా పెద్ద మేఘముచు చీల్చుకొని వచ్చిందాక అగుదామా. వెన్నెల గుహంతో వెలుతురిస్తుంది. అప్పుడు మనము నిర్మాణకముగా లోపలికి ప్రవేశింపవచ్చును. దారి మిక్కిలి సన్నముగా నుంది. రెండు పరస్పరములు కలిసిన దగ్గర ఎవరికీ తెలియని ప్రమాదకరమైన స్థలములు కొన్నున్నాయి. నేను దివిటీగాని లాంతరుగాని లేవడము మరిచిపోయాను. కాని ఆకాశమండలి కాంతియే చాలు

ఈ సమయముంటాను.—నువ్వెప్పుడు నీ గుహలోనికి వెళ్ల సాహసించడము లేదుగదా?

మెలిజాండా—లేదు.

పెలియాజ్—రా, లోపలికి రా... అత డొక వేళ అడిగినట్లయితే, నీ ఉంగరము పోయినస్థలమును దర్శించడానికి సామర్థ్య ముండాలి... ఇది మిక్కిలి పెద్దదియు నందమైనగుహ. ఇందు మనస్థలము, చెట్లను పోలి జలనిర్మితమైన నిట్టలున్నాయి. ఇది నీలివర్ణమైన నీడలతో నిండియున్నది. కొనవరకు దీని నెవరూ పరిశీలించి యుండలేదు. ఇక్కడ నిక్షేపము లుంచినట్లు కనపడుతున్నది. పురాతనవౌకల భగ్న శకలములు కనబడును. కాని ద్వార తెలిసినవా డొకడు లేక యెవరను మారము పో సాహసించగూడదు. కొందరు వెల్లినవారు తిరిగి రాలేదు. నామట్టుకు నేను మారము పో సాహసించను. ఆకాశము యొక్కగాని, అలలయొక్కగాని వెలుతురు మనకు కనబడకపోగానే మన చూసిపోదామా. ఎవరైనా ఒక చిన్న దీపం వెలిగిస్తే, మైకెప్పు ఆకాశమువలె నక్షత్రములతో నిండినట్లు కనబడును. ఆలాగు కనబడడానికి, రాత్రుని ప్రకాశింపజేస్తూ అక్కడనున్న స్ఫటికపు ముక్కలు, లవణఖండాలు కారణమని అంటారు.—చూడు, చూడు. ఆకాశము నిర్భయంగా ఆవుతున్నట్లున్నది... నీ చెయ్యియ్యి. నాకవద్దు. ఆలాగు నాకవద్దు. భయ నేమి లేదు. సముద్రపునెలుగు మనకు కనబడకపోగానే మనం అగిపోదాము... ఈ గుహరావము నీకు భయం కలిగిస్తున్నదా? అది రాత్రియొక్క శబ్దము. మానమయొక్క శబ్దము... మనవెనుక సముద్ర స్థానిక వినబడుతున్నదా?—అది యీరాత్రి అంత ఆనందంగా కనబడుదు. ఆ, ఇదిగో వెలుగు...

[చంద్రుడు విశాలముగా బిలముఖద్వారమును, బిలమును వెలిగించును. కొంతలోతులో మువ్వరు ముడు సలిభిక్తుకులు నరసినగొడ్డములతో, ఒకరిప్రక్క నొకరు, క్రాంతి చేరబడి నిద్రపోతూ, కనబడుదురు.]

మెలిజాండా—అయ్యో!

పెలియాజ్—నీమీదది?

మెలిబాండా—అక్కడ...[మధ్యమ భిక్షకులనుచూపును]

పెలియాజ్—సరిసరి. నేను చూశాను.

మెలిబాండా—మనం వెలిపోదాం పద... మనం వెలిపోదాం పద...

పెలియాజ్—అలాగే. అక్కడ నిద్రపోతున్నవారు మధ్యమ వృద్ధభిక్షకులు... దేశంలో కడువుగా నుంది... అక్కడ పడుకోడానికి వీరెందుకు వచ్చారో!

మెలిబాండా—పోదాం పద. రా. రా. పోదాం పద.

పెలియాజ్—బాగ్రత్త. అంత గట్టిగా మాట్లాడవద్దు... వానిని లేపవద్దు... వారింకా గాఢనిద్రలో నున్నారు... రా.

మెలిబాండా—నిడిచిపెట్టు, నన్ను విడిచిపెట్టు—నే నొక్కరై నే నడుస్తాను.

పెలియాజ్—మళ్ళీ మరొక వాడు ఇద్దాము.

[నిద్రమింతురు.]

రంగము ర

కోటలో నొకగది

[ఆరేళ్ళ పెలియాజులు కనబడుదురు]

ఆరేళ్ళ—నువ్వు చూస్తున్నప్పుడు, నీ నిరర్థక ప్రయాణమును నిరోధిస్తూ, నిన్నిక్కడ నుంచీడానికి ప్రతిహంశము పక్కటెముకున్నట్లున్నది. ఇదివరకు నీ తిండియొక్క స్థితిగతులు నీకు మధ్యపరిచారు. కాని యిప్పుడతని సంగతి సీరాళగా నుంది. ఆ బిక్కకారణమే నిన్నుంచీడానికి చాలును. కాని యింకా అనేక కారణాలున్నాయి... మన ప్రతిపక్షులు దండువెడలనన్న సమయంలో, మన ప్రజలకంటేచే మాడతూ అన్ని వైశుల గొణుకునుచున్న సమయంలో నీవు మమ్ము విడుచుట భావ్యం కాదు.—మరి యీ ప్రయాణమెందుకు? మార్నిలవ చనిపోయినాడు. చచ్చినవారి సమాధుల చూచుటకంటే జీవితమునకు విధ్యుక్తధర్మాలింకా

ఉన్నాయి. నీ మందజీవితమునల్ల నీకు చికాకుగా నుందని చెప్పుతున్నావు. కాని చురుకుదనమును, కార్యకూరతయు దారిప్రక్కను దొరికేవి కావు. ప్రతిక్షణమును వాని నావ్యవసాయములకు సంసిద్ధుడవై యుండాలి. అవి ప్రతిదినమును వస్తూపోతూవుంటాయి. వానిని నువ్వెప్పుడూ చూడలేదా? నేనంధప్రాయుడనైనప్పటికి వానిని చూడడం నీకు బోధపడుస్తాను. ఏనాడు వాని నావ్యవసాయ పథానికి సిద్ధంగా నుంటావో ఆనాడు నీవు వానిని చూపిస్తాను. ఇంకా విను: నీ హృదయంతరంశమునుండి యీ ప్రయాణము చేయక తప్పదని అోస్తే, వెళ్లడానికి నేనే మాత్రమును అటంకపెట్టును. ఎలనంటే, కేనిని నీక్షేపమునకై యర్పించవలెనో, ఇది కావలెచేయవలెనో, నాకంటే నీకే బాగా తెలుసును. నేను మాత్రము, మనకు ఏమిటి జరగబోవుచున్నదో తెలిసేవరకు మాత్ర ముండు గోరుతాను...

పెలియాజ్—నే నెంతకాలం వేచుండాలి.

ఆరేళ్ళ—కొన్ని వారములు— కొద్దిరోజులే కావచ్చును.

పెలియాజ్—సరే, ఉంటాను.

అంతము 3

రంగము ౧

కోటలో నొకగది

[పెలియాజ్ పెలిబాండాలు కనబడుదురు. మెలిబాండా గది లెండవకొనను తిప్పుకు నులు చుట్టుచుండును.]

పెలియాజ్—వీరూ బ్లింకా రాలేను. ఎక్కడికి వెళ్లేను?

మెలిబాండా—వాడు సందులో నేదోవిన్నాడు; అ దేమిటో చూడడానికి వెళ్లేను.

పెలియాజ్—మెలిబాండా.....

మెలిబాండా—ఎందుకు?

ANDHRA PATRIKA

గ న క ల్లా వీణను గు శువకము. దీనియెదుర వాటపటమును చూపిన వావాలరాగము నాలాంచును

ANURAG PARIKHA

న్యాయార్థ- సగరపు సాయంసమయ దృశ్యము

పెలియాజ్—పని చెయ్యడానికింకా నీకు కనబడుతున్నాది?

మెలిజాండా—నేను మొగులాను చీకటిలోను ఒక్కలాగే పనిచెయ్యగలను.....

పెలియాజ్—కోటలో నందరూ పడుకున్నట్టున్నారు. గొలాడ్ వేటనంకి యింకా యింటికి రాలేదు. మొత్తంమీద చాలా రా త్రొంది... వాడు పడిపోయినదెబ్బవల్ల యింకా బాధపడుతున్నాడా?

మెలిజాండా—ఇప్పుడు మరేం బాధ లేదని చెప్పారు.

పెలియాజ్—వాడింతకంటే బాగ్రతగా నుండవలసింది. వాని అమయవము లిరువయ్యేండ్లమువకుని అమయవాల్లగ ఒలంగా నుంపు... నాకు కిటికిలోనుండి నక్షత్రాలు కనబడుతున్నాయి. చెట్లపై ప్రకాశిస్తూ వున్న చంద్రకాంతి కూడ కనిపిస్తూ వున్నది. చాలా రా త్రొంది. ఇప్పుడు మరి నాడు తిరిగి రాడు. [తలుపు తట్టుట విసబడును.] ఎవ రక్కడ? లోపలికి రా... [స్వయాండు తలుపు తెరిచి లోనికి ప్రవేశించును] నువ్వేనా అలా తలుపు తట్టింది... తలుపు తట్టేమార్గ మది కాదు. ఏదో ప్రమాదం జరిగినట్టు కొట్టేవు... చూడు. మీ దిన్న మృదు భయపెట్టేకావు.

న్యాయాల్డు—నేను వెల్లిగానే తట్టేను.

పెలియాజ్—చాల రాత్రయింది; నాన్నగా రీరాత్రి యింటికి రారు. నిద్రపోడానికి వేలైంది....

న్యాయాల్డు—మీరు నిద్రపోంది నేను పోను.

పెలియాజ్—ఏమిటి?... ఏమిటంటున్నావు?

న్యాయాల్డు—నేను.... మికంటే ముందు.... మికంటే ముందు... నిద్ర పో నన్నాను. [ఒకపెట్టున నేడ్చుచు మెలిజాండా ప్రక్క దాసున]

మెలిజాండా—అ దేమిటి న్యాయాల్డు... అ దేమిటి?... ఒక్కసారిగా ఎందు కేడుస్తున్నావు?

న్యాయాల్డు—[చెక్కి చెక్కి] ఎందు కంటే....

మెలిజాండా—ఎందుకు చెప్పవూ ఎందుకు?

న్యాయాల్డు—చిన్నమ్మా..... చిన్నమ్మా... నవ్వు వెలిపోతున్నావు.....

మెలిజాండా—ఎందుకు న్యాయాల్డు నీ కేమి పట్టింది?... నేను వెలిపోతా నని కల్లోనైనా అనుకో లేదే.

న్యాయాల్డు—వెలిపోతావు. వెలిపోతావు. నాన్న వెలిపోయాడు నాన్నగా రింకా రాలేదు.... ఇప్పుడు మీరుగూడా వెలిపోతారు. నేను పోల్చుకున్నాను.... నేను పోల్చుకున్నాను...

మెలిజాండా—కాని అటువంటిమాటే రాలేదే. న్యాయాల్డు... దేనివల్ల నేను వెలిపోతా నని పోల్చుకున్నావు?...

న్యాయాల్డు—నేను పోలేవు... నేను పోలేవు... నాకు వినబడకుండా కక్కతో నీ వేనో కొన్ని సంగతులు చెప్పావు?

పెలియాజ్—వానికి నిద్రగా నుంది.... వాడేదో కలగన్నాడు... రా న్యాయాల్డు... అప్పుడే నిద్ర పోతున్నానా? ఆకిటికిలో నుండి చూడు. హంసలు కుక్కలతో దెబ్బలాడుతున్నాయి.

న్యాయాల్డు—[కిటికినద్ద] ఆఁ, అదిగో, అవి కుక్కలను తిరుముతున్నాయి... వాటిని నితరుము మన్నాడు అబ్బా! అబ్బా! నీరు... రెక్కలు... అవి జడిసిపోయాయి.

పెలియాజ్—[మెలిజాండావద్దకు తిరిగి పోయి] వానికి నిద్రగా నుంది, నాడు నిద్రతో పోరాడుతున్నాడు. వానికండ్లు మూతలు పడుతున్నాయి....

మెలిజాండా—[నూలు పడకుండు గొంతుకలో పాడుకొనుచుండును.]

ద్యానియల్ యోగి పాదపద్మములు గొలుతు ధన్యు మైకేలు నాత్మలోఁ దలచుచుండు...

న్యాయాల్డు—[కిటికినద్ద] అమ్మా! అమ్మా!

మెలిజాండా—[తటాలున లే] అ దేమిటి న్యాయాల్డు?... అ దేమిటి?

న్యాయాల్లు—కిటికీలోనుండి నాకేవో కనబడ్డది.
[పెలియాజ్ మెలిజాండాలు, కిటికీవద్దకు పరుగెత్తుదురు.

పెలియాజ్...కిటికీగ్ల కేమి టుంది? నువ్వు
చూచింది కేమిటి?

న్యాయాల్లు—అయ్యో! అయ్యో! నే నేవో
చూశాను.

పెలియాజ్—కాని అక్కడే లేదు....నా
కేమి కనబడ్డది లేదు.

మెలిజాండా—నా కంతకంటే.....

పెలియాజ్—ఆ యేమిటో చూసింది దెక్కడ?
ఏవైపు?

న్యాయాల్లు...అదిగో అక్కడ. అదిగో అక్కడ
...ఇప్పుడు వెలిపోయింది.

పెలియాజ్—వా డేమి చెప్పు తున్నాడో
వానికే తెలియను. అదిగో! ప్రకాశిస్తున్న చంద్రుణ్ణి
చూసివుంటాడు. అక్కడ తిరుచుగా విచిత్ర మైన ప్రతి
బింబా లుంటాయి.....లేకపోతే అదారి నేవో వెళ్లుం
టుంది.....లేకపోతే వాడు నిద్రలో నుండుంటాడు.
చూడు చూడు, వాడు నిద్రపోతున్న ట్టుంది.....

న్యాయాల్లు—అదిగో నాన్నగారు! అదిగో నాన్న
గారు!

పెలియాజ్—[కిటికీవద్దకు వెళ్లి] అవును. వాడు
చెప్పినమాట నిజమే. గొలా డిప్పుడే సాక్షాత్ కనిపిస్తాడు.

న్యాయాల్లు—నాన్నా!.....నాన్నా!.....
నేను వెళ్లి కలుసుకుంటాను.

[పరిగెడుతూ నిమ్రమించును — నిశ్శబ్దము.]

పెలియాజ్—వాళ్లు మేడమీద కొస్తున్నారు.
[ప్రవేశము. గొలాజ్ న్యాయాల్లులు దీపములు పట్టుకొని]

గొలాజ్—మీరింకా యీచీకట్లోనేవున్నారా?

న్యాయాల్లు—నేను దీపం తెచ్చాను, అమ్మో, నే
నొకపెద్దదీపం తెచ్చాను. [దీప మెత్తి మెలిజాండా
వైపు చూపును.] ఏడుస్తున్నావా? అమ్మో యేడుస్తు
న్నావా? [పెలియాజ్ వైపు దీప మెత్తి వాని వైపు

గూడ చూచును.] నువ్వు చూడానా? నువ్వు చూడా
యేడుస్తున్నావా? నాన్నగారు...నాన్నగారు...వా
ళ్లిద్దరు ఏడుస్తున్నారు....

గొలాజ్—అలా ప వాళ్ల కళ్లలో పడ్డట్టు దీపం పట్టు
కోను.

రంగము ౨.

కోలయందలి ఒకబురుజు బురుజు కిటికీ కిందనుండి
ఒకనడదారి యుండును

మెలిజాండా—[కిటికీ వద్ద తనతల గువ్వుకుంటూ వుండును]

గీతము

త్రిశవవర్షము లయ్యె నే వెదకుచుండి
చెలియలార! యతః డున్నస్థలముకొరకు
కాని యతః డున్న బాడను కాననైతి
అనుజలార! నాపాదము లరిగిపోయె
అతః డు స్వపంచారి సర్వాత్మకుండు
ఏన నేటికి పుట్టువు లేనివాఁడు
గడియగడియకు పొచ్చుచుఁగింబు పెరిగి
తిగితిరిగి నాపాదము లరిగిపోయె
హృదయజీవకాంతులు శక్తియుపుచుండె
నాకునం బెంతో వేదన నయబోచ్చె
మీ రిపుడు హాడశాబ్దకృశోరుమధ్య
లింక మీకాల మరుదెంచె; నింతనుండి
నాకరమునుండి కదురును కైకొని, చ
అనుజలార! యాతని మీర లరసికొనుడు.
[నడదారిగుండా, ప్రవేశము పెలియాజ్]
పెలియాజ్—ఓహో!

మెలిజాండా—ఎవ రక్కడ?

పెలియాజ్—నేను నేనూ....విదేశవిహంగము
లాగ పాటపాడుతూ, ఆకిటికీవద్ద నేమి చేస్తున్నావు?

* మెలిజాండా—తలచిక్కు తీసుకుంటున్నాను...

పెలియాజ్—అదేనా గోడమీద కనబడ్డది?
...నీప్రక్కను దీప ముందనుకున్నాను...

పై శాఖమానము]

పెలియాజ్ మెలిజాండాలు

మెలిజాండా—నేను కిటికీ తెరిచేను. బురుజు మీద చాల వేడిగానుంది... ఈరాత్రి చాల హాయిగా నుంది...

పెలియాజ్—అసంఖ్యాక మైననక్షత్రాలున్నాయి ఈరాత్రి కన్నబడ్డన్నీ నక్షత్రాలు నా కెప్పుడూ కనబడలేదు... కాని చంద్రుడింకా సమద్రం మీద వున్నావు... చీటిలో నుండకు. మెలిజాండా కొంచెము వంక. చీరాడుచున్న నీకొప్పు చూస్తాను.

మెలిజాండా—నేను దెయ్యంలా గున్నాను. [కిటికీలోనుండి వంగును.]

పెలియాజ్—హాయి హాయ్. మెలిజాండా. హాయి హాయ్... ను వెంట చక్కగా నున్నావు. ను వెంట చక్కగా నున్నావు. కొంచెం వంగు... కొంచెం వంగు—నన్ను కొంచెము నీదగ్గ కు రానీ...

మెలిజాండా—నే నింకా మరి దగ్గరకు రాలేను. ...వంగులనినంత వంగేను.....

పెలియాజ్—ఇంకమీదకు మరి నే నెక్కలేను. ఈసాయంకాల మొక్కసారి నీచేతులై నా యియ్యి... నేను వెల్లిపోకముందు..... నేను రేపు వెల్లిపోతున్నాను....

మెలిజాండా—అర. అర లేదు. నే నివ్వను.

పెలియాజ్—అవు నవును. నేను వెల్లిపోతున్నాను. నీచేతులు, ఒక్కసారి నీచేతులు ముద్దు పెట్టుకుంటా నియ్యి.

మెలిజాండా—నువ్వు వెల్లిపోలే నాచేతులివ్వక.

పెలియాజ్—ఇయ్యి! ఇయ్యి!

మెలిజాండా—అయితే నువ్వు చిల్ల వా?

పెలియాజ్—నే నంటాను... నే నంటాను...

మెలిజాండా—ఆచీకట్లో నా కొకగులాబీపువ్వు కనబడుతున్నది.....

పెలియాజ్—ఎక్కడ? ... నాక గోడమీద? వో అంత మృదువుగా నుంది... స్వర్ణములో నైనా యిటువంటిజాత్తు చూడను..... చూస్తున్నావా? నా రెండు చేతులు కలిపి దాన్ని పట్టుకో లేకపోతున్నాను.

మెలిజాండా—క్రిందికి. క్రిందికి. ఆతోటలో. అది గో అక్కడ; చిరుచీకట్లు కమ్ముచున్న ఆయాకు పచ్చరంగులో.....

పెలియాజ్—అది గులాబీ కాదు..... నే నిప్పుడే వెల్లి చూస్తాను; కాని ముందు, నీ చెయ్యియ్యి చెయ్యియ్యి.

మెలిజాండా—అందుకో, అందుకో,..... అబ్బా! యితకంటే నేను మరి వంగలేను....

పెలియాజ్—నీచేతులు నాపెదవుల కందవు.....

మెలిజాండా—ఇంతకంటే నేను మరి వంగలేను'... ఇక నేను పడిపోయే అవస్థలోకి వచ్చాను. అయ్యో! అయ్యో! నాజాత్తు బురుజులోనుండి క్రిందకు జారిపోతున్నాడే...

[అమె వంగునప్పుడు, జాత్తు తటాలన తిరుగబడి పెలియాజ్ పైకి ప్రహసించును.]

పెలియాజ్—ఆహా! ఇ దేమి టిది? నీకొప్పే? నీకొప్పు వాదగ్గరకు వస్తున్నది. నీకొప్పంతా, మెలిజాండా, నీకొప్పంతా బురుజులోనుండి క్రిందికి పడిపోయింది!—దానిని నాచేతులతో పట్టుకున్నాను. నా నోటితో పట్టుకున్నాను..... నాబాహువులతో పట్టుకున్నాను. నామెడచుట్టూ చుట్టుకున్నాను... ఈరాత్రి మరి నాచేతులు వదలను.

మెలిజాండా—వదిలీ! వదిలీ!... నువ్వు నన్ను పడిపోయేటట్లు చేస్తావు.

పెలియాజ్—వదలను. నేను వదలను..... నే నెప్పుడూ నీకొప్పలాంటికొప్పు చూడలేదు..... మెలిజాండా... చూడు. చూడు. అంతయెత్తునుండి వస్తున్నది. అయినా దానిప్రవాహము నాగుండెలకు తాకుతున్నది. నాముణుకుల కంఠుతున్నా.... మిక్కిలి మృదువుగా నుంది... స్వర్ణమునుండి వస్తే యెంత మృదువుగా నంటుండు... స్వర్ణములో నైనా యిటువంటిజాత్తు చూడను..... చూస్తున్నావా? నా రెండు చేతులు కలిపి దాన్ని పట్టుకో లేకపోతున్నాను.

ఇంకా కొన్ని పాపాలు లాగనే రుకాఖలకు తగులు తున్నాయి. అవి నాచేతుల్లో పక్షుల్లా గున్నాయి. అవి నన్ను ప్రేమిస్తాయి. నీకంటే అవే నన్ను మెచ్చుగా ప్రేమిస్తాయి.

మెలిబాండా—నదులు, నదులు. ఎవరైనా ఆతెన్న వస్తారు.

పెలియాజ్—నదలను. నదలను. నిన్నీగా త్రి నదలను. ఈరాత్రి నవ్వు నావైచి. ఈరాత్రితా; ఈరాత్రితా.

మెలిబాండా—పెలియాజ్! పెలియాజ్.

పెలియాజ్—నేను వానిని గన్నేరుకాఖలకు కట్టెక్కున్నాను.....ను విక్రమించుకొని వెళ్ళాను.....ను విక్రమించుకొని మరి వెళ్ళాను.....చూడు. చూడు. నీజాత్తు నేను ముద్దు పెట్టుకున్నాను—నీకేతముల మధ్య నాబా ధంతా పోయింది.....నాముద్దుల నీకేతముల గుండా ప్రాకడం నీకు తెలుస్తున్నాదా?.....అవి నీజాత్తుతా ప్రాకుతున్నాయి.....ప్రతివెంట్రుకా ఒక్కొక్క ముద్దు నీకు తీసుకురావాలి.....చూడు చూడు...నా చేతు లూడిలీగలను...నాచేతులు స్వేచ్ఛగా నున్నాయి. అయినా నవ్వు నన్ను పడలేవు.

మెలిబాండా—అబ్బబ్బ! నవ్వు నాకు నొప్పి కలిగిస్తున్నావు. [ఒకపారువాలపిండు బురుజు విడిచి పెట్టి, రక్కాలు కొట్టుకుంటూ వాచుట్టూ ఆరాత్రిలో నెగురును] ఏమిటి జరిగింది పెలియాజ్?—ఈమట్టు యెగురుతున్న వేమిటి?

పెలియాజ్—పారువాలు బురుజు విడిచి పెడు తున్నాయి.....నేను వాటిని భయపెట్టేను; అవి యెగిరిపోతున్నాయి.....

మెలిబాండా—అవి నాపారువాలు పెలియాజ్— జెల్దాము పడ, నన్నోదులు. అవి తిరిగి రాకపోతాయి.

పెలియాజ్—ఎందుకు తిరిగి రాకపోతాయి?

మెలిబాండా—చీకటిలో తప్పిపోతాయి.....న న్నోదులు...నాతలెత్తనీ. ఎవరివో అడుగులనప్పుడు

విసబడుతున్నాది.—న న్నోదులు—గొలాడ్డే! అతడు గొలాడ్డే అనుకుంటాను.....చునమాటలు వినుంటాడు.

పెలియాజ్—ఆకు, ఆకు, నీజాత్తు పాయలు కాఖలకు చుట్టుకు పోయాయి.....చీకటిలో నక్కడ తగులుతున్నాయి. ఆకు, ఆకు, రాత్రి చాలా చీకటిగా నుంది.....

[ప్రవేశము నడదారిగుండా, గొలాడ్]]

గొలాడ్—మీ రిక్కా డేమిటి చేస్తున్నారు?

పెలియాజ్—నే నిక్కా డేమిటి చేస్తున్నానా? ...నేను....

గొలాడ్—మీరు పిల్లలు.....మెలిబాండా, కిక్కిరిస్తానుండి అంత పండుగ, నవ్వు పడిపోతావు..... చాల రాత్రికి దని తెలియలేదు? దరిదాపు సంరాత్రి కావచ్చినది. చీకటిలో ఇలా ఆడకండి. మీరు పిల్లలు. [దుర్భంగా నవ్వుతూ] ఏం పిల్లలూ! ఏంపిల్లలూ!

[పెలియాజ్ తో నిష్క్రమించును]

రంగము 3.

కోటకింది గుహలు

గొలాడ్—రాత్రి. ఈదారి. ఈదారి. ను వ్యవస్థనూ యీగుహల్లోనికి వెళ్ళలేదా?

పెలియాజ్—వెళ్ళేను ఒక్కసారి. కాని చాల కాలంకొద్దది.

గొలాడ్—అవి చాలా పెద్దవి. వరుసగా ననేక మైన పెద్దగుహలు. ఎక్కడికి వెళ్తాయో భగవంతునికే యెరుక. కోటంతా యీగుహలమీదే కట్టబడ్డాది. అక్కడ యెట్టిగర్భంనా నీకు నాననకొడుకున్నాదా? —అనే నీకు చూపాలని నాఉద్దేశం ఇదంతా మనం ప్రస్తుతం చూడబోయే, భూమిక్రిందనున్న సరస్వమీన నుండి వస్తున్నా దని అనుకుంటాను. జాగ్రత్త, అదీపం వెలుగులో నాముందర నడుపు. మన మెప్పుడక్కడకు చేరేది నేను చెప్తాను. [హాసముతో నడచుచుండురు.] అన్నా దేవునిదయవల్ల.....కాని నీకు కనబడలేదా?

ప్రేమశాఖమాసము]

మరొక్క అడుగు వేసియుందువా అగాధమైన గోతిలో పడియుండువు!

పెలియాజ్—నా శేమి కనబడలేదు.నా దారిలో దీప మేమీ వెలుగివ్వడము లేదు.

గొలాడ్—నేను తప్పుటడుగు నేశాను....కాని నేను నీచెయ్యి పట్టుకోకపోయి యుండువా.....నేను చెప్పుతూవున్న నిల్వనీరే....అక్కడనుండి మృత కళేబరములయొక్క దుర్గంధము నీకు కొడుతున్నాదా? ఆ వాలియున్న చాపరాతికొనకు వచ్చి దానిమీద కొంచెం వంగు. ఆవాసన వచ్చి నీమొగాన కొడుతుంది.

పెలియాజ్—ఆవాస నవ్వుడే నాకువేస్తున్నది. ...అది సమాధి చేసిన గోరీలవాసనలా ఉన్నది.

గొలాడ్—కొంచెం దూరం. ఇంకా కొంచెం దూరం.....అప్పుడప్పుడు మనకోరికను బాధిస్తున్న వాసన యిదే రాజుగారు ఇక్కడనుండి వచ్చిన దంటే నమ్మరు. అదిగాక యీగుహలను పరీక్షించవలసిన అవకాశం వచ్చింది. ఈ గుహలగోడలలోను, స్తంభములందు, ఉన్నరంధ్రాలు చూశావా? ఇక్కడ నున మిడిరకము అనుమనిషినిహంకము దాగి యున్నది. తగినశ్రద్ధ తీసుకో పోతే యెప్పుడో ఒక్కరాత్రి కొలయల్గిపోతుంది కాని యేమి చెయ్యడం? ఇక్కడకు వడానికి ఎవ్వరూ యిష్టపడరు.....ఈగోడలలో కొన్ని అనుభవమైన కన్నా లున్నాయి.....అబ్బా! యిక్కడ..... అనియున్న దుర్గంధం నీకు కొడుతున్నాదా?

పెలియాజ్—కొడుతున్నది. మనవట్టు మృత్యువు ఎగబాసుతూ వున్నట్టుం దావాసన.

గొలాడ్—దానిమీదనుండి కొంచెం వెంట భయపడకు...నేను పట్టుకున్నాను... ఏనీ యియ్యి..... ఆ ఆ నీ చెయ్యి కాదు. అని ఒక వేళజాగ్రత్తపడుంది.... నీభుజము...నీభుజము...అను గాధమును చూచావా?... ..(తొట్టుపాలుతో) పెలియాజ్, పెలియాజ్?

పెలియాజ్—చూశాను. నా కాయగాధ జలముయొక్క అడుగమాడా కనబడలేదు..... అక్కడ వెలుగా అలా ఆడుతున్నది?...నువ్వు...

పెలియాజ్ మెలిజాండాలు

[తిన్నగా నిలబడి వెనుకకు తిరిగి గొలాడుచూచును.]

గొలాడ్—(గద్గదస్వరముతో) అవును. అది దీపమే. చూడు అన్ని వైపుల వెలుగివ్వడానికని నేను దీపాన్ని అటూ తిప్పుతున్నాను.....

పెలియాజ్—నాకు ఊపి రాడకుండా వుంది' పోదాంపద.....

గొలాడ్—అలాగే-పోదాం పర. [మానముతో నిష్క్రమింతురు.]

రంగము ౪.

గుహాముఖద్వారమువద్ద నొకడాబా,

[ప్రవేశము, గొలాడ్, పెలియాజులు]

పెలియాజ్—అబ్బా! ఇప్పటికి నే నూపిరి తియ్యగలిగేను...ఆ మహాగుహలో నేను. మూగ్యుపోతా నేమో అనుకున్నాను. సరి నేను క్రింద పడిపోడానికి సిద్ధంగా ఉన్నాను...అక్కడగాలి, కంపుగాన, నీసపు పొగవలె బరువుగాను ఉంది. అచీకటి దట్టమైన విషపూరిత మైనబంకలా గుండు...ఇక్కడి దంత సముద్రపుగాలి! ఎంత హాయిగా నుండు చూడు. అచిన్ని ఆకుపచ్చని అల నుండి, అప్పుడే చిగిరించిన పల్లవములాగ—అరిగో! ఆడాబాక్రింద పువ్వుకు నీరు పోస్తున్నార. ఆరమ్మ ములివాసన తడవినలాదీలవాసన యిక్కడకు వస్తున్నది...పువ్వులు లప్పుడే బురుజునీడకింద కొచ్చాయి. ఇప్పుడు దరాదరి మధ్యాహ్నము కావాలి.....మధ్యాహ్నమే నాకు గంటలు వినబడుతున్నాయి. పిల్లలు స్నానానికై సముద్రతీరానికి వెళుతున్నారు....ఇంత నేపు మనము గుహల్లో నుండిపోయా మని నాకు తెలియును.

గొలాడ్—పదకొండు కాకమును పే కొరికిందికి దిగేం.....

పెలియాజ్—అంతకు ముందే. అంతకంటే ముందే యుండాలో. నేను పదిగంటలనర విన్నాను.

గొలాడ్—పదిన్నర, పావుతక్కువపదకొండో.

పెలియాజ్—కోటికిటికిలన్నీ తీశేకారు. ఇవాళ రోజుకంటే వేడిగా నుంటుంది.....అదిగో బురుజు కిటికీవద్ద, అమ్మా, మెలిబాండా వున్నారు.....

గోలాడ్—అవును. వాళ్లు నీడతట్టు కూర్చున్నారు—మెలిబాండానుగూర్చి మీయిద్దరకు జరిగిన దంతా విన్నాను. అదంతా నిన్న సాయంత్రం చెప్పారు. అది ఆటని నాకు తెలుసును. అయినాగాని ఆలాగు మళ్లీ జరగకూడదు. మెలిబాండా మిక్కిలి చిన్నది. కోమలగ్రాత, నిదానమైనమనిషి. అదిగాక కొద్దిరోజులలో పిల్లతల్లి కాబోతున్నది. అందుచేత మనం మరీ జాగ్రత్తగా దానితో మెలగాలి...ఆది మిక్కిలి దుర్బలమైనది. ఇంకా చిన్నతనము పోలేదనే చెప్పవచ్చును. ఇటువంటిసమయములో ఏపాటియాంక్షోన కలిగినా ప్రమాదం రావచ్చు. మీయిద్దరి కేదో వున్నాదనుకోదాని కిది మొదటిసారి కాదు...నువ్వు దారికంటే పెద్దవాడవు; అదే చాలు నాసంకయానికి...సాధ్యమైనంతమట్టుకు దాన్ని తప్పించుకో. అయినా ఆటోపం చెయ్యకు. ఆటోపం చెయ్యకు,—అడవితట్టు ఆ రోడ్డుమీద నాకు కనబడుతున్న దేమిటి?.....

పెలియాజ్—అవి యింటికి పోతున్న మండలు..

గోలాడ్—అవి తప్పిపోయినపిల్లల్లా గిరుస్తున్నాయి. కనాయివానివాసన అప్పుడే వాటికి కొట్టిందా అనిపిస్తున్నది. మనకు మధ్యాహ్న భోజనమునకు వేళైంది.—ఆహా! ఎంత మనోహరమైనదనము,—నూర్పుల కెంత సుదీనము. [నివ్వుమింగురు]

రంగము ౫.

కోటముందట

[ప్రవేశము, గోలాడ్ నియ్యాల్లు]

గోలాడ్—నియ్యాల్లు, రా. ఇక్కడ మనం కూచుందాము. రా తొడమీదికి రా. ఇక్కడనుండి మనం అడవిలో జరిగిన దంతా చూడొచ్చు. నిన్ను నే నెప్పుడూ చూస్తున్నట్టే లేదు. నువ్వు నన్ను విడిచి పెట్టేశావు. నువ్వెప్పుడూ మీచిన్నమ్మతోనే వుంటా

వు...ఇప్పుడు మనము తిన్నగా మీచిన్నమ్మకిటికికందనే వున్నాము.—ఆమె, యిప్పుడు దైవ ప్రార్థనచేసుకుంటూ వుంటుంది కాబోలు...కాని నియ్యాల్లు చెప్పు. మీ చిన్నమ్మ చిన్నాన్న పెలియాజు కలిసి తరుచుగా నంటారు. కాదు?

నియ్యాల్లు—అవు నవును. ఎప్పుడున్నాన్నా! నువ్వుక్కడ లేకపోతే సరి.

గోలాడ్—ఆహా! చూడు. ఎవరో లాంతరు పట్టుకొని తోటలోనికి వెళుతున్నారు...కాని వాళ్లొకరి నొకరు ప్రేమించ రని విన్నాను...వాళ్లు తరుచుగా దెబ్బలాడుకున్నట్టు కనబడుతుంది.....ఏ? నిజమేనా!

నియ్యాల్లు—అవు నవును. నిజమే.

గోలాడ్ ..నిజమే! ఆహా. కాని వాళ్లు దేని గురించి దెబ్బలాడు కంటూ వుంటారు?

నియ్యాల్లు—తలుపుకుగురించి.

గోలాడ్—ఏమిటి?—తలుపును గురించా?—ఏమిటి చెప్పుతున్నావు? రా, చక్కా చెప్పు. తలుపును గురించేదుకు దెబ్బలాడుకోవాలి!

నియ్యాల్లు...అది తీసి వొదిలీడానికి మీరు లేదు కాబట్టి.

గోలాడ్—ఎవరదితీసుంచీ వద్దంటారు? ఎందుకు దెబ్బలాడుకుంటారు?

నియ్యాల్లు—నాకు తెలియదు నాన్నా! దీపం గురించి.

గోలాడ్—నేను దీపంగురించి మాట్లాడడం లేదు, తరువాత దానిగూర్చి మాట్లాడదాం. నే నిప్పుడు తలుపునుగురించి మాట్లాడుతున్నాను. నే నడిగినదానికి జవాబు చెప్పు. నవ్వు సరిగా మాట్లాడడం నేళ్ళుకోవాలి. నీకు నేర్చుకొనేయూ డోచ్చింది...ఆలాగు నొట్లో చెయ్యి పెట్టుకోకు.....లే...

నియ్యాల్లు—నాన్నా! నాన్నా! నే నలాగు మరెప్పుడు చెయ్యను. [వీడ్చును.]

గొలాడ్—లే చెప్పు. ఎందు కేడుస్తున్నావు ?
ఏమిటి సంగతి ?

న్యాయాల్లు—అబ్బా ! నాన్నా ! నువ్వు నాకు
నొప్పెట్టిస్తున్నావు...

గొలాడ్—నొప్పెట్టిస్తున్నావా ? — ఎక్కడ
నొప్పెటించేను ? నొస్తుం దనుకోలేదు.

న్యాయాల్లు—ఇక్కడ. నా చేతిమీద.

గొలాడ్—నేను నొస్తుం దనుకోలేదు. లే.
ఏడవకు. రేపు నీ కేడయినా యిస్తాను.....

న్యాయాల్లు—ఏమిటి నాన్నా ?

గొలాడ్—విల్లు. బాణాలు. కాని ఆశలుపు
గురిం చేమిటో చెప్పు.....

న్యాయాల్లు—పెద్దబాణాలేనా ?

గొలాడ్—ఆ, ఆ, చాల పెద్దబాణాలు—
కాని వా ల్లెందుకు తలుపు తీసుందురు ? లే చెప్పు.
ఒద్దొద్దు. ఏడవకు. నేను కోప్పడనులే. మనం మెల్లిగా
పెలియాజు చిన్నమ్మకలిసి మాట్లాడుకున్నట్లు మాట్లాడు
కుందాము. వారిద్దరు కలిసి వున్నప్పుడు దేనిగూర్చి
మాట్లాడుకుంటూ వుంటారు ?

న్యాయాల్లు—చిన్నమ్మ పెలియాజున్నా ?

గొలాడ్—ఊ, దేనిగూర్చి మాట్లాడుకుంటారు ?

న్యాయాల్లు—నన్ను గురించి — ఎప్పుడూ నన్ను
గురించి.

గొలాడ్—నన్నుగూర్చి యేమిటి మాట్లాడు
కుంటారు ?

న్యాయాల్లు—నేను చాల పొడుగుగా ఎదుగుతానని.

గొలాడ్—అయ్యో ! కర్మకూ ! సముద్రపుటకు
గున నితేపం చెడుకుదున్న గుడ్డివాడిలా గుంది నాబ్రచకు
...అప్పుడే ఫుట్టివల్లిడ అడవిలో తప్పిపోయిన టున్నాను
నేను, నువ్వు...కాని న్యాయాల్లు ! నేను పరధ్యానం
గా నున్నాను. మనం నిదానంగా మాట్లాడుకుందాము.
పెలియాజు చిన్నమ్మ నేను లేనప్పుడు నన్నుగూర్చి
యెప్పుడు మాట్లాడతారా ?

న్యాయాల్లు—మాట్లాడుకుంటారు నాన్నా ! మా
ట్లాడుకుంటారు. నిన్నుగూర్చి యెప్పుడు మాట్లాడు
కుంటారు.

గొలాడ్—అహో.....అయితే నాగురిం చేమిటి
మాట్లాడుకుంటారు ?

న్యాయాల్లు—నేను నీయంత పాడు గెదుగుతా
నని అంటారు.

గొలాడ్—ను వ్యెప్పుడు వాళ్లతోనే వుంటావా ?

న్యాయాల్లు—అవు నవును. ఎప్పుడు వాళ్లతోనే
నాన్నా !

గొలాడ్—రా ల్లెప్పుడు నిన్ను మరొంగ్గిరకు
పోయి అడకోమనడం లేదు ?

న్యాయాల్లు—లేదు నాన్నా. నే నక్కడ లేక
పోలే వాళ్లు భయపడతారు

గొలాడ్—భయపడతారు ?వాళ్లు భయ
పడతా రని నీకెలాగు తెలిసింది ?

న్యాయాల్లు—చిన్నమ్మ యెప్పుడు 'ను వ్యెక్క
డికి వెలిపోకు. ను వ్యెక్కడికి వెలిపోకు' అని అంటుంది..
వా ల్లెప్పుడూ విచారంగానే వున్నా నవుతారు.

గొలాడ్—కాని అంతమాత్రంలో వాళ్లు జరిసే
రని చెప్పలేవు.....

న్యాయాల్లు—నిజం నాన్నా ! నిజం. చిన్నమ్మ
జడుస్తుంది.....

గొలాడ్—దేనివల్ల అది జడుస్తుం దని చెప్ప
గలవు ?

న్యాయాల్లు—రా ల్లెప్పుడూ చీకట్లో యేడుస్తారు

గొలాడ్—అహో ! అయ్యో !

న్యాయాల్లు—అది మాస్తే వైవాళ్ల కుకూడ యేడు
పొస్తుంది.

గొలాడ్—ఆ.

న్యాయాల్లు—అమె పాలిపోయింది నాన్నా !

గొలాడ్—అయ్యో ! దైవమా !ఓర్పు

ఓర్పు.

న్యాయాల్లు—ఏమిటి నాన్నా!

గొలాడ్—ఏమీ లేదు నాయనా!—అడవిలో తోడేలు వెళ్తుంటే కనబడింది—అయితే వాళ్లు సత్యం గానే వున్నారు?—వాళ్లు దెబ్బలాడుకోకుండానున్నారని విన్నవకు సంతోషంగా ఉంది. వాళ్లప్పుడప్పుడొకరి నొకరు ముద్దు పెట్టుకుంటారు. లేదు?

న్యాయాల్లు—నాన్నా! వాళ్లొకళ్లని ముద్దు పెట్టుకుంటే యేమి? వాళ్లు పెట్టుకోడం లేదు.—ఆ, ముద్దు పెట్టుకుంటూ వుండేవారు నాన్నా! అవునవును. ఒకనాడు.....వర్షంగా సున్నుపుకు.

గొలాడ్—ఒకరి నొకరు ముద్దు పెట్టుకున్నారు? కాని ఎలాగు? ఎలాగు ముద్దు పెట్టుకున్నారు?—

న్యాయాల్లు—ఇలాగు నాన్నా! ఇలాగు. [నవ్వుతూ మూరిమీద ముద్దుపెట్టుకొని] హా, హా, నీగడ్డం నాన్నా!... ..గుచ్చుకున్నాది. అది శుభ్రంగా పండి పోతున్నాది నాన్నా! నీజాతుహడాను. అంతా పండి పోయింది...

[వారు కూర్చున్నప్పుడలమునకు వైశున్నటికీలో దీపం వెలిగింపబడును. దానికాంతి వారిమీద బడును.] హాయి హాయి, చిన్నమ్మ దీపం వెలిగించింది, ఇప్పుడు వెలుగ్గా నుంది, నాన్నా! యిప్పుడువెలుగ్గా నుంది... ..

గొలాడ్—అవును. వెలుగురుగా నుంది.....

న్యాయాల్లు—నాన్నా! మనంగూడా అక్కడికి వెళదాము.

గొలాడ్—అక్కడికి వెళదా మంటావు?

న్యాయాల్లు—దీపం ఉన్నదగ్గరకు నాన్నా!

గొలాడ్—వద్దు వద్దు నాన్నా! ఈక్రీనీడలో కొంతనే వుందాము.....పాపం ఆ అడవిలో నిప్పు చేయడానికి ప్రయత్నిస్తున్నవాళ్లను చూశావా?—వర్షం కురుస్తున్నాది. అల్లాప్రక్కను గాలివల్ల దారిలోనికి పడి పోయినచెట్టును ఎత్తడానికి తోటమాలి యెంతప్రయత్నం చేస్తున్నాడో చూశావా? వాడెత్తలేదు. చెట్టు చాలా పెద్దది. మిక్కిలి బరువుగాకూడా ఉంది. అది పడి

పోయినచోట నుండవలసిందే. మరేమి లాభం లేదు... పెరియాజ్ కు పిచ్చెత్తింది దనుకుంటాను.

న్యాయాల్లు—లేదు నాన్నా! పెరియాజ్ కు పిచ్చి లేదు, అతని కంతోదయ.

గొలాడ్—హుచిన్నమ్మకు చూడా లని వుందా?

న్యాయాల్లు—ఉంది. ఉంది. నే నామెను చూస్తాను.

గొలాడ్—కోరు చెయ్యకు. నిన్ను కిటికీదగ్గర కెత్తుతాను. నేను సాడుగ్గా నున్నా నా కందదు. [బిడ్డ నెత్తుకు.] ఏమాత్రమును శబ్దం చేయకు. మీచిన్నమ్మ జడుస్తుంది.....ఇప్పుడు నామెను చూడగలవా?.....ఆమెగదిలోనే వుందా?

న్యాయాల్లు—ఉంది.....గది వెలుతురుగా చూడా వుంది.

గొలాడ్—ఏం. ఒకరే వుందా!

న్యాయాల్లు—అవును...కాదుకాదు. చిన్నాన్న పెరియాజుహడా అక్కడున్నాడు.

గొలాడ్—వాడా!

న్యాయాల్లు—ఆ, అవు నాన్నా! నువ్వు నాకు నోపెట్టిస్తున్నావు.

గొలాడ్—భయం లేదు. నెమ్మదిగా నుండు. మరి నీకు నోపెట్టించను లే. చూడు చూడు న్యాయాల్లు. నేను జారిపోయాను. మెల్లగా మాట్లాడు. వాళ్లేమి చేస్తున్నారు?—

న్యాయాల్లు—వాళ్లేమిటి చెయ్యడము లేదు నాన్నా! దేనికోసమో చూస్తున్నారు.

గొలాడ్—వాళ్లొకరికొకరు దగ్గరగానున్నారా?

న్యాయాల్లు—లేదు నాన్నా!

గొలాడ్—మరి.....పరు పెక్కడ? వాళ్లు పరువుదగ్గరున్నారా?

న్యాయాల్లు—పరువో నాన్నా!—నాకు పరువు కనబడలేదు.

గొలాడ్—మెల్లిగా, మెల్లిగా, వాళ్లు నీమాట వింటారు. వాళ్లేమైనా చెప్పుకుంటున్నారా?

స్వియాల్డు—లేదు నాన్నా! వాళ్లేమి చెప్పుకోడం లేదు.

గొలాడ్—అయితే వాళ్లు మరేమిటి చేస్తున్నార? ఏదైనా చేస్తుంటారా.....

స్వియాల్డు—వాళ్లు దీపంతట్టు చూస్తున్నారు. గొలాడ్—ఇద్దరున్నా?.....

స్వియాల్డు—అవును నాన్నా.....

గొలాడ్—మరి మాట్లాడడం లేదు?.....

స్వియాల్డు—లేదు నాన్నా, వాళ్లు కళ్లు మూసుకోడము లేదు.

గొలాడ్—వాళ్లు ఒకరిదగ్గర కొకరు వెళ్లడము లేదు?.....

స్వియాల్డు—లేదు నాన్నా! వాళ్లు కదలడం లేదు.

గొలాడ్—వాళ్లు క్రింద కూర్చున్నారా?

స్వియాల్డు—లేదు నాన్నా! గోడకు చేరబడి నిలుచున్నారు.

గొలాడ్—వాళ్లేమైనా సంజ్ఞలు చేస్తున్నారా? ఒకరికొకరు మానుకోడము లేదు?—ఏమి సంజ్ఞలు చేయడం లేదు?

స్వియాల్డు—లేదు నాన్నా! అయ్యో వాళ్లు కళ్లు ముయ్యడమే లేదు నాన్నా...నాకు మిక్కిలి భయం వేస్తున్నది.

గొలాడ్—నిశ్చలంగా నుండు—ఇంకా వాళ్లు కదలలేదు గదా?

స్వియాల్డు—లేదు నాన్నా! నాకు భయం వేస్తున్నది. వింటే నాన్నా!

గొలాడ్—భయపడడాని కక్క జేమి ఉన్నాది? చూడు చూడు.

స్వియాల్డు—ఇంకా నేను మరి చూడలేను నాన్నా! నన్ను దింపి.

గొలాడ్—చూడు చూడు.

స్వియాల్డు—అబ్బా! నాకేమి పొస్తున్నది నాన్నా: నన్ను దింపి నన్ను దింపి.....

స్వియాల్డు—రా మనం వెళ్లి యేమిటి జరిగిందో చూదాము.

[నిష్క్రమించుదురు.]

మా వ్యాస కర్తలకు

వ్యాసములు చిన్నపైజు కాగితములపై ఒకవైపున మాత్రమే విడిచితురములతో బంతులు దూరదూరముగా, దిద్దుబాట్లు లేకుండ, తిన్నగా వ్రాసి వర్ణక్రమమునను తప్పలు లేకుండ చూచుకొని పంప వేడికోలు. లేకున్న ముద్రణకార్యములయందు మిగుల కష్టము కలుగుటయే కాక తప్పలుకూడ నిలిచిపోవునని మనవి.

సంపాదకుడు, 'భారతి'.

౧

జ్వనపుం బిసాళి కనుసైగలతో జరునవ్వమోవిపై
నివ్వటిలంగ గ్రొత్త నెరిసీటు గోటుల జిగ్గరించు నీ
'నవ్వలరాణితో' బ్రణయనాటకముల్ ప్రకటింపగోరి నా
పువ్వల రంగడా! భువనమోహనుడా! చనుదెంచినావురా!

౨

మంచుపజీకి కొండళుకు మాసిన కూసములూడ్చి, యీపిరా
యించిన రంగుతో పడగలెత్తిన యందము లిన్నియుఁ డమా
యించిన పోకులై బలెబలే యనిపించఁ బ్రమోదవార్ధిఁ దే
లించుచు నుంటివా! జగము లిన్నియుఁ బూలచిగుళ్ల తేప్పలన్.

౩

బౌరా నిన్నటిదాక న్నోడులయి యే యందంబు నేచంద మే
సారస్యంబునులేని యీకుజము లీస్వచ్ఛందసౌందర్య వి
స్ఫార ప్రోజ్వలమూర్తులై పుడమిపై స్వర్గంబుఁ గల్పించె నౌ
రౌరా యెంతటి మ్రొంద్రజాలికము లయ్యా, నీవిలాసోన్నతుల్.

౪

నీలనభంబుక్రింద నళినీరవ రంజిత పుష్పమంజరీ
జాలము లోప్పఁ బూచిన సాల మహీజమునీడఁ బెద్దబా
కాలవె పట్టుచుండిరి దగంతరముల్ ప్రతిరావమీన రాం
డోలున మూడు దెబ్బలును మ్రోగగసాగెను పెండ్లిగుంపులోన్.

౫

ఆకెలనన్ వినన్ జెలగె హాయి ననాయరవంబు కొత్తతా
టాకుల కమ్మతావి నిగుడన్ రచియించిన పెండ్లిపందిట్
జాకలివాండ్రదే భుజముసాచిరి పల్లకి బైకి నైత్తగా
నాకసమున్ దిశల్వగులు నట్లొకపెట్టున మ్రోసె వాద్యముల్.

౬

అమృతానంద సముద్రవీచికలపై నంతంత దోగాడు ఛే
నములై, యీమృదు దక్షిణానిల తరంగరూఢముల్ పుష్పగు
చ్ఛము లల్లాడెడు తీవి యామురిపె మాసాందర్య లీలావిహా
రముబాలాస్యము లాయెయూరముల గర్వస్ఫూర్తి వీక్షింపుమా!

౭

ఈసరిక్రొత్తకెంకిగురు లీ తొలిపూవుల కమృతావు లీ
యాసవ మాధురీ మహిమ లీనకలంబు ననుగ్రహించి, కై
నేసిన యీవసంత నవజీవన వైభవముం గ్రహించి, యీ
యాసము విస్మరింప జనదా? ఊణకాలము మానచాళికి.

౮

మోడులుకూడ క్రొత్తననుమోజులు రా జిగురించె, హాయిగా
పాడదొడంగె కోకిల, ప్రపంచములో నవె క్రొత్తక్రొత్త తా
జాడలు తోచు నీనవవసంత శుభోదయ వేళనేనియున్
పాడుకొనంగలేని హతభాగ్యులెవో దలపోయ మానవుల్!

౯

ఒకయన్వేషణకాదు సిద్ధి యిదియేదో చెప్పలే నీ యతా
కిక సాందర్య కళాప్రసూనముల రేకెత్తించి యీభూమిపై
పికగానంబయి పుష్పశల్లవములై వీయూష వర్షంబునై
యకలంకాకృతిదాల్చి బాల్యేడిని దివ్యంబై వినూత్నంబునై.

౧౦

కోయనుగీతమందుకొని కూతకుకూత కఠింద్రియ ప్రమా
దాయత వార్ధివీచికల నల్లననూయెల లూపుచున్ పికం
బీ యఖిలావనిన్ విసరి వేయచునున్నది మింటిత్రోవ, నీ
కోయిలపాటయందు జత గూరిచి హాయిగ పాడుకొందునా!

౧౧

నేలనువీడి సాములును, నిగికి నిచ్చెనల్లు ఘటింపరా
బోలదె? చాలనే? నవ సుమోజ్యలితానవసారపాన లీ
లా లలితాన భోగ రసలబ్ధివహించి, తళుక్కుమందు, నీ
కాల నిమిత్త దేశ పరిభూవృత దుర్గము దాటిపోవగాఁ.

౧౨

త్రాగెడుజాతి సుమసుధారసమానుట తప్పకాదు, నే
త్రాగెద, నాడెద, పృథివిదాటెద; మీటెద వాణి వీణపై
తీగలు ద్రెప్పిపోవ రసతీవ్రత; నీచిగురాకు తీగపై
నూగెద భూమి వీడి యొకయూపున స్వర్గముఁ గలఁ దన్నుచుఁ.

౧౩

సురభిశ దక్షిణానిలము శోభిలుచున్న రసాలవాటికాం
తరమున నీడలఁ గుసుమ తల్పమునఁ శయనించి “సుందరీ
సురపతివైతి నే నెకరుజూచెదనీ క”ని యీవసంతంబు
భరములు పోయివచ్చునని వ్రాసితి నేనొకచీటి రంభకుఁ.

౧౪

చీక్కని యీసుమాసవమషీరసముం గొని ముంచి వ్రాసినా
నిక్కమలాచ్చపత్రమున నీవీరికేసరమే కలంబుగా
నక్కరముల్ కడుఁ మెరయునట్లుగ పుప్పొడిపైన జల్లి నా
న క్కమలాక్షి యందుకొనునా? ‘కడు మోట’ని త్రిప్పివేయునా?

౧౫

రాలిన మాలతీసుమపరాగము, లొల్కిన తేనె వాకలం
దేలిననీడ లీయవి; మదీయ మనోహరమూర్తి సమ్మదో
ద్వేలమరున్నదీనలిలవేష్టిత కాంచనసైకతాళి న
న్నేలిన తావులట్టుల రహించు దహించెడి నేడు నామదిఁ.

(నశేషము.)

పాడుపుడుకిథలు

సూరి, నీతి, వెంకీ వాళ్లనాన్న రాక ముందే, ఓపం పెట్టడంతోనే, భోజనము చేశారు. వాళ్లనాన్న అన్నయ్య అప్పుడే భోజనముచేసి వచ్చారు వాళ్లనాన్న కుర్చీ మీద కూర్చుని ఏదో పుస్తకం చదువుకోవడం మొదలుపెట్టాడు. వాళ్లన్నయ్య ఓపం పుచ్చుకొని వసారాలో చదువుకోడానికి వెళ్లాడు. వాళ్లమ్మ వంటింట్లో అన్నం తింటోంది.

సూరి నీతి నడవలో పట్టెమంచంమీద దుప్పటి వేసుకు పడుక్కున్నారు. వాళ్లమ్మ వచ్చిదాకా వెంకికూడా ఆమంచంమీదే పడుక్కుంది. ముగ్గురు ఇరుకుగా పడుక్కున్నారు. సూరి కథలు చెప్పతోంది. నీతి వెంకీ ఊకట్టుతున్నారు. సూరి కోతికథ అప్పుడే చెప్పేసింది. చివరకు నచ్చేటప్పటికి కోతి ఊలు బజానికి వేసుకొని చెట్టుకొమ్మమీద కూర్చుని

మల్లు పోయి కత్తి వచ్చే థాంథాం
కత్తిపోయి పుల్లలు వచ్చే థాంథాం
పుల్లలు పోయి అట్టు వచ్చే థాంథాం
అట్టు పోయి కడవ వచ్చే థాంథాం
కడవ పోయి కన్నె వచ్చే థాంథాం
కన్నె పోయి ఊలు వచ్చే థాంథాం

అని పాడుకొంటూ కూచుందని సూరి చెప్పి నప్పుడు అందరూ గట్టిగా నవ్వారు. వెంకికి మరీ సంతోష మయింది.

థాంథాం కత్తి పోయి థాంథాం
థాంథాం ఊలు వచ్చే థాంథాం
అంటూ కూచుంది.

“ఊలుకోవే వెంకీ. అక్కయ్యా ఇంకో కథ చెప్పవ్రే” అంది నీతి.

“ఢాంఢాం కత్తి పోయి ఢాంఢాం
ఢాంఢాం డోలు వత్తె ఢాంఢాం” అని
వెంకి దీర్ఘాలు తీసింది.

“ఊం కోమంటే నీకు కాదూ. ఏమే
అక్క-య్య ఇంకోకథ చెప్పవటే” అంది నీతి.

“వెంకి ఇంకోకథ చెప్పనా” అంది సూరి.

“తెప్ప, ఇంకోకథ తెప్ప” అంది వెంకి
కథ కాదే, నీతి. పొడుపుడుకథలు పొడు-
చుకుందామా నీతి” అంది సూరి.

ఆఁ, ఆఁ, పొడుపుడుకథలే, పొడుపుడు
కథలే” అంది నీతి.

“కథ తెప్పవతే” అంది వెంకి.

“ఇది కథే. విను వెంకి, ఇది కథేనమ్మా”
అంది సూరి.

“నువ్వు పొడవ్వే ముందు” అంది నీతి.

“పొడవనా పొడవనా” అంది సూరి.

“నే పొడిచేదా” అంది నీతి.

“పొడు అమ్మా మరి;” అంది సూరి.

“తీసినకొద్దీ పెరిగేదేమిటి?” అంది నీతి.

“చెప్పనా, చెప్పనా, అదేమిటి చెప్పా;
నుయ్యి. అవునా” అంది సూరి.

“కాదు మళ్ళీ చెప్పకో” అంది నీతి.

“నువ్వేనమ్మా” అంది సూరి.

“కాదు నేచెప్పనా” అంది నీతి.

“చెప్పమరి” అంది సూరి.

“గొయ్యి” అంది నీతి.

“చూశావా, చూశావా, నేచెప్పలేదూ
నేచెప్పలేదూ” అంది సూరి.

“ఆఁ ఆఁ నువ్వు చెప్పావా ఏమిటి. నువ్వు
నువ్వున్నావు” అంది నీతి.

“నుయ్యిమాత్రం పెరిగదా ఏమిటి”
సూరి.

“పోనీపోనీ మరి. నువ్వుపొడు ఈమాటు”
అంది నీతి.

పొడవనా. వెండిగొలుసులు వెయ్యడమే
గాని తియ్యడం లేదు. ఏమిటి చెప్పకో” అంది
సూరి.

“ఏమిటి చెప్పా ఏమిటి చెప్పా” అని నీతి
ఆలోచిస్తూ ఉంది.

“నేతెప్పనా” అంది వెంకి.

“చెప్పమ్మా మహా” అంది సూరి.

“ఢాం ఢాం” అంది వెంకి అందరూ
నవ్వారు.

“చెప్పకోవే మరి నీతి” అంది సూరి.

“ఉండుమరి. ఆలోచించుకోవాలా” అంది
నీతి

“చెప్ప మరి చెప్పని” అంది సూరి.

“గోడ” అంది నీతి.

“కాదు; కాదు; కాదులే” అంది సూరి.

“గోడ కడతారుగాని తీస్తారా ఏమిటి”

అంది నీతి.

“గోడ వెండిగొలుసులా ఏమిటి?” అంది

సూరి.

జర్మను దొంగ ఇటుల వివిధకేషములు వేసికొని బ్యాంకులను దొంగిలించుచున్నాడు

నీటిపంపు మోటారు కారు పడచుట. నీటిపై తేలునట్టి బెలూనులు గలవు. వానికి కారును ఉక్కు తీగలతో కట్టుదురు. అప్పుడు మోటారు కారు పడవలె నీటిపై పడచును.

భా ర తి

“ఏ మేక?”
 “కొమ్మేక”
 “ఏ కొమ్మ?”
 “ఏనుగ కొమ్మ”
 “ఏ ఏనుగ?”
 “మద మేనుగ”
 “ఏ మదము”
 “ఆ మదము”
 “ఏ ఆమదము?”
 “చిట్టా మదము”
 “ఏ చిట్ట?”
 “సరి చిట్ట”
 “ఏ సరి?”
 “దా సరి”
 “ఏ దాసు?”
 “కాళిదాసు”
 “ఏ కాళి?”
 “భద్ర కాళి”
 “ఏ భద్ర”
 “తుంగ భద్ర”
 “ఏ తుంగ?”
 “నీళ్ల తుంగ?”
 “ఏ నీళ్లు”
 “ఉష్టనీళ్లు”
 “ఏ ఉష్ట”
 “పెట్టుష్ట”
 “ఏ పెట్టు?”
 “గుర్రపు పెట్టు”
 “ఏ గుర్రం?”

“పటాణి గుర్రం”
 “ఏ పటం?”
 “గాలి పటం”
 “ఏ గాలి?”
 “సుడి గాలి”
 “ఏ సుడి?”
 “అరటి సుడి”
 “ఏ అరటి?”
 “బొంతరటి”
 “ఏ బొంత?”
 “కంబళి బొంత”
 “ఏ కంబళి?”
 “రత్న కంబళి”
 “ఏ రత్న?”
 “నవ రత్న”
 “ఏ నవ?”
 “గోరి నవ”
 “ఏ గోరు?”
 “పులి గోరు”
 “ఏ పులి?”
 “కొండ పులి”
 “ఏ కొండ?”
 “బెల్లం కొండ”
 “ఏ బెల్లం?”
 “తాటి బెల్లం”
 “ఏ తాడు?”
 “ఉరి తాడు”
 “ఏ ఉరి”
 “పీగ ఉరి”

“ ఏ తీగ? ”

“ గుమ్మడి తీగ ”

“ ఏ గుమ్మడి? ”

“ పెళ్లి గుమ్మడి ”

“ ఏ పెళ్లి? ”

“ పూల పెళ్లి ”

“ ఏ పూలు? ”

“ మా పూలు ”

“ ఏ మా? ”

“ అమ్మా ”

అమ్మా అని గట్టిగా నీతి అంది. నీతితో కూడా సూరి అమ్మా అంది. వెంకి వాల్లిద్దరినీ చూచి అమ్మా అంది. మళ్ళీ ముగ్గురూ కలిసి ఒక్కసారు అమ్మా అన్నారు.

“ ఎందుకైతే పిలుస్తారు ” అని వాళ్లమ్మ వంటింటోంచి వచ్చి అడిగింది.

“ మేం పిలవడే ” అన్నారు వాళ్లు.

“ ఇప్పుడు అమ్మా అనలేదుటైతే ” అంది వాళ్లమ్మా.

“ వాళ్ల నిన్ను పిలులేదే. కథలు చెప్పకుంటున్నారు ” అన్నాడు వాళ్లనాన్న.

“ అయ్యో మీకథలు బంగారం కానూ. ఈపాటికి పడుక్కోండి ” అని వాళ్లమ్మ చెప్పి వెంకిని ఎత్తుకొని తనదగ్గర పడుక్కో బెట్టుకో టూనికీ తీసుకువెళ్లింది. సూరీ నీతి కాగలించుకొని ఒకరిమీద ఒకళ్లు చేతులూ కాళ్లూ వేసుకొని కథలు తలుచుకొంటూ నిద్రపోయారు.

* నీరాజనము

కొడాలి ఆంజనేయులుగారు

రానిన కన్నీటి నీలాలపేరు

పడిన నెత్తురుబొట్ల పగడాలనరము

పోడమిన చెవుటల ముత్యాలమాల

చెదరినతిలకాల చిగురులదండ

పగిలినగాజుల పచ్చలగొలుసు

† వెలిసిన చిరునవ్వు వెన్నెలరేక

అలసిన నునుమేని అపరంజిదళము

కుందిన వాల్చూపు కుంకుమరేకు

భక్తితోనర్పించి స్వాతంత్ర్యలక్ష్మి!

పుణ్యాంగనలు నిన్ను పూజించుచుండ

పారిజాతపు పూలవానలుగురిసి

దివ్యాంగనలు నిన్ను దీవించునట్లు

విజయదుందుభి మ్రోత వినిపింపదా నేడు!

జయపతాకచ్ఛాయ సాగిపోదా నేడు!

మంగళతూర్యాలు మారోగ్రీవా నేడు!

పుణ్యభారతభూమి పులకింపదా నేడు!

* ఎరవాడ చెరసాలలో భారతస్త్రీలకు జరిగిన అపచారము విన్నప్పుడు.—

† వెలిసిపోయిన లేక మాసిపోయిన అని అర్థము.

కన్యాదానఫలం దక్కుతుందా?

అక్కరాజు అంజనేయులుగారు, బి. ఏ.

“పాపా, యాలనకు, తిందానికి పెత్తాలే. ముగు లాద్దా? కావాలా? పెల్లి చేత్తాలే, యిప్పులే”, అంటూ, వచ్చిరానిమాటలతో అడమిటో ఒకబోకంలో ఉంది కల్యాణి, చందనబొమ్మలతో ఆమె కొంటూ, తానో జేసేను పావడకట్టుకొంది, మామరు బొమ్మకు చిన్న జల్తానపేలిక పరికిణీ కట్టింది. “ఎవరు మోతారబ్బా, ఈపాటపావల?” అంటూ ఊడదీసి పారేసి, ఆమెకొంటూంది. చెయ్యకం పెండ్లి. విందు కావాలా? “అమ్మ పెల్లంపెత్తా?” అంది. “ఇప్పుడు కాదుమా” అంది పార్వతమ్మ. కల్యాణి బొమ్మ మామరికే పెండ్లిచెయ్యగా, పార్వతమ్మ భద్రయ్య నిజం మామరికి చెయ్యకూడదా? “జెల్లమే” అంటూ ఏడుపు సాగిందిది పిల్ల.

నేస్తం కృష్ణావధాని అన్నికాస్త్రాలూ గాలిం చాడు. చురుకైనబుద్ధి. పూర్వాచారం నిలపడమే జీవితధర్మంగా భావిస్తున్నాడు. పూర్వాచారంలో కొంచెం లోక్యం మిళితంజేస్తాడుమాడా. ఇప్పుడేవో పని మీద పోతుండగా భద్రయ్య కేకవేశాడు.

భద్రయ్యకు అరవయ్యోపది దాటుతుంది. పార్వ తమ్మ పదిపానెండు తక్కువలోఉంది. ఒకపెద్దజవాబు దారీ భద్రయ్యకుండే అణిచేస్తూంది. ఈకాలం ఆయుః ప్రమాణాన్నిబట్టి తాను అరవైయేండు బ్రసకడమే విచిత్రం. అయినా భార్యభర్తలు గట్టిసాకే. ఆమెకు యాభైఅయిదు; ఆమెకు నలభై ప్రాంతంలో కల్యాణి పుట్టింది. ఇక బడకనని పెద్దబెంగపట్టుకొంది భద్రయ్యకు. తాను పోలే కల్యాణిపెండ్లిచేసేదెవరు? ఆపిల్ల పెండ్లిభారం తీరెనా, తన జీవి ముఖంగా పోతుంది. అయితే తనబాధ్యత తీర్చుకోవడమేమాగా? కల్యాణికి పెండ్లిచెయ్యాలి. మూఢాచారంలోగూడా సందిగ్ధాలు

న్నాయి. ‘అష్టవర్షా భవేత్కన్యా’ అని ఉంది. కాబట్టి, కల్యాణికి అయిదేండుమాడా నిండలేదు కాబట్టి, దాని పెండ్లి కన్యాదానంకింద ఎస్తుందా, రాదా? అని సందేహం. జీవితంలో ఇక కన్యాదానం చెయ్యబోడు. పార్వతమ్మకు ముట్టుడిగాయి.

మనోవేగానికి మిలేమిటి? ఈలా యేమేమో అనుకొంటూండగా, కృష్ణావధాని వచ్చాడు. ‘ఏమన్నా! ఎందుకు పిచ్చువు? ఏవో పనిమీద వెళుతుంటే’ అన్నాడు.

భ—ఊహోవాళ్ల కార్యాలకేకదా? ఎక్కడో పనికిమారు ఇక్కడే అనుకొందూ. వయస్సుచేత నేను పెద్దనాణ్ణయినా, వ్యవచేత నీవు. బుద్ధివయసు ప్రధానం గాని శరీరవయస్సు కాదు. అట్లయితే, మనంరికంటే ఆ చింత పెద్దది.

కృ—ఏమిటి? ఎక్కడికో పోతున్నావు?

భ—నాసంగ తెగగుడువుకదా. ఎక్కడ మొదలూ?

కృ—‘ఎక్కడో పనికిమారు ఇక్కడే అను కొందూ’ అన్నావు.

భ—ఆ, అవును. నేను పెద్దనాణ్ణయినాను. కాట్లో కాట్టాచుకొని ఉన్నాను.

కృ—అయితే, యిప్పుడేమిటి?

భ—పెద్దనాణ్ణి. అటాయిటూ బుద్ధినిపోనియ్య కుండా ఒక్క విషయంమీదే ఉంచమంటే నాతరమా?

కృ—ఇంతతా ఏకాగ్రత పీతక?

భ—నాతలమీద పెద్దభారముంది. అలా అంటే తర్కానికి దిగుతావు. “నీలాంటివాళ్లు ఎంతమంది పోలేదు? వాళ్ల పిల్లలగ లేమైంది? అందరూ చెడ్డారా?” అంటావు. అంతటికిదేవుడే, మనబాధ్యకేమిటి అంటావు. పురుష ప్రయత్నమనేది ఉంటేనేకదా, దైవసహాయం?

కృ—అనన్దే, విషయంచెబుమా; ఏమిటీగొడవ?

భ—కల్యాణికి మాడుముళ్లూ పడినట్టయెనా, నాప్రాణి హాయిగాపోతుంది.

కృ—అదా? అయితే పెండ్లిచేసెయ్యి. వరుడు న్నాడా?

భ—ఇప్పుడు సందేహమదికాదు. పిల్లకు అయివో యేడే నిండలేదుగదా, కన్యాదాన మాతుందా కాదా? కన్యాదానఫలం దక్కుతుందా? అని.

కృ—ఈమాటకా యింత ఆర్భాటం?

అంటూకనుబొబ్బముశిచాడు, యీ లోకికళిఖా మణి, చంటిబిడ్డమూడా పెండ్లి చేయ్యనిచ్చునని ఎక్కడా ఒక్కళ్లోకమా కనబడదు. నాలుగైదు నిమిషాలు అట్టే ఎగజూచాడు.

కృ—అదికాదోయి. శాస్త్రమంటే దేశకాల పాత్రలకు అనుగుణంగా ఉండే ధర్మగ్రంథమేకదా?

భ—అవును. అయితే?

కృ—వేదకాలాన నందలయెండ్లు ఆయుఃప్రమాణం ఉన్నప్పుడు రజస్వలాలివాహాలూ స్వయంవరాలూ జరుగుతుండేవి. ఏ వెయ్యేండ్లక్రిందనో శతాయువులై ఉండగా, రజస్వలాలివాహాలు పవహారు పదిహేడేండ్లకు జరుగుతుండేవి. ఇంకా యితర ఆయుఃప్రమాణం యే యెనభిష్యా ఉంటాంనగా శాస్త్రకారులు 'అష్ట ఋణభవేత్కన్యా' అని యెనిమిదేండ్లకుదించారు. ఇప్పుడు అదీలేదు. మొన్న ఆంధ్రప్రత్తికలో మనదేశంలో సరాసరి ఆయుఃప్రమాణం యిప్పుడై మూడేండ్లే అన్నారు. అదే నిజమైతే, లెక్కప్రకారం కన్యాదానవయస్సు రెండేండ్లొచ్చిల్లరకు దించవచ్చు. వచ్చేమిటి? వలె. లేకుంటే మన దేశం అధోగతిపాలే.

భ—నిజంగా నీ అభిప్రాయ మంటేనా?

కృ—మమ్మీటికి.

భ—బుద్ధికి బహుస్పృతివోయి! అయితే కన్యాదానఫలం తప్పదుకదా?

కృ—ఇక ఆలస్యం చేసేకొద్దీ అసాన్య మాతుంది మాడాను. వదినా, వెళతా.

పార్వతమ్మ—మంచిది, బావా.

ఇంతవరమా బొమ్మలపెండ్లి భోజనాలకు బెల్లం కోసం యేడున్నాడున్న కల్యాణి ఓదాగ్గుడంలో ఉంది పార్వతమ్మ. రెండుచేతులూచాచి, చిన్నరొమ్మవెనక్కు విరుస్తూ, 'ఆంతిబెల్లం కావాలి' అంది కల్యాణి. అంత కాదు యంతకాదు, చాచిన రెండుచేతులంత కావాలట ఎక్కడ తేవడం? ఆ ఉపాయం తలులకే తెలుస్తుంది. ఉసిరిక్కాయంత ఒకటి నిమ్మకాయంత ఒకటి రెండుండులు చెరొకచేతా పట్టి ఏదికావాలని అడగ్గా, నిమ్మ కాయంతదాన్ని నవ్వుతూ ఎగిరందుకోని, మళ్లీ తన గొడవలోకి వెల్లింది కల్యాణి. పార్వతమ్మ పిల్లకు సమదాయించి వచ్చేసకి, 'వదినా, వెళతా' నన్నాడు కృష్ణావధూ.

'కన్యాదానఫలం దక్కుతుందటే' అన్నాడు భద్రయ్య. పార్వతమ్మ 'ఎలాగా?' అనగా, ఉపాయం చెప్పాడు.

౨

ఇంతవరమా భద్రయ్యచేసిన న్యవహారం రాముడు లేని రామాయణం. పెండ్లి కొడుకేడీ?

భద్రయ్యసంసారం మెరుగైందే. ఎన్నిపాపాలూ చేశాడు. పాపమెక్కువయ్యేకొద్దీ మూఢభక్తియెక్కువ. అట్లని మూఢభక్తికలవాళ్లంతా ఎక్కువపాపం చేశారనడంకాదు సుమీ. పాపం మనసు వీకుతూండబట్టి శాస్త్రాల్లోచెప్పినట్లు కన్యాదానఫలితానికి వెరకడం.

అట్లుకు యింగ్లీషు చదువుకొన్నవాడుగా ఉండాలి. లేకుంటే, పదిమందిలో తనపిల్లకే తలవంపులు. అందుకోసం భద్రయ్యకాలేజీలు నెదక మొదలుపెట్టాడు. 'మాతావిత్తం' అన్నట్లు, పార్వతమ్మ డబ్బుగలవాణ్ణిగా చూడమంది. 'పితాశ్రుతం'—భద్రయ్య చదువుకున్న వాణ్ణికోరుతాడు. భార్యాభర్తల అభిప్రాయాలు అనోన్యామహాలంగా ఉంటేనేగాని, సంసారం సాఫీగా

జరగదు. విద్యార్థునాలు రెండుడుండేవాడు దొరకడమే. కొంచెం కష్టం. ఇక, కల్యాణి పెద్దదై ఉండి, 'కన్యా వరయతే'పాపం అన్నట్లు, అందగణ్ణి కోరే ఉంటే, యీపెండ్లి అయ్యే ఉండదు. ఇదేకాదు, యీవరుస మీదనే అయితే ప్రపంచం గార్హస్థ్యగర్హస్థమీద నడు ఎడం అసాధ్యమే; మరోవిధంగా నడువవలసి ఉంటుంది. కాని, పిల్ల కంఠజ్ఞానం రానిస్తేగదా?

తిరిగి తిరిగి విజయనగరంకాలేజికి వచ్చాడు భద్రయ్య. సాధారణంగా కాలేజీల్లో వర్ణస్థితికేవలం, మంచి అత్యున్నా ఎవరోపట్టుకొని, ఆయనద్వారా మంచిపిల్లవాణ్ణి యేరుకోవడం సాధారణం. కాని కాలం మారిపోతూఉంది. నాలుగై దేశ్లపిల్లకు నిరుడుకావాలని హెచ్చరిస్తే, యీమాత్రం ఆమాత్రం జ్ఞానమన్నవారెవరైనా చీవాట్లుకేస్తారు. ప్రపంచజ్ఞానంగలవాళ్లు సాధారణంగా కాలేజీ బ్రహ్మచార్యులకు అనామూత పుష్పం లాంటిపిల్లను కట్టడానికి కొంచెం అనుమానిస్తారు. కాని ఆ అనుమానం భద్రయ్యకు లేదు, ఎక్కడా వినలేదు. తానెరిగిందొకటి, శైశవ వివాహం సమ్మతించరు నవనాగు రకులని.

ఇందుకనే, భద్రయ్యకొత్తయి కిక్కిరిస్తాడు, కాళ్ళయిక్కి. సోదెమ్మచోటల్లో భోజనం చెయ్యడం, అరుగుమీద కూర్చోడం, పుస్తకాలు చేతపట్టుకొని కాలేజికి వెళ్లేవాళ్లని చూస్తూఉండడం. కాలేజి విడిచే వేళకు మళ్ళీ ఆలాగే చూస్తూఉండడం.

మాడునాలుగురోజులు గడిచింది. ఒకదినం సాయంత్రం చేత పుస్తకాలతో, ఒకయువకుడు తెలుపు కలిసిన యెరుపుచాయతో, రెవటలాగా సన్ననిపొడుగరి, నేలంజల్తారుదోవతి, కండువా, సిల్కుచీర క్యాపేసుకొని కండ్లకు అద్దాలూ కాళ్లకు సిల్క్ షూలూనీ, కీచిగా, అకో వయ్యంగంతో, కొకకంట అటూయిటూ గుమ్మలవైపు చూస్తూ, భద్రయ్యముందరగా వెళ్లుతున్నాడు.

బరికా ననుకొన్నాడు భద్రయ్య. అతనివెనకే కదిలాడు. ఆ కుర్రవాడూ అవీధిలోనుండా యీవీధిలో నుండాతిరిగి. 'అనావాదిత్యోబ్రహ్మ' అన్నట్లు చివరకు

కానుకుర్తివారివీధిలో ఒకబసలో ప్రవేశించాడు. బల్ల మీద పుస్తకాలు పడేసి, వాలుకుర్చీలో కూర్చొని, ఎక్కణ్ణో మనసుపెట్టుకొని, జపానువికసకరతో మెడ గుండీతీసి గుండెపై విసురుకొంటూఉండగా, భద్రయ్య ప్రవేశించాడు. వయసుమీరినబ్రాహ్మణ్ణి చూడగానే, ఎంత యింగ్లీషుచదువుకొన్నా, కుర్చీచేతులపై కాళ్లు దించి, 'ఎవరండీ' అన్నాడా యావకుడు. 'మితోప నండి' వచ్చానండీ అని సగౌరవంగా ఉత్తరమిచ్చాడు భద్రయ్య. అతడు 'దయచెయ్యండి' అంటూ, ఇంకొక కుర్చీ యిచ్చి, భద్రయ్య కూర్చోగా, 'ఏమిసెలవు' అన్నాడు.

భ—కొంచెంకాంతంగా మాట్లాడవలసికవిషయం. అడగడానికి మరచాను, తమ పేరేమి?

య—గోపాల మంటారు.

భ—ఇంటిపేరు?

గో—పసుపురీవారు.

భ—నావల్ల ఆలస్యం అవుతూందేమో, సికారుకు?

గోపాలానికి ఆలస్యమేమిటి? సత్రానికివెళ్లి భోజనంచేసి, తర్వాత సినిమాకువెళ్లి, అక్కణ్ణించిగుడిపీధికివెళ్లి యేఅర్ధరాత్రికో పడకకు బసవ వచ్చేయేర్పాటు ఆలోచిస్తుండగా, భద్రయ్యవచ్చాడు. వచ్చింది పెద్దబ్రాహ్మడు. ఇంటిపేరు అడిగాడు. కారణమేమైయ్యండునో కాలేజీ కుర్రవాళ్లకు చెప్పాలా? 'మీవల్ల ఆలస్యం ఏమీలేదండీ' అన్నాడు గోపాలం.

భ—ఏపదిగంటలకు తిన్న అన్నమో, కాఫీ హోటలకు వెళ్లి ఫలహారం తేసి వచ్చిపూర్వంలే బాగుండును. కాంతంగా మాట్లాడవచ్చు.

'ఊరకరారు మహాత్ములు' అన్నారు. ఇదిమాధీగా పెండ్లిప్రయత్నమే. వచ్చినవాడు పూర్వాచార పరాయణుడుగా ఉన్నాడు. తాను మంచి అలవాట్లు

కలవాడుగా కనబడాలి.

గో—ఈపూటకూలితిండి అనాచారానికి తల ప్రాణం తోక్కొస్తుంటే, కాఫీహోటలుపలహారమే?

పూటకూలియింట, వంటగదిలో ఎవరు వండినా, వడించే దన్నా బ్రాహ్మణునిపి. కాఫీహోటల్లో అదీలేదూ. సెలవుల్లో యింటికి వెళ్లితే మా అమ్మ కొత్త జంఝం వేయించి పెట్టెలూ బట్టలూ అన్నీతడిపించి మరీ విస్తరి ముందు కూర్చోనిస్తుంది.

భ—ఆ! ఏవూరు బాబూ?

గో—గోదావరీజిల్లా అమలాపురం.

భద్రయ్యకు కన్యాదానానికి పవిత్రమైన కుర్రవాడు దొరికాడన్నంతో మానికి మితిలేదు. పాపాలన్నీ యీకన్యాదానంతో సరి, జన్మతరించిన ధనకొన్నాడు.

భ—అమ్మ నాయనా ఉన్నారా?

గో—నాయన చిన్నప్పుడే పోయాడు. అమ్మ పెద్దది. ఆచారం లావు.

భ—ఆమె ఒక్కరే ఉందా?

గో—మాతమ్మడు సుందర మున్నాడు.

కల్యాణి కాపర ని కొచ్చేసరికి అత్తఉండనే ఉండదు. ఇక ఆడబిడ్డల పోరో? అందుకోసమే భద్రయ్య 'అక్కచెల్లెం ధున్నారా?' అని ప్రశ్నించాడు.

గో—లేదు. ఆన్నరమ్మల మిద్దరమే.

భ—(ఆతురతతో) నాయనా, గోపాలం, ఒక కార్యమండి వచ్చాను.

గో—చెప్పకుండానే తెలుస్తోంది. అయినా, చెప్పండి.

భ—పెద్దవాణ్ణినాను, చాలకాలంలేదు. నా జన్మకు ఆఖరు కన్యాదానం చెయ్యదలచాను.

గో—అయితే యిప్పుడే పెండ్లిచేసుకొంటేనా చదువు చెడుతుంది. పెద్దపెద్ద ప్లాన్లమీద ఉన్నాను. వీలాగా?

భ—నీకేమీ యిబ్బందిలేదు. పిల్లకు ఇంత అయివో యేడే. వెయిన్నీనూటపదిహేళ్లతో సాలంకృత కన్యాదానం చేసుకొంటా. శిర్దులునావే. నీవు ఊరి అని మూడుముగ్గులా వేసి వస్తే చాలు.

గో—చదువు చెడుతుంది. మాప్రయత్నం ఏమీ వద్దన్నా మీఁదికి రాకపోకలకే కొంతకాలం అవుతుందా?

భ—అంతమాత్రమూలేకుండా పెండ్లియెలాగా?

గో—కల్యాణికి యెన్నేండ్లన్నారా?

భ—అయివోయేడు.

గో—అమాట కొంచెం ధైర్యమిస్తూఉంది. ఏ యేడెనిమిదేండ్లకో కాపరాని కొచ్చేసరికి నాప్లాన్లన్నీ కొనసాగుతాయి. అయితే ఒకమాట ఉంది. ఎంతకల్ల సంసారమైనా, కొండైనా ఒక్కోగరాయి తీస్తుంటే తరుగుతుందన్నారు గదా? ఇకనాసంగతో, రాళ్లుకీయ్యడంగాదు, గుండ్లుతీయ్యడం, మీరూ ఒకచెయ్యి చెయ్యి వలసిఉంటుంది. ఒకటికాదు, రెండుచెయ్యాలి.

భ—కానీ, ఏమైనా, నీఅంతటివాడు అల్లుడైతే, అంతేచాలు.

ఇలా మాట్లాడుతూండేసరికి భోజనాలవేళైంది. గోపాలం కాబోయ్యే మామగారితో హోటలుకు వెళ్లాడు. 'ఆలస్యా దర్శనం వివం' భద్రయ్య ఆరాత్రికే ప్రయాణమైనాడు. మామగార్ని బండెక్కించి, చిల్లరఖచ్చ కని ఆయన యిచ్చినయాభైరూపాయలతో సానిఫిధి చేరాడు అల్లుడు.

భద్రయ్యసంతోషానికి మేర లేదు. చూడను బాగున్నాడు. మంచివంశం, మంచిఆచారం, చదువులో శ్రద్ధ, కల్లసంసారం—ఇకేం గావాలి? కల్యాణి అదృష్టం! గోపాలం ముదర బెడకాయన్నసంగతి తనకేంబెలుసు?

కల్యాణి దదోలోకం. పీటలమీద తన బొమ్మల మూడా తనతోపాటుఅన్నీ, మంగళనూత్రంతోగూడా. బాజాలు, బూరెలు దొరికాయి, బొమ్మలున్నాయి. ఇకేమీ?

ఏలాగైతేమీ, పెండ్లయింది. డబ్బుచేతికొచ్చింది. చదువంటే అతిశ్రద్ధ కాబట్టి, పదహారురోజుల పండుగకు కూడా ఉంచుకోకుండా అత్తమామలు గోపాలాన్ని ప్రయాణం జేశారు.

‘నా బరువు కొలిగిం దబ్బా’ అను కొన్నాడు
భీషమ్య.

గోపాలం వెళ్ళానకమాదా, కల్యాణి రోజూ పారాణిందుకొని, పెండ్లిచేసుకొనేది. తోడిబిల్లలచేతికి మంగళసూత్రం తీసిచ్చి, తాటాపనీకలతో నాల్గు బాజాలు ఊత్తుంటే, తాను మంగళసూత్రం కట్టించుకొనేది. అమ్మ నాయనా మాడదంటే యేడుస్తుంది. ఏడ్చించదానికి మనస్సురించక వాళ్ళూ ఊరుకొనేవారు.

3

పెండ్లి కాకముందు గోపాలంజీవిత మున్నట్లు
ఇప్పుడు లేదు. చాలా మార్పు కలిగింది.

మొదట కాలేజీలో ప్రవేశించగానే సత్రంలో
పద్దు వేయించుకొన్నాడు. పద్దు:ల్ల కలిగే సౌఖ్యాల
కోసమై ఒక నాటిక్యుకు ఓర్పుకొన్నాడు. ప్రిన్సిపాలు
బోర్డింగుకూలసిన విద్యార్థుల విచారణచేసినన కొంచెం
అలంకారం మాని పాఠశాక్రాయితోడిగి లేని నంగి
మూలలతో ఆ అయిదుసమిపాలూ గడిపాడు. వారంతరిగే
సరికి సత్రంగుమాస్తా పద్దుపడినని చెప్పాడు. ఇక
సత్రంలో భోజనం చేయుడం, ఇంటినించి హోటలు
కని వచ్చిన జెబ్బుతో రాత్రి శర్పు పెట్టుకోడం.

విద్యార్థి సత్రం భోజనమంటే మనుషులు తినవలసిందికాదు నిజమేగాని, అందువల్ల మిగిలేదబ్బువల్ల కలిగేమఖంమందర యీ భోజనకష్టం తెలిసేదికాదు. ఏమి నాయనా చిక్కిపోతున్నావని యింటికి పిల్లినప్పుడశిగితే, బి, ఏ. చదువూ, పూటహాలింటి, అనేవాడు.

ఇవిశరకు మనియార్జునువచ్చిన రెండునూడు
రోజులే టెంపరరీగా గృహస్థుకావడం. ఇప్పుడో, కావ
లసినంత జబ్బుండడంచేత నిత్యగృహస్థులం.

పరీక్ష లయిపోయాయి. గోపాలం ఇంటికిగానీ, మామగారియింటికిగానీ వెళ్లదు. ఏమని యింటికి వ్రాశాడంటే, "చి. ఏ. పరీక్షవిషయంలో సందేహంలేదు. తర్వాత చదువుకు ఇక్కడనే ఉండి వేసవిలో చదువు కోవాలనిఉంది" అని. చదువుసంగతి ముసలిమండ అమ్మ

కు తెలుసునా ? వెట్టికట్టి మామకు తెలుసునా ? ఏమో
పెద్దపరీక్షలు పాస్యయి ఉద్యోగాలూ ఉళ్ళూ యేల్తాడు
గోపాలం అని వాళ్ళ విశ్వాసం.

పరిష్కృతానితాని వచ్చాయి. అందరూ పోస్తా
 నీసుకు వెళ్లుతుంటే, తాను గుడిపిడికి వెళ్లుతున్నాడు.
 తన పరిక్షనుగురించి అనమానం ఉంటేకదా? జీవనం
 మాత్రం మహాతీవ్రంగా నడుపుతున్నాడు. బాంకిలో
 మొత్తం నెలనెలమా జగ్గుతూఉంది; బెంటింగోశక్తి దిన
 దినమూ తగ్గుతూఉంది. వైద్యం ప్రారంభమైంది. పుస్త
 కాల ఆరమరనిండా మంచునీనాలు నిండాాయి.

విజయనగరం... వేసవి అంటే తెలుసునా? తెల్లనారేసరికి పక్షులు వచ్చి చెట్లకింద పడుతాయి, ఆ యెండేపాలు మనిషిని మాడ్చేయ్యడానికి. గోపాలం తీవ్రజీవనంతో మండేవేడి సంగించింది. ఇంకేము?

గోపాలానికి చాలా జబ్బు చేసింది. చిన్నప్పుడు అశ్రద్ధ చేసినందుకు
... ..
... ..
... .. స్నేహితులు కనిపెట్టారు. పూటకూలింతికి, విజయనగరంవేడికి, యీవ్యాధులకూ, గోపాలం తుణ తుణం ఊరూమాతున్నాడు. అనిమాచి అంకరూ ఊరికి వెళ్ల వున్నారు. తెల్లవార్లు మొగ్రోని గోలపెట్టడం చూచి స్నేహితు డొకడు, గోపాలానికి ఒళ్లుతెలియ కుండా ఉన్నప్పుడు, తెలియతో మాట వినడని, చెప్ప కుండా తీసుకవెళ్లి ఊరు చేర్చాడు. జిల్లి తమ్ముడూ అప్పుడు మేయకొన్నాడు.

ఒకనాడు బతుకుతాడా అన్నంత జబ్బు చేసింది.
భద్రయ్యకు మేలు రుసుం గట్టి తంతికొట్టారు.

ప్రాణం పోయింది. అత్త మామా వచ్చేదాకా
 దహనంచేయ్యడమేలాగా? ప్రాణం పోయిన పోయింది.
 సాయంత్రానికి గోలపెడతూ పార్వతమ్మవచ్చి కల్యాణిని
 శవంమీదవేసింది. భద్రయ్య ఎట్లయినా మొగవాడు
 కాబట్టి గోలపెట్టడంలేదు. ఒక్కపెట్టున అందరూ
 గోలుమనేటప్పటికి కల్యాణి బాతని పార్వతమ్మమెడ

వైశాఖమాసము]

కన్యాదానఫలం దక్కుతుందా?

కరుచుకొంది. 'నిర్భాగ్యులకుండా, నీగతి తెల్లవారిందే' అని అమ్మ పిల్ల వైసబడి యేడుస్తుంది.

దహనమైంది. ఇల్లు బావురు మంటూంది. "ఈ పుట్టువెధన కెందు కిచ్చానే నాబంగారు నాయన్నా?" అంటూ పిల్లను చూచి అత్త యేడుస్తుంది. ఏమన్నా, ఆడపిల్లకల్లి కాబట్టి, పార్వతమ్మబయలాడలేకపోతుంది. లక్ష్మీలాశంకంపలసినపిల్లను యీగతి పట్టింది ఎలాబటికి నన్నామ్మ కడుపున పెట్టుకొనివేగడమా అని బయటగా నిరాశయంగా ఉన్నప్పుడయితో ఉండేపార్వతమ్మకు ఎత్తిపాడుపురూటలుకూడాను.

కర్మ దానిపాటి కది జరుగుతుంది. ఆఖర్నాడు కల్యాణి రేపుకుతీసుకెళ్లాలి; కనబడక వెళుతున్నార. కల్యాణి ఎక్కడ ఆడుకొంటూంటుందో అని మామూలు చోట్లల్లా చూస్తున్నారు. ఒకరు పెరట్లోకి వచ్చేసరికి ఒకమూలకు ఎవర్నిచూడడం? బొమ్మలు పెట్టుకొని పాగాణించుకొని పక్కంటిపిల్లతో పెండ్లి ఆట ఆడుకొనే కల్యాణిని, అతని మననెటుపోయిందోగదా? నోట మాటరారు, గుండె జారిపోయినట్టుంది. ఒకమూలకు తాను హుచ్చొన్నాడు. "అమ్మయ్యా, అగ్గయిపోయిన అమ్మయ్యా," అని అణిగిపోతూ ఉన్న అమ్మకేక విసబడ్డది. 'ఇక్కల ఆడుకొంటున్నా' అని కల్యాణి అరిచింది. అమ్మ వచ్చేసరికి, చప్పట్లు కొట్టుకొంటూ నవ్వుతూ, మొగమెత్తుకొని ఎదురుపోయింది. 'అవ్వ'ని నోరు కొట్టుకొంటూ, గుండె బాదుకొంటూ కొంగుతో పారాణి తుడిచి, పిల్లను చంకబెట్టుకొని వెళ్లింది.

బంగారుగాజు లుంచారు. మాంగళ్యం తియ్యబోతే కోతిసిడికిలి పడుతుంది కల్యాణి; ఏడుస్తుంది. ఏమనడం? తినడానికి మిఠాయి తెప్పించిపెట్టి, మోసంచేత తాడు వెనకనుంచి కత్తిరించేశారు.

౪

కల్యాణిది తెలిసినయేడుపూకాదు, తెలేనియేడు పూకాదు. నోములునీచినపిల్లలు దారినపోతుంటే చూచి, తాను నోచుకొంటానంటుంది. కూతురికి తెలేని

విచారం నెత్తిన పులుకువలసినదీపింది. పిల్లసంగతి ఆలోచించే, పార్వతమ్మ యెవరినీ తనకు బాట్టుపెట్టడానికి రావద్దని బతిమాలుకొంది.

ఈలాంటివి అనుదినమూ తట్టసిన్నూనే ఉండేవి. ఆడవారిహృదయం మగవారిలాగా ప్రకృతిమారం కాలేదు కాబట్టి అప్పుడప్పుడూ కల్యాణిదుస్థితి దేవుడు వ్రాసిందా, మనుషులు కల్పించిందా అని లోపలచేరి తన్నెవరో అడిగినట్టు తోచేదిగాని, దానికి జవాబు పార్వతమ్మ చెప్పలేకపోయేది. ఒకపక్క ప్రకృతి తన హృదయానికి గాలంవేసి లాగుతుంది; ఒకపక్క మనుష్య కల్పితమై ప్రకృతి విరుద్ధమైన సాంఘికాచారం భద్రయ్యగా మూర్తీభవించి తనను అణగదొక్కుతూ ఉంది.

కల్యాణిని భరించడం గుండెమీద మంపటిపెట్టి నట్టుంది.

పిల్లకు యేటిమీద యేడు పడింది. అడవిలో పువ్వుతూచినట్టు పువ్వువతి అయింది. ఆసమయంలో మనసులో యేలాంటికోరికలు పుట్టేది ఆడవాండ్లకే తెలియాలి. ఇప్పటిప్పుడే కల్యాణికి తాను అయిదోతనంలేనిదనీ, తన పువ్వువతిత్వం అందరికీ విచారకరమేగాని సంతోషకరం గాదనీ, బోధపడుతూఉంది.

అన్నివిధాలా బాగుంటే అందరూ గౌరవిస్తారు. కష్టములపాలైనప్పుడు లోకమంతా కఠినంగా, చులకనగా, నీచంగా చూస్తారు ఇటువంటిసంఘాన్ని దీని ఆచారాలను ఎవరు ఎందుకు గౌరవించి శిరసావహించాలి, బోధపడదు.

ఎదిటింటినుండరం, పక్కింటిరాధ చేసుకొన్న పూజమేమి? తానుచేసిన పాపమేమి? వాళ్లుమొగుళ్లతో హాస్యలాడుకొంటూ, నవ్వుతూపేల్తా, మహాలక్ష్ముల్లాగా కలకలలాడుతూ, హాయిగా కాలంగడుపుతున్నారు. వాళ్లనందరూ మర్యాదగా, మద్దుగా చూస్తున్నారు. ఇక తన సంగతి? పూర్వాచారప్రియుడు భద్రయ్య. చుట్టపక్కలంతా మూడోచేతి వారు. ఎవరెక్కడికి పోతున్నా, కల్యాణి ఎదురైతే వెనక్కుపోతారు. మరీ గట్టిమనసు వారైరా, "ఎదురైం

దిరా, పాడుముండ" అని కల్యాణికి వినబడే టట్టుగా గొణుగుతారు. ఆసాణుగు వినబడ్డప్పుడు, తా నొక నీచప్రాణిగా పశువులకంటే అధఃపంగా లోకానికి తోస్తున్నట్టూ, అందుకు తాను చేసిన తప్పేమో అనీ అనుకొనేది. ఇటువంటిప్రశ్నలు తోచేవే కాని, వాటికి ఏదో ఒకజవాబు ఇదమిత్ర మని లేల్పుకోలేకపోయేది. ఇకయింట్లో, పార్వతమ్మకు ఎప్పుడైనా జ్వరమో, జలనోషో వస్తే, కల్యాణి తలకు స్నానంజేసి తగిగుడ్డతో వండి పెట్టిస్తేనేగాని నాన్న ముట్టుకోడు. ఒకటిరెణ్ణాళ్లు యిలా చేసేసప్పటికి తలనోషి జ్వరం అంటుకొనేది.

హా! లోకమా! ఎక్కేమనిషికి సాయంచేస్తావు; తనతప్పేమీ లేకనే పట్టుతప్పి పడేనునిషిని తన్నితన్ని అడుక్కుతోస్తావు!

రోజు యుగంగా కల్యాణి కాటం గడుపుతూ ఉంది.

౫

పురుషులవిషయంలో మాడా చెప్పవలసి ఉంది కాబట్టి, గృహస్థులకు మాడా ఒకవిధమైన లింగశుద్ధి ఉంది కాబట్టి, పాతివ్రా్యం అనవీలులేదు, బ్రహ్మరచ్యమందాము. స్త్రీలవిషయంలో మాత్రం పవిత్రతో, పవిత్రతో అని ఆర్భాటం చేస్తాము. మొత్తం మీద ఒక స్త్రీ చెడిందంటే ఒక పురుషుడూ చెడవలెగదా? అదేమంటే మగవాళ్ళకు తప్పులే జంటారు. వారు చెడకుండా మీరు చెడడమేలాగా? ఒకపెళ్లితో ఒకభార్యతో పురుషుడికి తృప్తిలేనప్పుడు, ఒకపెండ్లిసేఖ్యమైనా లేకుండా స్త్రీకి తృప్తి ఉండడమేలాగా? ఆలా ఎందుకంటాలి? వాళ్ళను పవిత్రంగా ఉండమని మగవాళ్ళు పశువుల్లా ప్రవర్తిస్తూ ఉంటే సంఘం చక్కబడుతుందా? నిజంలో ప్రపంచమీలా ఉండడం ధర్మము తెలేకకాదు; చెప్పినప్రకారం చేసి దారి చూపేవారు లేక. మరోసంగతి. అన్నీ ఉడిగి అడవులకు పోయిన బడుగుమును లెప్పుడో వ్రాసినప్రకారం యిప్పుడూ జరగమంటే సాధ్యమా? అందరము ఉప్పుకారం తినేవాళ్లమే. కామ మనేది దేవుడు పెట్టాడు.

ఏమాత్రమూ సంతుష్టిలేకుండా దాన్ని ఆద్యంతాలూ అణచుంటే సామాన్యులకు సాధ్యంగాదు. కేవలము భోగవాంఛ పాప మనలేముగదా? పాపమే అయితే గావాస్థ్యమే అకాశ్రీయం. కాబట్టి జన్మసిద్ధమైన, పవిత్రమైన యాకోక తీర్పుకోడానికి ప్రతిమనిషికి ఒక మారు అవకాశం యివ్వడం ధర్మం. ఏమిటయ్యూ యీ పాదిరిగుడిబోధ అంటారా? పెస్తున్నా.

పుష్పవతి అయి ఏళ్లర్థం గడిచింది స్త్రీలవిషయంలో సంభోగవాంఛను ఒకఅలకు పోల్చవచ్చు. ఇందులో రెండురకాలు. ఒకటి యుక్తవయస్కులో ప్రారంభమై ఇరవైమూడూ, యిరవైనాలుగుకు పూర్తిగాఉడికి అంతట క్రమక్రమంగా తగ్గి ముప్పైకి నమసి, ముల్లయే ముప్పైయెనిమిదికో పుట్టి ఉడికి నలభైరెండుమూటికి చచ్చిపోతుంది. రెండోది, ప్రతినెలా కలయాడురోజులకు మూడునాలుగురోజులు మందుపుట్టి అంతట యెనిమిది తొమ్మిదోనాటికి వహత్తరంగాఉడికి దేహమంతా వ్యాపించి, చూస్తే గగుర్పాటుయ్యేటట్టుచేసి, అంతట పదిహేను పదహారోనాటికి సమసిపోతుంది. మనిషి మనిషికి కొంచెము ఈయీ కాలనిర్ణయంలో మార్పుండవచ్చు.

ఈలా ప్రతినెలలో ఒక పదిహేనురోజులు, ఏమియెరుగని కల్యాణికి, ఒంట్లోయేమిటో ఒక వర్తించరాని కోరిక కలిగినట్టూ, ఒక సాంగువచ్చినట్టూతోచేది. మనస్సో ఒకవిధంగా ఉండేది. ఇతరుల భయానికేగాని, అందమైనవాళ్ళను చూస్తే ఏదో ఒకవిధంగా ఉండేది. ఈ ఉద్రేకం యేమిటో తనకేమీ బోధపడడంలేదు.

ఇప్పటికి పార్వతమ్మ కావలికాయడం తగ్గింది.

ఏకాంతవాసం యోగాభ్యాసకులకు అవసరమూ, యిష్టమూ, కావాలని తెచ్చిపెట్టుకొనేది కాబట్టి మేలు చేస్తుంది. కాని బలవంతమానుస్సానంలాగా తెచ్చిపులి విితే భరించడం కష్టం. మనిషిని సాంఘికపశువన్నారు. తోటివాళ్ళ ఆడుతూపాడుతూ మస్తాబుచేసుకొని సరదాగా ఆయింటికి యాయింటికిపోతూ దిగులనేదేమిటో

యెరగకుండా దినాలు క్షణాలుగా గడుపుతుంటే, కల్యాణిస్థితి యేలాఉంది? పాపం తన అమాయకపు నవ్వునవ్వరాదట! ఎవరితోనూ మాట్లాడరాదట! ఏయిటికి పోరాదట! పొద్దుపోవడ మేలాగా! పుస్తకాలతో పొద్దుపుచ్చడానికి రగువురారు.

చెడ్డగుర్తుంటే యేమిటో యెరగనికొట్టకు పెద్దవారు ఉపదేశం చేస్తున్నారు. వారాలంటివారు, వీరు యాలంటివారు, నవ్వుతే ఆ అర్థం, అటుమాస్తే యీ అర్థం, అంటూ, మంచిచెయ్యకున్నామనే చెట్టిసమ్మకంతో కామశాస్త్రం బోధిస్తున్నారు. చిన్నవాళ్ళకు బుద్ధిచెప్పేటప్పుడు, అన్నీ ఉడిగిన పెద్దవారంతా యోగులౌతారు. 'మృద్ధా వారీ పతివ్రతా' అన్నారగదా. వీళ్ళస్వభావాలే పరిశీలనై యోగభూమిగా ఉంటాయో వారికే యెరుక, దేవునికేయెరుక. — అంటే సామాన్యమనవుల సంగతిసుమీ! మానవస్వభావం, చెయ్యవద్దన్నపని, అందులో యేమో ఉంది అని, చెబుతాడు. 'కొంగకరుస్తాడే' అన్నట్టు అవుతుందని గ్రహించేతెలివి భద్రయ్యకేది! పైఅంతస్తు అద్దకిచ్చాడు, పిల్లలను చెరిచేది తల్లిదండ్రులే అనడంలోనూ కొంతసత్యంఉంది.

తనపై యేండ్లు పడేగొంది, నాన్నప్పొదయం ప్రారంభమౌతున్నట్టు కనబడుతుంది కల్యాణికి. మొదట బుద్ధి చెబుకున్నాననే నమ్మకంతో చెడ్డార్థం పిల్లకు తెలిసినది చూపాడు. అంతట కనుకూ, చెబ్బలలోకి దిగాడు. కల్యాణి తప్పేమి? ఎవరితోనన్నా మాట్లాడుతూ హాస్యపుమాటలనే నవ్వడం. భద్రయ్య ఆనవ్వుకొక అర్థం అంటగంటి ఒట్లరిగొట్టడం. నాతప్పేమంటే నీనందుకు నవ్వానని పాపం ఆరోపించడం. అడ్డంననే పార్శ్వస్మృత్యుహ్లాదా కాయశుద్ధి అవుతూ ఉంటుంది. అనుమానం పుట్టనేహడదు; పుట్టినా, సర్వత్రా అనుమానమే.

దేవయాత్ర దుర్భరమాతూఉంది కల్యాణికి.

౬

భద్రయ్య చెల్లెలు లక్ష్మమ్మను ఆవుల్లోనే యిచ్చారు. కల్యాణి సమర్థానీనప్పటినుంచి మేనత్తగా

రింటిహ్లాదా పోరాదని కడ్డాయమైంది. ఇన్నాళ్లుగా లక్ష్మమ్మ ఎన్నిచూర్లు పీలినా కాదంటూ వచ్చారు. కాని, కాలంగడిచేకొద్దీ ఆచారాలేసళ్ళకుండగా ఆజ్ఞలు సళ్ళవా? 'పిల్ల కుల్లి పోతుండి, నాలుగునాళ్లు మాయింట్లో ఉంచుకొని పంపుతా' నని భద్రయ్యకు ఒప్పించి, కల్యాణిని తీసుకపోయింది మేనత్త.

స్వేచ్ఛ లేకలేక అబ్బితే, దాన్ని సంపూర్ణానుభవంలోకి తేజాడడం మానవస్వభావం. మేనత్తగారింటికి చేరగానే ఆమట్టుపట్లయిండ్లు చుట్టేస్తూంది కల్యాణి. అందులో, అంతా చుట్టాలే, వీరకాయపీనులగా; తప్పేమి?

కల్యాణి మరో అత్తగారింటికి పోయింది. లేక లేక రవణం. ఏండ్లకుగా ఒకటి రెణ్ణాళ్లన్నా ఉంచుకోకుండా పంపడం సరిపోతుందా? కాని లక్ష్మమ్మ ఒప్పుకోలేదు. ఆనాటికన్నా ఉంచమని ఒప్పించి వచ్చి, పింపి వంటకు సామానులు తేవడానికి, అరిచెయ్యడానికి వస్తువులకూ ఆటాయిటూ తిరుగుతూఉంది ఆ అత్త.

కృత్యయ్యభావ కాలేజీ సెలవులకు యింటి కొచ్చాడు. బావామాదలూ మాట్లాడుతున్నారు. తనకు బోధపడని సరసాల్లోకి దించి నవ్విస్తున్నాడు బావ. ఏమో ప్రశ్నలు చెయ్యగా యేమో జవాబు లిచ్చింది. ఆ ప్రశ్నలకూ అర్థంతేలేదు, తనజవాబులకూ అర్థంతేలేదు. అమాయకంగా మాట్లాడుతూ నవ్వుతుండగా బావచెయ్యట్టుకొన్నాడు. ఒళ్లు జల్లించింది.

* * *

అత్త వచ్చింది. అరికలూ పరమాన్నం చేసింది. మర్నాటికి లడ్డుకు సామాను తయారౌతుంది. లక్ష్మమ్మ యింతప్రయత్నమూ చెరిచి కల్యాణిని పిల్చుకపోయిందా?

ఆనందంలో ముణుగుతున్నారు అమ్మ, కొడుకు, కోడలూ.

లక్ష్మమ్మ వచ్చి మర్నాటిదాకా ఉండి పది మాత్రలు తాను వేసుకోని, సాయంత్రానికి కల్యాణిని తీసుకపోయింది.

ఏదోపనిమిదగానిరాని కృష్ణయ్య పిన్నిగారింటికి గంటగంటమా రాను మొదలుపెట్టాడు. లేనివీ, కల్పించినవీ కాబట్టి, చెప్పేకారణాలు తడికల్లా ఉన్నాయి. 'దీనిభావమేమి తిరుసులేశి,' అనుకొంది లక్ష్మమ్మ. ప్రపంచ మెరగకుండా యీప్రాయాని కొచ్చిందా? మర్యాదపూర్వకం కోడల్ని తీసుకెళ్లి భద్రయ్యకు ఒప్పు గించింది. పైన ఏమన్నా చెబితే పిల్ల ఒళ్లు సున్నంలో కముక ఉండదని తెలుసు. లిఉండే గుహలోకి వచ్చిన లేడివి! మైంది కల్యాణిగతి మల్లీ.

పక్కంటి బుచ్చమ్మ వచ్చింది, పార్వతమ్మతో మాట్లాడడానికి. పొద్దు కూకింది, పార్వతమ్మ వంటకు వెళ్లింది. బుచ్చమ్మ పిలువగా కలిసి చెంబట్టుకపోడానికి అమ్మనడిగింది. నీళ్ళ చెంబుకని బుచ్చమ్మ కల్యాణిహడా తీసుకొని యింటికిపోయి, పని కల్పించుకొని, 'అమ్మా, అమ్మా, ఆగడిలో విత్తలిచెంబుతెవూ?' అని బలిమాలి కొంది.

కల్యాణి తలుపు కొంచెం వెనక్కుతొసి లోపలికి వెళ్లింది. అక్కడ కృష్ణయ్యబావ.

* * *

కిట్టనివెళవ ఎవడో భద్రయ్యకు చల్లగా అంటించాడు. అందులో మూడోపనిపి వింటూండగా చెబితే మంత్రం బాగా పనిచేస్తుందని, కృష్ణావధాని యేదో మాట్లాడుతుండగా, తేనుంగోరి వచ్చినట్టు వచ్చిచెప్పాడు. దానిమీద కిర్రం.

కృ—అంత చిన్నపిల్లకు కాలేజీబ్రహ్మచారిని తెచ్చి కడితే ఏమాతుంది?

భ—దాని కర్మ, సాతపా. కన్యాదానం చెయ్యగానే మొగుణ్ణి చావనున్నారా?

కృ—మొగుడుచ్చు పిల్లపంచెండడం దాని కర్మ మని ఆత్మశాంతిచేసుకొన్నవాడవు, యిప్పు డిట్లా కావడంకూడా దానికర్మ అని అనుకొని ఊరుకోక అగ్గయి పాతా వెందుకూ?

భ—ఏమీ, అప్పుడామాటా, యిప్పుడీమాటా!

కృ—బలవత్తరమై కర్మఫలం అనుభవిస్తూంటే నీవెవడవోయి మగ్య ఆడ్డదానికీ, అధికారం చలాయించడానికి?

భ—ఇదిహడా దానికర్మ.

కృ—శభాష్! కర్మసిద్ధాంత మంత నీచానికి వచ్చింది. కర్మఫలమా, నీ కన్యాదానఫలమా?

ఇలా అనేచిప్పటికీ భద్రయ్య అగ్గయిపోయాడు, లేచి వెళ్లా డక్రొణ్ణించి.

ఈవాసన భద్రయ్యకు కొట్టినట్టు కల్యాణి నెరగదు.

ఒకనాటిసాయంత్రం యథాప్రకారం కల్యాణి చెంబట్టుకొని వెళ్లగా, భద్రయ్య బుచ్చమ్మగారింటికి వెళ్లాడు. బుచ్చమ్మ విధితలు గడియవేసి, తాను పెరట్లో ఉంది. భద్రయ్య చట్టుతిరిగి పెరటిగుమ్మం గుండా, బుచ్చమ్మ పోవద్దని అరుస్తున్నా, లోపలికి వెళ్లాడు. ఒకాది తలుపు దగ్గరవేసి ఉండగా ఒక్కతాపు తన్నాడు యముడిలాగా వచ్చాడుగాని, కల్యాణి గడగడ వావరతూ ఒకరై ఉంది.

జుట్టుకుట్టుకొనివంచి గుద్దుతూ తిడుతూ, బలబల యిచ్చుకొంటూవెళ్లి యిట్లో అరుగుమీదపడేసి, ఒళ్లు తెలేనికోపంలో మోకాలితో గుండెమీద ఒక్కతాపు తాచాడు. 'భో!క్కని నెత్తురు కక్కి తెల్లగుడ్లువేసి ప్రాణం విడిచింది కల్యాణి.'

అచిరాధిష్ఠిత రాజ్యమైనను జనాహ్లాదంబు కల్పించి తా
నచిరాకృష్టధర్మావజాహృదయ కంఠాంతస్తు డైనాడు న
త్సహివాక్రేసర నేవ్యమాను డగుచుఁ చండప్రతాపానతా
రి చమూనాయకుడా యశోకు డతినంప్రీతిన్నయం బొప్పగె.

తాను కళింగభూవిభుడు ధర్మనిబద్ధుని కాయశోకభూ
జానికి కోపహేతుఁగు శాత్రుము నెద్ది యొనర్చెనో సదా
దీనదయాశరుం డతడు తీవ్రతరాగ్రహ పూరితాత్ముడై
సేనలగూర్చి నిశ్చయముచేసె కళింగము ముట్టడింపగ.

భేరి రణోన్ముఖ భీకరధ్వనమ్ము లాశాంతరమ్ముల నందుకొనగ
మత్తమాతంగ శుంభద్భీంకృతమ్ములు; అరిపైనికులగుండె లదురగొట్ట
అతివేగ ధావన్మహాశ్వఖురస్వనం బరిరాజు పారిపొ మ్మచుచు జెప్ప
రథచక్రచలన సంక్రాంత పరాగమ్ము లరి రాజ్యరమ మోము నదుముకొనగ
కరుల మెడలోని ఘంటలకంచుమోత-అరిభటుల జీవనపు గడియారమందు
నంత్యనాదమువలె దోప నపు డశోక-ధరణిపుడు సైన్యయుతుడయి తరలి వెడలె.

ఆగచ్ఛత్పరి పంథిసైన్య సముదాయాలోకనోత్పన్నన
ర్వాంగవ్యాప్త మహాభయవ్యపగతాహంకార ధైర్యాది న
చ్ఛృంగారమ్ములు గల్గుపైనికుల సంవీక్షించి యుత్సాహ పూ
ర్ణాంగుండై యిటు హెచ్చరించును కళింగాధీశు డుద్రిక్తుడై.

బ్రతికిన సర్వమాగధ ధరాపరిపాలన జేయవచ్చు పూ
రిత గురుభక్తి యుక్తులయి ప్రీతిని భూప్రజలెల్ల గొల్వగ
మృతులమయేని స్వర్గమున మేదురసౌఖ్యము చూరగొందు మీ
వెతగొననేల ధైర్యమున విద్విషుల నభిరియింపు డందరు.

దేహ మశాశ్వతమ్ము కడతేరక తా కలకాలముండ దీ
దేహము గల్గినట్టై కడుధీరత శత్రులతోడ బోరి మీ

బాహుబలమ్ము జూపి జయభాగ్యనమేతులరై భవద్యశో
దాహము దీర్చికొం డదనుదాటిన జన్మవృథాయగుం జూడీ!

క్షత్రియాన్వయమందున జననమంది-అరుల నెదిరించి పోర భయంపడుచును
పారిపోయితి మనునపవాదుకన్న-నుర్వి నవమాన మెంచ వేరొండు గలదె.

అని వివరించు భూపునిముఖాగతమైనదొ లేనొ పల్కు సా
ధనముల చేత బూని ఘనధైర్యసముజ్జ్వలదంగులై కళిం
గ నృపుని సైనికుల్ కదన కార్యము దీర్చగ సిద్ధులైరి యా
ననముల శౌర్యలక్ష్మి జయనాదము సల్పుచు తొండవించగళ్.

ఆహవమాయె నప్పుడు రథాంగ తురంగ మతంగజాది న
ద్వాహనపాదధూళి నవవల్లభ సంవరణేచ్ఛ నెక్కుడు
త్సాహముతోడ మింటిపయి దద్దయువేదిన దిక్వికస్యకా
ప్యూహము గప్పిపుచ్చుతెరవోలె నటించుచు నింపునింపగళ్.

ఆరణమందు మాగధులు నంచితశౌర్యవిలాస సంపద
ధారులు శత్రుసైనికవిదారణ చేసిరి క్రోధమూర్తులై
ఆరుధిరప్రవాహములు నంతు నెరుంగక యిచ్చవచ్చిన
ట్లారయ నిట్టులట్టులు ప్రయాణముజేయుచు పొంగిపొర్లగళ్.

జయరమ తన్ను తావలచి సంతస మొప్పగవుగలిచెనె
ప్రియమునుజూప దన్య జనవేదన నోర్వని మాగధావనీ
ప్రియుని ముఖాంబుజమ్ము కడు వేదననే బహిరించెగాని; ఆ
రయ ఘనులొంద రుత్సుకము లాభము హానిఫలంబయైనచో.

అతడు స్వభావసిద్ధముగ నత్యధికోరు దయాశాలి తా
నితరుల రక్తపుం జనుకు నెన్నడు జూడనివాడు సైనిక
క్షతములనుండి పై కెగసి చారలుగట్టిన రక్తధారలె
కృతహృదయార్తుడొచు పరికించెను బాష్పవికీర్ణనేత్రుడై.

అనరపాలు నద్భదయమందలి పేరినరాజ్యకాంక్ష తే
జోనల మూర్తులై యెదిరి ఆహవభూమి యశశ్శరీరముం

వైశాఖమాసము]

బూనిన శత్రుసైనికుల పొంగిన నెత్తురువేడిచే తిరో
ధానము సెందిపోయినది దైవము సేతకు తప్పుకల్గునే.

అత డెటుచూచిన స్పరియె ఆహవభూమి హతారి సైన్య సం
తతి పటుదేహబాణ సముదాయకృతక్షత మేదినీ తల
చ్యుత రుధిరప్రవాహములె చోద్యముగా గనుపట్ట నాతడా
గతభయచిత్తయుక్తుడయి కన్నుల నశ్రుబుగార నిట్లనున్.

“కరుణాహినుడనై దురాశకెరయై కల్పించి యుద్ధమ్ము నిం
దరి జంపించితి చేతులార నకటా దార్జన్యముం జేసినా
నెరుగన్నేరక యుద్ధ మిట్టిదనుచున్, ఈనాటినుం చేను సం
గరముం జేయను జేయజేయ నిక నేకార్యమ్ము తావచ్చినన్.”

కా సీ క త

నండువారి వెంకటసుబ్బారావుగారు, బి. ఏ., బి. యల్.

నామాట తెలపవే నారాజుతోటి
మా మనుసులను కలపవే కాసిరాణీ!

3

నాకళ్లలో సూపు,
ఏకాడనో సింత,
తలపచట, వలపిచట
తగునటమ్మా తనకు?

అలిసలిసి యిలుసేరి
అడగనీడే బాధ!
మనుసునైనా పాద
మంటనీడే నన్ను!

నామాట.....

నామాట.....

౪

వనమంత, వొంటిగా,
దినమంత తిరుగునే
తననీడ పాటైన
ననువు లేదే నాకు!

నవనీతమే రాజు!
అవలీల పని నీకు!
వలపుమాటల తోనె
సిలలు కరిగింతువే!

నామాట.....

నామాట.....

కమలానరళలిద్దగు ఏలూరులో ఒకబడిలోనే చదువుతుండి. ప్రాణన్నహితలు. బళ్లోకి వెళ్లేటప్పుడు గాని వచ్చేటప్పుడు గాని నిమిషమైనా యెడబాసి యుండరు. ఆటలలో నైనా విరోధమెప్పుడూ యెరగరు. ఒకవేళ వచ్చినా నిమిషములోనే పోయేది. చదువులో కూడా చాలతెలివిగా చదువుతుండేవారు. ఉపాధ్యాయునికికూడా కమలానరళలంటే చాలసంతోషం. బడిలో ఆటగంటకొట్టగానే అందరూ పరుగెత్తుకువచ్చేవాళ్లు. ఆటల్లో కూడా వీల్లిద్దరే నాయకురాండ్రు. కమల పిల్లలందరిని రెండు వరుసలుగా భాగించేది. ఒకవరుస అటువైపు యింకొకవరుస యిటువైపు. ఒక వరుసకు నాయకురాలు సరళ, ఇంకొకవరుసకు నాయకురాలు కమల. ఒకవరుసవారు రెండవ వరుసవారికి ఎదురుగుండా ఒకరిబుజముల మీద ఒకరు చేతులు వేసుకుని

“వస్తున్నాము వస్తున్నాము యీసాయం కాలమూ” అని పాడటమూ,

రెండవ వరుసవారు,

“ఎవరికోసం వస్తున్నారూ యీ సాయం కాలమూ” అని పాడటమూ,

“కమలకోసం వస్తున్నాము యీసాయం కాలము” అని సరళ, సరళజట్టులోనివారు

పాడుతూండగా సరళ వెళ్లి కమలని చెయిపట్టుకుని గుంజి వీళ్ల జట్టులో కలుపుకోవటమూ ఇల్లాగే ఆవశ్యసవారందరూ వీళ్ల జట్టులోకొచ్చేవరకూ ఆ మొదటపాటపాడి అందరిని లాక్కొచ్చేవాళ్లు. సరళ గెలిచిందనే ఉక్కురోషము కమలకుండేది. కాని అది కొంచెంసేపటిలోనే పోయేది. మళ్లీ “సరళా, రా, పులీ మేకా ఆడుకుందాం” అని పిలిచేది. ఈవిధముగా వారి యిష్టమువచ్చిన ఆటలన్నీ ఆడుకుని సాయం కాలము కు యింటికివచ్చేవాళ్లు. సరళ యిల్లు కమలయిల్లు దగ్గరదగ్గరగానే వుంటవి.

సరళ తండ్రి మాధవరావుగారు, తల్లి సీతాబాయమ్మగారు యిప్పటి నవనాగిరికులు. బాల్యవివాహానిరోధమునకు చాలా పాటుపడుతున్నారు. ఆపూరిలోనే స్త్రీలకు క్లబ్బుఒకటి స్థాపించి కొంతమంది స్త్రీలను మెంబర్లుగా చేర్పించి టెన్నిసు, పింగ్ పాంగ్ మొదలయిన వన్నీ పెట్టించారు. స్త్రీలుగూడా పురుషులతో సమముగా ఉండవలెనన్న పద్ధతిలోనివారు. సీతాబాయమ్మగారు ఆంగ్లము చదువనూ, వ్రాయనూ బాగా నేర్చుకున్నారు. ప్రతిరోజూ సాయంకాలము 5 గంటలకల్లా కాలికి వేజోళ్లూ బూట్సులు తొడుక్కొని క్లబ్బుకు వెళ్లి టెన్నిసు అడేవారు. ఆక్లబ్బులో వాళ్లతో పాటు చదువుకున్నవాళ్లనే గౌరవము చేయ

ప్రాచ్యనాట్యకళాజ్ఞానము
శ్రీమతి హాళీసింగు - నాట్యము

శ్రీమతి పి. హాళీసింగుగారు

గోపిక—శ్రీమతి పి. హాన్సింగుగారు

టమూ, చదువుకోనివాళ్లని గౌరవించక పోవటముచేత చాలామంది స్త్రీలు మొబిల్లుగా చేరలేదు. ఉద్యోగస్తు భార్యలంతా కుర్చీలో కూర్చోటం సాధారణ స్త్రీలందరిని క్రింద కూర్చోబెట్టటం వారికి రిపబ్లైనది. అందువల్ల ఉద్యోగస్తు భార్యలు తప్ప యితరులు వెళ్లటం లేదు. సరళకూడా బసీనుంచి రాగానే తల్లితో క్లబ్బుకు వెళుతుండేది. కూడా కమల కూడా వెళ్లేది.

కము తండ్రి నారాయణమూర్తి గారు తల్లి వరలక్ష్మమ్మగారు. చాలా నిష్ఠపరులు. మన హిందూ సంప్రదాయానుసారంగా బాల్యవివాహములు చేయవలెననేవారు వరలక్ష్మమ్మగారు పార్వతీదేవల్లే పసుపు పూసుకుని పెద్దకుంకుమబొట్టు పెట్టుకుని ఇప్పటి వారిలాగు క్లబ్బులకు వెళ్లక పురాణములకో దేవాలయమునకో వెళ్లేవారు. లేకపోతే యిట్లానే యుండి రాత్నము వసేకేవారు.

కమలా సరళలకిష్టమైన నైండ్లపయేడు. నారాయణమూర్తి గారు, వరలక్ష్మమ్మ గారు కమల వివాహము చేయవలెనని చాలా తొందర పడుతున్నారు. సంసారపక్షములో కొంచెం బాగున్న సంబంధం వెతుకుతున్నారు. సరళ తలిదండ్రులు శారదాబిల్లుప్రకారము చేయదలచుకున్నవారు గనుక తొందరలేదు గదాయని సరళని బాగా చదివించుతున్నారు.

కమలకి పెళ్లి ప్రయత్నము జరుగుచుండగా కమలా సరళలకు వాద వివాదము

లాచ్చినవి. “పదహారేళ్లకు పెళ్లి చేసుకోవాలిగాని పన్నెండ్లకు పెళ్లమిటి? నాన్నహితురాలవై యుండి నీవు పన్నెండేళ్లకి పెళ్లి చేసుకోటం నా కిష్టం లేదు. పెళ్లి చేసుకోగానే చదువు మాన్పిస్తారు. చిన్నతనంలో పెళ్లిళ్ల వల్ల అనేకకష్టాలున్నాయి. నీవు పెళ్లిచేసుకోవద్దనేది సరళ. “పూర్వసంప్రదాయానుసారంగా పెళ్లి చేసుకోటమే మంచి”దనేది కమల.

అక్కడికి దగ్గరలోనే విజయరాయలలో సంబంధం కుకుట్టుకున్నారు కమలకి. పిల్లడి పేరు దామోదరం. స్కూల్ ట్రైనలు పరిశ్రమ్యాన్ అయిరాడు. జాతీయోద్యమసందర్భమున చదువుమానినాడు. అదిగాక యీకాలంలో బ్రాహ్మికి ఉద్యోగాలిచ్చేవాళ్లేలేరని గ్రహించి వైక్లాసు చదవక ఆ పూరిలోనే ఆశ్రమంలాంటి యిల్లు, తోట, సొంత వ్యవసాయం, పాడి పంట చూచుకుంటూ పార్వతీపరమేశ్వరుల లాంటి తలిదండ్రులతో చాలా ఆనందంగా వున్నాడు. చరఖాసంఘం ఒకటి ఏర్పాటు చేసి, హిందీపాఠశాల ఒకటి పెట్టిచి అందరిచేత టైముప్రకారం చరఖా వడికిస్తూ పిల్లలకి హిందీ చెపుతూ మిగిలినరోజంతా తనతండ్రికి వ్యవసాయంలో తోడ్పడుతుండేవాడు. దామోదరం తల్లికూడా ఇప్పటికాలపువారి మోస్తరుగా దాసీలనూ, బోనగత్తెలనీపెట్టక అన్నీ స్వంతముగా చేసుకుని భోజనమీలయిన తరువాత చుట్టూ పదిమందిని చేర్చుకుని వృధాకాలక్షేపముచేయక రాత్నం

వడికేది. వాళ్లు కూడా తమ రాట్నములను ఆమెదగ్గరకే తెచ్చుకుని వడుక్కునే వారు. ఇవన్నీ చూచే సంసార పక్షములో బాగుందని నారాయణమూర్తి గారు వప్పుకున్నారు. కట్న కానుకల విషయంలో వారేమీ అడుగలేదు. వెంటనే సమ్మతించారు. నారాయణమూర్తిగారివల్ల విని వరలక్ష్మమ్మగారు కూడా చాలా సంతోషించి పెళ్లిదనులు చేస్తున్నారు. వక్కలే ఆడపిల్ల వటంచేత చాలా వేడుకగా చేయాలని చుట్టాలనీ స్నేహితులనీ అందరినీ పిలిచారు.

పెళ్లి సమీపించింది. ఒక్కక్కరే చుట్టాలు వస్తున్నారు. పెళ్లి వారు రేపుదయం వస్తారు. ఇంట్లో అంతా హడావుడిగా వున్నారు. పెళ్లి కూతుర్ని చేసి కల్యాణంబాట్టు పెట్టినారు. నారాయణమూర్తిగారు వరలక్ష్మమ్మగారు అందరిని పిలవటానికి ఊళ్లోకి వెళ్లినారు. సరళ తల్లిదండ్రులని సరళని పిలిచి, 'సంతా నీస్నేహితురాలి పెళ్లికి నీవే పెత్తనం చెయ్యాలి, నీవైదురోజులూ అక్కడే వుండాలి' అని చెప్పివచ్చినారు. లగ్నం పది గంటలకు. ఉదయం 6 గంటలకల్లా విడిదిలో దిగినారు పెళ్లివారు. పానకం కావల్సిచ్చి పెళ్లికొడుకుని తీసుకువచ్చి అంకురార్పణకి కూర్చున్నారు. పెళ్లికూతురు లోపల గౌరీ పూజ చేస్తూంది. పెళ్లికొడుకుకూ పెళ్లికూతురుకూ మధ్య తెర అడ్డం కట్టినారు. పురోహితుడు పెళ్లి కూతుర్ని తీసుకురమ్మని కేకలు పెడుతున్నాడు. పెళ్లికూతురి మేనమామ ప్రేలగంప

తీసుకువచ్చి అక్కడ దింపినాడు. దేవకన్యక లాగు కమల గంపలోనుంచి దిగి పీటపయిన కూర్చుంది. తల్లిదండ్రులు కన్యధారపోశారు. వరదక్షిణ క్రింద నూటపదహార్లు యకరం భూమి యిచ్చారు. సరళకి పెళ్లి ఇష్టంలేక పోయినా కమలని చూస్తే యిష్టం గనుక దగ్గరే కూర్చుని మూడుముళ్లూ వేయించింది. ముత్తయినటంతా-

“అనందమానంద మాయెను
మనరామూడు పెళ్లికొడు మాయెను
మనజానకి పెళ్లికూతు మాయెను
సకలజనులకు సంతోష మాయెను.”

అని పాడినారు. విదురోజులూ పెళ్లి సలక్షణంగా జరిగింది. వియ్యపురాలి లొంగనా లనీ ఆడబడుచులొంగనాలనీ పోట్లాడక వియ్యపురాళ్లూ వియ్యకులూ చాలా సరదాగా హాస్యాలతో అయిదురోజులూ జరిపినారు.

గృహప్రవేశమునకు పిల్లని తీసుకువెళ్లినారు. కూడా సరళతల్లిదండ్రుల నడిగి సరళనే పంపినారు. సరళవస్తేనేగాని వెళ్లనంది కమల. అక్కడ మూడురోజులుండి మళ్లీ వచ్చినారు.

ఈవిధముగా కొన్నిరోజులు గడచినవి. కమలకు యుక్తవయస్సు రాగానే బడికి పంపడం మంచిదికాదని బడి మాన్పించినారు. ఆమె యింట్లోనే తండ్రిదగ్గర చదువుకుంటూ మంచి సంగతులన్నీ తెలుసుకుంటూ వుండేది. కమలని బడి మాన్పించటం సరళకిష్టంలేదు. ఒంటరిగా బడికి వెళ్లటం సరళకి కష్టంగా వుండేది.

సరళకుకూడా యుక్తవయస్సు వచ్చినది కాని బడికి వెళ్లుచూనే యున్నది. సరళ యిప్పుడు నాల్గవ గారం చదువుతున్నది. తల్లి తోకూడా క్లబ్బుకు వెళ్లి టెన్నిసు ఆట నేర్చుకుంటున్నది. ఒక్కక్కప్పుడు సరళా కమల లిద్దరు కమలగారి దొడ్లో మామిడి చెట్టు కింద కూర్చుని అంతులేని కబుర్లు చెప్పుకునేవాళ్లు పొద్దుపోయినదికూడా తెలియకుండా. కమల తల్లి పొద్దుపోయినది పలుకే వెళ్లేవారు. ఒక్కక్కరోజు సరళ ఇంటికి వెళ్లేదేకాదు. “కమలా నీవు కొద్దిరోజుల్లో అత్తవారింటి కడతావు కాబోలు; నే నెప్పుడైనా వస్తే జ్ఞాపకముందు కుంటావా? నీవు వెషిటే నాకీహ్లాల్లో తోచదు. నామాట విన్నావా పెళ్లి చేసుకో వద్దంటే? పెళ్లి చేసుకోకపోతే వెళ్ళనక్కరలేదు గదా!” అనేది సరళ. విని నవ్వుతూ వుండుకునేది కమల.

ఇట్లా కొన్నిరోజులు గడచినవి. కమల అత్తవారింటికి వెళ్ళినది. వదిలి వుండటం సరళకు, కమల తలిదండ్రులకు చాలా కష్టముగా వుండేది. దగ్గరవూరేగనుక వారమున కొకసారి వెళ్లి చూచి వచ్చేవారు. కమల అత్తవారింట్లో అందరికీ అణుకువగావుండి అత్తగారి నే పనిచేయనీయకుండా అన్ని పనులలోనూ తనే వుండి ఆత్తమామలకు శుశ్రూష చేస్తూ భర్త కనుకూలవత్తియై వుండేది. తనకు తీరుబడియైనప్పుడల్లా పిల్లల్నందరినీ చేర్చుకొని పాటా పద్యం నూలుపడకటం హిందీ మొదలైనవన్నీ

నేర్చేది. వాళ్ల యిల్లు భూలోకస్వర్గము లాగు ఆనందముగా యుండేది.

సరళ స్కూలు ఫైనల్ ప్యాసు అయినది. ఒకరోజు సరళ తండ్రిగారిదగ్గరకు వెళ్లి, “నాన్న గారూ, యీ సంవత్సరం టెన్నిసు పంపెములు మద్రాసులో జరుగుతాయి; నాకు చూపించరూ” అని అడిగింది తండ్రి “సరే అమ్మచుకూడా కనుక్కుని వెడదామంటే తీసుకు వెళుతామన్నారు. తల్లి కూడా నరేనన్నది. అందరూ ప్రయాణమై వెళ్లారు. ప్రతిరోజూ పందెపు ఆట చూడటానికి తలిదండ్రులతో కూడా సరళ వెళుతూ వుండేది.

ఇట్లా వారంరోజులు పండెం బాగా జరిగింది. అందులో గెలిచిన హాకీ బేగ్ అనే ఆయన బి. ఏ. ఆనర్సు ప్యాసయినాడు. టెన్నిసులోగాని షరీక్షలోగాని మొదటి గెల్పు ఆయనదే. ఆయనను చూడగానే సరళ ఆయన్నే పెళ్లి చేసుకోవా లనుకున్నది. ఆయనకూడా సరళను చూచినప్పటినుండి ఆమెనే పెళ్లి చేసుకోవా లనుకున్నాడు. సరళ తండ్రితో కొంచెం కొంచెం స్నేహం సంపాదించినాడు. రోజూ పీరింటి కాయన ఆయనయింటికి వీరు వెళ్లటం ప్రారంభించారు. అందుకని సరళకీ ఆయనకీ పరిచయమైనది.

ఒకరోజు సరళా, బేగూ మాధవరావు గారిదగ్గర కొచ్చి “మేమిద్దరం పెళ్లి చేసుకుంటాం మీరనుజ్ఞ యివ్వవలసిన” దని అడిగినారు. మాధవరావుగారు భార్యతో ఆలో

చించి “సరే మీకిద్దరికి యిష్టమైతే నాకూ సమ్మతే” నన్నారు. మన హిందూ పద్ధతి ప్రకారం పీటలమీద కూర్చోటం, కన్యధారపోయటం ఏమీలేకుండా సభావరులు ఒకరి పుంగరాలు ఒకరి కిచ్చుకుని పువ్వులు చల్లుకున్నారు. ఇంగ్లీషు వాళ్ల పద్ధతి ప్రకారం వెళ్లి కాగానే (హానీమూన్ కు) ఇంకోవూరు వెళ్లటం కోసం అందరినీ సెలవడిగినారు. స్నేహితులంతా విందులపించేసి వీడ్కోలిచ్చారు. అల్లుడూ కూతురూ వెళ్లగానే మాధవరావు గారూ సీతాబాయిమ్మ గారూ వాళ్ల పూరికి వెళ్లారు.

బేగు సరళతో ఇల్లా నెల్లూళ్లు ఆపూరు యీపూరు తిరిగి తనతలిదండ్రులకి కోడలిని చూపించాలని వాళ్ల వూరు నెల్లూరువచ్చాడు. వాళ్లని చూడగానే హిందూపిల్లని చేసుకున్నందుకు బేగుమీద నతని తలిదండ్రులకు చాలకోపము వచ్చినది. వీల్లిద్దరిని వాళ్ల మతములో చేర్చుకోమన్నారు. సరళను వదిలేస్తే గాని పీలులేదన్నారు. అతనిచుట్టాలు వాళ్లు చాలా నిందించారు. హిందూపిల్లని చేసుకోవటమేమిటన్నాడు. బేగు అదంతా చూచాడు. బంధువుల అనాదరణ, మతములో చేరనివ్వకపోవటం, అదిగాక వీల్లిద్దరికికూడా భోజనపు పద్ధతులలో కలవకపోవటం చూచి ఒకరోజు సరళతో ‘నీవు నాకక్కరలేదు. నీవు వేరేవెళ్లి చేసుకో’ పొమ్మన్నాడు.

సరళ నిర్ఘాంతపోయింది. ఏడ్చువచ్చింది. ‘ఇల్లా అన్యాయం చెయ్యటం న్యాయమేనా’

ని అడిగింది. ‘నేనేంచెయ్యను; వెళ్ల’ మన్నాడు. అప్పుడు కమలమాల జ్ఞాపకము వచ్చినది. చిన్నప్పుడు వాడించుకున్న మూటలు జ్ఞాపకమునకు వచ్చినవి. ఆడపిల్లలు సదహా రేళ్లకి వెళ్లిచేసుకుంటే పాల్లిప్టము వచ్చిన వాళ్లని వాళ్లు చేసుకోవటం; వాళ్లకు నాగతే పట్టటం. బాల్య వివాహాలలోనే కష్టాలున్నవనుకున్నాను. బాల్యవివాహం చేసుకున్న కమలే ఆనందంగా వుంటోంది గదా. శారదా బిల్లుప్రకారం చేసుకున్న నేనే విచారించుచున్నానే అని అప్పుడు తెలుసుకుంది.

తలిదండ్రులదగ్గరకు వెళ్లటానికి సరళకు మొగము చెల్లలేదు. కమలదగ్గరకే వెళ్లుదామని బయలుదేరింది. ఒకదానితోనే యింతయింది. రెండవవెళ్లి చేసుకుంటే అది యింతేనని భయపడ్డది. కమలదగ్గరకు వెళ్లింది. కమల ‘అదేమి విచారముగాయున్నా’ వని అడిగింది ‘నాగతియిల్లా అయిన’దని సంగతంతా చెప్పింది సరళ. కమల సంగతంతా విని చాలా విచారపడి ‘ఇక నీవు ఎక్కడికి వెళ్లవద్దని సరళతోగట్టిగా చెప్పింది. దామోదరం కూడా ఎంతో ఆదరించాడు.

ఇంతలోకే సహాయనిరాకరణోద్యమములో దామోదరం జైలుకు వెళ్లినాడు. ఆయన జైలుకెళ్లి వచ్చేవరకు ఆయన పని అంతా కమల సరళా చేయదలుచుకున్నారు. వెంటనే సరళ ఇదివరకు పాశ్చాత్య వ్యామోహమున కొన్న జపాను సిల్కు చీరలు, బెంగుళూరు చీరలు, అన్నీ అగ్నిసంస్కారం చేసింది.

ఖద్దరుకున్న గౌరవము విదేశీబట్టలకు లేదని గ్రహించి వెంటనే అందమైన ఖద్దరుచీర ధరించినది. హిందీప్రచారంచేస్తూ ఉపన్యాసాలిస్తూ స్త్రీలను వాలంటీర్లుగా శిక్షిస్తూ దేశసేవ బాగా చేస్తూంది. ఖద్దరుబట్టలు మూటవేళ్లి బెట్టుకుని యింటింటికి వెళ్లి

ఖద్దరమ్మా ఖద్దరూ
పవిత్రమైన ఖద్దరూ
భారతదేశపు ఖద్దరు
అందమైన ఖద్దరూ
ఆదికాలపు ఖద్దరూ
అరువదికోట్ల రూప్యములను
అందజేసే ఖద్దరు
చీరలమ్మా చీరలు
పవిత్రమైన చీరలు
రంగురంగుల చీరలు
రమ్యమైన చీరలు
ఖద్దరమ్మా ఖద్దరు.

అనిపాడుతూ ఖద్దరమ్మేది. సరళవంటిపిల్ల యింటింటికివచ్చి ఖద్దరమ్ముతూంటే ఎవరుకొనకుండా పూటారు? అక్కడే చిన్నకుటీరం ఏరువరచి పురాణకాలక్షేపం, చదువూ, నూలువడకటం యిలాంటివిపెట్టి చాలావృద్ధిలోకి తెచ్చిందిసరళ. ఇప్పుడు పూరిలో నూలు వడకనివారే లేరు; ఖద్దరుకట్టనివారే లేరు. ఇప్పుడుసరళని ఎరగనివారూ; గౌరవించనివారులేరు. సరళఒక్కమాటమాట్లాడిందంటే నూటపదహార్లు కుమ్మరించేవాళ్లు తిలక్ నిధికి.

హాకింబేగ్ సరళమేకు ప్రఖ్యాతులుఅన్నీ ప్రతిపత్రికలోనూ చదివి అందరివల్లానిని పశ్చాత్తాపముకలిగి ఎల్లాగయినా మళ్లీసరళా తనూ కలిసిపూజాలని అరుకున్నాడు. వెంటనేఉవ్వోగంవదిలివేసినాడు. సరళపున్నపూరు వెతుక్కుంటూవచ్చినాడు. సరళనుబతిమాలినాడు. సరళబిష్వకోలేకు. “నీపుపామ్మన్నప్పుడుపోవటం, పుండమన్నప్పుడు పూడటం నాపద్ధతికాదు. ఇదివరకైనదేదో అయినది; ఇకరాను. దేశమే నాకుసంసారం. నీకిష్టమైతేదేశ శేవచెయ్యి. మన మాతృదేశానికి స్వాతంత్ర్యములభించిన తరువాతనే మనకుసంసారసుఖము. అంతవరకు ఎవరికివారే. ఇదే నా నిశ్చయము. క్షమించవలెను”. అన్నదిసరళ. బేగు ఆమెమనోనిశ్చయానికి ఆశ్చర్యపడి చేసేదేమిలేక కన్నీళ్లతో ఆమెను వదిలి వెళ్లినాడు.

బాంబాయిలో 1929 వ సంవత్సరంలో హిందువులకూ ముసల్మానులకూ పెద్దతగువు వచ్చింది. దోమ్మూలు, హత్యలూ నిత్యమూ ఒరుగుతున్నవి. చాలా అల్లకల్లోలంగావుంది. కాంగ్రెసువాలంటీర్లు అల్లర్లపటానికి ఎంతో శ్రమపడుతున్నారు. బేగు యీగోలంతా పత్రికల్లో చదువుకున్నాడు. హిందూకన్యను పెళ్లిచేసుకున్నంతకు హిందూముసల్మానులకు రాజీకుదర్పటమే తనకుతగిన దేశసేవయని నిశ్చయించి బేగు బాంబాయిపెళ్లి కాంగ్రెసువాలంటీర్లలో చేరి నిత్యమూ రాత్రివేళ అల్లర్లు జరుగుతున్న వీధులలో పాఠాయస్తూ యుండేవాడు. ఒకరోజు రాత్రి పాఠా యిస్తూండగా బేగును అకస్మా

త్తు ఎవడోదుర్మార్గుడు కత్తితో పోడిచిచంపి పారిపోయినాడు. మర్నాడు బేళవాన్ని వాలంటీర్లంతా పూరేగించి సమాధిచేశారు.

బేళమకణవార్త సరళ ప్రతికలలో చదివింది. తనభర్తకు వీరస్వర్గము లభించింది గదా అని సంతసించింది. కమలమాత్రము సరళ అవస్థకు చాలా విచారపడ్డది. ఇంతలో దామోదరం ఆరుమాసములకిక్కి పూర్తి కాగానే జైలునుంచి వచ్చినాడు.

సరళను ఒకరోజున బెజవాడలో విదేశి బట్టలనుకాణముదగ్గర పికెటింగు చేస్తూండగా పోలీసువారు అరెస్టుచేశారు. మేజిస్ట్రేటుసరళకు ఆరుమాసములు శిక్షవేసి రాయవేలూరుజైలుకు పంపినాడు. జైలులో ఆహారమూ, నియమములూ ఆమెకు పరిపడనందున యిరువదియొక్కరోజు ఉపవాసముచేసింది. అందువలన ఆమె చాలాజబ్బుపడిజైలులో మరణావస్థలోనున్నది. కమలనుచూచి ప్రాణము వికవవలెనని చెప్పి కమలకు తెల్విగాం యిప్పించింది.

కమల సరళతలిదండ్రులకు తెల్వి అంతా కలిసిజైలుకు వెళ్లినారు. సరళను చూచినారు. సరళ మరణావస్థలో వుండినప్పటికి తలిదండ్రు

లకు నమస్కరించి “నాకోసము మీరు దుఃఖించకండి. దేశముకోసం ప్రాణాలు ధారపూయ్యటం నాలద్యుష్టం. కమలే యింతటినుంచీ మీ కూతురు. కమలా! నీవు నేను ఒక్కప్రాణముగా యింతకాలమున్నాము. నా తలిదండ్రులకు యింతటినుండి నీవే కూతురివి. నేను స్వర్గానికి పోతున్నాను. నీవు అద్యుష్టవంతురాలవై వర్ధిల్లు. దేశసేవమాత్రం మరవవద్దు” అంటూ కమలను కాగలించుకొని ఆమెబుజముమీద తల వాల్చి ప్రాణం విడిచింది. కమలా, సరళతలిదండ్రులు ఎంతో విచారించారు. ‘అంత సుకుమారంగా పెరిగిన పిల్లకి యిటువంటి చావా’ అని శోకించారు.

యథావిధిగా సరళకు అగ్ని సంస్కారములు చేసి సరళతలిదండ్రులు కమలతో కూడా కమలాసరళలు స్థాపించిన ఆశ్రమానికి చేరినారు. ఆశ్రమములో సరళ పేర ఒక పూల మొక్కనాటి కమల, సరళతలిదండ్రులు నిత్యం నీళ్లుపోస్తూ సరళకు బదులుగా ప్రేమిస్తూదాని పూలు చూచి సరళ బతికివుందని ఆనందిస్తూ జీవితం గడుపుతున్నారు. కమలకూతురికి సరళ పేరు పెట్టుకుంది.

మొలకలు మొన్న, సిన్నటికి శోకలు, నేటికి రేగుపండ్లు, రే

పల లికుచంబు, లావెనుక నాగకపట్లకుఁ గుంభి కుంభ మాం
సల పృథు పీవరోన్నత కుచంబులు పైదలిఁ దాల్చి నిద్ది కో
మలి భుజ మధ్యనంచు తరమా కొనగోరిడియైన చూపగఁ.

నీకనులకు నీచనులకు - నీకేలుంగవకు నీదు నెమ్మొగమునకుఁ
గోకిల వాణి దీవెన - గైకొనుమీ నీకు సుఖ మఖండము సుమ్మి.

మనసెఱిగి రానికోమలి-ననుదినముం జూచునట్టి యడియాసలచే
బనిచెఱుపుఁ బాటుచెఱుపుఁ - దననిద్దుర చెఱుపు భోజనంపుం జెఱుపు.

తనకెంత మోహమున్నఁ - దనపై వలపేమిలేని తరుణిమణికై
మనసు పడుచుందు రీజగ-మునఁగొందఱు చదువుకున్న మూఢులుగట్టా!

కిలికి! మదిలోని కోరికలైఁపవలయు-సిగ్గుపడరాదటంచు నెచ్చెలులు పలుక
సోగ తెలివాలు గన్నులఁ జూచె విభుని-మోము పేరానఁ దొలుచూలుముద్దరాలు.

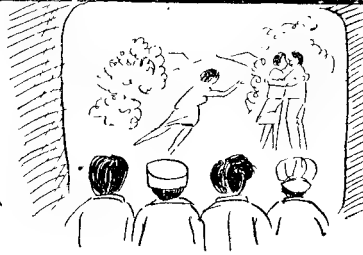
కూర్మినక్కునఁ జేర్చి చన్దుడుపుచుండఁ-బాలుగ్రోక నగుచుండె బాలకుండు
కట్టెదుటి నిల్వటద్దమ్మఁ గాంచికేల-సైగఁ జేసెను బామ్మని సకియ నవ్వి.

నాదు కెమ్మోవి మీరాని నారోయే మొ-చుట్టు మనుచున్న దింకను జూచినార!
మీరు కెమ్మోవి నాకిచ్చినారు గారు-న్యాయమా యను దీన వాక్యములఁదలఁతు.

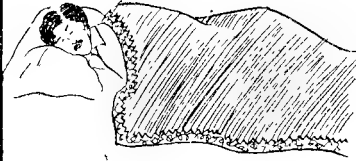
వి ద్యా థి

జూత్, అగస్టు —

సెప్టెంబరు, అక్టోబరు —

నవంబరు, డిసెంబరు —

జాన్వరి, ఫిబ్రవరి —

మార్చి, ఏప్రిల్ —

మే, జూన్ —
తొలికెట్టి, రామారావు.

‘అన్న పాలపక్షి’

మాస్టరు అంజి

ఒక పడుచుపిల్ల కొత్తగా కాపురానికి వచ్చింది.

ఆమెకన్న పెద్దది వకనవతిన్నీ, వకతోడి కోడలున్నా కలరు. కొన్నాళ్లకు ఆమె నోడబుట్టినవాడు చెల్లెలిని చూడవచ్చాడు. అన్నమీద వుండే ప్రేమచేత వంట నేతితోను, పాలతోను చేసి పెట్టుదామనుకుంది. పోయి సవతిని అడిగింది ‘బియ్యము నేతితో కడిగి పాలతో వండనా, పాలతో కడిగి నేతితో వండనా’ అని. నేతితోకడిగి పాలతో వండమన్నది నవతి. సవతిమాట నమ్మజాలక, యిదేమాట తోడికోడల్ని అడిగింది. తోడికోడలు పాలతో కడిగి నేతితో వండమన్నది. ఆమె మాట ప్రకారం ఆపిచ్చికల్లాలు పాలతో కడిగి బియ్యము నేతితో పొయ్యిమీద పెట్టింది. పాపం!

కొంత నేపటికి చూచుకునేసరికి బియ్యం చిల్లె కట్టి ఉంది. తోడబుట్టినవాడు అన్నం పెట్టమన్నాడు. అప్పుడు నేతితో కడిగి బియ్యము పాలతో చేర్చి పొయ్యిమీద పెట్టింది. అది పుడికేదాకా వుండలేక ఆపెయన్న లేచిపోయినాడు. అన్నము పుడికినతరవాత ఆయన్నము కుండను నెత్తినబెట్టుకుని ఆమె ‘అన్నా అన్నం’ ‘అన్నా అన్నం’ అంటూ పెంటబడింది. కాని యారాడు కోపముకొద్దీ నడచి యెక్కడికో పోయినాడు. అదే యన్నపాల పక్షి యై ‘.....న్నా.....న్నం’ అంటూ తిరుగుతోంది. ఇప్పటికీ కూడా ఆ పిట్టకు నెత్తిన యెత్తుగా యీకలుపుంటై. అదే అన్న పుకుండంటారు పెద్దలు.

అత్తగారి గంగా ప్రవేశం

పాలంపాటి లక్ష్మీబాయమ్మగారు

అనగనగా ఒకపూరుంది. అపూర్లో ఒక న్నాడు. వాడు పెద్దవాడు కాగానే పెళ్లి ముసల మ్మంది. ఆవిడకు ఒకకొడుకు ఉండేసింది. కొంతకాల మయింతర్వాత కోడలు

చెవుడుగొడవ

కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మగారు

అనగా అనగా ఒకపూల్లో నల్లీ, దండీ, కొడుకూ కోడలు గల ఒకకుటుంబము ఉండేది. దైవవశాత్తు వాళ్లు నలుగురూ చెవిటివాళ్లే; కాబట్టి ఒకరిమాట ఒకరికి తెలియక రోహ కొట్టుకులాడుతుండేవాళ్లు. ఇట్లా ఉండగా ఒక నాడు కొడుకు పొలము దున్నటానికి పొద్దున్నే లేచి ఎడ్లను తోలుకొని పొలము వెళ్లాడు. అక్కడ అడుగుపొలం దున్నుకుంటుండగా ఒక బాటసారి ముందునికి దోవ తెలియక తంటాలు పడుతూ వీనవద్దకు పోయి 'అయ్యా ఫలానీపూకి యిదేనా దారి' అని అడిగాడు. వాడు చెవిటివాడు కాబట్టి బాటసారి అడిగిన మాట తెలియక తనవద్దకు ఎడ్లబేరానికి వచ్చాడనుకొని 'ఎత్తెద్దు ఏడోరాలు, నల్లెద్దు నాలుగోరాలు. ఇంతకు గవ్వ తగ్గితే యివ్వ' నన్నాడు. అతడు చెప్పినమాటల కాబాటసారి తెల్లబోయి 'ఇదేమిరా పూరికి దారి అడిగితే ఎద్దులధర చెప్పాతాడు. చెవిటివాడు కాబోలు' ననుకొని 'ఇక వీడితో అతిచే దెందుకు మతెవ్వరి నైనా అడుగుదా'మని తనదారిని పోయినాడు. ఇ తలో పొలముదున్నే చెవిటివాడి పెండ్లాము, మొగుడికి దుత్తలో బువ్వపెట్టుకొని తెచ్చింది. దాన్ని చూచి మొగుడు 'మనయెద్దులకు బేర మొచ్చింది. ఎత్తెద్దు ఏడోరాలు నల్లెద్దు నాలుగోరాలు. ఇంతకు గవ్వ తగ్గితే యివ్వ నన్నాను' అని చెప్పాడు. ఆ పెండ్లామూ చెవిటిదే, కాబట్టి మొగిడిమాట తెలియక వేడిబువ్వ

తేక చద్దిబు వ్వెందుకు తెచ్చా వని మొగుడు కోపంచేస్తున్నాడనుకొని 'అత్త పెట్టి యిచ్చిన బువ్వదుత్తే నేను తీసుకొచ్చాను. చద్దిబువ్వ తెచ్చావని నన్ను కూకలేస్తావే'మని మొత్తా కోటం మొదలుపెట్టింది. మొగుడు ఎద్దులబేరం చెప్పా, పెండ్లాంబువ్వసంగతి చెప్పా, ఇట్లా ఒకరి మాటఒకరికి తెలియక కాసేపు వాదించుకొని యింటికి పోయినారు. అక్కడ తల్లి యెవరి తోనో మాట్లాడుతున్నది. ఆమె దగ్గిటికిపోయి కొడుకు యెద్దులబేరం సంగతి కోడలు, బువ్వ దుత్తసంగతి చెప్పారు. ఆవిడా చెవిటిదే కాబట్టి కొడుకూ కోడలూ చెప్పేసంగతులు వినడ లేదు. పైగా తాను యెవరితోనో మాట్లాడుతుండటంచే 'వాళ్లతో నీకు మాట లేమి' టని మందలిస్తున్నా రనుకొని 'పెద్దదాన్ని కనుక యెవరితో నైనా మాటా మంచి ఆడుతాను. నాకు మీ అదుపులేమి' టని జగడం ప్రారంభించింది. ఈవిధంగా ఒకరిమాట ఒకరికి తెలియక ముగ్గురూ కాసేపు కుమ్ములాడి తండ్రి వద్దకుపోయినారు. ఆముసలివాడు శనగగుగ్గెళ్లు తింటూ కూర్చున్నాడు. వాడితో పెండ్లాము, కొడుకూ, కోడలూ తమతమగొడవలు చెప్పుకున్నారు. వాడూ చెవిటివాడే కాబట్టి వాళ్లు చెప్పేమాటలు అర్థం కాలేదు. పైగా తనకు 'పెట్టిన గుగ్గెళ్లు గాక యింకా చాటుగా తెచ్చుకొని తింటున్నావా' అని వాళ్లందఱు తన్ను కోప్పడుతున్నా రనుకొని 'అయ్యా నీవుపెట్టిన

గుగ్గలే నే నేను యింకా యెక్కడ తెచ్చుకున్నానే' అని మొత్తుకోడం మొదలుపెట్టాడు. ఇట్లాకరిసంగతి ఒకరికి తెలియక వాదించుకొని వాదించుకొని తమతగువు పరిష్కారంగాక ఆపూరి కరణంవద్దకు పోయినారు. ఆకరణంగూడా చెవిటివాడే. అతడు పెండ్లాముతో ఎందుకో పోట్లాడి అప్పుడే వచ్చి అరుగుమీద కూర్చున్నాడు. ఇంతలో ఈ చెవిటివాళ్లు ఆకరణంవద్ద చెప్పకోడానికి పోయినారు. ముందు ముసలి వాడు ఆకరణాన్ని చూచి అయ్యో! తమరు పెట్టిన గుగ్గలే నేను తింటూంటే ఇంట్లో గుగ్గెలు దొంగతనంగా తెచ్చి తింటున్నానని జగడ మాడుతున్నారు చూడండి' అన్నాడు. తరువాత వాడి పెండ్లాము వచ్చి 'నేను పెద్దదాన్ని గదా, నన్ను వారితో వీరితో మాట్లాడవద్దని అదుపుజేస్తారు చూడండి' అన్నది. తరువాత కొడుకువచ్చి 'పొద్దునయెద్దులకు బేరంవచ్చింది ఎత్తెద్దు యేడారాలు, నల్లెద్దు నాల్గారాలు అంతకు గవ్వ తగ్గితే యివ్వనన్నాను. ఏమాడీ తగ్గించియివ్వడానికి నాయెద్దులు చచ్చువా పుచ్చువా' అన్నాడు. తరువాత కోడలొచ్చి 'అత్త పెట్టియిచ్చిన బువ్వనే నేను తీసుకుపోతే వేడి బువ్వతేక చద్దిబువ్వ తెచ్చా వే మని

నన్ను తిట్టుతున్నాడు చూడండి' అని మొఱ పెట్టుకొన్నది. ఆ చెవిటికరణంగారికి వీరు చెప్పిన మాటలు తెలియలేదు. కాబట్టి తాను పెండ్లాముతో పోట్లాడి ఉండడంచేత ఆమెతో సమాధానపడమని చెప్పతున్నా రనుకొని "మీరు నూరు చెప్పండి వెయ్యి చెప్పండి; ఆముండ మొఖం నేను చూడను. దానిచేతి అన్నము నేను తినను." అనడం మొదలుపెట్టాడు.

ఈవిధంగా ఒకరిమాట ఒకరికి తెలియక వాదించుకుంటున్నారు. తిండి లేదు. తిప్పలూ లేదు. పొద్దు తిరిగిపోయింది. ఇంతలో ఒక మంచి వాడు-అంటే చెవుడులేనివాడు-అక్కడకొచ్చాడు. వాడితో యీ చెవిటి వాళ్ల యిద్దుగురు తమతమ గొడవలు చెప్పకొన్నారు. వాడు వారిమాట లన్నీ విని పక్కున నవ్వుకొని ఒకరిమాట లొకరికి తెలిసేటట్లు పెద్దగా అజీచి చెప్పి సమాధానం పెట్టాడు. అయిదుగురు చెవిటివాళ్లకు సమాధానం చెప్పేటప్పటికి మంచివాడిగొంతు చించుకు పోయింది.

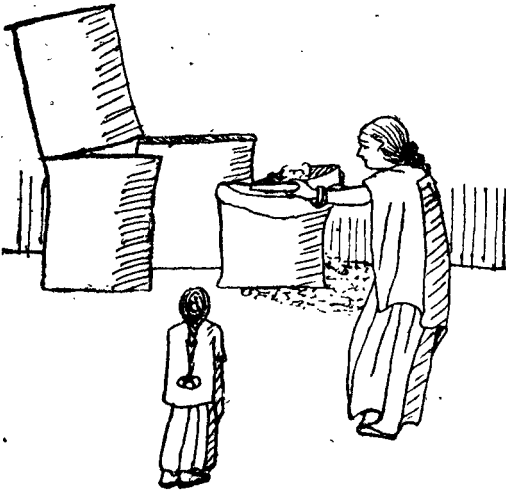
అంతే కథ కంచికి పోయింది; మనం యింటి కొచ్చాము.

రైతులారా వేగ తెండు
పాడిపంట లన్ని కూడ
రాజు వచ్చి కాను లిచ్చు
రైతుబాగా కోరునవుడు
కూడు గుడ్డా మనకు నేడు
కొల్లగాను మీరు తెండు
మీకు బాగే మాకు బాగు
రైతుబాగే రాజ్యమునకు.

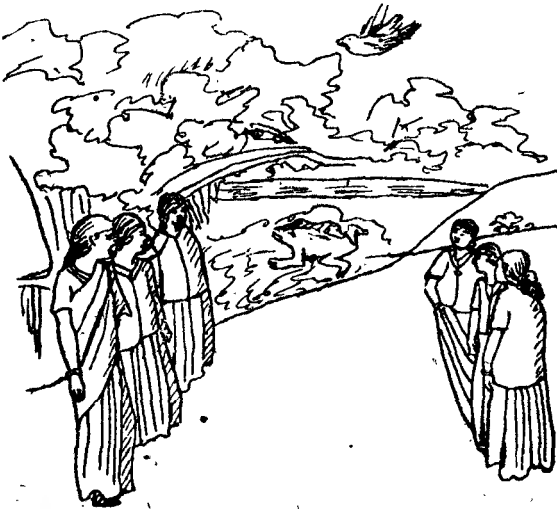
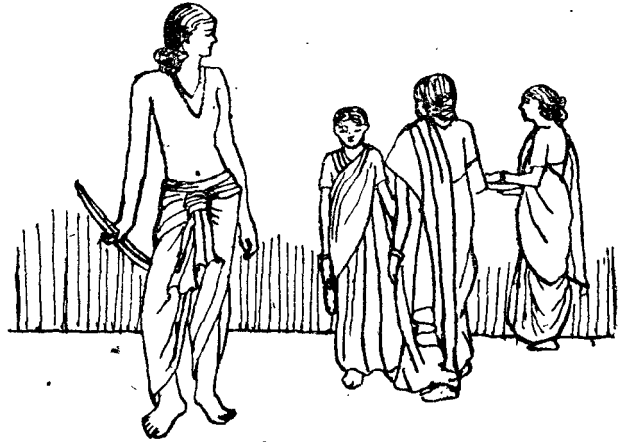
ఎన్నరాని సుఖములూ
ఎందు పొంద వచ్చును?
పాడిపంట లెప్పుడూ
పండుచుండు నెప్పుడు?
ఆశితప్పకుండగా
ఆటలాడు తెప్పుడు?
కన్నతల్లి నెప్పుడూ
గావుమనుచు నెప్పుడూ
కన్నతల్లి భూమినీ
గావుమందు మెప్పుడు.

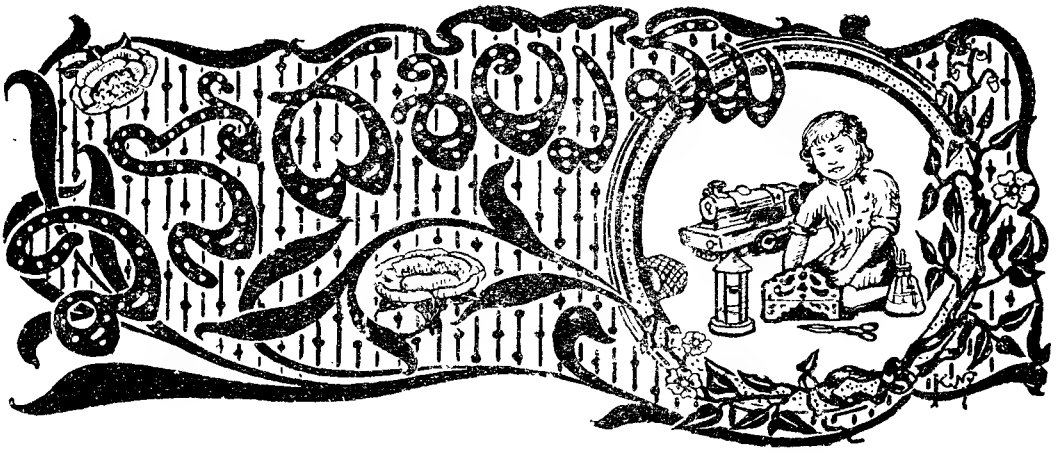

తములపాకులమీద వడ్డెండబోసి
ఆవడ్లు యీవడ్లు బస్తాలకెత్తి
అత్తదంచినవడ్లు అధికనన్నాలు
మామదంచిన వడ్లు మల్లిసూదుల్లు
నేను దంచిన వడ్లు నేతిలోవేసి
అన్నవస్తే నెంతో పరమాన్న మొండి
అందరికీ పెట్టింది నాకులేదయ్య
మాలత్తగారేమో అతిచిత్రమయ్య.

ఏడుమల్లేపూల ఎత్తుమాపిల్ల
ఎండకూ వానకూ — ఓర్వలేదమ్మ
సున్నితపుసీతమ్మ చిన్నిపొన్నారి
సూర్యుడూ చంద్రుడూ చూడలేదమ్మ
చక్కదనాలచుక్క సోందర్యరాశి
రాముడికి యిస్తాము రమ్యంబుగాను

నీటిలో యీదే దదియేమే
గాలిలోయెగిరే దదియేమే
తాటిలో వుండే దదియేమే
రంగురంగుల దదియేమే
నీటిలో యీదే దదికప్ప
గాలిలో యెగిరే దదిడేగ
రంగురంగుల దదిపువ్వు
అన్నీకూడా ఒక్కటే.

చిత్తెలుక

కొ. నరసింహాచారిగారు

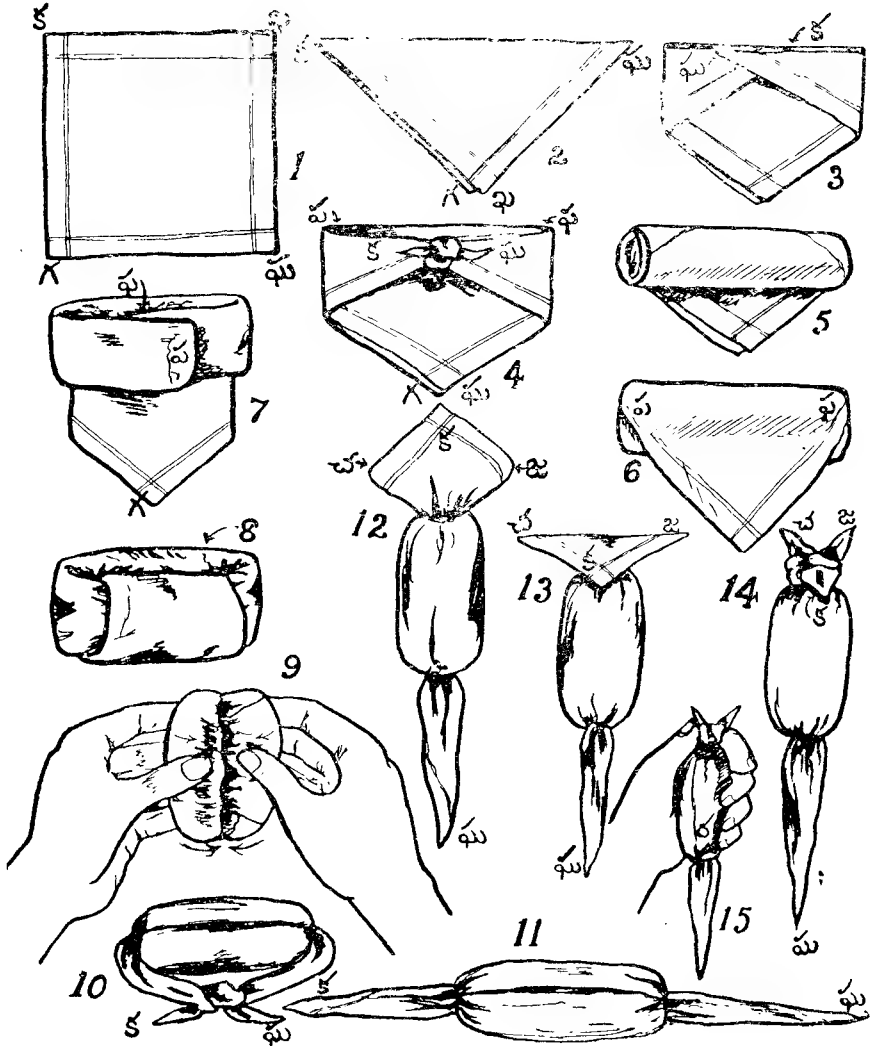
శిశువ్యాసమున చేతిగుమాలతో చిత్తెలుకను చేయుటను గుఱించి చెప్పెదను. ఒక చేతిగుమాలను (Handkerchief) (చిత్రము 1, క థి గ ఘ) తీసికొని, దానియొక్క గ, థి అను మూలలు చేరునట్లు మడువవలెను (చిత్రము 2). క థి అను మడువబడిన మూలలను, ఒకదానిపై నొకటి వచ్చునట్లు, చిత్రము 3 నందు జూపబడిన విధముగా మడువవలెను. పిమ్మట క థి అను మూలలను చేర్చి ముడివేయవలెను (చిత్రము 4). తర్వాత ప థి అను అంచును పట్టుకొని క థి ల యొక్క ముడిపైకి మడిచి కొంత దూరమువరకు క్రిందికి చుట్టుచు రావలెను (చిత్రము 5). అటుపిమ్మట, చుట్టబడిన రుమాలను, చిత్రము 6 నందు జూపినరీతిగా, అడుగు భాగము పైకి వచ్చునట్లు త్రిప్పవలెను.

చిత్రము 6 నందలి ప థి అను కొనలను, ఒకదానిపైకి ఒకటి వచ్చునట్లు, 7 వ

చిత్రమునందలి రీతిగ మడువవలెను. గ అను క్రిందిమూలను పైకి మడిచి, ప థి అను మడుచుటవలన గలిగిన సందులోనికి దూర్చవలెను. (చిత్రము 7 నందు ప థి వద్దనుండు ఈ గుర్తువద్ద దూర్చవలెను). పిమ్మట, నది చిత్రము 8 యందలిరీతిగ నేర్పడును. దానిని చిత్రము 9 యందు జూపిన విధముగ రెండు చేతులలో పట్టుకొని దాని మధ్యనుండు సందులోనికి ఇరుప్రక్కలను త్రోయుచు వచ్చిన యెడల, మొట్టమొదట వేసిన క థి ల యొక్క ముడి బయటికివచ్చును (చిత్రము 10). ముడిని విప్పినయెడల చిత్రము 11 నందలి స్థితివచ్చును.

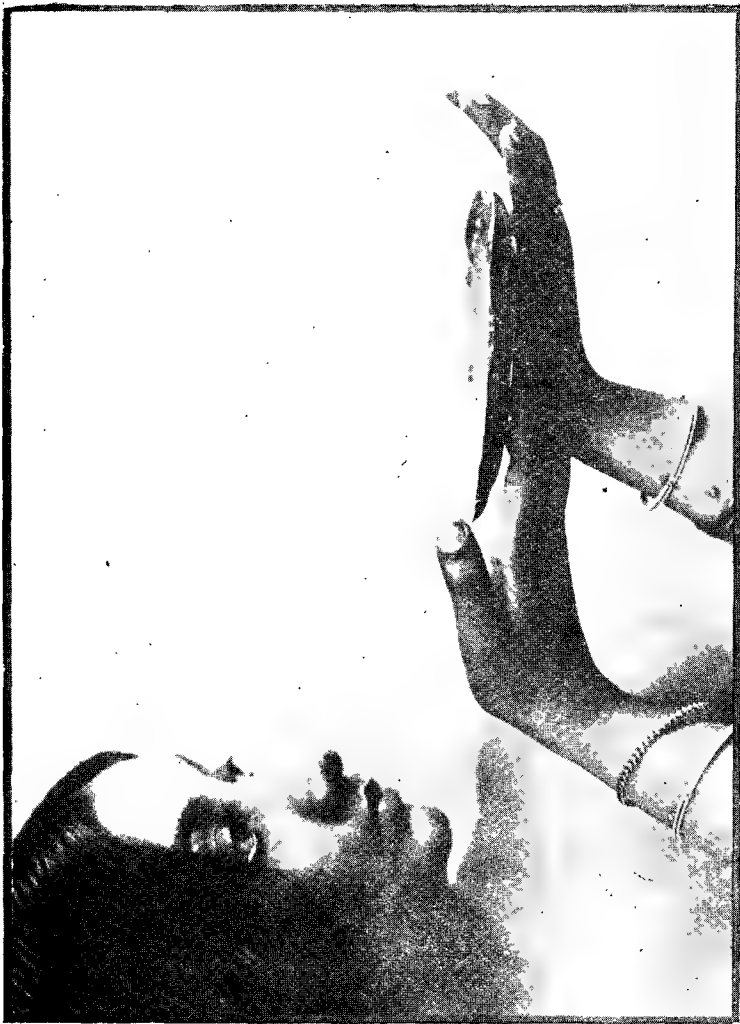
తర్వాత క థి లను కొనలలో నొకదాని (ఇందు క అను కొన తీసికొనబడినది) వెడల్పుగా విప్పుకొని (చిత్రము 12) చ బి ల వద్దకు సరిగా మడిచి క ను క్రిందికి దేవలెను. (చిత్రము 13 చ బి లను చేర్చి ముడివేసిన యెడల చ బి లు రెండుచేపులుగను, క

అను మూలనోరుగను ఏర్పడును (చిత్రము 14). కను, ఎడమచేతిలోపట్టుకొని, ర అను చోట ఇప్పటికి చిట్టెలుక బొమ్మ పూర్తియగును. కుడిచేతి వ్రేళ్లతో చిటికెవేసిన రీతిని ఎడమ పిమ్మట చిత్రము 15 నందు జూపినరీతిగ, ఎలు గొట్టినయెడల ఎలుక చేతనుండి ఎగిరిపడును.

శ్రీమతి పి. హాఫీసింగుగారి నాట్యచిత్రము. ౧

శ్రీమతి పి. హాథిసింగుగారి నాట్యదృశ్యము ౨

[ఇది ౫-౪-౧౯౩౧ లేదీని ఏలూరు హైస్కూలులో, పాఠవిద్యార్థి సంఘంతరపున జరిగిన వార్షిక సమావేశసందర్భంలో చదివినది.]

ఇది హైస్కూలు తాలూకు పాఠవిద్యార్థి సంఘం యొక్క ద్వితీయవార్షికోత్సవసమయం. ఈసంవత్సరంలో సరస్వతీపుత్రులైన సోదరులు చాలామంది ఎటునుంటే ఒకరిని ఒకరు కలుసుకోడానికి, ఎఱుకుంటే ఒకరిని ఒకరు తెలుసుకోడానికి, వీలైంది—తీర్మానములైన సోదరులు భోజనం వగైరాఖంజాయిపులు చేయ్యడం. ఈసభలో బాలురు వృద్ధులు, వృద్ధబాలురు, బాలవృద్ధులు, వగైరాలు, ఉన్నారు. వయోభ్రాతృసాలి బట్టి, జ్ఞానైశ్వర్యాల్ని బట్టి మానవునికి అభిరుచులు ఉంటాయి. అనేకమైన అభిరుచులు గలవారు పంక్తులతీర్చి కూర్చున్నప్పుడు యావన్మందికి సయించే ఏకవస్తువు లేనడం కష్టం, అందేటట్టువడ్డించడం కష్టతరం. పోనీ ఏ ఎకనో అడిగి తెచ్చి వడ్డించినతరువాత తీరా బాగుంటుందా మరి అని వారు భరించి భుజించినా అది అందరికీ గువించడం కష్టతమం. అయినా సరే ‘యథాశక్తి’ నూత్రాన్ని అనుసరిస్తూండాలి. ఇక్కడ ఉన్నవారిలో, ప్రతివారూ ఎన్నో కొన్ని పరీక్షలు చవిచూసి ఉంటారు. అంచేత, మనకందరికీ, ‘పరీక్షలు’ అనేది సామాన్య విషయం అనవచ్చు. కాబట్టి, “పరీక్షలు” గురించి కొంచెం అంటాను.

హాస్యరహస్యం తెలిసిన ఒకకవి రాసినదాల్లో ఒకచోట :

వెంకన్న—రాముడూ! పరీక్షంటేయేమిషిరా?

రాముడు—పరీక్ష అంటే యగ్గామినేషన్.

వెం—(పొడుం పీలుస్తూ) యెజ్ఞం నాకు తెలుసును. మేషం అంటే మేక; మేకపోతుని వేస్తారా యేమిషిరా?

రా—ఘోరిష్! యెజ్ఞం కాదు, మేషం కాదు. కాస్తాల్లో ప్రశ్నలు అడుగుతారు.

అని ఉంది. ఇంగ్లీషుమాటనిబట్టి వెంకన్న తీసిన అర్థంవల్ల కొంత నవ్వు వచ్చినా, కొంత సత్యంకుడా లేలుతుంది. అలాగ్గానే అసలుపదం అయిన పరీక్ష అంటే ఏమిటో చూడాలి. పరీక్ష అంటే చూడడమే, ఇటూ అటూ అంతటా నిదానించి చూడడం. సంభాషణలో “ఏం? ఆయన్ని మీరు అంత పరీక్షగా చూస్తున్నారు, ఎరుగుదురా?” అనీ, ఎక్కడేనా లోతభినీళ్లవయినం తేల్చవల సాచ్చినప్పుడు, “ఎమో! అంత పరీక్షగా అడిగితే నేను చెప్పలేనున్నీ దాం తగలెయ్యా!” అనీ అంటూంటారు. కొన్ని కొన్ని మాటలకి అర్థాలు మారుతూంటాయి. క్రమేణా ఈమాటయొక్క అర్థంకుడా చెదిరింది. అక్కణ్ణించి, మనస్సులో ఉండే సంగతులు మాడ్డానికి చేసే ప్రయత్నం అనే అర్థంతో ఈమాట వాడుతోచ్చారు. మనస్సు కంటికి కనిపించదు. అట్లాంటి మనస్సులో ఏమన్నా అంశం గాని, వృత్తాంతం గాని ఉంటే (సాధారణంగా ఉండకపోవచ్చు లెండి!), అవి అంతకంటే కనపడకవు. అవి ఏరూపంగానో బహిర్గతం అయినప్పుడే వాటికి జన్మసిద్ధి. అందుకు సాధనం ప్రశ్న. అది గాలంటాగ పనిచేసి కల్మషంలేని మనస్సుని బట్టి బయలు చేస్తుంది. తను చెప్పింది కట్టుదిట్టంగా కుర్రాడి మనస్సుని పట్టుకుని ఉండో లేదో కనిపెట్టడానికి, చెప్పేవాడు, చిన్న చిన్న ప్రశ్నలువేసి వాటినమాధానాలు చూసుకుని మరీ చెబుతాడుకొత్తసంగతి. అనగా పరీక్షిస్తూండడం చెప్పేవాడికి నిత్యకర్మ. అందుకే నే, చదువు చెప్పే బంధువుడు ఎవరేనా గుమ్మంలోకి నెస్తే, ముసలమ్మగారు, “చూడు నాయ్నా! మా కుర్రకుంక పోతు

భారం చెప్పుకుంటున్నాడు. ఏక అల్లరి. కాస్త పోక్ష చేసి వెళుదూ!" అని కోరుతుంది. ఆ ప్రకారంగానే, కొద్దిమంది విద్యార్థులు లుండేటప్పుడు, ఎదేనా అంశం వాళ్లకి నచ్చునో రానో తేల్చడపువ్యాపారం ముఖా ముఖంగా జరగచ్చు, జరుగుతూండేదికూడాను పూర్వం. అవి నోటిపరీక్షలు. ఒకొక్క విద్యార్థి ఎదో శాస్త్రం పాపం ఏ పదపన్నెండేళ్ల చానగొట్టి చదివి పరీక్ష కొస్తే, పరీక్షకారుడు ఎక్కడిదో కొటివీలాంటి నంగి ప్రశ్న వాళ్లకి, ఆకాస్తముక్కా వాడు చెప్పలేక పోతే, వాడికి అసలు ఆశాస్త్రంలో ఓనమాలు రావని తీర్పు చెప్పి పొమ్మనడం ఉండేది. అది న్యాయం అని ఎవరూ అనరు. కాని, నేనవేలు జనం గొడ్డలిపెట్టుగా వచ్చి, "మాకు ఫలానాశాస్త్రం వచ్చును, మా మనస్సులో ఉంది, కావలినే మా మనస్సులు తణిఖీ చేయండి" అని అడిగినప్పుడు, నోటిపరీక్ష అసంభవం అయింది. పైగా, విద్యార్థుల్లో అంతరాలు చూసి ఆరాలు తియ్యలసి వచ్చినప్పుడు, అంతరికీ ఒకేకాలంలో అవే ప్రశ్నలు ఇవ్వడం ధర్మం. అంచేత రాతపరీక్షలు బయటే రాయి. కొన్నికొన్ని రాతపరీక్షల్లో మూలగ్రంథాలు పక్కని పెట్టుకుని మాన్తూ సమాధానం రాయచ్చు—ఆ మూలగ్రంథాలుమాత్రం ఓ వాగ్దేవి ఉంటాయి. కాని సర్వసాధారణంగా రాతపరీక్షల్లో మూలగ్రంథాలు ఓమూల పడేసి ఖరాగా వెళ్లి సమాధానాలు రాయాలి. మెట్టుమాట. ఇప్పట్లో పరీక్ష అంటే, మనస్సుని కొలవడానికి ఏర్పాటు చేసి ఉన్న కొలామానంలాంటి ఒక పేపరులో ఉండే ప్రశ్నలకి సమాధానాలు రాయడం. పరీక్ష అనేమాటకి ఇది మూలార్థం కాకపోయినా, ఇందులో కూడా పరీక్షకారుడు ప్రశ్నలు ఇవ్వడానికి వృత్తాంతం అంతటా చూడాలి, కుర్రాడిమనస్సు అంతటా చూడాలి. కుర్రాడు తనమనస్సు తను అంతటా చూసుకుని సమాధానం ఇవ్వాలి. మనస్సులో ఏమీ కనిపించకపోయినా, ఇటూ అటూ, గోడలూ, ఇంటికప్పున నగైరా అంతటా చూస్తాడు. ఏ మైలేని, ఈరాతపరీక్షలు రకరకాలు; గవర్న మెంటువి, క్లాసువి, యూనివర్సిటీవి, వృత్తివి, పోటీవి, నాఖరీవి (అనగా సర్వీస్వి).

. అయితే, ఈపరీక్ష అనేది ఆదిని ఎవడు తెచ్చి పెట్టాడూరా మనస్సైమిదీ అని ఒక ఆసామీ విమర్శించి, ఒక చైనామనిషి కనిపెట్టాడని తేల్చాడు. చాలా మూలం తెలియనివన్నీ చైనాలో పుట్టాయనడం వామకట. కాని ఒక హిందువుడు ఆ ఆసామీని ఖండించి, పరీక్ష అనేది ఇండియాలోనే వెలిసింది అని నిష్కర్ష చెయ్యడానికి రెండుసబబులు చెప్పాడు. ఒకటి—కృష్ణుడి చేత ఔనుంగా చూడబడ్డ పరీక్ష నృహారాజు పరీక్షల్ని సృంచాడని. రెండు—అంతకు చాలా పూర్వమే, ప్రహ్లాదుడికి గురువైన చిండామార్కులవారు మార్కుల సంగతి యావత్తూ చాలా తీవ్రంగా కనిపెట్టారని. మొత్తంమీద, ఎక్కడ పుడిలేని చిరకాలంనంచి ఈ పరీక్షలు ఉన్నాయి, నలుమొహాల పాకుకున్నాయి.

కాని, ఈ పరీక్షల అట్టహాసం అంతా అసలు ఎందుకు? అనేది ఒక సమస్య. పరీక్ష సాధారణంగా రెండేసి మూడేసి గంటలు లుంటుంది—అనగా ఒక్కొక్క పేపరు. ఆ స్వల్పకాలంలో అది కుర్రాడి గ్రహణశక్తి, విచక్షణ, జ్ఞాపకశక్తి, సమయస్ఫూర్తి, స్వయం కల్పనా శక్తి, వాక్యరచనాశక్తి, నగైరా బోలెడు కొలవాలి. కాని ఇన్నింటల్లోనూ ముఖ్యంగా జ్ఞాపకశక్తి మాత్రమే ప్రస్తుతపరీక్షలు కొలవగలవు. అనగా, లోగడపుస్తకాల్లో రాసి ఉన్నవృత్తాంతం కుర్రాడి బుర్రకాయలో ప్రవేశించి మాయం అవకుండా ఉందా లేదా అని. కాబట్టి ఇల్లాంటిపరీక్షలో దేన్నోనేనా, అయిదో ఆరో మార్కులు తక్కిన వాళ్లకంటే అదనంగా రావడంనుంచి అగ్రసానం ఆక్రమించినవాడు, ఎక్కువ జ్ఞాపకశక్తి, రచనా శాస్త్రం కలవాడనచ్చుగాని, ఎక్కువ తెలివిగలవాడనడానికి వీలేదు. ఇంగ్లండులో వెనక ఉంటోచ్చిన రాంగ్లరు పరీక్షలో కొన్ని ఏళ్ళపాటు కృతార్థులైన వాళ్ల సంగతి చూడగా, అగ్రగణ్యుల్లో పికా—పద్దులున్నూ, రెండు మాడు సానాలవాళ్ళల్లో అఖండ ప్రజ్ఞావంతులూ అవుతోచ్చారట. అయినా సరే, ఈ పరీక్ష లెందు కంటే, తెలివితేటలు కనిపెట్టడాని కంటారు కొందరు. మరొకాయన్ని అడిగితే, పరీక్ష అనేది కొందరినీ ఫేలుచేసి పంపటాని కన్నాడు. ఇంకో ఆయన్ని కనుక్కుంటే

పరీక్షలవల్ల పై అధికార్లకి కొంత ఆదాయం, అంచేతే ఈపరీక్షల్ని నక్కల్లాగ పట్టుకుని వాళ్ళు దేవుళ్ళాడు తున్నారు, అన్నాడు.

పోనీ, ఎందుకో అందుకు! పరీక్షకి మూలం ఏమి? అంటే ప్రణేయకమిలయొక్క ఆమోదంపొందిన టేక్ స్ట్రబుక్కులు—అనగా నియమిత గ్రంథాలు. అప్పు డప్పుడు, ప్రాబుధంవల్ల మంచిపుస్తకాలు నియమితగ్రంథాలుగా పడతాయి. మొత్తంమీద టేక్ స్ట్రబుక్కు అనగా ఒక తద్దినం. అదితప్ప కడంవి అన్నీ బాగుంటాయంటాడు కుర్రాడు. అదివరదాకా గొంగళీ పురుసలూ చీదరగా ఉండేచవటపుస్తకం, అప్రూవుకాగానే, రక్కలొచ్చి ఎగిరిపోతుంది. ఒకపుస్తకం ఎదేనా పరీక్షకినియమితం అయితే, చాలమందికి లాభం, కొందొకప్పుడొంగకర్తకి లాభం. ఆగ్రంథంయొక్క ఖరీదులో అనేకమందికి వాటాలు ఉండడంవల్లే, దానిఖరీదు చాలా జాస్తిగా ఉండి, గ్రంథంలో ఉండే పదార్థానికి ఖరీదుకీ. పోలిక లేకుండా ఉండవలం. ఆలోచనా నూతనత్వంగలఅపూర్వ గ్రంథం అయితే పైవారు ఓపట్టాన్ని ఆమోదించరు. ఒక్కొక్కగ్రంథాన్ని అబద్ధాలతో ముంచెత్తితేగాని పైవారు స్వీకరించరు. ఒకానొకప్పుడు పుస్తకంలో శృంగారం ఉన్నా ఖరీదాలేదు. మరొకప్పుడు పుస్తకంలో రాసి ఉన్న కొన్నికొన్ని సత్యవాక్యాలు తీసేస్తేగాని ఆమోదం దొరకదు ఒకప్పుడు స్త్రీచేత రచింపబడితే సరి, పుస్తకం అప్రూవ్ డే. అందుకనే, కొందరు పురుషులు, తమరే పుస్తకాలురాసి, అవి పైవారి ఆమోదం పొందవేమో అనేభయం నివారించుకునేటందుకు, స్త్రీల పేరట అచ్చువేస్తూంటారు, ఇంకొకప్పుడు, ఇంగ్లీషు కంపెనీలలో పడ్డపుస్తకం అవడంవల్లా, వేరొకప్పుడు విశేషప్రజ్ఞ లేకుండానే ఒకడు పుస్తకం రాసినందుకు అతణ్ణి కాస్త ప్రోత్సహించాలనీహడా అది నియమిత గ్రంథం అవుతుంది. బోలెడు లోపాయికారీ సంగతులు పురస్కరించుకుని ఆలోచిస్తేగాని వీట్లవయినం లేదు. కుర్రాళ్లు ఏఇబ్బందోపడి, నియమితగ్రంథాలు కొంటారు—తెలుగుని తప్పు.

ఈలాంటిగ్రంథాలలో, గ్రంథాలులేని సందర్భం లో విషయమూచికల్లో, ఆధారంగాపెట్టుకుని,వాటిల్లో ప్రశ్న పరంపర—ఒకపేపరు—తయారు చెయ్యడానికి పరీక్షాధికారి ఉంటాడు. (అతణ్ణి నియమించడంలో కుడా లుకలుకలు బోలె డుంటాయి). ప్రశ్న అడిగే వాళ్ళకి విషయం తెలియదని మనం అనుకుంటే తప్పు. అందుకని, అతడు విషయం చూసి, ఇంకా పరీక్షకొంత కాలం ఉంచవగానే, పేపరు సిద్ధపరిచి, మరి యిద్దరు అధికారుల్తో అది చర్చించి, అవసరం అయితే మార్చి, అచ్చుకి పంపడానికి ఇచ్చేస్తాడు. ఇంతకాండా జరిగినా సరే ఒక్కొక్కపేపరు అభ్యాసాధికారిగానే ఉంటుంది. ఒక్కొక్కడు, కుర్రాడికిఏమి తెలుసునో కనుక్కునే ప్రశ్న అడిగితే తీరిపోనా, ఏమి తెలియదో కనుక్కుందాం అన్నట్టు ఎక్కడో మూలదాసున్న అల్పవి శేషాలమీద ఇరకాటపుప్రశ్న అడుగుతాడు. ఒక్కొక్కడు నియమిత గ్రంథం చదవకుండానే గట్టిపేపరు ఇస్తాడు. ప్రశ్న నూటిగా ఉంటే ప్రతీవాడూ చెప్పేసి నెగ్గుకు పోతాడేమో గదా అనే విచారంచొప్పున ఒక్కొక్క పరీక్షకారుడు, ఆప్రశ్నని వంకరటింకర భాషలో పాటేసి ఇస్తాడు. తను ఏక్లాసుకి పేపరిస్తున్నాడో ఆక్లాసువాళ్ళ కంటే ఎక్కువసంగతులు తనకి తెలియవని ప్రజలు అనుమానిస్తారేమోఅని భయంవేసి కావున, ఒక్కొక్కడు ఆక్లాసుకి పైవాళ్లు చదివేసంగతులు ఆక్లాసుకి ఇస్తాడు. ఒక్కొక్క బద్ధకస్తుడు, తీరుబడిలేక,— పేపరు ఇచ్చినందుకు కొంత పుచ్చుకుంటాడు, అది వేరుమాట!—కుర్రాళ్ళకంటే యింకా పడిఉండదు అనితనకి నమ్మకం ఉన్న కొత్త పుస్తకంలోంచి ప్రశ్నలు అక్షరాలా ఇచ్చేస్తాడు, వాటిల్లో ఉండేదోపాల్లో సహా! ఒకప్పుడు పరీక్షాధికారి అన్యదేశంవా ఉంటే, పొరపాట్లు పూర్వసంవత్సరపు నియమితగ్రంథంలోంచి ప్రశ్నలు ఇవ్వడం గాని, లేక నియమితగ్రంథం వ్రాసినదాచేసిన ముతొకగ్రంథంలోంచి ప్రశ్నలీవ్వడంగానికద్దు. మరొకప్పుడు పరీక్షకారుడు ఎదేనా స్కూలుకి చెందినవాడైతే (ఎంచేతంటే కొందరు పరీక్షకారులు స్కూలు-పాఠం చెప్పడం-వల్ల రావరగరు!) తన స్కూలువాళ్ళకి ప్రశ్నలు

ఏచాటునో చెబుతాడు. మళ్ల, ఒకొక్కడు తను పరి
క్షలో ఇచ్చినవి మినహాయించి కడవి కొన్ని కుర్రా
ళ్లకి చెప్పి, అవే వాళ్లచేత రుక్మయ్యించి, చివరకి
వాళ్లచేత పట్టికుగా పచ్చిబూతులు పడతాడు. కొందరు,
తమరు కోరే సమాధానం ఏమిటో స్పష్టంగా తమకే
తెలియకుండానే ప్రశ్న లిస్తారు. వాళ్ల ఉద్దేశం, ఎవ
ల్లా రాయకపోతే అసలే తగాదా లేదనీ; ఒకవేళ ఎవ
డైనా తనకి నచ్చేటట్టు రాస్తే, వాటి ఆధారంవల్ల
తక్కినవాళ్ల వి విలన కట్టచ్చుననీ. అందాకా యెందుకు!
కొందరు పరిక్షాధికార్లని అధాత్తుగా కలుసుకుని జబ్బు
ట్టునుని మానోబెట్టి వాల్లిచ్చినప్రశ్నలే వాళ్ల కిస్తే,
ఫేలవుతారు. ఒకచోట ఇద్దరు పండితులు కలిసి
హిస్టరీశేషరు ఇచ్చారట. అందులో ఒకాయన (పాపం
జాగ్రత్తపడు!) ఆ ప్రశ్నలకి నమోనా సమాధానాలు
రాసి ఉంచును, నలుగురు కుర్రాళ్ళు రాసినసమాధా
నాలు రాసి ఉంచును, నలుగురు కుర్రాళ్ళు రాసిన
సమాధానాలు దిద్ది విల కట్టి, ఆమార్కులు వేరే
ఓకాగితంమీద ఎక్కించుకున్నాడు. ఆయనప్రకారం
నలుగురి కుర్రాళ్ల పరీక్ష గోకేసింది. తరవాత, ఆయన
ఆ నాలుగుపేషర్లూ శేషరిచ్చిన రెండోపండితుడికి దిద్ది
విలన కట్టగలందుకు పంపించాడు. ఆ పంపడంలో ఆ
నలుగురుకుర్రాళ్ళు రాసినసమాధానాలున్న కాగితాలూ
కాక, తను రాసి ఉంచున్న సమాధానాలకాగితం
కుడా, పడిపోయింది పొరపాటున. ఈ అయిదు కాగి
తాలూ ఆ రెండోపండితుడు దిద్ది విలన కట్టి లేల్చిన
ఫలితం ఏమీ అంటే; ఆనలుగురుకుర్రాళ్లూ ప్యాసు,
ఆ అయిదోకాగితంవాడు ఫేలూ! కొన్ని నెలల ఆలో
చించి ఇవ్వవలసిన ప్రశ్నలు ఇట్టి గోకే పాకేస్తే సమా
దాలు ఉండక మానవుమరి.

సరి, పరీక్షలు ఇక ఓ నెలలో పదిహేనురోజులో
ఉందనగా, చాలమంది విద్యార్థులు లేస్తారు. సంవత్సరం
పొడూసనా కొంచెంకొంచెం గ్రహించవలసినది ఓ
వారం పదిరోజుల్లో సాయంపటైయ్యలేమా అని వాళ్ల
ఉపా. ఆ పరీక్షకి ఒకయేడు కాక మూడేళ్ళు టైము
ఇచ్చినా సరే, వాళ్ళు మూడోసంవత్సరపు చివరనెల

లోనే లేస్తారు. అక్కణ్ణించి పరిక్షదాకా ప్రతిరాత్రి
మేలుకుంటారు. టీలు తాగుతారు. టీ తాగడానికి ఏప
దింటికో కొంతమంది ఏచోటో పోగవుతారు. బోలెడు
రాత్రిదాకా మేలుకుంటి చివవాలిగదా అని, ముందు
టీ కాయడం తాగడం అయేవరకు హస్తాదం. రెండు
జాములకిగాని టీలు అవవు. అప్పుడు ప్రారంభించి, కళ్లు
జోతులల్లా అయి, ఎదో పుస్తకం తీసి, ఓ పావుగంట
వరకూ చుట్టి ఆ పేజీమీదే ఆ మాటవ్వకే ఆగిపోడం
గమనించి, “ప్రాప్తం ఉంటే అదే ప్యాపవుతుంది” అని
ఆలోచిస్తో పడి, దీపం కాగ వాలాగ అల్లానే అట్టేపెట్టి
కన్నుమూసి, ఎండొచ్చిన తరవాత, ఉల్కిరిపడి మేలు
కుంటారు. సంవత్సరాదినుంచీ చదివి అప్పణ్ణించి పండి
తుడైపోయి ఉరికి మామనేకం టై, పరీక్ష నాలుగు
రోజులూ అఖండత్వం పెళ్లపెళ్ళాశిస్తే చాలకా అని
వాళ్ల వాదన. కొందరు, పరిక్షాధికారున్న స్కూళ్ళ
నించి అందనాప్రశ్నలు తెప్పించుతారు. కొందరు,
శేషర్లు కొనడానికి రహస్యసంఘాలు ఏర్పరించి పోష
కులకోసం వెతుకుతారు. రెండువంతులు ఇస్తే పోష
కులకోసం వెతుకుతారు. రెండువంతులు ఇస్తే నోషకులు,
నాలుగువంతులకి రాజపోషకులు, నయ్యియిస్తే మహా
రాజపోషకులు—ఇట్లా రేట్లు ఏర్పరుస్తారు. వాళ్ళు,
ఒకవేళ నెగ్గకే, తమరు టోకున కొన్నారు గనక,
వ్యాపారం లాభం చూసుకుని చిల్లర్ని అమ్ముతారు.
అప్పుడు శేషరు పదిరూపాయలకి వస్తుంది. అల్లా కొను
కున్నవాళ్ళు మళ్లీ కమ్యూర్నికోసం మరీ చిల్లరగా
ప్రశ్న రూపాయికాడికి వేలం వేస్తారు. కొందరు, మేజీ
జీలూ, నోటూ, తీస్తారు పెద్దవి మాడ్డానికి టైం లేక.
ఇల్లా, చివరగడియలో చదివడం హిందువుల్లో ఎక్కువ
అంటారు—అందులో ఆంగ్లంలో. ఎంచే తంటే, సం
వత్సరం మొదటినుంచీ చీమలూ చివవుకునేవాణ్ణి పిక్కాగా
డని ఆంగ్లంలు వీడిపిస్తారు. ఇన్ని పాట్లూ ఆవేళకే పడడం
ఎందుకంటే, అది సహజం. మానవుడియొక్క సంకల్పం;
తనకి ఎంత ప్రజ్ఞ ఉందో అంతకంటే ఎక్కువ ప్రజ్ఞ
తనకి ఉన్నట్టు తను లోకానికి కనపడా లని.

తయారీ ఏమోస్తరుది అయితే; పరీక్షదినాలు వస్తాయి! కుర్రాళ్ళు రాతలు ప్రారంభిస్తారు. మొదటి పేపరుకి మాత్రం కొంత శ్రమించి చదువుతారు. తరవాతనించి, కలంలో సిరా పోయ్యడం, యంత్రంలా వెల్లిపోయి ఏసీ వోటి రాసి చక్కా రావడం. కొందరు, పరీక్ష ఇచ్చేవోటికి, వ్యవధానంగా చదువుకోడాని కనిమేటిడిసి పుస్తకాలు తీసుగడతారు. పరీక్షకాలంలో వాచర్లు కొత్తవాళ్ళు కొందరు వస్తారు. కొన్ని స్కూళ్ల గోడలమీద ఆటైముకి, “కానీ పట్టుకుంటే బుర్ర ఎగిరి పోతుంది,” “చంపేస్తాం రోయ్, జాగ్రత్త” “విల్లు రాసి మరీ కానీ పట్టుకో” అంటూ వాక్యాలు రాసి ఉంటాయి. బీలు తాగినవాళ్ళు కొందరు డోక్టర్లకు చచ్చిపోతారు ఉంటాయి. డబ్బోసి పేపర్లు కొనుక్కున్న వాళ్ళకి అనుకున్న ప్రశ్నలు కనిపించక, కళ్ళు చీకట్లు కమ్మవ్వు. పాపం కొందరు తమ కొచ్చీం దంతం ఒక్క డబ్బులో మరిచిపోయి, ఇవతల కొచ్చింతరవాత అంత ఏకరు వెడతారు. కొందరు విద్యార్థులు, సమయం దొరకడంవల్ల, “మీరు ఇక్కడ నుంచోడం నాకు అడ్డంకి!” అనీ, “కానినీ నీళ్ళు కావాలండి మంచివి” అనీ వాచర్ల మీద అధార్టీ చేస్తారు. ఒకొక్కచోట పిల్లలూ స్కూలుతాలూకు వాచర్లూ ఏకమై, పరాయివాచర్ని గనుగో పెట్టి తాళం వేసి, (అతనికి మంచి టిఫిన్ లోపల ఉంచుతారబ!) నియమితకాలం గడిచినతరవాత ఆయన్ని తీస్తారు. వాచరు ఏమాత్రమైనా ఎదిరిస్తే దధిగణితోం. పరీక్షలు పోబోతే, తరిమి వెంటాడించి పట్టుకుని నుండకించ కొడతారు. ఇక కాపీలల్లో రకాలు కాపీలిసి నన్ని. కాఫీతోపాటు కాపీకుడా ప్రబలింది. కొందరు కోటులోపలవేపున అంటెలా గ్రూ రాసుకుపోతారు. కొందరు పూనుచేతి లోపలికి కీల్లి తెప్పించుతారు, కాగితానికి చుట్టించి. ఒకడు చెప్పల్లోగాని. టోఫీ లోపలగాని కాగితాలు ఇరికిస్తాడు. మరొకడు అచ్చు కాగితాలు చింపి జేబూలో వేసుకుపోయి, పేచీస్తే నమిలి మింగేస్తాడు, అనుమానించినవాచరు తన్ని సమీపించేలోపల. ఒకొక్క నేర్పరి, తనపక్కవాడు సమా

ధానాలు. రాస్తూంటే వాడిచెయ్యి కదలడాన్ని బట్టి అతని రాలు పోల్చుకుని, తనుమాడా ఆ సమాధానమే రానేస్తాడు. ఒకొక్కడు, వాచరు వెనక్కి తిరగ్గానే, పక్కవాడికి సంజ్ఞలు చేసి వాడివగ్గిరించి కొంత లాగుతాడు. కొందరు బ్లాటింగుపేపరుమీద రాసి, దాన్ని నడిపిస్తారు. పరోపకారపారీణుడైన ఒకడు తను సగం ప్రశ్నలకిమాత్రమే సమాధానాలు రాసుకుని, కడంవాటి సమాధానాలు పక్కవాడికిస్తే అప్పుడు ఆపక్కవాడు ఆకాగితాలు మాసి స్వప్నస్తూరీలో సమాధానాలు రాసి ఇచ్చేస్తాడు. అది పూర్తిగా నెగ్గినప్పుడు ఆకాగితాల అన్నదాతప్రాణదాతలకంటే ఎక్కువ ఆనందపడతాడు, కాగితానం పట్టినవాడు అవతలవాడిబుం ఎన్నిజన్మలకైనా తీర్చుకోలేను గదా అని ఎంతో అంతగా ఇబ్బతుతాడు. ఒకొక్కచోట, ఒకడే ఇద్దరిపేర సమాధానాలు రాస్తాడు. ఇంకోచోట ఓపిబరులు మరొకడు వెల్లి పరీక్షకి మాచోడంకుడా ఉంటుంది. ఒకొక్కడు భంట్లోతుల్ని వైవాళ్లనీ కట్టుకుని, కట్టేసి నీలుచేసిన పాకెట్టు విప్పించి, లోగడ తను రాసినసమాధానాల కాగితం లాగెయించి, ఆస్థానే, తుమకేనా లేకుండా నిండుసమాధానాలతో ఉన్న తాజాకాగితం జూనిపించి, మీసంమీద చెయ్యేసి ప్యాసవుతాడు. మరొకచోట, ఒక అబ్బజ్ఞాని, తనగదిలోనే పరీక్షకి కూర్చున్న ఒక అఖండుడిచెబరు కనుక్కుని, తన సమాధానాలపుస్తకపు కవరు వాడిపుస్తకానికీ, వాడిపుస్తకపు-అట్ట తనపుస్తకానికీ ఫిరాయింపించి, తను పట్టుగా ప్యాసవడమే కాక, ఆ అఖండుణ్ణి హతమార్చేస్తాడు. ఎవడేనా వాచరు కాస్తంత రాల్చేస్వభావం కలిగి ఉన్నట్టు కనిపిస్తే, అతణ్ణి పిల్చి కుర్రాడు రహస్యంగా ‘భియో’ దేహి అంటాడు. ఒకొక్కమర్యాస్తుడు అంచనామీద రెండు మాడుప్రశ్నలకి సమాధానాలు తయారై వెల్లి, “ఇవి చాలా ముఖ్యం. మీరు పారబడ్డారు” అని చెప్పడానికి గావును అవి అడ్డకపోయినా సరే రాసి మరిచిస్తాడు. కోందరు, ప్రశ్నలకి సమాధానం తెలియకపోయినా ఎదో మహారాస్త్రాన్నట్టు అభినయించి, రామకోటి రాజకీయవిషయాలు గాని, బొమ్మలు గాని గియ్యడం.

కొందరు దిద్దేవాళ్ళకి అర్జీలు కొడుతూ మానుంటారు ఒకడు, “నేను ప్యాసు కాకపోతే నాకు వచ్చిన ఒక ఎక్కాసంబంధం దూసుకుపోతుంది. ఆపాపంమీ మెళ్ళి చుట్టుకుంటుంది, కాబట్టి, ఎదో వీలుమాసుగుని నూటికి ముప్పై అయిదుప్రాతికి నాకు మార్కులు పారెయ్యించండి! ఇంతలో మీ సామ్రేయ పోడు!” అని రాశాడు. ఈలాంటి పిటిషనులు వృత్తిపరీక్షలో మరిజోరు. మేష్టరీ ట్రెయినింగుపరీక్షల్లో ఒకడు “అయ్యా! మాకిచ్చిన ఈ పేపరు మాపై గ్రేడు సేసుకుని సమేతూ కొరుకు పడేట్టు లేదుగదా, ఇది మాకే ఇవ్వడంలో మీరు ఏమన్న పెద్ద మనుష్యులు! ఒళ్లు మండుకొస్తుంది. ఫేలు చేస్తారు గాని అంతకన్న ఏం జెయ్యరుకదా!” అని రాసి కపి తీర్పు గున్నాడు. ఇంకోడు, “అయ్యా! నేను ఈ డ్రాయింగు పరీక్షకి, దీని మొహం ఈడ్చా, ఆరుమాట్లమంచి అహో రిస్తున్నాను. నాకు బాహుమ్యాలే పడదు. ఏవో గీస్తామగాని వాటికి జీవంరాదు, వైగా ఓజంతువుగియ్యబోతేమరోటి వస్తుంది. నాకు రెండుబళ్ళ సంతానం. నేను ఈయేడు ఆ డ్రాయింగు గట్టెక్కించకపోతే నన్ను తీసిస్తామన్నారు. మీరు నాకు పట్టెడన్నం పెట్టిస్తారా? నోటుమట్టి కొట్టిస్తారా?” అని రాశాడు. అలాంటి ఆరవయోపడి విద్యార్థుల్ని చూస్తే చాలా జాలేస్తుంది. తులనీతీర్థం వుచ్చు గున్నేటైయూలో అతణ్ణి విద్యనేర్చుకోమనడం ధర్మంలా కనపడదు. కొన్ని వృత్తిపరీక్షల్లో కాపీపట్టించుతారు. పెద్దమేష్టరీ ట్రెయినింగు ఉంది. ఆపరీక్షకి చదివినకొద్దీ గుత్తిపోతుంది, పరీక్షాపోతుంది. చదునివాడికి నచ్చేపరీక్ష అది ఒక్కటే. ముందు, ప్రశ్నయొక్క సంఖ్య వేసుకుని మరి మొదలెట్టాలి, సమాధానం. ఎంచేతంటే, ఏప్రశ్నకి మనం అసమాధానం రాశామో మన మేపట్టుకోలేం. కొందరు, ఆపరీక్షనిమిత్తం మూడో నాలుగో పాయింట్లు సంపాదించి, పేపరులో ఏప్రశ్నలున్నా సరే వాటికింద ఆపాయింట్లు మజాకాగా సర్దేస్తారు. ఇక ప్రైవేటుగా వేళ్లేవాళ్లు. వాళ్ళు పరీక్షప్యాస్ కాకపోతే ప్రమామను ఆసుతోందని పరీక్షకుమళ్ళీ కట్టడం, కట్టం గదా అని పరీక్షాడారు పరీక్షవేళ్ళి వెళ్ళడం, వెళ్లాగదా అని ఏదో రాయడం, రాశాగదా అని ప్యాసవుతుందని అనుకోడం

—ఇంతేగాని సాధారణంగా చదువుకునివెళ్ళడంఅంటూ ఉండదు. ఇల్లా వెళ్లి వెళ్లి కొత్తజ్ఞానం ఏమీ సంపాదించకుండానే—ఏపరీక్షకారుడు మారిన టైములలో—గుభుక్కుని ప్యాస్ అవడం.

ఈవిధంగా, తెలిస్తే రాతలతోటో, తెలియ పోతే కోతలతోటో పేజీలు నింపి, విద్యార్థులు తమపని తమరు కానిస్తారు. అప్పట్లసమాధానాలు లంకే ఇంగ్లీషు లాంటి పేపరు అయితరవాత, “ఎల్లా ఉందిరా, ఇంగ్లీషూ?” అంటే, “ఏం? బాగానే ఉంది,” అంటాడు ప్రతీవాడూకుడా. అప్పటి జవాబులధోరణి చూస్తే, “ఈ ఇంగ్లీషులో ఎవ్వడూ ఫేలే అవడా ఏమిటి చెప్పా!” అనిపిస్తుంది. కాని, స్పష్టసమాధానాలుండే గణితంలాంటి పేపరు అయితరవాత, “ఏంరా” అంటే కుర్రాడు ఉత్సాహంగా మాట్లాడమో, లేకపోతే మొహం గలవెయ్యడమో జరిగి, కత్తి చెబ్బా అని లేలి పోతుంది. ఇల్లా తత్క్షణం లేలిపోతుందనే కొందరు గడసర్లు తమకి ఏయే ఆసర్లు వచ్చాయో అవి మరిచిపోయాం అంటారు. కొందరు ఒక్కొక్కపేపరు అయిపోగానే ఇంటి కొచ్చి దానితాలూకు నియమితగ్రంథాలూ, నోటుస్ అన్నీ చక్కటిపాట్లులా చింపి గాడిపాయిల్లో పోస్తారు. ఒకవేళ పేపర్లు గడువుకాలంలోపలే ఊరేగి పోవడంవల్ల వైవారు రొంజోపరీక్ష పెడితే (ఖర్చుమూలాన్ని ఓపట్టాన్ని పెట్టరు) అప్పుడు చదువడానికి ఒక్కపుస్తకం ఉండదు. కొందరు జ్యోతిషం కనుక్కుంటారు—ఫేలయితే జ్యోతిషుడి మీదికి తొయ్యడానికి. కొందరు పరీక్షపలితాలు తెలియక పూర్వం శుభం జరగడం పరీక్షకి జయప్రదం అని ఆలోపలే శుభముహూర్తాలు పెట్టించుతారు. ఫలితాలు తెలిసేవరమా కొందరు గడ్డం పెంచుతారు. కొందరు, తమకి ఒక్కొక్కపేపర్లో ఎన్ని మార్కు లాస్తాయో అంచనాలు వేస్తారు. ఆ అంచనాల్లో ప్రతీవాడికి ప్రతీపేపర్లోనూ ఎంత తక్కువగా చూసుకున్నా ముప్పై అయిదుకంటే వైగానే మార్కులు వస్తూంటాయి—ఎన్నిమాట్లు కట్టినా. కొందరు, తమకి ఏ ఒక పేపర్లో నేనా సందేహంగాఉంటేతమ పేపరు ఎక్కడికివెల్లిందో

తెలుసుగుని, ఎన్నిసందలమైళ్లయినా సరే, ఆ ఊరు వెళ్ళిపోతారు. దిద్దేవాడిస్వభావం కనిపెడతారు. వాడి దగ్గరికి వెళ్లేవార్తలు చూస్తారు. ఆయన ఇంటిదగ్గర లేని సమయం అయితే, ఇంట్లో తమ సెంటర్లా కొన్ని వందలూ పారేసి పోతారు. లేకపోతే, ఆయనికి, అయనపై అధికారిచేతో, ఆయన అల్లుడిచేతో, ఆయన ఋణదాతచేతో, మరి ఇతర మొహమాటస్తుడుచేతో చెప్పిస్తారు. పేపరు దిద్దేవాడు వివమస్థితిలో పడతాడు. ఈ దిద్దేవాళ్లల్లో ఒకొక్కడు మార్కులు భాగస్వామి. అతని ఉద్దేశం ఏమిటి?—సరే, పేపరుకి మొత్తం మార్కులు వంద. అందులో దేవుడివి పది. ఆవి మట్టు గోదానికి వీల్లేదు. పది తనివి. పది పై అధికారివి. పది ఆందానికి మిగతావాటిల్లో తనకివచ్చినవోట సగం కంటే తక్కువగా ఇస్తాడు. ఇక కుర్రాడు లేలడం ఎల్లా? మరోడు, మార్కులసంతర్పి. ఈ రెండరకాల వాళ్ళనీ కుడా పైఅధికారి కాస్త కసిరి, మధ్యరంగంలో ఉండేటట్టు మార్కుల్ని మరమ్మత్తు చేస్తాడు. ఈరీతిగా బాధపడుతూ, “మనసాయం, అఖండుడికి అక్కర్లేదు, శుంకే అక్కర్లేదు. ఇటూ అటూ గాకుండా మార్కులు వచ్చినవాళ్ళకి కావాలి వీళ్ళని ముంచనా, లేల్పనా?” అని దేవుల్లాడుతూ కుప్పచూర్చిడికింది ఒకొక్కడు పేపర్లు దిద్దుతాడు. కుప్పచూర్చిడి అంటే జ్ఞాపకం వచ్చింది—విద్యాధికునూ వ్యవసాయదారునూ అంటూ ఆరాలు తీస్తారు గాని, విద్యా వ్యవసాయమే. వ్యవసాయంలోఉన్న లావాలేవీలు యావత్తూ విద్యకి అహారిం చాయి. రెండింటల్లోనూ ముల్లుకర్ర పుచ్చుగోవాలి ఓమాటేనా, పశువుల్ని తోలాలి, విత్తనాలు చల్లాలి, కాపు కాయాలి, కోతలు కొయ్యాలి, కట్టలు కట్టాలి, కుప్పలు నూర్చాలి—ఫలితం దేవసహాయం. దిద్దేవాడి దగ్గరించి కాగితాలు వెల్లిపోయా యని తెలిసితరవాత కుడా, కుర్రాళ్ల ఇంకా ఎక్కడ ప్రయత్నించాలో అక్కడ.

“త న్నేవైద్యుండు చికిత్సఁ బ్రోవఁగలడో, యేమందు రక్షించునో” అని చరమప్రయత్నాలు చేస్తూ, ఎంతేనా సంతోషంగా ఖర్చు చేస్తారు.

అక్కడితో ఫలితాలు వస్తాయి. కొందరు ప్యాసు, కొందరు ఫేలు. ప్యాసైనవాళ్లు తలెత్తునుని నలుగురూ ఉన్నవోట నడుస్తూంటారు. వాళ్లకి అభినంది నాలుకుడా వస్తూంటాయి. కొందరు, (వెనక) కొబ్బరి కాయలు కొట్టడం, సత్యన్నారాయణవ్రతం చెయ్యడం ఉండేది. ఫేలయినవాళ్లలో కొందరు అది మరీ శిరచ్ఛేదంకింద భావిస్తారు. ఎవ్వడూ ఫేలవకుండా పరీక్ష ఎందుకు ఉండవూడనూ! ఎవ్వడూ ఫేలవకపోతే ఇక పరీక్షప్రయోజనం ఏమిటి అసలు అని కోప్పడుతూ మొదటికొచ్చే అధికార్లు కొందరున్నారు. నూటికి ఏ తొంద్రైమంగో ప్యాసవుతూంటే భరించలేక కళ్లమ్మట నీళ్లు పెట్టుకునేవాళ్లు కొందరున్నారు. కలకత్తాలో నూటికి ౧౫ మందిఫేలవుతారు. అల్లాంటప్పుడు ప్యాస వడంకంటే ఫేలవడం కష్టం. ఎంచేతంటే నూటికి ౮౫ మందిలో ఉండడంకంటే నూటికి ౧౫ మందిలో సర్దుకోడం కష్టం గనక. అందుకని, మనలో మరీ ఎక్కువ మందిని ప్యాసుచేసి, పరీక్షలపటుత్వం చెడకట్టి, దేశాన్ని పాడుచెయ్యకుండా, కొద్దిమందినే ప్యాసు చేస్తూంటారు. కాని, పామరులకి లోసంగతులు తెలియవు. వాడు, ప్యాసైనవాడు మహానుభావు డనీ, ఫేలైనవాడు తెలివితక్కువవాడే గాక, తుంటికుడా నని భ్రమిస్తారు. అయితే, పరీక్షఫలితాలు వచ్చినకొత్తరికం అల్లా అనుకున్నా, ఫేలయినవాళ్లలో చాలామంది అఖండులు ఉండచ్చునని కాలక్రమాన్ని గ్రహిస్తారు. కొంతకాలం అయితరవాత, పుస్తకాలు మళ్లీ చూడకపోతే, వారూ వీరూ ఒకటే అని తెలుస్తుంది. అంత మాత్రాన్ని ఈపరీక్షారాధన ఎందుకో బోధపడదు. ఫలితాలు తెలిసినకొన్నాళ్లు హడావిడిగానే ఉంటుంది. ఒకొక్కడు పిలికితాడుకట్టి తెగభట్టిచెయ్యడం, పరీక్షలో ఏమార్కులో వచ్చి చచ్చిచెడి అతీనరుషనునగా ప్యాసనడం, “ఆ, నేను చదివించేదిరా? జప్తు ఊరికే లీలగాచూశాను, ప్యాసైంది. మనం రొండోసారి చూస్తేనా?” అనడం. అసలుసంగతి, అత డేం జేసినా, అతణ్ని ఏం జేసినా, అంతకంటే ఎక్కువ ఒక్క మార్కు రాదు. ఒకడికి నూటికి ౯౫ వస్తే, ఆకడం

అయినూ తనకి ఇవ్వకపోయినందుకు పేపరు దిద్దిన వాడు నరకానికి వెడతాడని, ఓఫేలైన వాడివగ్గర వాదించడం—వా డనలు ఘేలై చదవు తూంటే! ఒకడు నీమీ చదవకుండానే మార్గాంతరాల వల్ల దాటి, తను బోలీకు చదివి పొడం అయినట్టు “అబ్బ! మాచెడ్డ అప్పెక్ అయిందీరా సిప్టమ్? రెప్టు పుచ్చుగోవాలి” అనడం. ఒక్కొక్కడు పరీక్షఫలితాలు తెలిసినప్పుడు అత్తారింటివగ్గర, ఉండడం తటస్థించి ఘేలయితే అద్భుతమైన కారణాలు చెబుతాడు— “మాండే అత్త! మామ్మలు తాలూకు సమాధానపు కాగితాలు ఒక కిక్కిరింపుకు వెళ్లాయండి. అందులో కర్మం! నాబుక్కు ఆకాగితాలకట్టలో పైనే ఉండినది. ఆకర్మకు అప్పుడప్పుడే ఇంట్లో నీవో దెబ్బలాడి వచ్చాడేమో, ఆపశంగా నాపుస్తకం మొనట్లోనే ఉంది కాదూ, దానిమీద ఒక్కనున్నా పెట్టి, నన్ను బలేసి పాశేశాట్ట” అని. మొత్తంమీద ప్యాసులూ, క్లాసులూ, వన్ థింగ్ మాస్ట్రోల్లో ముచ్చటలు.

ఇన్నిసంగతులూ, ఇంకా లక్షా, జరిగిన తరవాత వచ్చినఫలితాలమీద ఆధారపడి తెలివితేటలూ, ఉద్యోగార్హతా నిర్ణయించడం న్యాయం అని చెప్పలేం. కొందరు అనలు పరీక్షలుతీస్తే పేడ వదులుందనివాదిస్తారు. కాని, విద్య ఉన్నంతకాలం. పరీక్ష తప్పదు. ఎంచే

తంటే, విద్యబోధించి చెప్పాలి. బోధనకి ప్రశ్నా, సమాధానం ఉండాలి. ప్రశ్న పరీక్షయొక్క చిహ్నం. అందుచేత, ధనికులైన ఇతరదేశీయులు కొత్త పరీక్షలు కనిపెట్టి, ఆచరణలో పెట్టి, పైనిచెప్పిన అన్యాయాలు తగ్గించాలని మామూలు. మన ప్రస్తుతపరీక్షలు కొండని ముక్కలకింద కొట్టమంటాయి. కొత్త పరీక్షలు, చినచిన్నముక్కల్ని గబగబాపోగుచేసి కొండలా కేర్చ మంటాయి. మన పరీక్షలవిధానం మారాలి అంటే, మన వ్యూలు మారాలి. అనగా మనస్సులు మారాలి. కాలం జరిగితే గాని మనస్సులు మారవు పరీక్షలకోసం, మార్కులకోసంమాత్రమే బాధపడేవాడికి, విద్య అంటదు. విద్యకోసం పాటుపడేవాడికి పరీక్షవల్ల బాధే ఉండదు. ఎంచేతంటే, వాడు ప్రతీకొత్తసంగతీ పరీక్షనల్లే నేర్చు గోవలసిన అవసరం ఉండడంచేత, వాడికిపరీక్ష మామూలై పోతుంది. పరీక్ష నాలుగుపూటలూ ఏ ఆరుపుముక్కలలో ముక్కు పెట్టుకుని తెలివిగలవాడికిమల్లే కనిపించి, ఆ కాలానికి పూర్వాపరాలు మూర్ఖుడే ఉండడంమానవుడు కోరుకోమాడదు. అనలు జీవితం ఒకపెద్ద నిత్యపరీక్ష. జీవితపరీక్షకి ఎప్పుడో తయారు అవుతానులే అనడం కాక, ఎప్పటికప్పుడు తయారుగా ఉండడం మానవుడి విధి. అటుచంటిగవ్యుడిజీవితం ఆచరణ. సమస్యారం.

జానకీనాథ యేల దర్శనము నీవు? అధికాగ్ల సూర్యనారాయణరావుగారు,
B. A., B. L.

మొలక నగవు చంద్రని ముద్దుమోము
తొంగి చూచెడు విమలవశా నిగినుండి
బాలు డాటలు చాలించి పవ్వలించె;
దీప మొక్కపై తోడుగా తెలివికలలు
కాల మెట్టెల్లో పుచ్చుచు గాచిముటి
జానకీనాథ! యేల దర్శనము నీవు?

అంబునిధిలోన ఆణిముత్యంబు వోలె
కటికచీకటిలో దీపకళిక వోలె
కంటకములలోన గుబాబికన్నె వోలె
నకట! నెమ్మది గ్రమ్ము నిరాశయందు
దాచి యుంచితీ ప్రణయంబు తాళజాల!
జానకీనాథ! యేల దర్శనము నీవు?

(క్రి.పతి. పి. వా.సింగుగారి వాట్యన్.పత్ని. 3, 4.)

ఛాయాచిత్రము

క్రియేటర్ కె. రంగస్వామి ఆధ్వర్యంగా తీసిన ఫోటోనంది.

మనుజుని జీవితమునకు వాయువు ముఖ్యమనియు, పానీయము తరువాతను, తుద కాహారమును క్రమముగా నవసరముని యిదివరకు చెలియజేసియున్నాను. ఘనపదార్థ మాహారములోను, ద్రవపదార్థము పానీయమునకు ముఖ్యమైయున్నవి. శరీరమునందలి జలపదార్థమును భర్తీచేయుటకు జలమే మొగటిపాదనము. దలమిశ్రితములగు ద్రవపదార్థములు; పాలు, మజ్జిగ మొదలగునవి దేహమున కారోగ్యమును, బహువిధపునవైయున్నవి. కొన్ని ద్రవపదార్థములు తాత్కాలికముగ దేహమున కుద్రేకమును గలిగించుచు తుదకు నరములమర్మలత్వమునకు కారణభూతముగుచున్నవి. అట్టివి కల్లు సారాయి మొదలగునవి. అట్టివానిని నేరించుటకే ముఖ్యముగ త్రాగుడుశబ్దము వాడబడుచుండును. మంచిసీరు త్రాగెదరు, పాలు త్రాగెదరు అనుచోట్ల ద్రవపదార్థములకు త్రాగుట యను శబ్దము మామూలుగా వాడుకలో నున్నటుల తెలియగలను. కాని త్రాగుడుశబ్దము మాత్రము కల్లు, సారా మొదలగు వానికే ప్రయోగించి వాడబడుచున్నది. ద్రవపదార్థములు కాని చోట్లగూడ త్రాగు యని వాడుటగలను. 'పాగ త్రాగినవాడు దున్నపోతై పుట్టుకో' అను చాటుపద్యచరణముల్ల సా, 'గంజాయి తాగిన వా' యను చరణముల్లను వా' యుపదార్థమునకు, ఘనపదార్థమునకుగూడ 'త్రాగు' యనుమొగించుచున్నటుల స్పష్టమగుచున్నది. కాని వీనిని త్రాగుడు తరగతిలో జంసాహస్యము చేర్చి వ్యవహరించుచున్నటుల గోచరము కాగూడు.

త్రాగు డొక దుర్భాష్యము. మంచి అభ్యాసము పట్టువకుట కంతో శ్రమపడవలెను. దుర్భాష్యమల పడుట కెట్టిశ్రమ యక్కరలేదు. ఒకసారి యలవాటు పడిన మానుట దుర్లభము. ఇది సాధారణముగా సాంగత్య దోషమువల్ల నేర్పడు దుర్భాష్యమైయున్నది. దీనివల్ల నెన్నికొంపలో నాశనమగుచున్నవి. ఎందరో యకా

లపు మృత్యువు వాత బడుచున్నారు. ఈ త్రాగుడుపదార్థములలో మత్తు నిషా గలిగించు వస్తువు చేరియుండును. అది విషతుల్యము. అట్టి నిషాపదార్థము దేశమునందంతట నవినకాలమున విరివిగ వ్యాప్తి గాంచుచున్న కాఫీ తేయాకునీరు మొదలగు వానిలో సహితము గలదని శాస్త్రజ్ఞులు కనుగొనియున్నారు. ౬ గిన్నెల తేయాకు నీ రొక మనుజుడు త్రాగిన వానికి తెలివి తప్పగలదనియు, రెండు గిన్నెల తేయాకు నీటిని ఎలక కొచ్చిన నది పరమపదము చెందునని శాస్త్రపరిశోధనకారులు వ్రాయుచున్నారు. అందుకు కారణ మా నీటియందుగల విషపదార్థము. ప్రతిదినము కాఫీ గాని తేయాకునీటిని గాని గ్రోలువారి శరీరములో క్రమముగా నట్టి విషపదార్థము చేరియుండగలదుగా! మనుజునిజీర్ణ శక్తి సాధారణముగ విషమును జీర్ణింపజాలదు. అందుచేత దేహమున బ్రవేశించినవిషము వైశ్యకోశమునందు నిలిచి యాకోశమునకు వికలతగలిగించును. త్రాగుడున కలవాటుపడినవారి 'లివర్' (వైశ్యకోశము)లను పరీక్షించి డాక్టర్లు తీసిన ఫోటో గ్రాఫులవల్ల విషపదార్థ మెటుల ఆయవయవమును ద్వంసముచేయుచున్నదియు తెలిసికొనవచ్చును. త్రాగుడువల్ల త్రాగెడునా డొక్కడే పాడగునెడల సంత యోచింపవలసినపని లేదు. కాని యిది వానిసంతతిని సహచరులను బాధించును.

త్రాగుబోతులకు సంతానమే గలుగుట దుస్సరము. ఒకవేళ కలిగినను అట్టి సంతతికి బాలారిష్టములు తొలగుట దుర్లభము. కొందరు తప్పుదారి కొంచె మెక్కువకాలము జీవింపగలిగినని యెంచినను వారు జీవచ్ఛములవలె నుందురు. వీరికి నేరము లొనర్చుట కాసక్తి మొదగును. అట్టివారిని సంఘములో నుంచనిచ్చుట సంఘమునకు హాని కరమని లోకానుభవముకలిగినట్టి, ఫలాపేక్ష లేనట్టి మహర్షులు తలంచుటలో వింత లేదుగదా. ఇప్పటికిని కొన్ని

జాతులవారు నేరస్థులుగ పరిగణింపబడి ప్రత్యేకస్థలము లలో పోలీసుకాపలాలో నుంపబడుట చునము చూచుచున్నాము. అట్టిజాతులబాలుగ నితరబాలురతోగలుప జూచుటవల్ల ఆజాతులవారి యభివృద్ధిసంగతి యెటులున్నను ఇతరబాలురలో కొందరికైనను పైజాతులవారి గుణము లబ్బునకటకు సందేహము లేదు. అందుచేతనే సంఘసంరక్షణకై మన పూర్వులు కొన్నికట్టుబాట్లు చేసి యున్నారు. ఈ కలికాలమున పాశ్చాత్యనాగరికతా వ్యాపారములో జిక్కిన వారి కేకట్టుబాట్లు వెగటుగ దోచుటలో నాశ్చర్యము లేదు. సంఘనియమములను సమర్థించుటకై యావ్యాస ముద్దేశింపబడవలసిన నియమ గురించి విస్తృతపదలవలేదు. త్రాగుబోతులసంతతిలో పారంపర్యముగా వచ్చెడు దుర్గుణము లుండగవలసి, యట్టి వారు సంఘభావ్యులుగ నుండుట సంఘమునకు శ్రేయస్కరమని విన్నవించుచున్నాను.

జననమునకు కారణమును మాతాపితృ ప్రాధమికాణువులయందు వారిసంకలములు మూర్తిభించియుండి వారి సంతానమున కాగుణములు కలుగునని పారంపర్య (హెరిడిటరీ) శాస్త్రవేత్తలు తెలియజేయుచున్నారు. అణోరణీయానా మహతో మహీయానా అను ఆత్మకు గురించినసంగతి శరీరమునకు సహితము నిర్దించునని పుష్టమగుచున్నది. అందుచేత తండ్రికి ఉబ్బస మున్న యెడల వానిసంతతి కా జబ్బు వచ్చుట సహజమని నిరూపింపబడుచున్నది. ఏలననగా తండ్రియొక్క శ్వాసకోశములం దేర్పడినగోపము రేతస్సుయొక్క ప్రాధమికాణువునందు నదేవిధముగ నుండునని నూత్నదర్శనియంత్ర సాహాయ్యమువల్ల పరిశోధనచేసి పాశ్చాత్యశాస్త్రజ్ఞులు నిర్ణయించుచున్నారు. అదేవిధముగ తల్లిదండ్రులకుగల ఇతరజబ్బులు అపస్మారము, కుష్ఠము మొదలగు వివేకహీనంపగ్రముగ రాగలవై యున్నవి. ఒకప్పుడు తండ్రికుండెడి జబ్బుచూచిరి మరియొక్కజబ్బు శిశువునకు వచ్చుట గలదు. త్రాగుబోతుల సంతతికి నేరములు చేయు స్వభావము గలుగుట పైకారణమువల్ల నని విశేషముకాగలదు. త్రాగుబోతులకు నరములయందు పట్టు కట్టి వారి ననేక దుర్మార్గులకు నీడ్చును. త్రాగుబోతుల నరముల దుర్బ

లతయే వారికి సరియైన సంతతి లేకుండుటకు కారణమై యున్నది. ఐరోపా అమెరికాఖండములందు నానాటికి జనముల సంఖ్య తగ్గుట కచ్చట ప్రబలియున్న త్రాగుబోతుల కారణమని తెలియుచున్నది. త్రాగుడుల సంతాన హేతునకు ప్రాధమికాణువులు దుర్బలమై యుండును.

సారాయి మొదలగు మత్తుపదార్థములలోవలె కాఫీ, తేయాకు, సాగాను, గంజాయి, మొదలగు వానిలో విషపదార్థము లున్నవి. కాఫీలో నున్నది కాఫీను అని తేయాకులో నున్నది తేను అనియు, సాగానులోనిది కొటీను అని వేర్వేరు క్షేత్రతో నీవిషపదార్థములు తెలియబడుచున్నవి. ఒక గ్రెయిసులో ఎనిమిదవంతు తీను ఒకకప్పున చింపుననియు, అదే 34 గ్రెయిసులైన ఒక పిల్లిని చింపుననియు శాస్త్రజ్ఞులు తెలియజేయుచున్నారు. నవీనకాలమున ప్రతిబుద్ధిగోను, తుదకు పల్లెలోను లెక్కకు మిక్కుటమగు కాఫీ ఆంగణాలు వెలయుచున్నవి. ఎందరో, చుఖ్చుముగ నాంగ్లవిద్య నభ్యసించిన వారు కాఫీపానమునకు దాసులగుచున్నారు. విద్యాధికులలో సాగుచుట్ట కాల్చువారిసంఖ్య తక్కువగ నుండినను ఇట్టివల బీడి సిగరెట్లు నువ్వొనియవారి సంఖ్య హెచ్చుచున్నది. సాగానును హెచ్చుగా వాడువానికి బుద్ధి మాంద్యమే గాక యుక్తాయుక్త పరిజ్ఞానము నశించుటగూడ సంభవించును. వీరు తాము చేయునది తప్పని తోచినను అభ్యాసమును వదలకాలకున్నారు. నరములు దుర్బలమైనకాలచి త్రాగుడునం దాసకై హెచ్చును. ఈ ఆసక్తి అన్నివిధములగు దుర్భ్యాసములను వర్తించును. సాగా కధికముగా వాడువారికి దృష్టిమాంద్య మేర్పడునని స్కాట్లాండులోని డాక్టరు మన్రోగారున్ను, మాంచెస్టరు రాయల్ కంటి ఆసుపత్రి డాక్టరు మిసానాగారున్ను చేసిన పరిశోధనాఫలము తెలియబడుచున్నది. సాగాకువల్ల మాత్రమేనందు ఆల్బ్యుమెను అనూపదార్థము ఎక్కువగా పోవునని రూఢిపడుచున్నది. ఎక్కువగా సాగాకు గాని సారాయి గాని వాడువారికి మత్తిస్థిమితము తప్పని శాస్త్రజ్ఞులు నిరపరచుచున్నారు. మత్తుపదార్థములను నేవించువారు సుఖానభిసములకు దూరమగుచున్నారు. సారాయము రక్తనాళముల గమనమునకు ప్రతి

బంధకముగా నుండును; గుండెను బలహీనముచేయును. శరీరమునందు జీర్ణ కాలమున ఉత్పత్తిగాఁగలసిన ద్రవపదార్థములను తగ్గించును. అందువల్ల ఆకలి మందగించి అశీర్ణవ్యాధి యంకురించును. సామాన్యముగా నరముల కేగము శ్శెండుకు ౯౦ అడుగులుండును. త్రాగినవాని కాశము శ్శెండుకు ౧౩ అడుగులకు తగ్గును. అందుచేత త్రాగిన వారికి సంగతు లాకలింపు చేయువలెననిన నెక్కువ కాలము పట్టును.

త్రాగుడును మాన్పించుట కనేక ప్రయత్నములు ప్రపంచములో జరుగుచున్నవి. అన్నివిధములగు దురభ్యాసములు పోయి సంఘము తోలికట్టుబాట్లకు తిరుగు నెడల దేశము నుంచినీతిలో నుండుటకు సందేహము లేదు. అయ్యది సాధ్యమా? కాలప్రవాహములో ముం దెట్టిమార్పులు రాగలవిగదా! త్రాగుడు కలవాటుపడినవారికి దాహము మెండు. వారిశరీరమున వ్యాపించి యున్న సారాయము అన్నకోశమున కుద్రేకము గలిగించును. అందువల్ల దాహముధిక మగును. దానికి త్రాగుడే వారికుపశేషమును తాత్కాలికముగ గలిగించి, వెంటనే తిరిగి ఎక్కువగ దాహమును గలిగించును. 'సీత్యా సీత్యా పునః సీత్యా' యని కల్లంగడికి పోవువారు ఒకముంతతో తృప్తి జెందరని యనుభవశాలు లేటింగిన సంగతియై యున్నది. సారాయి తాగువారిలో వైశ్యకోశకు లుచేడనివారరును. సర్ పాట్రకి మాన్సను అనువారు పరిశీలించినయట్టి వైశ్యకోశములలో నూటికి ౬౩ త్రాగుబోతులనని తేలినది. విషము జీర్ణముకాజాలదు గనుక లి ర్వరకుచేరి యచ్చట నిలిచిపోవును అప్పుడప్పుడు స్వల్పముగ పుచ్చుకొనబడి విషంతయు నొకచోట చేరుచున్నది. అంత విషపదార్థము నొక్కసారే పుచ్చుకొనినయెడల వెంటనే మృత్యు వాతబడుట నిశ్చయము. అందుచేతనే శివుడును గరళమును కంతము దాటిపోనివ్వక అచ్చట నిలిపియుంచెను. పొగాకును విశేషముగ నుపయోగించువారిలో జనముల సంఖ్య క్రమముగా తగ్గిపోవునని, వారిసంతతిలో సిచ్చి వారు బయలుదేరుదురని డాక్టరు క్రెస్సు అనువారు తెలియజేయుచున్నారు. సర్ జెంజెమన్ బ్రాడీగారు పొగాకును విశేషముగా వాడువారికి సంతానమే గలుగు

నెడల వారు బలహీనులై యల్పాయువు గలవారై యుండురని, తరుచుగ రోగగ్రస్తులు కాగలరని వ్రాసియున్నారు. అమెరికాలో గవ్వరుగా నుండిన స్టబ్బు అనువారు కాన్ససురాష్ట్రమునందలి జైళ్లు ఖాళీగా నుండుటకు కారణము అచ్చట సారాయి పొగాకు నిషేధింపబడుట యని తెలియజేయుచున్నారు.

పూర్వకాలమున పొగాకు మనదేశములో లేదని, కొన్ని వందలసంవత్సరములక్రిందట రాబడినదని చరిత్రకారులు దెలుపుచున్నారు. పూర్వము రషియాదేశములో పొగాకు నుపయోగించినవారి ముక్కులు చెక్కిజేయబడుచుండినటుల దెలియుచున్నది. రోముదేట్టణములో నెనరైన పొగాకును గుడియందు వాడినచో వారిని సంఘమునంచి బహిష్కరించుటకు అక్కడి యతగురువగు పోపుగారు ఉత్తరచేయుచుండిరి. స్విట్జర్లాండు దేశములో వ్యభిచార మెట్టి నేరమో పొగాకు నుపయోగించుట అట్టి నేరముగా పరిగణింపబడుచుండెను. నాల్గవ అరురాత్ రాజు పొగచుట్ట కాల్చినవారికి ఉరిశిక్ష విధించుచుండెనట. పొగాకుసారమునుంచి యొకబొట్టు పిల్లియొక్క నాలుకపై వేరుగా వెంటనే యది మృతినొందినటుల తెలియుచున్నది. వ్లాడివోగ్ అనుశాస్త్రజ్ఞుడు నూత్న దర్శనియంత్రముతో పొగ త్రాగువారి కొన్ని మెడలను పరీక్షించిచూచి వానియందలి నరములపటుత్వ మెటుల తగ్గిపోవుచున్నది కనుగొనియుండెను. వస్త్రాదలగు వారిలోగాని, గొప్ప బంతిఆట మొదలగువానిలో మెలగు వారిలోగాని వైద్యసనములకులోబడినవారగ్రహణమును జెందుటరును. ఇందునుగురించి ౧౯౧౧ సంవత్సరములో నొక విమర్శన జరిగియుండెను. మద్యపానమునకు నునచెన్నపురరాజధానిలో గల వీళ్లు ఇతరరాష్ట్రములందు లేవు. ఇచ్చటి తాటిచెట్లు, ఈతచెట్లు, కొబ్బరిచెట్లు హిందూదేశమున మరెచ్చటను లేవు. కాబట్టి త్రాగుడు కెక్కువ అవకాశము మనరాజధానిలో గలను. ఇది గాక పొగాకుపైరునకు మనరాజధానిలోని నేలలు ప్రశస్తమని స్థాశ్చాత్యులెందరో యీశ్వరశాయమున కృషిచేయుచున్నారు. అందుచేత మనరాజధానివారు త్రాగుడువల్లగల అపాయములనుగురించి హెచ్చుగా తెలిసికొనవలసియున్నది.

పూటూర్ అను చరిత్రకారుడు త్రాగుబోతుల సంతానముగా త్రాగుబోతులను యెడలని వ్రాసియున్నాడు. స్టేట్స్ నూతనదంపతులు మద్యమును వాడమాడవని శాసించియుండెను. సర్ పియస్ గొట్టు అనువారు త్రాగుబోతులను త్రొలినగురించి వారికి గలుగు శిశువులు మాత్రమే గల్గుమునందేగాని, పుట్టినవెంటనేగాని మృతిజెందుట గలదని వ్రాసియున్నారు. డాక్టరు సల్లివాను అను శాస్త్రజ్ఞుడు అనేకమంది త్రాగుబోతులను గురించి పరిశీలించి కనుగొనినదేమనగా, నొక త్రాగుబోతుకు ౬ గరు పిల్లలుండెను, మొదటి ముగ్గురు సామాన్యమైన ఆరోగ్యము కలిగియుండగా నాల్గవశిశువు బుద్ధిహీనుడుగను, అయిదవ శిశువు పిచ్చివాడుగను, ఆరవశిశువు పుట్టిన వెంటనే మృతి నొందునటులు గనంపడెనని తెలియవచ్చుచున్నది. పొగాకు సుపయోగపరుచువారిని కొందరిని, పొగాకు వాడనివారిని కొందరిని పరిశీలించగా, పొగాకు వాడనివారు పొగాకును వాడెడివారికంటె నూటికి ౧౦ వంతున బరువున, ౨౪వంతున ఎత్తున, ఛాతీకొలతలో ౨౬ వంతున, శాస్త్రజ్ఞశిశుల శక్తిలో ౭౭౪వంతున హెచ్చుగా నున్నటుల కనుగొనబడినది. అమెరికానారికి సాటుకు ౩ కోట్ల పాసుల ముక్కుపొడి, ౮౧౩ కోట్లచుట్టలు కావలెనట! మెడగా స్పైరుదేశపురాణి వివాహమునకు బూర్వము తనరాజ్యములో త్రాగుడుచల్ల నెట్టికుంకమును సమాలుచేయవని రాజు వాద్దానము చేసిననే వివాహమాడెదనని పట్టుపట్టి సాధించినటుల తెలియుచున్నది. త్రాగుబోతుయొక్క కూతురునకు శిశువుకు పాల నిచ్చు యోగ్యత యుండదు.

త్రాగుడుచల్ల నెన్ని సంసారములు దుఃఖపడుచున్నవో లోకాశుభము గలవారికి విశేషము. విద్యాధికులగువారు పెక్కుండ్రు స్వమతమునందు లక్ష్యము లేక సంసరించుచు, పాతశాలలందు వారి కేర్పడిన సహవాసదోషముచేత దురభ్యాసములకు బాల్చి, పిదప నవి మాడవని తెలిసియుండియు నట్టియభ్యాసములకు దాసులై నానిని వదలజాలక తమస్థితికి చింత నొందువారి నెందరినో జూచుచున్నాము. సారాయము మొదలగు మొదటితరగతి పానీయములుగాని, పొగాకుసంబంధముగ చెందనతరగతి దుర

భ్యాసములుగాని లేనివా రెందరో మూడవతరగతిలో చేరిన మన కాఫీక్లబ్బులకు దాసులగుచున్నారు. వీరికి నిద్రమందము వదలకపూర్వమే కాఫీ కావలెను. కొన్ని పల్లెలలో రహీతులు సమీపపట్టణములకు రైళ్ల మీద ఉదయం కాఫీమిత్త మేగుట తెనాలి మొదలగుపట్టణముల వారికి తెలిసినసంగతే. స్వస్థితగం డెందరో శీతముల నుంచి యింటిఅద్దెతోపాటు కాఫీహోటళ్లకు ఇవ్వవలసి నది హను శేషించిన సామ్యతో జీవయాత్ర జనపజాలక తంటాలుపడుచున్నారు. కొందరు లేయాకు నీటిని త్రాగి రాత్రులందు నిద్ర పట్టక బాధపడువారిని జూచుచున్నాము. పూర్వము సారాయము మొదలగు మొదటి తరగతి పదార్థములను నేవించువారు చాటుమాటుగ జేయుచుండెడివారు. మన విద్యాధికులన్ననో, రిఫ్రెషు మెంటు గదులలోను, తెల్లవారికై జరుగువిందులలోను బహిరంగముగ త్రాగుచున్న సంగతి మనము కన్నులారా చూచుచున్నాముగదా. అటులనే పొగాకు సుపయోగించువారు చాటుమాటుగ చుట్ట గాల్చుచు పదిమందిలో నట్టిపని చేయుకుండుట జూచియుంటిమి. మన విద్యాధికులన్ననో, నోట సిగరెట్టు బహిరంగముగ వీధులవెంట నడుచునప్పుడు, మోటారులందు, రైళ్ల ప్రయాణములలోను, క్లబ్బులందు విరివిగా సుపయోగించుట నిప్పుడు గనుచున్నాము. ఇదివరకు కాఫీ, తేయాకునీరు మొదలగు మూడవ తరగతి వానిని ఏహోటలులోనో త్రాగుదువారు తమ ఇండ్లలోనే కార్థానా లేర్పరిచి, కాఫీసాడిని ప్రత్యేకించి చెన్నపట్టణంనుంచి రప్పించి, యిటు నుండు నాబాల గోపాలమునకు కాఫీ నందజేయుచున్నారు. అతిథిఅభ్యాగతులకు పూర్వకాలమున నిచ్చుచుండిన పాయసాన్నములకు బదులు నవీనకాలమున కాఫీత్రాగుడు నేర్పరుచుటయే ప్రధానముగా నెన్నబడుచున్నది. ఇప్పుడు వై మూడు తరగతుల వ్యవసాయముగురించి విపులముగా చర్చించుట యొక్క ముఖ్యోద్దేశ మివాద్యసము చదివెడివారిలో కొందరు నన్ను దూషించినను కొందరైనను సరయైన స్థితి గతులను తెలిసికొని తమ అభ్యాసములను విమర్శనచేయ గలుగుదు రను దృఢవిశ్వాస మని విన్నవించుచున్నాను.

కపోతదాంపత్యము

శ్రీ శేషాద్రి రమణకవులు

చంచువులలోన ధాన్యంబు సంతరించి
పోవగా నుండె నొక్క కపోతయుగళి
గూటిలో నుండి వాపోవు కూనపులుగు
లింత కేహానో యను చింత యెడఁ గలంప.

౨

అది మనోహర సాంధ్యరాగాభిరామ
చంద్రికా వేష్టితంబు నిశాముఖంబు
నగము నమలిన మృదుకుశాంచలము జాఱు
దెరువునల్లెలకుల నిండె ధేనుపంక్తి.

౩

పసరుకాయ తొట్టియై వసించి
తీగచేరుల బిగింపట్టి తెఱవతోడ
నొకపతంగక ముయ్యాల లూఁగు చుండె
నెంత యానందకరమొ సాయంతనంబు.

౪

తఱుముకొని వచ్చు మృగయుని తలఁపఁబోక
బాలహరిణంబునకుఁ జేపుపా లొసంగ
హరిణిఁ జేరఁగ నుండె గుంజాంతిరంబు
కడుపుతీ పున్నఁ దోచునే కష్టవితతి.

౫

తల్లిదండ్రులు వచ్చెడి తరుణ మయ్యె
బాటులుగ నిల్లుఁ జేరెడిఁ బతగవితతి

అనుచు మెడ సాచి బాలవిహంగయుగళ
మరయుచుండె నమీషవృక్షాంతరంబు.

౬

గూటిలో నుండి కలకల కూనపులుగు
లఱచుటలు చెవి పండువు లగుటఁజేసి
పూల తీవియపైని గపోతయుగము
వ్రాలెఁ జిటుపుల్లు లఱచె నవారితముగ.

౭

మృదుతరావృక్తగవమున మెల్ల మెల్లఁ
గూనపులుగులు గొనగొన కూయుచుండె
ముగ్ధమై వినుచుండెఁ గపోతయుగము
పరవశోన్మాదసంతానభావగీతి.

౮

కదల మెదలక యొడ్డుకొడుఁ గలసి మెలసి
బొమ్మలట్టుల నున్న కపోతయుగము
నెలమి గుఱి చేసి వేటకాఁ డలుఁగు వైచెఁ
గలకలాక్రందనంబున నిలకు వ్రాల.

౯

మొగము మొగమునఁ జేరిచి మోకరించి
యెఱ నొసంగెడి తల్లిదండ్రు లిలకు వ్రాలె
బులుగు కూనలు విస్మయ బున మునిగి
తల్లిదండ్రులతోఁబాటు ధరణిఁ బడియె.

౧౦

అలుగు నెమ్మైన నాటిన సంగకములు
రక్తసిక్తంబు లగుచున్న, బ్రాణ మేగు
చున్న, బులుగులు కూనల కొనకె నెఱును
గర్భమోహంబు ఖండింపగాఁ దరంబె.

౧౧

చిరతర వియోగదుర్వ్యథాశీర్ష మైన
భావములతోడ నానందపరవశతను
నధికతరమైన సంతోష మనుభవించు
పతగముల కంత్యకాలంబు ప్రాప్త మయ్యె.

౧౨

అంత నుఱుకుచు వేటకాఁ డరుగుచెంచి
పొదివి పట్టెను నాల్గుకపోతములను
కఠినకరతలఘట్టనక్రకచహానిని
దొలకె నుసురులు పక్షిచతుష్కమునకు.

౧౩

బుద్ధగీతలఁ జదివిన భూతహితుఁడు
పతగహృదయం బెఱింగిన భావసుకవి

బాటసారి యొకం డీయవస్థఁ జూచి
నిలువు నీ రయి మాన్పడె నీరవమున.

౧౪

ఇదియ సంక్రాంతికాన్కగా నిచ్చువాఁడఁ
బులుగుల నటంచు వ్యాధుండు పోవుచుండె
అయ్యయో గువ్వలను వీడు మయ్య యంచుఁ
బధికుఁ డఱచిన విన కేకె వ్యాధుఁ డెటకా.

౧౫

గర్భమోహంబుచే నెఱ కఱచి తెచ్చి
కూనల కొనంగుతటి విధి కూల్చి పైచె
బడుచుగువ్వలఁ; బ్రేమమే పరిణమించె
ఖగయుగంబున కకట యకాలమృతిగ.

౧౬

తల్లి గర్భంబు వెలువడుతఱిని దక్క
కూడిక తొలంగ కున్నయాగువ్వపుల్లు
లిహము చాలించి పరలోక మేలఁ బోవు
తఱి నయిన జంట విడమి యచ్చెరువు గూర్చె.

ద్వంద్వసంబంధము

శ్రీ విక్రమదేవవర్మగారు

అహి శిరంబున మణికడ నమరు విషము
ధనము గలచోటనే వివాదంబు దనరు
దివియదిగువనె చీకటి గవిసి యుండు
పగలునకు నంటియే రేయి పరగు చుండు

ఇహసుఖంబుతుదినె దుఃఖ మెనఁగు నెపుడు
భోగమునకుఁ దర్వాతనే రోగ ముండు
యశావనానందంబు జర యలవడెడిని
జననసహితంబ మరణంబు జంతుశిక్షి.

చిత్రకళ

కాంచీపుర కైలాసనాథాలయము

క. రాష్ట్రపానశాస్త్రిగారు

పాషాణ నిర్మిత దేవాలయములు, లోహ, శిలామూర్తులు కాల గర్భమున లీనమై పోవుచున్నతరి సున్నిత వర్ణాలేఖ్యము లొక లెక్కమా?

భాగ్, ఎల్లోరా గుహాలయందువలె దక్షిణమున కంచ (చెంగల్పుట్టుజిల్లా) యందలి కైలాసనాథాలయమున ఈ మధ్య కనుగొన బడిన చిత్తరవులు పాళ్లు నశించిపోయి, అక్కడక్కడ ఒకచో నదృహస్తము, ఇంకొకచో నొక యాదీవరాక్షిద్యగంచలములు, మరియొకచోట డమరమధ్య యొకరాణి పరిచారికలతోను, నేవకులతో నున్నట్లును, మొదలగునవి చిన్నోన్నముక్కలుమాత్రము మిగిలియున్నవి. ఇటులనే మరి ఎన్నిచోట్ల ఇట్లు చిత్రపబడి యీమాత్రము చిన్నముక్కలు అయినను మిగులక పూర్తిగా రాలి పోయిన శూన్యకుడ్యములు ఈనాడు గలవో వీరికి తెలియును?

కాంచీపురమున కొక సుముహూర్తమున ప్రాశనరు దుబ్రాయిల్ అనుశ్రాపించి

కళావిదుడు కైలాసనాథాలయమున విశ్రమించుచురి అచ్చట గోడలమీదనున్న సున్నపు పూతలయడుగున చిత్రములున్నవేమో అని, తనపెనుకటి 'సిత్తర్వాసలు' గుహల యనుభవముమీద, చేత తట్టగా సున్నపుబెత్తికలూడిపడ, అడుగున ఈప్రాచీన చిత్రములముక్కలు కనుపించెను. ఇవి అన్నివిధముల అజాతాచిత్తరవుల పోలియున్నవి. మరియు అజాతాయందలి అత్యుత్తమ ఆలేఖ్యములతో సరికూగుదు, అసిద్ధహస్తజ్ఞే యిచ్చటను చిత్రరచన గావించెనా అని అనుపించుచున్నవి.

అజంతాయందు అచ్చటచ్చట ముక్కలూడి పడిపోవుటచే పూర్తిచిత్తరవు పూర్వమెట్లుండెడిరో భావపథమున నూహించవీలగుచున్నది. ఇచ్చటనో పూర్తిగా అంతయు పోయి యొక్కొకగోడమీద నొక్కముక్క మాత్రముచొప్పున మిగిలియుంట, అది ఏకథాభిధానసందర్భమా ఏమాత్రము తెలియుటలేదు. వర్ణములుకూడ అజంతాయంతమాత్రముకూడ లేక తెల్లపారియున్నవి. అక్కడ

రంగులు నల్ల బారినవి; యిచ్చట రంగు రాలి పోవుచు క్రింద (Matt Color) అండుగుండా కనిపించుచున్నవి. కాని ఆయనమానరేఖాల లిప్త్యము అద్భుతము గొల్పెడిది.

కంచి అని పిలువబడు కాంచీపురము మద్రాసునకు ౪౨ మైళ్లదూరమున నున్నది. ౭ వ శతాబ్దమున పల్లవులు దక్షిణదేశమంతయు పాలించుచున్నతరి కాంచీపురము వారల రాజధానిగ నుండెడిది. ఇచ్చట సనేక గోపురములు కలవు. అందులో ౬ ముఖ్యములు; కామాక్షియమ్మ దేవళము, నరదరాజ స్వామి (హిందూసంప్రదాయము), కైలాస నాథ, వైకుంఠ పేరుమాట్ల మొదలగునవి. నరసింహవర్మమునిమనుచు డగు రాజసింహుని కుమారులు ఈ దేవాలయముల నిర్మించినటు లొక శిలాశాసనముబట్టి తెలియుచున్నది. ముక్తేశ్వరి దేవళము, క్రీ.శ. ౭౦, ౦౦౮ A. D. నడుమ నిర్మితమై యుండవచ్చును. కైలాసనాథాలయము కట్టడము చిన్న పరిమాణమున ఎల్లోరాయందలి కైలాసనాథాలయమును పోలియున్నది. కాని అది కొండ దొలిచి నిర్మింపబడెను. ఇది రాళ్ల చే కట్టబడెను. దక్షిణదేశమందలి యీ గొలిగోపురములమధ్య ఇటు వంటికట్టడ ముండునని సాధారణముగ తోచక పోవుట సహజము.

కంచి చేరుమునుపు ౩౪ మైళ్లండగనే గోపురములు ఆకాశవర్షము నంటి యొకటి తర్వాత నింకొకటి కనిపించుచు, ఇది గోపుర

ములకు ప్రసిద్ధిగన్న దక్షిణదేశమందలి ముఖ్య యాత్రాస్థానమని మనస్సునకు వచ్చును. ఈ మధ్య “హవెలు” పండితుడు Himalayas in Indian ‘Art’ అను తనపుస్తకమున ఎల్లోరా కైలాసగుహయొక్క వెలులలి ఆకారము అత్యుత్తమ హిమాలయశిఖరమగు కైలాస పర్వతసంక్తుల పోలియున్నదని నిర్ధారణచేసెను. అది ఎంతయు సమంజసము. కాంచీపుర కైలాసనాథాలయమును చూడగనే మాకు ఎల్లోరాగుహజ్ఞాపకమువచ్చెను. మరియు అనేకము లగు ఊహలకు ఇది తావిచ్చుచున్నదికూడను.

గుడి ప్రాకారము చుట్టునను సుమారు ౪౦ (Niches) గూడులు కలవు. అందొక మనిషి కూర్చుండుటకు మాత్రము సరిపోవును. బహుటికి కూర్చున్న మనిషి కనిపించడు కాని లోపలకు వెలుతురు వచ్చునటుల ఇవి నిర్మింపబడెను. ఈ చిత్తరువులు నాలుగు గూడుల (Niches) యందు నాలుగు ముక్కలు కనిపించుచున్నవి. గర్భగుడియం దొక చీకటి గదియందు అయిదు చక్కని రాతివిగ్రహములు గలవు. బహుశః అవి యీ దేవళము కట్టించిన భక్తుల రూపప్రతిమలయి యుండ నోవు. ఎల్లోరాకువలెనే దేవాలయము బైట మకరతోరణములు ఇంపుగొల్పుచున్నవి. కాని ఎల్లోరాయందలివి మిక్కిలి ప్రశస్తములు అని మాలభిప్రాయము. ఇంద్రతో ప్రచురించబడిన చిత్తరువులు అసలువాటినుంచి చూచి వ్రాయబడినవి.

కాంచీపుర కైలాసనాథాలయము-చిత్రములు

౧. కైలాసనాథాలయము , కాంచీపురము

చిత్రము ౧

చిత్రము ౩

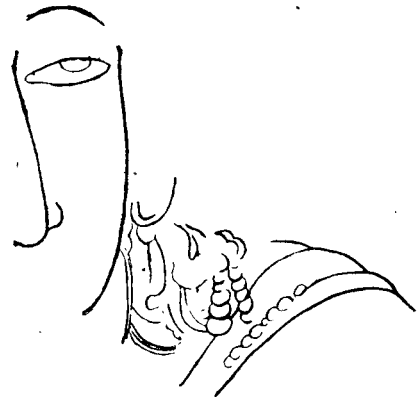
చిత్రము ౪

చిత్రము ౫

చిత్రము ౬

చిత్రము ౭

చందమామా ;

ఒక్కా సింహాచలము

అగ్రశ్రలోను

లచ్చినికి గట్టించు

లక్కటివ్వారో

లక్కటివ్వారో

పట్టిమంచారో

సింహాద్రిచీరలు

ఆపఱుపుపైనో

మాడుగులు మడతాలు

ఆపఱుపుపైనో

ఒట్లే లొత్తకుండ

మల్లేలుపోసో

నాలూగుకోళ్ల కాడ

దివనాటకారో

పచ్చిని పోకాలు

పంహటాకూలారో

లచ్చిమి అప్పాడు

పఱుపెక్కినారో

సున్నాన్ని ఒకబాము

జూబా మాడేవో

ఆకుల్ని ఒకబాము

అందాడినారో

లచ్చిమి అప్పాడు

పంహకున్నారో

చందమామా.

* * * *

చందమామా.

వృక్షాలు పక్షులూ

వియ్యమం దేళ్లో

చందమామా.

చందమామా.

పసిబిడ్డతల్లూలో

పాలివ్వ నేళ్లో

చందమామా

చందమామా.

లచ్చిమి దురించి

అప్పాడెల్లంగో

చందమామా.

చందమామా.

మంచాలకాడాని

కుంచాలముంతో

చందమామా.

చందమామా.

కుంచాలముంతాతొ

ఉదకామిచ్చుకూనో

చందమామా.

చందమామా.

వెళ్లేను అప్పాడు

వేశ్యావాడలకో

చందమామా.

చందమామా.

సాగేను అప్పాడు

సానివాడలకో

చందమామా.

చందమామా.

* * * *

చందమామా.

“మూలాని ఉన్నావు

ముత్యాలరాళో

చందమామా.

చందమామా.

రాళీ నువ్వెరుగుదువా

“రాజెల్లడామో?”

చందమామా.

ఎఱగాము లచ్చీమి !

మేమెఱగమమ్మో

ఎఱగుంటే అప్పడ్డి

యేలా పోనిస్తో

చూచుంటే అప్పడ్డి

చుట్టాఱుకోమా”

“పంచానియున్నావు

పగడాలరాళో

రాళీ నువ్వెఱగావా

రాజూ వెల్లాడమ్మో”

“యెఱగము లచ్చీమి

మేమెఱగమమ్మో

యెఱగుంటే అప్పడ్డి

యేలా పోనిస్తో

చూచుంటే అప్పడ్డి

చుట్టాఱుకోమా”

“ఓదిమంది దాటేటి

దేవిల్లి గడపో!

గారీ: నువ్వెఱగావా

అప్పడెల్లాటమో?”

“యెఱగాము లచ్చీమి

మేమెఱగమమ్మో

యెఱగుంటే అప్పడ్డి

యేలా పోనిస్తో

చందమామా.

చందమామా.

చందమామా.

చందమామా.

చందమామా.

చందమామా.

చందమామా.

చందమామా.

చందమామా.

చందమామా.

చందమామా.

చందమామా.

చూచుంటే అప్పడ్డి

చుట్టాఱుకోమా”

“దొడ్డిలా నున్నావు

ఓమల్లిమానా!

మానూ నువ్వెఱగావా

అప్పడెల్లాడమో”

“యెఱగుదుము లచ్చీమి

మేమెఱగుదుమమ్మో

మామల్లిపునలన్ని

సిగజట్టుకోనో

మాసానగందాలు

పై జల్లుకోనో

మంచాలకాడాది

కుంచాలముతో

కుంచాల ముంతాతో

ఉడకాముచ్చుకునో

వెళ్లేను అప్పాడు

వెళ్ళావాడాలకో

సాగేను అప్పాడు

సాసేవాడాలకో.”

* * *

పట్టాచీరెలు విప్పి

పాంచీరెలు గట్టి

చందమామా.

చందమామా.

చందమామా.

చందమామా.

చందమామా.

చందమామా.

చందమామా.

చందమామా.

చందమామా.

చందమామా.

చందమామా.

చందమామా.

పట్టరవికా దీసి
పాతరవికా దొడిగో

నొప్పకుంకుమ దీసి
బరిణానిబోసో

కల్లా కాటుక దీసి
కరటాన్ని బోసో

కుక్కిమంచము మీదా
కూలాబడ్డాదో

తలుపు దగ్గర వేసి
తా బండుకుందో

* * * *

“తలుపు దియి లచ్చీమి
తలుపు దీయగండే”

“సీతలుపు సానోరు
సుబ్బీ తియ్యాదా?”

“సుబ్బీవాడల నేను
పెళ్లాలేదులవో”

చందమామా. యేబారూ నుంచి

యెడ్లమ్మ వచ్చో

యెడ్లూ నే బేరాలూ

చందమామా. చెయ్యెల్లినానో

తలుపు దియి లచ్చీమి

చందమామా. తలుపు దీయగండే”

“సీతలుపు సానోరు

చందమామా. సుబ్బీ తియ్యాదా?”

“సుబ్బీవాడల నేను

చందమామా. పెళ్లాలేదు లవో

పెద్దాపురంనుంచి

పెట్టమ్మ వచ్చో

పెట్లూ నే బేరాలు

చెయ్యెల్లినానో

తలుపు దియి లచ్చీమి

తలుపు తీయగండే”

చందమామా.

* * * *

గతి సంవత్సరములో మనభారతదేశ రాజకీయ పరిస్థితులు బహు విషమస్థితిదాల్చి యిప్పుడిప్పుడు గాంధీ యిర్వినుల యొడంబడికతో స్థిమితపడుచున్నవి. ప్రస్తుతము కానున్న రెండవ రౌండ్ టేబిల్ సమావేశమున శాశ్వత సమాధానావకాశమున్నట్లు గూడ గన్పట్టుచున్నది. కాని హిందూమహమ్మదీయసమస్య నిర్ణయముగానంతవఱకు, రౌండ్ టేబిల్ సమావేశము, ఇండియాలో గాని, యింగ్లాండులో గాని కూడుట యనవసరమనియు, కూడినను నిష్ప్రయోజనమనియు నంద రూహించుచున్నారు. అందుచేతనే నేడు హిందూమహమ్మదీయ సమస్యనుకూల పరిష్కార మత్యంత ప్రాముఖ్యస్థానము నాక్రమించుచున్నది.

భారతీయులయందరి యాశయములును దేశమునకు నూతనోన్నతస్థానము సంపాదించుటకేకాన నెన్నికష్టములవైనను నోర్చి తక్షణమే మనమీ సమస్య పరిష్కరించుకొనవలసిన యావశ్యకత కన్పించుచున్నది. హిందూ మహమ్మదీయ సంయోగము గుఱివిన గాని స్వరాజ్యసంవిధానమునకయి పాటుపడుటవలన విశేషపు ప్రయోజనములేదను సంగతి యందరకును దెలిసిన విషయమే.

ఈ సమస్య పరిష్కరించుట యందు, హిందూ మహమ్మదీయుల మత భేదములను దలంపక యవసరమగుచో గాంధీమహాత్ముడు నుడివినటుల హిందువులు, మహమ్మదీయులేకగ్రీవముగ గోరినదానంతయు నిరాతంకముగ సవర్పించుటకు గూడ సంసిద్ధులయి యుండి పనిచేసినగాని పరిస్థితులు చక్కబడవు. ఇట్టివిషయమున నుభయపక్షముల వారును కక్షలు వహింపక, విశాల హృదయులయి, యెంత త్యాగమునకైనను సిద్ధమయి యుండవలెను. కాన్పూరు, ఆగ్రా మున్నగుచోట్ల జరిగిన పోరాటములకు ఏ సంఘమువారు బాధ్యులని దీర్ఘచర్చలు గావించక యయిన దేదోయయినదని, వానిని పూర్తిగాపాటించి, పరస్పర సద్భావమును గుదుర్చుకొననిచో మనకీ సమస్య దుర్భేద్యమగును.

సాంఘికవిభేదములు దొలగించి హిందూ మహమ్మదీయ సమస్యను జేపట్టుట కెట్టిమార్గ మనలంబించుట యనుక్త మనమిప్పుడు విచారింపవలసి యున్నది. కాంగ్రెసుమహాసభ వారు, వారికోర్కెల నన్నిటిని బాగుగ విచారించి, ప్రధానసూత్రముల నిర్ణయించి తీర్మానముల గావించిరి. అందుచే గాంధీమహాత్ము

హక్కుడే రాండ్ టేబిల్ సభకు బ్రతినిధిగా బోధించునను, నేక గ్రీవముగ దేశమంతయు కాంగ్రెసుద్వారాన సంఘీకరించిన భారతదేశ వాంఛలను స్పష్టముగ బ్రతిఘటించి దెలియ బరచి, వానిని వారామోదించునట్లు జేయుటకు వీలు గలిగినది. అట్లే మహమ్మదీయులందుగల సర్వోత్తములవారును నొకచోగూడి సంప్రదించి వారివారి వాంఛలనుగూడ నిశ్చయముగా నిర్ణయించుకొనవలసి యున్నది. కానివారిలో వారికే పొందక, యూరక కాలయాపనము చేయుటవలన లాభములేదు. భారతదేశమునందు గల యావస్థయందే మహమ్మదీయుల కనుకూలమగువారి యాశయములను దెలిసికొనుట రాండ్ టేబిల్ సమావేశమునకుముందు ముఖ్యవసరము. ఏకాభిప్రాయము దెలుపనిచో నెన్నటికిని హిందూ మహమ్మదీయసమస్య గుఱురిని సమస్యయే యనిపించుకొనును.

కాని నన్ని పక్షముల మహమ్మదీయులును వారివారి ప్రతినిధుల సందరను సమకూర్చి యొకచోట త్వరలో నొకసభ ఏర్పాటు చేయుటయును, అందు నేకగ్రీవముగా మహమ్మదీయ వాంఛలవిషయమయి తీర్మానముల గావించుటయును, వానిని వీరువారనక నన్ని పక్షములవారు నొప్పుకొనక తప్పనట్లును, ఏర్పాటు చేసుకొనుట యావశ్యకమని తోచుచున్నది. ఈ సభాసమయమున మహాత్ముడును, తదితర వివిధపక్షపాదీయులును నుండుటగూడ నవసరము. వీరుండుటబట్టి, సభా

సమయమందు గావించు తీర్మానములలో హిందువుల కవసరమగు మార్పులనుజేయు విషయముగూడ విచారించుట కవకాశముండును. తమిళి, మహాత్మునివలె, అఖిలభారత మహమ్మదీయుల పక్షమున నవసరమునుబట్టి యొక ప్రతినిధిగాని, కొందరు ప్రతినిధులుగాని రాండ్ టేబిల్ సమావేశమునకు బోయి మహమ్మదీయుల పరతులను నిచ్చుర్లగా చెప్పి వాదించుట కవకాశముండును. హిందువులుగూడ దానికి మారాడుటకు వీలుండదు. అట్లుచేయుటచే బ్రతిఘటించి సహాయములేకుండ మనలో మనము సాంఘికవిభేదక్లిష్ట సమస్య పరిష్కరింపకొనుటకు సనువుపడును. ఈసభయందునే సమష్టి నియోజకవర్గము (Joint Electorates) లవసరమో, వేర్వేరు నియోజక వర్గము (Seperate Electorates) లవసరమో యనునవి గూడ నిశ్చయింపవచ్చును. భారతదేశ స్వాతంత్ర్యమునకై పాటుపడుచున్నవారందరికు నీ మార్గము కడుగడు సముచితముగ నుండక తీరదని నొక్కి చెప్పవచ్చును. సమయము బోగొట్టుకొనక ప్రపంచమంతకును భారతదేశమందుగల హిందూమహమ్మదీయ జనసంఘమంతయు స్వరాజ్య సంపాదనమందు నేకీభవించి యున్నదని ఋజువు చేయవలసి యున్నది.

అంతేకాని కొందరు ప్రస్తుత మనుకొనుచున్నట్లు, మహాత్ముడు లండనునగరమునకు బోయి, యచ్చటిపరిస్థితులలో, జిన్నా, మెట్టా నాట్లు, మొదలగువారి సహాయమున రాండ్

టేబిల్ సభయందే సాంఘికసమస్య సంప్రదింప వీలుండునని, ప్రస్తుత మేమియుజేయక యూరకుండుట కడు శోచనీయము. మనదేశమందు కుదురని సమస్య యింగ్లాండునందు గుదురునా! మనలో మనవిట్టిసమస్యను సాధించుకొనలేక యితరుల పరిష్కరించుమనట హాస్యాస్పదము కాదా! మనలోమనమే సంత్రుదించుకొని మనకు గాఢలసిన ప్రధానాంశముల నేకగ్రీవముగ వీరువారనక సన్నిపక్షములవారు రౌండ్ టేబిల్ సభయందు గోరినచో బ్రటిషువా రేమనగలరు? కాబట్టి మీద సూచించిన చొప్పున ముందుగా భారతదేశమందే యన్నిపక్షముల మహమ్మదీయ సంఘ ప్రతినిధులును, హిందూ సంఘప్రతినిధులును తమలోతాము చర్చించుకొని, యేకగ్రీవముగ నిశ్చితాభిప్రాయము తెల్పినపిమ్మట రౌండ్ టేబిల్ సభకు బోయి పనిచేయుట సనుంజనమని తోచుచున్నది.

సెలయేటి గీత

రె. అన్నమరాజశర్మగారు

౦

వేల్పుసానులు పరమార్థ విస్తృతముగ

కిన్నెరల మేళవించెడు గీతమటుల
భౌతికోన్మాద కలుషప్రపంచమునకు
ఏమి సం దేశ మొనకెదో యెఱుంగను సెల.

౧

జంగమస్థావరాత్మక జగతి రాత్రి
పగటి సుఖదుఃఖచింతల బాసి స్వప్న
జోల హాళిని నూగంగ జోలపాట
నించెదే రహస్థులి రామణీయకముగ.

౨

సృష్టిసౌందర్యతత్వమ్ము జింత నేయు
కవివతంసునిరీతి నేకాంతగతిని
భావగోచరమర్మముల్ బయలుపఱచి
స్వీయజీవితకథ వినిపింప దలతొ.

౩

ఎదల ద్రవియింపజేయు నీ మృదులగీతి
పారతత్వాంధకారకూపంబునందు
మునిగి యార్చిని స్వాతంత్ర్యమును వహింప
హృదనముచేయు ప్రజల్లోప మేమొ.

౪

సంతత వియోగవేదనాసాగరమున
తతవిషాదోర్మిపంక్తు దాకుటాడు
ప్రియులు విపింపు గాఢ నిర్వేదనంబు
నిర్భయ నీపు శ్రుతి నించు నిస్వనంబు.

౫

తల్లిదండ్రుల బాసి నితాంతదుఃఖ
వేగమున దేహయాత్రపై విసుగు జేచి
పరితపించుచు నావలె దిరుగుటాడు
మందభాగ్యుని గానంబు మాఝి దోచు.

ద్రావిడవాఙ్మయము: *తిరుపతి వేంకటేశ్వర ప్రశంస

అమరవాది హనుమచ్ఛాస్త్రిగారు, M. A.

“తిరుమల తిరుపతి ఆదిదేవస్థానము”న కాస్తానమున, కలియుగవైకుంఠము నగు తిరుపతివస్థుత్తేత్రమునగుటచే ద్రావిడవాఙ్మయముగఁ గొంత ప్రసక్తి గానుపించుచున్నది. విచారించుట కారంభించినచో, నియ్యది నవీనవాఙ్మయ గండేకాక, ప్రాచీనవాఙ్మయమునందఁగూడ సర్వబడినట్లు విశద మగుచున్నది. ద్రావిడవాఙ్మయకర్తలు వేంకటాచలమున (తిరుమల పర్వతము) ‘వేంగడ’ లేక ‘తిరువేంగడం’ అనియు, తదధిష్ఠానమైన మగు శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామివారిని ‘వేంగడత్తా’ లేక ‘తిరువేంగడత్తా’ అనియు వ్యవహరించియున్నార. కేవల మొక్క తిరుపతిపర్వతాధిపతిని వర్ణించుచుండే కాక, యీరవయితలు, స్వామివారిని గుఱించిపూజ భారగ గానము చేసియున్నారు. దీనికే దోడు, దక్షిణదేశముయొక్క స్థానవర్ణనము (Topography of Deccan) సజపు సందర్భమునఁగూడ, వేంకటాచలము కలమాటున, పేర్కొనబడి యున్నది. ఈతిరుపతితేత్రమున, ఆర్య ద్రావిడనాగరకతలయొక్క సంగఢిస్తానముగాఁ గొండలు ద్రవిడగ్రంధకర్తలు నిరూపించియున్నారు. ఏంవిధమున యీతిరుపతిప్రశంస ద్రావిడవాఙ్మయమున నెప్పుడు పుట్టినదో, యెట్లభివృద్ధి నొందినదో విచారించుటయే ప్రకృత్యోద్దేశము.

వాఙ్మయారంభ కాలము

ద్రావిడవాఙ్మయములో మొట్టమొదటి దని చెప్పబడు గ్రంథమునకు “తొలికప్పియం” అని వ్యవహారము. కావ్యపదమునకు వికృతి ‘కప్పియం’ అయింది.

* ఈ గ్రంథము రచించుటలో, మాన్యులులో సేపాధ్యాయులు, మంచి ద్రవిడభాషాజ్ఞానము కలవారైన శ్రీయుత S. శ్రీనివాసయ్యగారి తోడ్పాటు ఘనమైనది. మఱునరానిది. ముఖ్యమైన ద్రావిడపాఠగ్రంథాల కర్తలు విప్పి చెప్పి వారు జూల నాయ మొనర్చిరి.

కనుక, ‘తొలికప్పియం’ అనఁగా, ఆదికావ్య మని అర్థము. ఈగ్రంథరచనాకాలము సహప్రాచీనమైన పాణిన్యానాశ్శలవారికంటెఁగూడ, పూర్వ మని తమిళవాఙ్మయవిమర్శకు లభిప్రామపడుచున్నారు. ఇట్టి యీగ్రంథరాజములో, ద్రావిడదేశముయొక్క యెల్ల గుఱించి యిల్లు తెలుపఁబడియున్నది:

“డి వేంగడం తెమ్మ మరి ఆయిడై తిమిల్ కూరు నల్లలనాం” (ఉత్తరమున ‘వేంగడ’ (తిరుపతియేడు కొండ) మునకును, దక్షిణమున కన్యాకుమారి అగ్రము నకును విద్య నున్న దేశము తమిళభాష మాటాడుదేశము అని దీనిభావము.)

దీనిక బట్టి ద్రావిడవాఙ్మయములో, తిరుపతి ప్రశంస చాల ప్రాక్కాలిక నుయి దనియే తేలుచున్నది.

సంగకాలము

ఇక విచారించఁబడినది సంగకాలము; లేక ‘శంగ’ యుగము. ఇక్కాలమున రచింపఁబడిన గ్రంథములలో సుప్రసిద్ధము లైనవి “పత్తిప్పాటు,” “పురనానూరు,” “శిలప్పదికారం” “పణిమేళులై” మున్నగునవి. వీనిలో, “శిలప్పదికారం” అను కావ్యమునందు వేంకటాచలప్రశంస కొంత గాననగుచున్నది. ఈ గ్రంథము శ్రీస్తుతము ద్వితీయశతాబ్దిలో రచింపఁబడిన దని లలపఁబడుచుండే డిది గాని, యితేవల, కొండలు సుప్రసిద్ధద్రవిడకావ్య విమర్శకులచే, అష్టగళతాబ్దినాటి దని సప్రమాణముగ నిరూపింపఁబడి యున్నది. రచనాకాల మెప్పు డైనను,

ఈశ్రుతిమందు, తిరుపతి కొండలు “నడియోకావలారం” (మహావిష్ణువుయొక్క పశ్యతము) అని పేర్కొనబడి యున్నది. ఈ తిరుపతి దివ్యతేత్రమందలి స్వామివారిని గూర్చి, యిట్లభిర్నింపబడి యున్నది.

“ఇరుపంకల, కూలంకమమై ప్రవహించునిర్విరు లాకవింతయందను గూర్చుమండ, సూర్యరంధ్రులరణ జాలము లీకొండ సంతయు సురర్ణకాంతులందు మంచి వైచునున్నవి. ఇట్టి యీతిగల లై, పద్మాక్షుండగు శ్రీమన్నారాయణుడు నిగవబడియున్నాడు. కటిపై కనకాంబర మొప్పుచుండ; తత్తథులబున మనోజ్ఞమైన వనమాల శ్రీలాడుచుండ; కరారవిందములయంద మోము మైన చక్రమును, ధవళమైన (హంపజన్యము) శంఖమును మెఱయుచుండ, విద్యుదింద్రఃసుగర్భితమైన నీలతోయద ముఖంబి ఓప్పారుచున్నాడు.” ఇదే గ్రంథమున మఱి యొకచోట, శ్రీరంగము, తిరుపతి, ‘తిరుమాళ్ కుండ్రం’ అను నీదివ్యస్థోత్రమును ప్రశంసించబడియున్నది. ఈ మూడింటిలోగూడ, తిరుపతియే కధికముగఁ బ్రస్తావించబడి యున్నది.

దివ్యప్రబంధరచనాకాలము

ఇట్లుపైఁ బరిశీలించఁగినది ద్రావిడదివ్యప్రబంధ రచనాకాలము. ఈకాలములోనే ఆర్వాచక లవవైష్ణవ భక్తులు తమ “నాళాయీరప్రబంధమున, శైవులగు నాయోమాదులు తమ “తేనారము” ను విరచించియుండిరి. ఆర్వాచకగో దివ్యమూర్తి అని అర్థము. ఈపదము పన్నిద్రలు వైష్ణవభక్తుల కొసంగబడినది. ఈపంక్తి యందు గూర్వాచకచే రచితము గల ద్రావిడదివ్య ప్రబంధము లన్నియుఁగలసి “నాళాయీరప్రబంధ” మను గ్రంథమయినది. ఇందులో 4,000 దివ్యపాశురములు (ఓక్కొక్క దివ్యప్రబంధమున కొకపాశుర మని ద్రవిడ భాషావ్యవహారము కనుక సూక్తమునకు సమాన మయిన దనవచ్చును) కలవు. వీరియన్నిటిలోను శ్రీమన్నారాయణుని దశావతారములు మొదలగు మహిమాలికా విషయముల గుఱించి గానము చేయఁబడియున్నది.

ఇట్టి యీ ద్వాదశార్వాచకలలో “మగురకవి”, “తొండరడిగొప్పి” అను ఆర్వాచక ద్వయముమాత్రమే తిరుపతినిగూర్చి యేమియుఁ బ్రస్తావించి యుండలేదు. తిక్కంగల పదిమందియుఁ గాలదిగనో, గొప్పగనో తిరుపతితేత్రమును గీర్తించియే యున్నారు.

ఈపదిమందిలో మొ టివారుఁగఁ బరిగణింపఁ బడినవారు పోయ్యగై యార్వారు. పోయ్యగై గూర్వారు, పూదత్తార్వారు, పేయ్యార్వారు అనువీరు మువ్వురు సమ కాలికు లనియు, తిరుపతికి దక్షిణభాగమునందున్న తొండమండలము వీరిజన్మభూమి యనియును చెలియఁ జచ్చుచున్నది. ఇప్పటి నార్తారాట్టు చెఁగల్పట్టు జిల్లాలు కలసినచో, అప్పటితొండమండల మేర్పడుచున్నది. వీరిలకాలమునుగూర్చి విమర్శించుటకు వీరి గాకపోయినచ, ఏడవతాల్మికి సామీప్య ముకట చరిత్రకు విరుద్ధము కాఁజాలదు. వీరిలో నొక్కొక్కరు నూతనోపాసన ప్రావిడదివ్యప్రబంధముల రచించి యున్నారు.

పోయ్యగై యార్వారు రచితమయిన ప్రబంధశతకములో నొక తొమ్మిదింటిలో ‘వేంగవము’ను గుఱించిన ప్రశంస కలదు. అక్కాలమునఁ బ్రసిద్ధిలోనన్న దివ్యస్థలములలోఁ దిగవతి యొక్కటి యని యీవైష్ణవశిఖామణి నుడువుచు నిట్లు నెలఁచియున్నాడు :

“సకలదేవతలకుఁగూడ జ్ఞాన మొసగున దీవేంగ డమే. బ్రాహ్మోపాజ యొచ్చుట ఉత్తమప్రధానమని తెలియఁజేసినదిగూడ నీపర్వతరాజమే. వేంగవ నాధుండే చతుర్వేదముల కధినాథుండు. సకలచరాచరముల కధిపతి.....”

ఇతని సమకాలికుడైన పూదత్తార్వారు తనపాశుర శతకములో నెనిదింటినిమాత్రము తిరుపతి ప్రశంస కొఱకు వినియోగించియున్నాడు. సర్వకామ్యవస్తువులలోను గామ్యతమ మయిన దీవేంగటాదలమే అనియు, వేఁకటాచలపతియే సకలచరాచరాత్మకమగు జగత్తున కల్ల మూలదైవమనియు నీయన పేర్కొనుచున్నాడు.

శ్రీ చేమకూర సత్యనారాయణగారు

(పెన్సిల్ స్కెచ్‌చిరుండి)

పున్నమచక్రదుడు

చిత్రకారుడు : శ్రీ. జి. హనుమంతరావుగారు, చెన్నపురి.

ఈ యాశ్వాసప్రయముగాని మూడవవారి డగు పేమాశ్వాస, తిరుపతినిగూర్చి పడునైదు దివ్యపాశుకముల రచియించియున్నాడు. “తిరుమలై” అనుపదము తొలిసారి, యాద్యోగూరిచేతనే ప్రయోక్తమయి, యాయనకృతము లగు కొన్ని దివ్యపాశుకములలోఁ గాన నగుచున్నది. ఇంకొకవిశేషముగూడ నిచ్చటఁ గలదు. ఈయాశ్వాస, ఒకానొకచోట, తిరువేంగడాసైమన దేవత శివేశ్వరూపమున వెలయుచుండఁ ననిపాదఁ దెలియఁజేసియున్నాడు.

“సొంగి పొరలు నెలయేళ్లతో నింకియున్న, యీతిరుమలమందు నేఁ గొల్చుదేవుడు పారిపారమూర్తియై యెసఁగుచున్నాడు. ఒకవంక వికాలమైన జటాశాలము ధరించి; వేటొకవంకఁ గీరీభారయై, ఒకప్రక్కఁ దేజరిల్లుచున్న పశువును, రెండవప్రక్కఁ దివ్యమైన చక్రము ధరించి, ఒకపార్శ్వముకుండలీంద్రు; నిచే నలంకృతమై యుండ, అన్యపార్శ్వము కనకనూత్రాంబితమై యుండ, నేఁ గొల్చుదేవుఁ డొప్పురుచున్నాడు.”

వెంగడము వైకుంఠమతోను, పాల్కొండలతోను సమానమైననుపాత్తు గలిగి యున్న దగుటయే కాక, వాని సతిశయించి యున్న ననిపాద నీవైష్ణవశిఖామణి పలికి యున్నాడు. “వేంగడత్రాణ” నామోన్నారా యణుండే యని యాయన చెప్పియున్నాడు.

“పలు నెలయేళ్లతోఁ గూడుకొని యున్న యీ తిరుమలపర్వతము పై నిలసిందియుండు వేంగడత్రాణ సర్వేశ్వరుండ. ఆండే పశ్వముండ. అష్టదిగంతములు గూడ నతడే. కేదరులు, వేరహస్యగురువ నాతడే అందఱిప్పుడుముండు గూడఁ బలికియున్న పరంగాముఁ దెతడే.” అని యీ భక్తుడు గానము చేసి యున్నాడు.

ఇతని తరువాతివారి డగు తిరుమల వైయాశ్వాస వేంకటేశ్వరుని గుఱించి, “తిరుపద విరుత్తం”, “నాన్మగంతి వెందాది” అను ప్రబంధద్వయములలోఁ బ్రస్తుతించి యున్నాడు.

“సకలదేవతలు భజించున దీవెంగడమునే. రోగపాపాది సకలబంధములనుండి మనల విముక్తుల నొనరించున దీవెంగడమే. చక్రము చేతఁబూని దానవుల సంహరించి దేవతలం గాపాడిన మనదేవదేవునిలయమైన దీవెంగడమే.” అని యాయనచే బ్రహ్మబంధద్వయములొ నొకచోటఁ గీర్తింపఁబడియున్నది.

తిరుప్పానాశ్వాస ఇంక విచారింపఁదగినవాఁడు. అంగ్యుల మరు పానాశ్వులములొ నుద్భవించినవాఁడయ్యి, కులనర్ణాదిభేదాతీతుఁడైన యీవైష్ణవశిఖామణి తిరుపతిప్రశంస యొనర్చుటలోఁ దనవంతు దాను నెఱవేర్చిగాని యున్నాడు ఈయన పదిదివ్యపాశుకములలో వేంకటనాథునిఁ గొనియాడి యున్నాడు. వెంగడము శ్రీరంగము, ఈరెండుమాత్రమే, యాయనచే దివ్యక్షేత్రముగఁ బరిగణింపఁబడినవి.

“నాశాయిరప్రబంధము”లోని అధికసంఖ్యాకములైనదివ్యప్రబంధముల రచియించిన వాఁడును, మంచి విద్యాసంతుఁడు నైనదివ్యనూరి తిరుమలై యాశ్వాస. ఈయనసుమారు 1861 ద్రావిడదివ్యపాశుకముల నొనరించి యున్నాడు. ఇందులోని 68 పాశుకములలో వేంకటాచలమాహాత్మ్య నాభినిర్ణయంబుకీ యున్నది. ఈయన గదనాభాగములలో నందినర్మకల్లవలెల్లని యొక్క యుద్ధయాత్రాప్రశంస గనపట్టుచున్నది. కావున నీవైష్ణవపురాణపుఁ డాతనికాలముననే (నందినర్మకాలము క్రీ. శ. 715-765 అని ఫ్లిటువొరగారిచే నిర్ణయింపఁబడి యున్నది) అనఁగా నష్టమశతాబ్దియగ్గభాగమున జీవించి యుండువానిని నిరూపింపఁబడుచున్నది. ఈయొహిక బాధలకుండి తిన్న విశిషింపు నని శ్రీ వేంకటేశ్వరుని బ్రాధింపుచు నీక్రిందివిధమున నుపేది యున్నాడు:

“ఇంతదనక తల్లి, తండ్రీ, భార్య, పిల్లలు, అను ఐహికబంధములలోఁ దగుల్కొని యుంటిని. మనుమిత వేసంతోద్యోగములతో తోల్లివేంకటాద్రిపై నధివసించు నోస్వామి! నీదర్శనా క్షేతాతిరేకముచే నిలువ నచ్చితిని. అనుగ్రహించి నాయొక బ్రహ్మండపు గమ్ము.”

ఇతనికి దరువాత దెలిసికొన్నవాడు కులశేఖరాశ్వారు. కేరళదేశమునను విలసిల్లినరాజులలో నొకడైన యీదివ్యసూరి శ్రీ. శ. 780-890 శతాబ్దమున జీవించియుండు నని ద్రావిడవాఙ్మయవేత్తల యభిప్రాయము. ఇతడు సుత్రముమీద 10⁵ దివ్యప్రబంధముల రచించియున్నాడు. వానిలో బదునొకండు పాశురములు తిరుపతి దివ్యస్థలముకుగుఱించి రచింపబడినవియై యున్నవి. ఈయనాశ్వారు దక్షిణదేశముందలి దివ్యక్షేత్రముల శిల్ప సంస్కర్తమనగా, ఉత్తరదేశసవైష్ణవక్షేత్రముల బరికింపుతలంపుతో యాత్ర వెడలగా మార్గమధ్యమన నీతనికి శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు ప్రత్యక్షమై దర్శన మొసంగ ననియు, సంతతో సుత్రరదేశయాత్రాభిలాషను ద్యజియించి శ్రీపదపురము (తిరుపతి) నకు జనుచెంచెననియు నొకగాథ కలదు. ఇట్లు తిరుపతికి వచ్చి యేనుకొండలు వెక్కిరి పోయి తిరువెండ్రునాథుని దర్శించి ధన్వంతరీ నందెనట! అత్తటి నాదేంద్రుని గర్భాలయము శిథిల మయి యుండుటకు గాంచి దానిని దృఢ శిరంబుగ నిర్మింపఁజేసినాఁ డనియు, అప్పటినుండియు నాదేవ లయభాగము “కులశేఖరప్పడి” లేక “కులశేఖరగర్భస్థానము” అని పిలువబడుచున్న దనియు, అనుశ్రుతముగా నొకకథ తెలియవచ్చుచున్నది. ఈ కులశేఖరాశ్వారు శ్రీ వేంకటరమణుని మనసార మునించి, యంతతోఁ దనిని సెంకక ఆపరమాత్ముని నిలయునుగు వెంగడమును (తికమల) గూర్చిగూడ నభివర్ణించి యున్నాడు. రసవంతమయిన యొకపాశురములో నీదివ్యసూరి తిరువలకుండుగల పశుపతీమీనస్యక్షుల తాదకములఁ జేర్చొని, అచ్చట జన్మ మండగలిగినందులకు వానిభాగ్యంబు గొనియాడి, తనకుఁగూడ, తిరువెంగడమున నట్టిపూర్వుల లభించుప్రాప్తికై ప్రార్థన లొనరించెను. ఒకచోట, కులశేఖరసూరి యిట్లనుచున్నాఁడు:

“నాపాపము లన్నియుఁ బోగొట్టఁజాలిన తిరువేంగడముపై నధివసించిన ఓజగన్నాథా, వేంకటనాథా! అనుదినము నీనేపక్ష చేరుచుండు దేవతలు, గంధర్వాంగ నలు మున్నగువారిచే నిబిడీకృత మగుచున్న నీయాలయ మందలి ఒకసోపానముగా నుంటయైనను నాకుఁజాలునే.

అట్లు లంకినచో నీదివ్యమైన ప్రవాళోష్ణములఁ దింకించుభాగ్యము నా కబ్బుగదా!”

పెరియాళ్వారు తమిళనామనకు దక్షిణపురమునున్న శ్రీ విల్లిపుత్తూరుగిరి. ఈయన 478 దివ్యప్రబంధములలోఁ బదునాఱు వైష్ణవక్షేత్రములఁ బొగడి యున్నాడు. ఇందులో కేంకక మొకటి. ఈయన కాలము సరిగాఁ దెలియకపోయినను రచనాపద్ధతిం బట్టియు, సంస్కృతపద ప్రయోగ భాషాశృంగును బట్టియు చాల నర్వాచీక డని గ్రహించవచ్చుచున్నది. సకల వేదాధినాథుండైన శ్రీ వేంకటాచలపతియే పాపములనుండి తన్ను ముక్తు నొనర్చె నని యీధాక్తాగ్రేసరుడు పలికినాడు.

ఇతనికి దరువాత నితనికుమారై చని లోక ప్రసిద్ధి నందిన ఆండాళ్ భక్తురాలు తాను రచించిన 178 పాశురములలోఁ బదునాఱింటిఁకొండు దిరుపతిప్రశంస యొనర్చినది. ఇందులో నొకదానిలోఁ దనప్రాయ సంజీవము (భక్తి) పేములు రెండును మిళితములు) తిరుపతినాథుని కందఁజేయు మని మేఘునిఁగూర్చి పలికి యున్నది. ఇది కాలిదాసుని మేఘమాత కనుకరణ విశేష మనుట సర్వవిదితమే!

పాండ్యదేశీయుండైన నమ్మాళ్వారును భక్తిభామణి ఈయంగములోని కడపటివాఁడు. ఈయనవిశేష దివ్యప్రబంధరచయిత. నీలవరీ నాలుగు దివ్యపాశురములలోఁ దిరుపతిదివ్యక్షేత్రమునుగుఱించి గానముచేసియున్నాడు. తిరుమంగైయనాశ్వారు తరువాత, అధికసంఖ్యాకములగు దివ్యప్రబంధముల రచించినవాఁ డీ నమ్మాళ్వారు దివ్యసూరియే. ఈవైష్ణవభక్తుడు కలియుగాదని (8102 బి.సి. కాలమున) నుండినట్లు లోకపతీతి ప్రచారములో నున్నది. కాని చారిత్రకదృష్టితోఁ బరిశీలించిన పలు పురుషద్యాధికులు దశమశతాబ్దిపూర్వభాగమున నీభాగవతోత్థముఁడు జీవించియుండనోపు నని నిర్ణయించుచున్నారు. శ్రీవేంకటాచలపతియే ఆదిమూర్తియనియు, వేంకటాచలమే మోక్షదాయక మైనట్టి దనియు నీయనాశ్వారు వచించియున్నాడు. తిరుపతి శ్రీవేంక

తేశ్వరస్వామిని “అలమేఘమంగాపతి”యనియు, “శ్రీనివాసుడు” అనియుఁ బేర్కొనుట కీయనయే మొదటివాడు. ఒకచోట “అలర్ మేల్ మంగైయులైమార్భా” (అనగా, పద్మావతిని ఉరమన్నునందు నిల్పినవాఁడా) అని సంబోధించియున్నాడు. దీనినిఁబట్టి, నేటి “చిలుతానాగ” సంఘి పద్మావతీదేవ్యాంబయ్యను రమారమి ఈ కాలమునందే నిర్మింపఁబడిన దేమో అని యూహింపఁబడుచున్నది.

కావ్యయుగము

సంగళము తరువాత మనకు మఖ్యమయినది కావ్యయుగము—అనగా కంబ రామాయణాది గ్రంథరచనాకాలము. కంబరామాయామే ఈ కాల గ్రంథరచనలోని ప్రధానగ్రంథము. ఇయ్యది శాలివాహనశకము 807 సం. (క్రీ. శ. 885) లో రచింపఁబడిన దని పూర్వీకులవిశ్వాసము. కాని వాస్తవికముగాఁ బరిశీలించినచో నేతద్వంద్యకర్త యగు “కంబనట్టాశ్వాస్” ద్వితీయకుశోత్తుంగ నాడునకున, తత్కాలీనుఁడై యగు ఓరుగంటి ప్రతాపరుద్రుఁకిని సహకారిఁడైనట్టు నిదర్శనములు గన్పడుచున్నవి. ఈరాజు లిద్దఱియొక్కకాలము ద్వంద్వశకాబ్ది యని శాసనాదిసాధనసంపత్తిచే నిర్ణయింపఁబడిచున్నది. కావున, కంబరామాయణము గూడ నాశతాబ్దిలోనే రచితమయి యుండు నని పలువురు విద్యకులనిశ్చయము. ఈరామాయణములోని కిష్కింధాకాండలో వేంకటాచలమునుగూర్చియు, తదధిపతిఁగూర్చియు నీక్రిందవిధమున నభివర్ణింపఁబడి యున్నది.

సీతాశ్వేషణముకొఱకై వానరసేన బలుతావుల
కంపునందర్భమున సుగ్రీలిడు హనుమంతునితో నిట్లనుచున్నాడు.

“జుమ్మో నివదించు శేంట్లకులములతో నిండి
యున్నచుముల కుఁకిపట్టును; ఉత్తర దక్షిణభాషా
కుటుంబములకు మధ్యపరిహర్దును; వేదకాస్త్రాగులయందలి
పరమార్థమైన సత్యమున కాస్థానభూతమును; పుణ్య
కర్మముల కెల్ల నివాసభూమియు; కాశ్వత్ర మైన “సత్తు”

యొక్కస్వరూపమును నైన, ఆవేంకటాచలమును, శీతల
మారుతప్రసారకలిత మైనదానిని నీవు చేరఁగలవు.

ఇచ్చటనుండియే మన మావేంకటనివాసులయిన
మహాత్ముల నర్చింపవలసి యున్నది. వారందఱును,
ఫలాపేక్ష లేకయే సత్కర్మముల నాచరించువారును,
కర్మబంధవిచ్ఛిత్తిఁ గాంచినవారును అయియున్నారు.
విహికములైన సుఖదుఃఖాదులయందు వారికిసమానమైన
నిరసనభావము. మహాసంఘమువారికిఁ జేకూరి యున్నది.

“ఈతిరువెంగడమునందు భూసురకోటి నిత్యము
స్నాన మాచరించుదులు పెక్కు ప్రవహించుచున్నవి.
వేసవేదాంతవేత్తలు, తపోధనులు నైన మహానుభావుల
యాశ్రమములనేకము లిచటఁగలవు. ఈకొండలయొక్క
కొనలయొగనుఁ గోలలయందును వివిధములై నరత్నము
లనేకము లభింపఁగలవు. ఇచ్చటియ్యగములు తమతమ
నైజనిరోధముఁ బాసి స్నేహభావమున మెలఁగును;
దివ్యకాంతల ఎన్నోజ్ఞకిన్నరాలాపములకుసాక్షి నిదించు
చున్నది.”

ఇప్పట్లుఁ శ్రీమద్రామాయణమును బరికించి
నచో నీ కథాభాగమున నేతాదృశ మైన వేంకటాచలా
భివర్ణనము గాన్పించుటలేదు. కావున నీ వర్ణనము ద్రా
విడగ్రంథ కర్తల స్వతంత్రోక్తియే, యని యంగీకరింప
వలసి యున్నది. ఈ వై వర్ణనములోని తుది భావమున
కు సామృత్యము, ఆంధ్ర భారతమునందలి కణ్వాశ్రమ
వర్ణనమునం గొకమాదిరిగ గన్పించుచున్నది. చూడఁడు:

“శ్రేణి సుఖింబుగా సామగానంబులు

చదివెను శుకముల చదువు దగిలి

కదిలక వినుచుండుకరులయఁ గరికర

శీతలచ్ఛాయఁ దచ్చీకరాంబు

కణములదల్ల నిగా ద్వాసపడి వారిఁ

జెంది సుఖం బున్న సింహములయఁ

భూసురప్రవరులు భూతబలతో దెచ్చి

పెట్టునీవారాన్న పిండతతులు

గడగి భక్తింప నొక్కటఁ గలసి యాడు

చన్నయెలుకల పిల్లల యొండుసహజ

వైరిసత్వంబులయు సహవాస మపుడు

నూచి మనిశక్తి కెంతయుఁ జోద్య మంది."

భారతము: ఆదిపర్వము, ౪ ఆశ్వాసము, ౨౨ పద్యము.

ఇట్టిది యంతయుఁ బ కించినచో వేంకటాచల
మాహాత్మ్య మెట్టిదో, దాని కున్న యీ ప్రాధాన్య మెంతటి-గినదే కదా!

తటి ప్రాక్కాలికమైనదో విదిత మగుచున్నది. కలి
యుగవైకుంఠనాథుఁ డగు శ్రీతిరుపతివేంకటేశ్వరుఁడు
భక్తివశంగతుఁ డని యా, కొలిచెడువారికిఁ గొంగుబంగార
మనియు, ఆసేతుకామాచల భారతభూమియం దున్నభ
క్తకోటి సనా శ్రీనారిసన్నిధికి వేంచేసి భగవత్పాదసేవ
నాచరించి భక్త్యత సమమంజి రనియుఁ దెలియవచ్చు
చున్నది. "ఃతా వేంకటనాయకః" అన్నమాక్తి అంద

దైవ మహిమ

మహాపాథ్యాయ

వేదము వేంకటరాయ శాస్త్రిగారు,

కళాప్రపూర్ణ

చీమను దోమను పైతము

సోముని భీముని సృజించుచొప్పుననే యో

సామి, సృజింతు వేలెడ

వేమో నీగుట్టు తెలియ నెట్లగు మాకున్.

ఏమి ప్రయోజనమునకై

భూమిని జలవహ్నినిలనభోభూతములన్

సామి, సృజించి యడంచెదు

పామరులకు మాకుఁ దెల్పు పరమేశ కృపన్.

ఈ సంస్కృతిక్షేత్రంబుల

నో సామి, మమ్ము సంతయున్ సుషియంగా

చేసితి వంతముఁ జూపవు ,

శ్రీసఖి, యీ యాత్మకేల చేయవు శాంతిన్?

పంచమున నిటీవల ఉరిశిక్షలు మొదలుపెట్టినవి. దౌర్జన్యముతోఁ గూడిన రాజకీయకల్లోలములు అనేక దేశములందు ప్రబలుచుండుటయును, ఆయాప్రభుత్వముల వారు ఘోరములగు నేరములు సత్పిన నేరస్థులకు మరణదండనమువంటి శిక్షలు, ప్రజాశాంతి పేర, విధించుచుండుటయును జూచుచున్నాము. నేరస్థుల ప్రాణములు దీయుటవలన సంఘమున నుండి యట్టి నేరములు జరుగకుండు నను న్యాయపాలకుల యాశయము సాధ్యమగుచున్నదా యనువిషయము, గత 60-70 సంవత్సరములనుండి చర్చనీయాంశ మైనది.

వ్యక్తులను జంపుటవంటి హంతకులకును, పురములను గ్రామములను గొల్లకొట్టి వందలకొలది జనులను నడికివేయునట్టి ఘాతకులకును, యుక్తదండనము విధించుటవలన ఇతరులు అట్టి నేరముల నొనర్చుటకు వెనుదీయుదు రనువాదము సంయుక్తముగ నున్నట్లు కాన్పించును. కాని కఠోరమగు శిక్షలు విధించుటవలననే ప్రపంచమందు నేరములు తగ్గిపోవుచున్నవని చెప్ప వీలగునా? నేలకొండ సంవత్సరములనుండి మరణశిక్షలు విధింపబడుచున్నను హంతకులసంఖ్య తఱుంగుచున్నదా?

సామాన్యముగ హత్యనేరము దీర్ఘకాలము చేసి జరుపునది కాదు. తాత్కాలిక కామక్రోధాది యుద్దేశముచేతఁగాని, మత్తు పదార్థ సేవవలనఁ గలుగు నాస్మాదకము చేతఁగాని మానవుఁడు తనతోడిమానవుని జంపఁబూనును. వానికి, ఉరిశిక్ష ప్రాప్తమగు ననుభయము మనసునఁ బొడసూపదు. *1905 సం॥న ఇంగ్లండులోని సర్కారువారు తయారుచేసిన నేరములపట్టికను జూచినచో నాదేశమున నూటికి 30 నేరములు మద్యపానోద్దేశమువల్లను, పట్టరాని కోపాగ్ని వల్లను జనించినవనియు, 30 నేరములు స్త్రీలొలత్వము, కుట్రలు మొదలుగాఁగల కారణములవల్లను, మిగిలినవానిలోఁ గూడ చాలవరకు బుద్ధిమాంద్యముచేతనే జరిగిన వనియు తెలియవచ్చుచున్నది.

ఉరిశిక్షములమున నేరస్థుల ప్రాణములు నిలువకపోవుటయే కాక ఉరిశిక్షలఁగూర్చి విన్నవారియొక్కయు, చూచినవారియొక్కయు మనస్సులు చెడిపోవును. శిక్షను విధించు న్యాయమూర్తుల మనోమార్దవము ఘనీభవించును. ఉరితాడును లాగునట్టి కింకరుని కుకుమారమనోభావములు క్రమముగా నశించి తాను కటికవానికన్న నిర్దయుఁ డగుట కవ

కాశ మేర్పడును. ఉరికింకరులలో ననేకులు తమ కార్యముల నిర్వహింపవలసి వచ్చినపుడు కన్నీరు పెట్టుకొని, తమజన్మము పాపభూయిష్టమైనదిగాదా యని విలపింతురట. 1923 వ సం॥న ఇంగ్లండులో ఎల్లిసు అనునొకకొడుగు ఇద్దగు నేరస్థులు నురిపినసిమ్మట అశ్వంత మనఃభేదము నొంది యాత్మహత్య నొక్కొనఁ బ్రయత్నించెనట. వరియొక్క డొకస్త్రీని ఉరి దీయవలసివచ్చి తనగొంతుకను తానే నలుకు కొనెనట.

ఇట్లు ఉరిశిక్షాఫలితములు ప్రజాసంఘము మీద మిక్కిలి వ్యసనకరములుగా బరిణమించును. ఉరిశిక్షకు నర్హుడని నిరూపింపబడిన వ్యక్తి వాస్తవముగ నిర్దోషి యైనచో నెట్టి విపాదము సమకూడునో చెప్ప నలవి గాదు. దైవభక్తితో న్యాయమూర్తులు తమ న్యాయ పరిపాలన కార్యములను నెరవేర్చుకొనినను వారు కొన్నియెడల నిజము కనుగొనుట దుస్సాధమగును. 1869-వ సం॥న ఇంగ్లండులో నొకస్త్రీ తనభర్తను విషము పోసి చంపెనని నిందితురాలై మరణశిక్ష నొందెను. తర్వాత కొన్ని సంవత్సరములకు ఒకపురుషుడు రోగ పీడితుడై తనయవసాన కాలము సమీపించు సమయమున తాను చేసియుండినపాపములన్నిటిని జ్ఞప్తికిఁ దెచ్చికొనుచు, ఆస్త్రీమీఁద నారోపింపబడిన హత్యనేరము తాను చేసెననియు, తాను పట్టుబడనికారణమున ఆదౌర్భాగ్యవృత్తి ఉరిశిక్షకుఁ బాలయ్యెననియు విలపించెనట. న్యాయపాలకు లీవిషయమును

గూర్చి సవిస్తారము విచారణము చేయఁగా నీపురుషుడు పలికినది నిజమని తేలెనట. 1876-వ సం॥న విల్లియం హబ్రోసు అను నాంగ్లయువకుడు ఒకపోలీసువానిని జంపెనను కారణమున మరణశిక్షకుఁ బాఠశాలయ్యెను. అదృష్టవశమున నతనికి మైనగా తీరనందన న్యాయమూర్తులు మరియొకతేలికశిక్షను విధించి యతనిని నడలివేసిరి. 3, 4 సం॥ల తర్వాత చార్లసుసీసు అను నొకహంతకుడు న్యాయమూర్తులయెదుర వచ్చి తా నా నేరమును జేసితి ననియు, హబ్రోసు అన్యాయముగ శిక్షితుఁ డయ్యె ననియు ఋజువు చేసి కొనెను. న్యాయమూర్తులు విస్మయ మొంది తమ యుజ్జితను బాదించుకొనుచు హబ్రోసుకుఁ గొన్ని కేలరూపాయల పరిహారము నిప్పించిరట. 1924-వ సం॥న పోలండుదేశములో నొకయువకుని యుంపుడుకత్తెకు జన్మించిన బిడ్డను అకస్మాత్తుగఁ గాన్పించకపోయెను. తగు వాత నేదోయొకక శేబరము పోలీసువారు చూచి యది యాబిడ్డనిదే యని నిశ్చయించి యాయువకునిమీఁద బిడ్డను జంపిన కేరము మోపిరి. న్యాయాధిపతులు నానికి మరణశిక్ష విధించిరి. ఇట్లు వాస్తవము తీయఁబడిన తర్వాత కొన్ని సంవత్సరములు కాబిడ్డయొక్క వృద్ధమాతామహి తన యవసాన కాలమున “అయ్యో! బిడ్డకొడి గాదు. నేనే ఆడిన్ని బిడ్డను జేతులార కుతికకుఁ ద్రాడు బిగించి చంపితిని. ఈశ్వరుడు నా కెట్టిదండన విధించునో” యని పశ్చాత్తాపము నొందఁగా వాస్త

వము తేటబడెనట. ఇటీవల అమెరికాలో నొకయువకుడు మరణశిక్షాపాత్రుడని నిరూపించబడి యూపస్తంభమునకుఁ గొంపోబడఁగా అనుభవశాలియైన ఒక ఉరికింకరుఁడు వానిమోముఁజూచి, “ఇతఁడు నేరస్థుఁడు కాఁజాలడు. వీరిమోమునందు నిర్దోషత స్పష్టముగఁ గాన్పించుచున్నది. నేను ఉరిత్రాటిని లాగను” అని మూర్ఖతతో నూరికుండెనట. న్యాయమూర్తులు ఆకింకరునియొద్ద వాఙ్మూలము పుచ్చుకొని తిరిగి యానేరస్థునిపై నానోపించబడియుండిన నేరమును గూర్చి విచారణ నల్పఁగా నిజముతెల్ల మయ్యెనట. కింకరుని సూక్ష్మజ్ఞానసాహాయ్యమున వాని ప్రాణములు రక్షింపబడెను. ప్రపంచమందొత్తట నిట్టియదాహరణములు మరి యెన్నియో కాన్పించును. సారాంశము స్పష్టము.

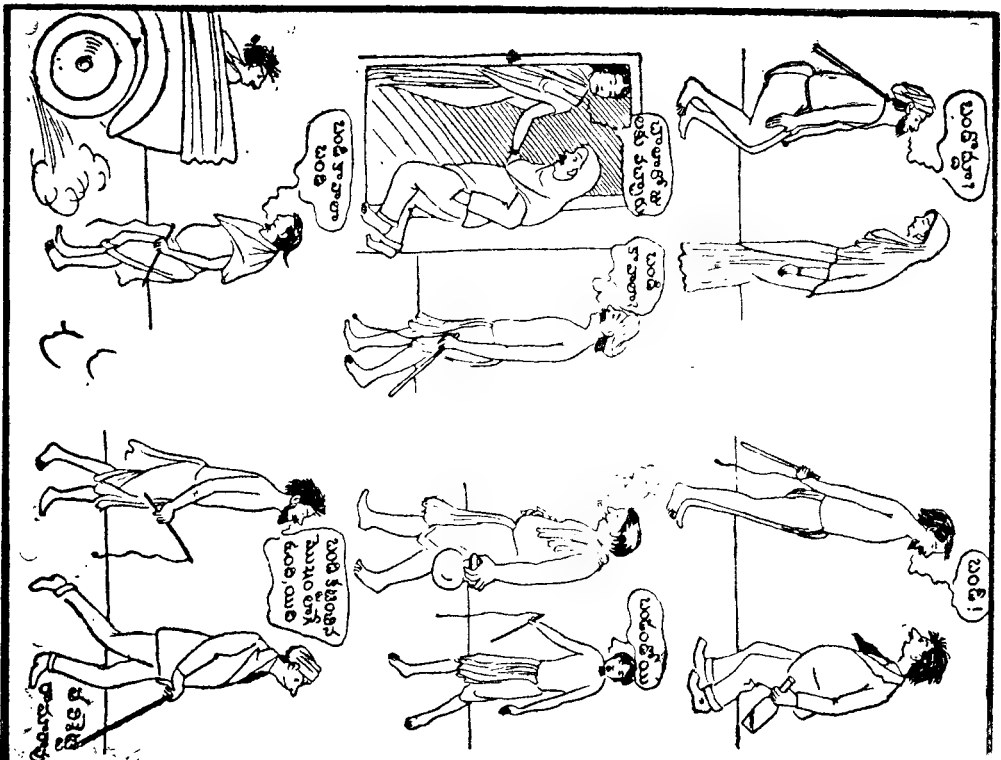
పై కారణముల నెల్ల సమగ్రముగఁ దర్కించి పెక్కుప్రభుత్వములవారు మరణదండనను తమశిక్షాస్మృతినుండి తొలగించి యున్నారు. ఈక్రిందిపట్టిక ఆయాప్రభుత్వములవారు మరణదండనము నెప్పుడు రద్దుపఱచిరో తెలుపుచున్నది.

	సం॥లు	సం॥లు
ఆర్జంటయిను	1922 ఇటలీ	1889
ఆస్ట్రీయా	1918 లితుయేనియా	1926
బెల్జియము	1863 నార్వే	1905
బ్రెజిలు	1891 పెరు	1896

కొలంబియా	1910 పోర్టుగలు	1867
కోస్తారీకా	1926 రొమేనియా	1865
డెన్మార్కు	1892 స్వీడను	1921
ఈక్వేడరు	1895 క్వీన్సులాండు	1922
ఫినులాండు	1826 ఉరుగ్వే	1896
హాలండు	1870 వినిశీబిలా	1876
	ఆస్ట్రేలియా	1930

అమెరికాలోని కొన్ని స్టేటులలో నిటీవల మరణశిక్ష కొట్టివేయబడినది. ఈసంవత్సరమున ఆంగ్ల దేశమునపైతము నొక సర్కారు కమిటీవారు మరణశిక్షవిషయము బాగుగఁ దర్కించి, ఆంగ్లరాజ్యమున దానిని రద్దు పఱువనలె నని సిఫారసు చేసిరి గాని ప్రభుత్వముచా రింకను కమిటీవారిసిఫారసును ఆచరణలోనికిఁ దెచ్చుట కొప్పుకొనలేదు. స్విట్జరులాండులో శిక్షాగృహములు (చెఱసాలలు) తీసివేసి వానికి మారుగ సంస్కారగృహములు ఏర్పఱచు నేర్పాటులు జరుగుచున్నవి. ఈసంస్కారభవనములలో నెట్టినేరస్థులైన విచ్చలవిడిగఁ దిరుగవచ్చును. వీరికి సర్వదా సద్విషయములు గోచరమగునట్లును సత్సంగత్యము ఒనగూడునట్లును పరిస్థితు లేర్పఱుపఁబడుచున్నవి. తిన్నూలమున వారు సుహృదయులై సత్ప్రవర్తనముఁ బెంచుకొని దేశోపకారులు కాఁగల రనువిశ్వాసము ప్రభుత్వము వారికిఁ గలదు. అచిరకాలముననే భారతదేశముకూడ మరణదండనపిశాచమ ననుండి విముక్త మగునని భగవంతునిఁ బ్రార్థింతుము.

అబ్బోయి ! వట్టకొల బల్ల వాల్లో !!

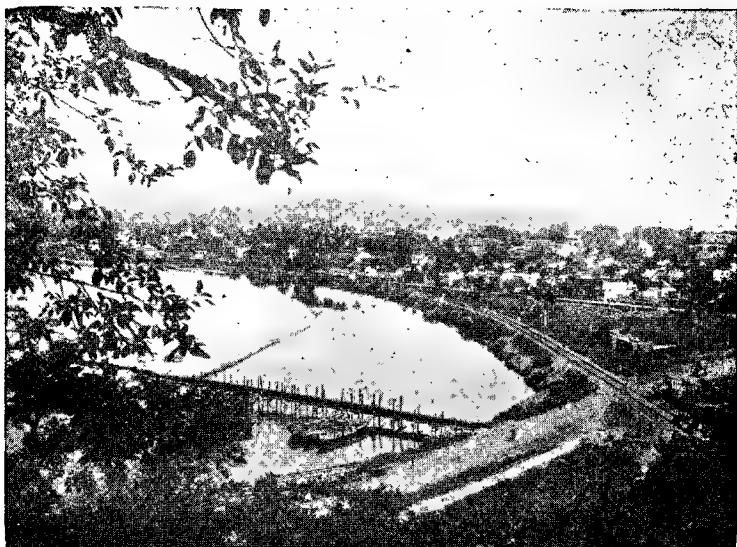

క ర్న కా

పరుచూరి భువనేశ్వరిగారు

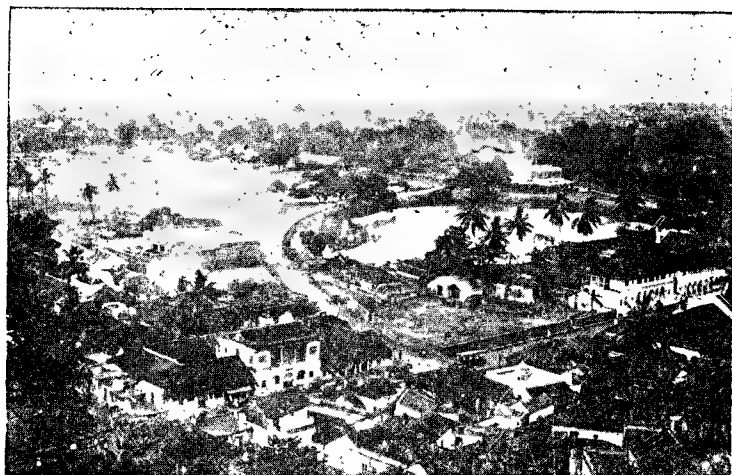
నిరుపేదనని కంట నీరు వెట్టకుమోయి !
 ఘనరత్నగర్భ ని న్నన్నతల్లి
 తుత్తిపానలనెంచి తో భోషడకుమోయి !
 ఘనుడు జీవనుడు నీకన్నవాడు
 నిస్సహాయుడనంచు నీగసింపకుమోయి !
 జోడుగిత్తలు నీదుతోడునీడ
 తెలివిహీనుడనని దిగులు సెందకుమోయి !
 నాగేటికట్టు నీసాగువాడు
 చంద్రసూర్యులు నీవెట్టిచాకిరీలు
 నిఖిలలోకాలు నీలోన నిలిచియుండు
 బరమపితకంట మోదబాష్పంబ వీవు
 మధురజీవన ! కర్న కా ! వగచెదేల ?

వి శా ఖ వ ట్ట ణ దృ శ్య ము లు

౧. మేరీ కొండపయినుండి

శ్రీ ఆమంచి శ్రీరామరావుగారు తీసిన ఛాయాచిత్రముననుండి.

౨. భ వానీకొండపయినుండి

శ్రీ సి. రాజగోపాలరావుగారు తీసిన ఛాయాచిత్రముననుండి.

కరాచీ తీర్మానముల ప్రాముఖ్యము

1885-సం. ము మొదలగాని యిప్పటివరకు వెలువడిన కాంగ్రెసు తీర్మానములలో, ఈయేమ కరాచీలో సమావేశమైన కాంగ్రెసుచుహాసభ తీర్మానముల వలె ప్రజలదృష్టి నాకర్షించినవేవియులేవు. హిందూజాతి ములోని వారికి తీర్మానముల ప్రాముఖ్య మెంతగాప్పడో ఇంగ్లీషువారికిగూడ నదియంతోపుష్కయ్యెను. ఇందుకు కారణము లేకపోలేదు. ప్రస్తుతము ఇంగ్లాండ్ భారత దేశములకు గల సంబంధమునుబట్టి చూచినచో కాంగ్రెస్ ఉద్యమము ఈరెండు దేశములవారికినిగూడ, కవిధముగ, చావుబ్రతుకులతోగూడిన సమస్యయని స్పష్టపడును. అందుచే, కాంగ్రెసు ఉద్యమము చురింతబలపడుటయే హిందూదేశీయులకు గావలసినది. అదియెట్లయిన నంతరించుటయే బ్రిటీషువారికి గావలసినది. కాంగ్రెసు ఉద్యమము అణగిపోయినచో హిందూదేశమున కింక రాజకీయ స్వాతంత్ర్యము కున్న. అది జయనందినచో బ్రిటీషుజాతి భవిష్యత్తును సంవేదోస్తమను. ఈయంతయునే వివరించుచు ప్రమాదసంవత్సరాదింకలలోని “హిందూ దేశములో ఆంగ్లేయుల ఆధిక్యత” అను తమవ్యాసమున డాక్టర్ భాగరాజు పట్టాభిసీతరామయ్యగారిట్లు వ్రాసియున్నారు:

“ఈవిధముగ, ఇంగ్లాడు తన జాతీయశీలతను విషయమున నిరాశాపూర్ణముగ నవస్థపరచుచున్నది. దాని వ్యాపారమంతయు కట్టుబాట్లు తప్పిపోయినది. యాధముగ విజయము దాని ప్రజలకు నిరువోగ సమస్యను మాత్రమే తెచ్చిపెట్టినది. ఇంకెవరమునుపు ఇంజన్లు, ఐనుము, బొగ్గు ఇంగ్లాడునుండి కొనుచుండినప్రాస్తు, తనకు జగ్మనీండి రావలసిన నష్టపరిహారములకు బదులుగ, ఈవస్తువులను, ఏకరీదును లేకుండగనే, యిప్పుడా దేశమునుండి తెచ్చుకొనుచున్నది. ఈవిధముగ ఓడిపోయిన జగ్మనీదేశము రాత్రింబవళ్లు, నీరుదోగమననేమా

యెరుగక, పరిసందశితో గింగురుచునుచుండ, ఇంగ్లాండు ప్రాస్తు విక్రయశాలలను గోల్పోయి, విజయముచేగలిగిన దుష్కలితముల మూలమున నవస్థపడుచున్నది. ఏవైపు చూచినను, ఇంగ్లాండ్ సిద్ధిగతులు మిగుల దుఃస్థితికి వచ్చియున్నవి. నేడు అధినివేత ప్రతిపత్తి నాధారముగా గొని ఆంగ్ల రాజ్యాంగవేత్తలు హిందూదేశముతో సంధికి వచ్చుచున్నారన్న, దానియాశయము ఒకవేళ హిందూదేశపు లాభమే ఐయుండినను, ఆమేరకు ఇంగ్లాండ్ లాభములు గూడ నందిమిడినేయున్నవి.”

(ప్రమాద ఉగాదిసంచిక: పుట 72 ఉ).

కాని, ఇట్లు “అధినివేత ప్రతిపత్తి నాధారముగాగొని” బ్రిటీషువా రొకనైపురనుండి భారతీయులతో సంధికివచ్చుచుండ, భారతీయులకు మాత్రము బ్రిటీషువారిపై విశ్వాసము నశించినది. వారు అధినివేత ప్రతిపత్తినిచ్చెగరను నమ్మకము భారతీయులకు లేదు. 1929 సం. లోనే భారత జాతీయచుహాసభవారు “కాంగ్రెసు ఆదర్శం దలి స్వరాజ్యపదమనకు సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యము” అను అర్థము నిర్వచించి “అధినివేత ప్రతిపత్తికి నిర్మింపబడిన నైఘాప్రణాళిక ఇంతటితో రద్దయిన” దని ప్రకటించిరి. నాటివారుకు దొమినియో ప్రతిపత్తి లభించినచో సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యమునకై పెనగులాడుట తనకీష్టము + దని విస్పష్టముగ ప్రకటించుచుండిన గాంధీచుహాత్ముడు తనయభిప్రాయమును మార్చుకొని, హృదయపూర్వకముగ లాహోరు కాంగ్రెసు తీర్మానము నామోదించెను. తననమ్మకములో గలిగినయీ మార్పునుగూర్చి కరాచీలో స్టేట్స్మన్ షిప్ పత్రికవిలేఖరితో గాంధీశీచెప్పినమాటలు గమనింపదగినవి. ఇంగ్లాండ్ తో సమాన భాగస్వామిత్వమనగా (equal partnership) బ్రిటీషుసామ్రాజ్యాంశీకృత మగు అధినివేత ప్రతిపత్తికా దని చెప్పుచు ఆయన యిట్లు నెను:

“కొన్నాళ్లకు పూర్వము ఆస్ట్రేలియావంటి అధిని శతప్రతిపత్తి భారతదేశమునకు తగిలుచుండునని నే ననుకొంటిని. కాని యీ ప్రతిపత్తి సంగీరించుటకు కొన్ని విషయములు ప్రతిబంధకములుగా నున్నవని నాకిప్పుడకపడుచున్నది. బ్రిటీషు ప్రజాస్వామ్యములోని జాతులన్నియు, చాలనరకు, ఆంగ్లేయ లతో రక్షస్పర్శల విగానున్నవి. దక్షిణాఫ్రికావంటి జాతులు కొన్ని ఆంగ్లేయ భావముతోడను, విజ్ఞానముతోడను సంపర్కున్నవి. జాతియందును, రాజకీయ ప్రతిపాపకలయందును ఆంగ్లేయులను, సామ్రాజ్యములోని యితర జాతులవారకు ఒక్కటే యొయున్నారు. భారతదేశమిట్లు కాదు. మా విజ్ఞానమున పాశ్చాత్యవిజ్ఞానముతోను బ్రిటీషు విజ్ఞానముతోను ఏకము చేయు నభిప్రాయము మా కన్నటికిని లేదు. మా విజ్ఞానసృక్తుమును, సాంఘికపద్ధతులను అట్టి పెట్టుకొని యభివృద్ధిచేయు మేము గాఢముగా కోరుదుము. మా విజ్ఞానముతో మేము సంపృప్తలమైయున్నాము. కావున భారతదేశముయొక్క భావిదశకును ఆస్ట్రేలియా ప్రతిపత్తికినిపోలిక యేమాత్రమును లేదు. కాని అనేకములు లో పరస్పర సహాయముకొరకును, పరస్పర బాధ్యతలకొరకును ఆంగ్ల భారతదేశములకు అన్యోన్యసంబంధముండవచ్చును.”

ఇట్టి గాఢమైనయనిశ్వాసముమీదనే కేటి కాంగ్రెసు ఉద్యమము తీర్మానములును ఆధారపడియున్నవి. ఈ యనిశ్వాస మొక్క అతివాదులకే కాదు, మితవాదులకుమాడ కలదు. మరి దీనికి కారణమును లేకపోలేదు. ఇందలిరహస్యమిది: డొమినియన్ ప్రతిపత్తి ననుమాటను మాత్రము పైకి తెచ్చి, ఆచరణలో మాత్ర మదిలేకుండ చేసి, భారతీయుల ణ్ట్లో మసిపూసి మారేమిగాను చేయవలయునని బ్రిటీషువారి సంకల్పము. ఇది భారతీయులకు బాగుగ తెలిసివచ్చినది. కాబట్టియే మొట్టమొదటచెప్పినట్లు “కాంగ్రెసు ఉద్యమము ఎట్లయిన నంతరించుటయే బ్రిటీషువారికి గావలసినది. అది మరింతబలపడుటయే హిందూదేశీయులకు గావలసినది.” ఇట్టి సిద్ధిగతులలో కరచీకాంగ్రెసు సమావేశమగుటచేతనే యీ కాంగ్రెసు తీర్మానముల కింతటి ప్రాముఖ్యము.

మొత్తముమీద కాంగ్రెసువారు 15 తీర్మానముల గావించిరి. వీనిలో ఎక్కువగా చర్చకు వకాశమిచ్చినవి, ప్రధానమైనవి, మూడుతీర్మానములుగలవు. ౧. భగత్ సింగు తీర్మానము, ౨. గాంధీ-ఇర్విన్ ఒడంబడిక తీర్మానము, 3. స్వరాజ్యప్రణాళిక తీర్మానము. ఈ మూడింటిలోను గూడ ముఖ్యమయినది స్వరాజ్యమునందు ప్రజలకుండవలసిన హక్కులను గూర్చినది. (స్వరాజ్యప్రణాళిక.)

స్వరాజ్యప్రణాళిక:

ఇది:రకెప్పుడును కాంగ్రెసువారు ఇట్టి తీర్మానముగావించి యుండలేదు. 1920 సం. లో కాంగ్రెసు సహాయ నిరాకరణము నవలంబించినది. ఆయేడు కాంగ్రెసు ఆశయముగూడ మార్పువచ్చినది. అదివరకు బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమునకు లోబడియుండిన స్వాతంత్ర్య పోరాటాదేశమునకు కావలయునని కాంగ్రెసు కోరుచుండెను. కాని ఆయేడు “స్వరాజ్యసంపాదనము కాంగ్రెసు మహాసభ యాశయ” మని క్రొత్తగా తీర్మానింపబడినది ఈ తీర్మానముననుసరించి భారతదేశ స్వాతంత్ర్యము బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమునకు లోబడినదే ఐ యుండక తప్పదని నిర్బంధము తొలగిపోయినది. అప్పటినుండియు కాంగ్రెసువారు తమ స్వరాజ్యస్వరూపమును నిర్ణయింపవలయునని యెందరో కోరియుండిరి. కాంగ్రెసు పెద్దలలోనే చాల మందికి అట్టి నిర్వచన మొకటి యవసరమగుతోచెను. కాని గాంధీజీ మాత్ర మట్టియవసగ మింకను రాలేదని చెప్పుచుండెను. తరువాత, 1928 సం. లో వెలువడిన నెహ్రూ నివేదిక విషయమున కాంగ్రెసువారి బాధ్యత కొంతవరకుగలదు. కాంగ్రెసువారే అఖిలపక్షముచోసభను సమావేశపరచియుండిరి. ఈసభవారేర్పరచిన నెహ్రూసంఘము వారే వైరాజ్యాంగప్రణాళికను (నెహ్రూనివేదికను) తయారుచేసిరి. కాని యిప్పుడైనను పైప్రణాళికను కాంగ్రెసు వారంగీకరించి తీరవలయునను నిర్బంధమేమియు లేదు. దానిని పూర్తిగా త్రోసివేయుటకుగాని, మార్పుటకుగాని వారి కవకాశముండెను. అందుచే ఈసందర్భముననైనను కాంగ్రెసువారు రాజ్యాంగవిధానము విషయమున తాము సులూనా నియమములకు కట్టుబడియుండునట్లేమియు స్పష్టపరుపలేదు. కాబట్టియే 1928 సం.

లో, తాత్కాలికముగ, నెహ్రూనివేదికను కాంగ్రెసు వారామోదించినను, 1929 సం. లో దానిని పూర్తిగా త్రోసివేయుటకు మరల సవకాశముండినది. కాని యిప్పుడు కాంగ్రెసువారు స్వయముగా రౌండ్ టేబిల్ సభలో పాల్గొని రాజ్యాంగసంధాన నిర్మాణము గావింప నుండుటచే స్వరాజ్యవిధానమున తామకలంబింపబోవు ప్రధాననియమములనుగూర్చి వారు ముందుగ ప్రజలకు తెలియజేయుట యవసరమైనది. ఇదియే యాతీర్మానము నకు గల యాశయము.

ఇట్టిచో, నిది చాలముఖ్యమైన తీర్మానము. మరియు, వివాదాంశము లిందనేకములుగలవు. అయినను అన్ని తీర్మానములు ముగిసినతరువాతనే యిది చర్చకు లేదనినది.

ఈతీర్మానము కనుకమున కాంగ్రెసు ప్రతినిధులలోనే యభిప్రాయభేద మెక్కువగాండనది. ఇందలి నియమములను వివరముగ చర్చించుటకు తగినంత యవకాశము లేకపోయెను. వివరము కాంగ్రెసుమహాసభ దీని నామోదించినది. ఈసందర్భాటు చాలమందిష్టము లేకపోయినది. కాబట్టియే “పైనియమములందు నిబద్ధమైన విధానమునకు భంగమురాకుండ వానిని విద్దుటకు గా”, సవరించుటకుగాని, చేర్చుటకుగాని అభిలభారత కాంగ్రెసు స్థాయిసంఘమున కధికారముముగలను” అని పైనియమములపై నింకను కొంత వివరముగ చర్చజరుగుటకు మరల కొంతవకాశము గలిగింపవలసివచ్చెను. పైనిర్ణయము ననుసరించి, ఆయా రాష్ట్ర కాంగ్రెసు సంఘములవారితో సంప్రతించి యా నియమములను తగు సవరించుటకై కాంగ్రెసు కార్యనిర్వాహక వర్గమువారికి యవసంఘమును నియమించిరి.

గాంధీ - ఇర్విన్ ఒడంబడిక

దీని తరువాతని గాంధీ-ఇర్విన్ ఒడంబడికను గూర్చిన తీర్మానము. ఈతీర్మానములో పైదానిలోవలె వివాదకు అవకాశమిచ్చునంతము లంతగాలేవు. కాని యిదియే కాంగ్రెసువారిచర్చలో అన్ని తీర్మానములకన్న

నెక్కువకాలము నాక్రమించినది. ముఖ్యముగా నాల్గవ నూచన లీతీర్మానములో నిమిదియున్నవి.

(1) కాంగ్రెసువారు రౌండ్ టేబిల్ సభలో పాల్గొనవలెను.

(2) కాంగ్రెసువారి ఆదర్శము పూర్ణస్వరాజ్యమై (సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యము) ఉండవలెను.

[తమయిష్టము వచ్చినప్పుడు తమ పరస్పరసంబంధమును ఇదలిపెట్టుకొనుటకు రెండువారాలవారికిని అధికారముండవలెను.]

(3) రౌండ్ టేబిల్ సభలో కాంగ్రెసు వారు కావింపబోవునట్టికాని, ఆమోదించునట్టికాని నూచనలు ప్రామాణ్య స్వాతంత్ర్య సిద్ధాంతమునకు సరిపడినవై యుండవలెను.

[వివరము ఈ సందర్భమున భారతదేశపు జేమము నకై యేచైన కొన్ని సర్దుబాట్లు (అధికారములలో మినహాయింపులు) అవసరమైనచో అట్టి సర్దుబాట్లు సంగీకరించుటకు కాంగ్రెసు ప్రతినిధివర్గమువారి కధికారముండవలెను.]

(4) హిందూదేశములో బ్రిటీషు ప్రభుత్వము వారుచేసిన అప్పుసాఫ్టులనుగూర్చి విచారించి వానిలో భారతీయులెంత యిచ్చుకొనవలయునో, బ్రిటీషువారెంత యిచ్చుకొనవలయునో నిర్ణయించుటకు నిష్పక్షపాతిమగు నొకవిచారణసంఘ మేర్పడవలెను.

అధికారముల మినహాయింపులు

కాంగ్రెసువారు రౌండ్ టేబిల్ సభలో పాల్గొని, అవసరమైన కొన్ని అధికారముల మినహాయింపులతో, సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యమును సాధించుటకు ప్రయత్నింపవలయునని యిందలి మొదటి మూడునూచనలకు నర్థము. ఇదిచాల విలక్షణముగ గన్పడును. సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యములో అధికారముల మినహాయింపులన్నప్పుడు అందుకు కోరికచేసిన ప్రభుత్వవిధానమే రాజకీయముగదా యను సంకేతము గలుగుచున్నది. ఈయంశమునే జమ్నాదాసు మెహతాగారు కాంగ్రెసు మహాసభలో వెల్లడించిరి.

కాని యిట్టి మినహాయింపులకొన్ని భారతదేశక్షేమమునకు అవసరమై యుండవచ్చునని తీర్మానము తెలుపుచున్నది. భారతప్రభుత్వమువారి యధికారమునుండి కొన్నియంశములను మినహాయించినప్పుడు, ఆమినహాయించిన యధికారములు బ్రిటిషుప్రభుత్వమువారికి చెంది యుండవలయుననియే యర్థము. కాని, యీవిధముగ భారతీయులక్షేమములకు సరికొండైనట్టి యధికారములను బ్రిటిషుప్రభుత్వమువారి కప్పజెప్పుటలో సర్దుమేమి? ఆయధికారములను మనము సరిగ్గ నిర్వహించుటలనుటయే దానిభావము. ఇట్టివానిలో నైనవ్యయము, విదేశీయవ్యవహారములను మనవారు సాధారణముగ ముంగిట గొనివచ్చుచుందురు.

కాంగ్రెసు తీర్మానములో నిట్టి యధికారము లేవియు ఇనమిత్తహిని నిర్ణయింపబడి యుండలేదు. కాని మినహాయింపులు తప్పని సరిగా నుండవలయునని యభిప్రాయపడువారు సాధారణముగా నీయంశముల రెంటిని ఉదాహరించుచుందురు.

విదేశీయ వ్యవహారములను బ్రిటిషువారి కప్పజెప్పుట భారతీయుల క్షేమమున కెట్లు తోడ్పడునో బోధపడుటలేదు. ఒక చీనాతోగాని ఆఫ్ఘాన్లతోగాని ముత్యోగాని ఒడంబడిక గావించుకొనుటకు, లేక యుద్ధము సాగించుటకు విపరీతము లనుసరింపవలయునో అది యంతయు నిర్ణయించుటకు ఇండియా ప్రభుత్వముకాక కొన్నివేలమైళ్లదూరములోనన్న విదేశీ ప్రభుత్వమున కెక్కువ యర్హత లుండటంబు రెట్లో బోధపడదు. ఇంక నై న్యమోక్షయమున, మనవారికి యుద్ధ పాండిత్యము చాలకపోయినచో, అట్టి పరిణామము, మనక్షేమమును గోరి మనము కొంతమంది బ్రిటిషువైనికులను నేనలో ఉంచుకొనుట అవసరము కావచ్చును. కాని యీయంశములపై నను తిప్పని సరిగా మనము బ్రిటిషువైనికులనే తీసికొనవలయునను నిర్బంధముండగూడదు. మనపరతులకు, మనమిచ్చు జీతములకు వారంగీకరింపకపోవచ్చును. లేకపోయినచో, అంతికి మన కెక్కువ యనుకూలముగా నుండు పరతులపై నిజర్మనీవారో, ఫ్రెంచివా

రో మనకు లభింపవచ్చును. ఇట్టి సందర్భములలో మన కెక్కువ యనుకూలములయిన పదార్థులను వలంబించుటకు హక్కుండవలెను. కాబట్టియే, యీ యంశమునుగూర్చి చెప్పుచు గాంధీజీ స్టేట్స్ మన్ పత్రిక ప్రతినిధితో “మీ పెద్ద ఉద్యోగీయులు, సాధారణవైనికులను మాప్రభుత్వముక్రింద పనిచేయ నిరాకరించుచో నరు లేకుండ మేము గడుపుకొనవలెను” అని చెప్పెను.

దీనిని బట్టిచూచినచో, ఇట్టి మినహాయింపు లను నవి మనక్షేమము ననుసరించి, మనమే నిర్ణయించుకొనుటకు హక్కు మన కుండితీరవలయునని అర్థము తేలుచున్నది. ఇట్లుకానిచో, బ్రిటిషువారి యిష్టము ననుసరించి నిర్ణయింపబడుచో, నవి “భారతదేశపు క్షేమమున కవసరము” లైనవిగా నంతుననుటకు వీలులేదు.

అల్పసంఖ్యాక సంఘముల విషయమునగూడ కొంతకాలమునకే మినహాయింపు లవసరమని కొందరి యభిప్రాయము. కాని యీసమస్య ముగియుగా హిందువులకును మహమ్మదీయులకును సంబంధించినది. అవశిష్టాధికారములు (రాజ్యాంగవిధానములో నిర్వచింపబడిన యధికారములు - (Residuary powers) 11వ) ప్రభుత్వముల కుండవలెనా, కేంద్రప్రభుత్వమున కుండవలెనా అనుప్రశ్నతో నిది యంతయుండుచున్నది. దీనికి బ్రిటిషు ప్రభుత్వమువారిజోక్య మేమియుననుగముకాదు.

ఇంక మిగిలినది సంస్థానాధిపతుల విషయము. బ్రిటిషువారు సంస్థానములపై సంస్థాధికారము బ్రిటిషు ప్రభుత్వమునకే చెందినదికాని ఇండియా ప్రభుత్వమునకు దానితో సంబంధ మేమియు లేదందురు. సంస్థానాధిపతులు గూడ నీసిద్ధాంతము నామోదించుచు వచ్చిరి. కాని ఇండియాలో ఫెడరల్ ప్రభుత్వ మేర్పడినచో కొన్ని పరతులపై అందుచేరుటకు వారిప్పుడు సంసిద్ధత జూపుచున్నారు. కాని వెంటనే అందఱును ఇండియా ప్రభుత్వపు స్వాధికారము నొప్పుకొందురన వీలులేదు. ఇట్టి సందర్భములలో ఫెడరల్ ప్రభుత్వములో చేరిని సంస్థానముల విషయమున కొంత యధికారమును సంస్థానాధిపతుల యభిప్రాయము ననుసరించి బ్రిటిషు

ప్రభుత్వమువారి వశమునందుంటే యావశ్యకముగను, ఈ మినహాయింపైనను తాత్కాలికముగ నుండవలసినదేకాని నిరమ్ముగ నుండుటకు వీలులేదు. ఐన నిది యంతయు సంస్థానాధిపతులను బ్రటిష్ ఇండియా నాయకులను ఏర్పడగల పరస్పర సామరస్యముపై నాధారపడియుండును. అందున, ముఖ్యముగ సంస్థానాధిపతుల యభిప్రాయములనుబట్టియే, వారికి బ్రటిష్ ఇండియా ప్రజల గూఢాయుధములపట్ల గల సానుభూతినిబట్టియే, యిట్టిసామరస్యము కుదురుట కవకాశము గలదు.

పూర్ణస్వరాజ్యము

కాంగ్రెసువారి యాదర్శము పూర్ణస్వరాజ్యమై యుండవలె నని తీర్మానమునగలదు. దీనితోపాటు గనే తమ యిష్టమునచ్చినప్పుడు పరస్పరసంబంధమును నడుపుకొనుటకు రెండుభాతులవారికి నధికారముండవలెను అని హాడకలదు. పూర్ణస్వరాజ్యము కావలయునన్నప్పుడు పరస్పరసంబంధము నడుపుకొనుటకు గల యధికారమునుగూర్చి మరల చెప్పవలసిన యవసరము కనబడదు. అసలు, అధినివేశస్వాతంత్ర్యములోనే యాయభిప్రాయమిమిడియున్నది. దీని బట్టి కాంగ్రెసువారు, ప్రస్తుతము, తాము సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యమునే కోరుచున్నను, బ్రిటిషువారితో నేడయో యొక యనుబంధము నుంచుకొనుటకేకోరుచున్నారని యూహించుట కవకాశము కలదు. ఐనచో, నీయనుబంధమెట్టిదిగా నుండవలయునను సందేహము గలుగుచున్నది. లాహోరుకాంగ్రెసు తీర్మానము “గతప్రభుత్వము కలకత్తాలో గావించబడిన తీర్మానము ననుసరించి యీకాంగ్రెసువారిప్రభుత్వము కాంగ్రెసు ఆదర్శమువలె స్వరాజ్యపథమునకు సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యము అను నర్థము నిర్వచించుచున్నారు. కావున అధినివేశ ప్రతిపత్తిగా నిర్మింపబడిన నెహ్రూ ప్రణాళిక యంతటతో రద్దయినదని ప్రకటించుచున్నారు.” అని చెప్పుచున్నది. ఇంక కరాచీకాంగ్రెసు తీర్మానములో “కాంగ్రెసువారికి బ్రిటిషుప్రతినిధులతోగలిసి యాలోచించుట కవకాశముగలిగినచో, కాంగ్రెసుప్రతినిధులు వైయోశయమును (అనగా సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యమును) సాధించు

టకై ప్రయత్నింపవలెను.” అని కలదు. ఈరెంటినిబట్టి యీ కాంగ్రెసువారు బ్రిటిషు సామ్రాజ్యముతో రాజ్యాంగసంబంధ మైన యెట్టి యనుబంధమును ఉంచుకొనుట కంగీకరింపజాలరని స్పష్టపడుచున్నది. “భారతదేశముయొక్క భావిదేశము, ఆ ప్రేరేపిత యా ప్రతిపత్తికిని పోలిక యేమాత్రమును లే” దని మహాత్ముడు చెప్పినప్పుడు వైయోశమునే మహాత్ముడు స్పష్టపరిచెను. ఇంక బ్రిటిష్ భారతదేశముల కుండవలసిన సంబంధమునుగూర్చి స్టేన్లీనుకొవత్రిక ప్రతినిధితో మాట్లాడుచు, ఇంగ్లాండ్ ఫ్రాన్స్ దేశములకు యుద్ధస్యవారముల విషయమున గల యనుబంధమునంటిదే అవసరమైన విషయములలో ఇంగ్లాండ్ హిందూదేశములకు గూడ నుండవలయునని మహాత్ముడు సూచించెను. ఇదియే కాంగ్రెసువారి యభిప్రాయమైనచో, కరాచీ తీర్మానములో ప్రత్యేకముగా ఇంగ్లాండ్తో సంబంధమును వదలుకొనుటనుగూర్చి యదాహరింపవలసిన యవసరము గన్వింపదు కాని అధినివేశప్రతిపత్తి తగినదని ఒప్పించగలవారున్నచో, దానిని తాంగీకరించెదననియు, ఎట్లయినను నట్టిమాటలమీద తగాదాలుపెట్టుకొనక, అర్థమును భావమునుమాత్రమే కాంగ్రెసువారు పరిగణింతురని కూడ మహాత్ముడు స్పష్టపరిచెను. దీనినంతనుబట్టిచూచినచో, ఇష్టమునచ్చినప్పుడు బ్రిటిష్ సంబంధము త్రెంపుకొనుట కధికారమున్నచో, అధినివేశప్రతిపత్తి వై నను సరే కాంగ్రెసువారింగీకరించెదరనియు, దానిని సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యముగనే భావించుకొందురనియు తోచుచున్నది. ఇట్లయినచో, కరాచీతీర్మానములో వైయోశమునకు ప్రత్యేకముగ చేర్చుటలో గల యభిప్రాయమిదియే యుండవచ్చును.

ప్రభుత్వ ఋణములు

ఇంక నీతీర్మానములోని నాల్గవభాగము, ఇండియా ప్రభుత్వపు ఋణములకు సంబంధించినది. దీనిని గూర్చి కొంతవివరముగ చెప్పుట యవసరము. హిందూదేశముపేరను బ్రిటిషుప్రభుత్వమువారు కావించిన ఋణములన్నియు న్యాయమైనవా కావా అను నంశమును

గూర్చి ౧౯౨౨ సం. మునకుపూర్వ మెన్నడును కాంగ్రెసువా రాలోచించియుండలేదు. కాని ౧౯౨౨ సం. గయలో జరిగిన కాంగ్రెసుమహాసభయే, మొట్టమొదటి సారిగ, ఇండియా ప్రభుత్వము పేరిట ప్రస్తుతమునగల ఋణములలో కొన్నింటిని, రాబోవు స్వరాజ్యప్రభుత్వము భరింపజాలని తీర్మానించియుండెను.

కాని మరల ౧౯౨౯ వరకును జరిగిన కాంగ్రెసు సమావేశములలో నీతీర్మానముసంగతి యేమియు రాలేదు. గయ కాంగ్రెసు తీర్మానమును బ్రిటిషుప్రభుత్వమువారు గూడ నిర్లక్ష్యభావముతోనే చూచిరి. దేశములోని రాజకీయపక్షముల విభేదము లెక్కువై పోయి యేకముఖమున కొనసాగింపదగిన రాజకీయ కార్యక్రమ మేదియు లేకుండుటయే దీనికి కారణము. మరల ౧౯౨౯ సం. లో లాహోరుకాంగ్రెసు మహాసభవారు వెనుకటి గయకాంగ్రెసు తీర్మానమును స్థిరపరచుచు ఇండియా ప్రభుత్వమువారి యీ ఋణముల న్యాయా న్యాయములను గూర్చి విచారించుటకు స్వతంత్రము, నిష్పక్ష పాతమునకు నొకవిచారణసంఘ మేర్పడఁజేయునని తీర్మానించిరి. ఈసారి కాంగ్రెసుమహాసభవారు మరల నీప్రసక్తికి దిగుటయూ, గాంధీజీగూడ పైతీర్మానమునకు హృదయపూర్వకముగ దని యామోదము చెల్లుపుటయు బ్రిటిషువారిలో కొంత యలజడి గలుగజేసినది. పైఋణములను ఎంతమాత్రమును నిరాకరించుటకు వీలులేదనియు వానినిగూర్చి పునర్విచారణ గావించుటకు వీలులేదనియు వారాఁదోశనము సాగించిరి. ఇది భారతీయులకు బ్రిటిషువారిపై అయవిశ్వాసమును మరింత దృఢపరిచినది. ఋణములు న్యాయ్యములా యన్యాయ్యములాయను సంశయముగూర్చి విచారణ సాగించుటకే బ్రిటిషువారింగీకరింపకుండుటవలన కాంగ్రెసువారికోరిక న్యాయ్యమైనదనియు, ఈఋణములవిషయమున రహస్యమేమోయుండవలయుననియు ప్రజలలో నొక నమ్మకము కలిగినది. కాంగ్రెసువారైన నెనుకముందు లాలోచింపక అన్ని ఋణములను నిరాకరింపవలయునని కోరుటలేదు కదా? నిష్పక్షికమైన విచారణయేకదా వారు కోరుచున్నది.

ఇట్టిచో బ్రిటిషువారు విచారణకేల యంగీకరింపరాదను సంశయము మిశవాదులకుగూడ కలిగినది. ఇట్టిసందగ్ధములలో బ్రిటిషువారితో నొడంబడిక కుదురుట కిది యొక ముఖ్యమైన మరతుగా పరిగమించినది. సప్రాజయకర్ రామబారముల సందర్భమునగూడ నిది ప్రధానసాన మాక్రమించినది. అప్పుడు నాయకులందరును ఎలావాడ చెరసాలలో కలిసికొని రాజ్యాంగప్రజాళికను గూర్చి తమమరతులను వైస్రాయిగారికి పంపిన సందర్భమున, నీయంతమునగూర్చి వారిట్లు వ్రాసిరి:

“బ్రిటిషువారికి ఈదేశములోగల ప్రత్యేకపు హక్కు సౌకర్యముల న్యాయాన్యాయములకుగూర్చియు స్వరాజ్యప్రభుత్వమువారికి ఆఋణములను దుండగిన బాధ్యతనుగూర్చియు విచారణచేయుటకొక నిష్పక్షిక విచారణసంఘమును నియమించుటకు అధికారావకాశము లారాజ్యాంగ ప్రజాళికలో సంపదలెను.”

ఇట్లు కాంగ్రెసువారి ఋణముల విషయమున నిష్పక్షికనగు విచారణ గావలయునని కోరుచుండగా ప్రభుత్వమువామూత్ర మందుకు తలయంగీకారము చెప్పక తప్పించుకొనటకు బ్రయత్నించుచుండిరి. కాంగ్రెసువారి వైకోరికకు సమాధానముగ ప్రభుత్వమువారి యభిప్రాయము, సప్రాజయకరుగాల్ల వైస్రాయిగారి తోడి తమసంభాషణనుగూర్చి కాంగ్రెసునాయకులకు తెలియజేసిన యంతములలో, నీక్రిందివిధముగ చెప్పబడినది:

“ఋణములన్నిటిని పూర్తిగా నిరాకరించునెట్టి సూచనకును రాజప్రతినిధి యొప్పుకొనజాలడు. అయినను ఇండియాయొక్క ధనవ్యయభారమునకు సంబంధించిన యెట్టిప్రశ్ననైనను ఎవరైనను యెందులేటితో సమావేశములో పరిష్కారము గొనిరావచ్చును.”

ఈవిధముగ, కాంగ్రెసువాదు తమయభిప్రాయమును మరల స్పష్టముగ చెల్పుచు, నిష్పక్షికనగు విచారణజరుగవలయుననియు అట్టి విచారణసంఘమును నియమించుటకు గల యధికారమునుగూర్చి రాబోవు రాజ్యాంగ ప్రజాళికలో స్పష్టముగా సూచించబడవలెననియు

కోరి యుండ, దీనికి సరియైన సమాధానమియ్యక, రాండ్ టేబిల్ సమావేశములో దీనిని గూర్చి చర్చింపవచ్చునని వైస్రాయి గారనిరి. పైపెచ్చు, కాంగ్రెసువారు పూర్తిగ ఋణములను నిరాకరించెదమని చెప్పకుండగనే, “గుమ్మడి కాయలదొంగయన్న బుజుములు తడుముకొనె” నన్నట్లు, ఋణములనున్నట్టిని పూర్తిగ నిరాకరించు సూచనకు తాముంగీకరింపజాలమని ప్రభుత్వమువారు ప్రకటించుకొనిరి. ఇట్టిస్థితిలో, నీధోరణి ప్రజలకు ప్రభుత్వముపై గల యవిశ్వాసమును మరింతబలపరచుటలో వాళ్ళవ్యయించెదరు. కాబట్టియే నిష్పక్షికమును విచారణసంఘ పేర్పడవలయునని కరాచీకాంగ్రెసువారు మరల తీర్మానించిరి.

భగత్సింగు ప్రశంస

ఈరెండు తీర్మానముల కరువాత రాదగినది భగత్సింగు మున్నగువారి ధైర్యత్యాగముల ప్రశంసకు సంబంధించిన తీర్మానము. కాంగ్రెసు మహాభవా రిదినరలో, నిట్టి తీర్మానమున, అనగా, దౌర్జన్యమార్గము నవలంబించి విప్లవవాదులను ఏవిధముగ గాని ప్రశంసించు తీర్మానమున, ఎప్పుడును ఆమోదించియుండలేదు. వెనుక 1924 సం. లో జేయను నాంగ్లేయుని హత్య గావించినందుకై కలకత్తాలో గోపీనాథ్ హయను నొకయువకు దురితీయ బడెను. ఆతడు న్యాయస్థానములో దా నొక యూరపియన్ పోలీసు ఉద్యోగిని చంపవలయునను ప్రయత్నమున నంటిననియు కాని దురదృష్టవశమున మరియొకరి ప్రాణములను దీయవలసివచ్చినందుకు విచారించుచుంటిననియు నిర్ణయముగ తనకేరము నొప్పుకొనెను. ఆసందర్భమున, కీ. శే. దేశబంధు చిత్తరంజనదాసు గారి యాజమాన్యమున జరిగిన పంగరాష్ట్ర మహాసభలో ఇప్పటి కరాచీ కాంగ్రెసువారి భగత్సింగు తీర్మానము వంటిదే, యొక తీర్మానము గావించబడినది. కాని అటు కరువాత మరల నందుకు కాంగ్రెసువారి యనమ్మతి దెలియజేయుచు అహమదాబాదులో సమావేశమైన అఖిల భారత కాంగ్రెసు సంఘమువారు తీర్మానించిరి. అ. భా. కాంగ్రెసు సంఘము వారీ తీర్మానము గావించుటకు ఆసం

దర్భమున మహాత్ముని పట్టుదలయే కారణమయ్యెను. కాంగ్రెసు మహాసభ తన నాయకత్వమున నున్నంతకాలము దానికి దౌర్జన్యముతో నెట్టి సంబంధము నుండగూడదని ఆయన దృఢాభిప్రాయము. రాజకీయముగ నెట్టి దౌర్జన్యము జరిగినను, దానిపట్ల కాంగ్రెసువారు తమయనమ్మతి ప్రకటించి స్వరాజ్యమును సంపాదించు విషయమున నహింసా మార్గమునందు తృప్తుగల నమ్మకము ప్రకటింపవలయునని ఆయన దృఢనిశ్చయము. కాబట్టియే 1929 సం. డిసెంబరు నెలలో, వైస్రాయి గారి రైలు బండిక్రింద బాంబు నుంచిన వారితో కాంగ్రెసు కెట్టి సంబంధమును లేకపోయినను, ఈ సంఘటనను గూర్చి లాహోరు కాంగ్రెసు మహాసభ వారీ క్రింది తీర్మానము గావించిరి :

“ ఈ సభవారు వైస్రాయి బండిమీద గావించబడిన బాంబు ప్రయోగమును నిరసించుచు, ఇట్టి చర్యలు కాంగ్రెసు సిద్ధాంతమునకు వ్యతిరేకమనియు, జాతీయసమరమునకు నష్టకరమనియు తమకుగల యభిప్రాయమును తిరుగ దృఢపరచుచున్నారు. మరియు దైవవశమున, ఇర్విక్ దంపతులు వారిపరివారము ప్రాణోపద్రవము లేకుండ తప్పించుకొనగలిగినందులకు వారి నభినందించుచున్నారు.”

తీర్మానము గెలిచినది. కాని యిట్టి తీర్మాన మనససరమని భావించినవారుగూడ చాలరుంది యుండిరి. ఇది లాహోరు కాంగ్రెసు వారామోదించి యిప్పటికి గల నెలలు గడచిపోయినవి. ఈపదుమూడు నెలలలోను ప్రభుత్వమువారి చర్యల విషయమున ప్రజలలో గలిగిన ద్వేషభావమునకు వారిపదార్థముల పట్ల గల యవిశ్వాసమునకు దోహదమొసంగిన సంఘటన లనేకములు జరిగినవి. ఇట్టివానిలో చిట్టచివరిది భగత్సింగ్ మున్నగువారి నురి దీయుటయే. ఈయరివార్త విన్నప్పుడు దేశమంతయు గగ్గోలేత్తిపోయినది. ప్రభుత్వమువారి చర్యలపట్ల ప్రజలకుగల నిరసనభావ మింపబడుచు నందువలె మరియొన్ని యిటువంటి సుప్రప్తము గాలేదు. ఈ నిరసనభావమునకు ఫలితమే కరాచీకాంగ్రెసువారి భగత్సింగు తీర్మానము. వైసుదాహరింపబడిన లాహోరు తీర్మానమునకును దీనికిని గల భేద

ము గనుగించినచో ప్రజల యభిప్రాయములో సంభవించిన యీ నూతనపరిణామము స్పష్టపడగలదు. కరాచీ కాంగ్రెసుతీర్మాన మిక్రిందివిధముగ నున్నది.

“రాజకీయమున కన్యసిద్ధి బడయుటకు ఎచటనైనా, వీరితిగనైనను దౌర్జన్యమును సాధనముగా గొనుటకు కాంగ్రెసువా రెంతమాత్రమును సమ్మతింపజాలరు; అట్టివారితో నెన్నడును కలిసి పనిచేయజాలరు. కాని స్వర్గీయులగు భూత్సింగు, రాజగురు, ముఖదేవ్ గార్లు వెల్లడించిన దౌర్జన్యత్వములగు ప్రశంసించుచు వీరిమరగాములవలన సంతాపమునకు గురియైన వీరికుటుంబములకు తమ సంతాపమును సానుభూతిని వెల్లడించుచున్నారు. వీరివిముగ్ధుని ఉరిదీయుట కేవలము బుద్ధిభార్యకముగు ప్రతీకారమే యగును. కిరికిత్తున రద్దుపరుపవలెనని దేశీయులందఱుగూడ కోరుచుండినను వీరి నురిదీయుట దేశీయులకోరికను బుద్ధిభార్యకముగ తిరస్కరింపటయే యగును. ప్రస్తుతసమయమున బ్రిటన్ భారతదేశముల వారిలో సద్భావమును వృద్ధినిొందించుట అత్యవసరమని యంద రంగీకరించుచుండినను, అందులకు కలిగిన గొప్పయవకాశమును దొరతనమువారు వ్యర్థమొనరించిరి. తీవ్రముగ నిరాశలన దౌర్జన్యమునకు గడంగుచున్న పక్షమువారిని శాంతిమార్గమున మరల్చుటకు దగిన గొప్పయవకాశమునుగూడ దొరతనమువారు వ్యర్థపరచిరి కాంగ్రెసువారు తలచుచున్నారు.”

ఇట్టితీర్మానము కాంగ్రెసువారికి అహింసామార్గము నందుగల నమ్మకమును వెల్లడించుచున్న, ప్రభుత్వము వారి సద్భావముపై ప్రజలకుగల యవిశ్వాసమును సప్తముగ బ్రకటించుచున్నది.

మిగిలిన తీర్మానములు

ఈ మూడింటితరువాత ముఖ్యమునైనది సరిహద్దు ఆక్రమణవిధానమునకు సంబంధించిన తీర్మానము. మొట్టమొదటిసారిగా ఇంగ్లీషువారికి రహస్యవిషయమున నొక యనుమానమును భయమును గలవు. రహస్యవాదెన్నటికైన ఈ పశ్చిమోత్తరప్రాంతములద్వారా భారతదేశముపై

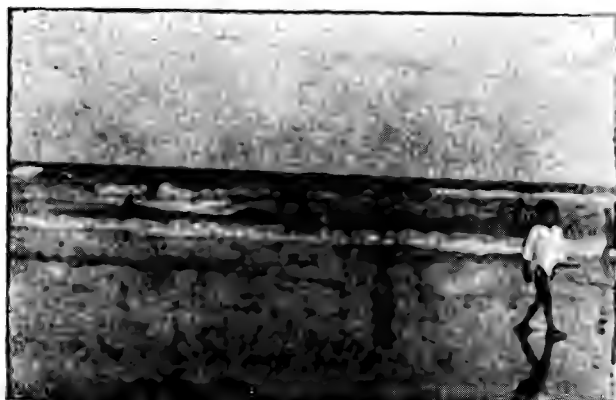
వచ్చిపడదుగని వారి భయము. అందుచే సాధ్యమయినంత వరకు తమబలములనన్నిటిని వారచ్చట చేర్చుచుండురు హిందూదేశపురక్షణ విషయమున వారికి తక్కిన దిక్కులన్నియు నొకయొత్తు; ఈ పశ్చిమోత్తరపు సరిహద్దు లొకయొత్తు. ఇటు చీనావారివిషయమునగూడ నింతటి భయమున కవకాశమున్నను, చీనాదేశపు ప్రస్తుత స్థితిగతుల ననుసరించి దానికి వారిత భయపడరు. ఇట్లు సరిహద్దు ప్రాంతములను రక్షించుకొను సుద్దేశముతోనే ఇండియా ప్రభుత్వమువారు రీసము అచ్చటకున్న ప్రదేశములను—ఇదివరలో తమయధికారము క్రిందికిరానివానిని—క్రొత్తగా ఆక్రమణగావించుకొనుట మొదలిడిరి. కాని యీ విధానమువలన ఇక ముందుప్రస్తుపడునది భారతీయులు కాని ఆంగ్లేయులుకారు. ప్రభుత్వమువారి యీచర్య అచ్చటనున్న ప్రజలకు—వా రేయితర ప్రభుత్వములకు లోబడక యంతవరకు స్వాతంత్ర్యము ననుభవించుచున్న వారు—భారతీయులపై ద్వేషభావము రగుల్కొల్పుట కు తోడ్పడును. ఇది ముంగుముంగు భారతీయులకే నష్టము. అంతేకాక, విజయకు, భారతీయులు స్వత్రేయమునకై యిరుగుపొరుగు దేశములవారితో స్నేహభావము గుడుర్చుకొనియుండుట యవసరము. బ్రిటిషువారికై వారు ఈదేశములతో విరోధముచెచ్చిపెట్టుకొనజాలరు. ఇట్టిస్థితిలో కాంగ్రెసువారు ఈవిషయమున తమయభిప్రాయమును స్పష్టపరచుట యవసరమైనది. అందుచేత కరాచీలో కాంగ్రెసుమహాసభ దీనినిగూర్చి యిక్రింది తీర్మానముగానించెను:

“హిందూదేశపు సరిహద్దులలోనున్న దేశములతో గాని ప్రజలతోగాని భారతీయుల కెట్టివిరోధమును లేదని యీకాంగ్రెసుమహాసభవారు ప్రకటించుచున్నారు. వారితో స్నేహముగుడుర్చుకొనుట కాంగ్రెసువారి యభిప్రాయము. సరిహద్దు ప్రాంతములలోని ప్రజల స్వాతంత్ర్యమును నశింపజేయుటకై పశ్చిమోత్తర ప్రాంతములో ఇండియా ప్రభుత్వమువారు కొనసాగించుచున్న ‘ఆక్రమణ’ పద్ధతిని (Forward policy) కాంగ్రెసు వారు నిరసించుచున్నారు. హిందూదేశపు ధనమును గాని నైస్యమునుగాని పైపెద్దతిలి కొనసాగించుటకై యుప

షాకతాల్, చర్చిలుగాడ్లు మహాత్మాని బెదరించుట

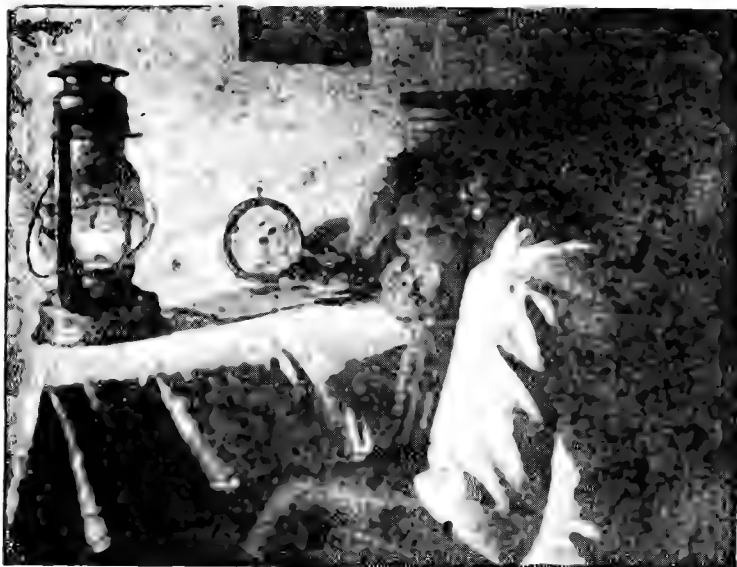
స్వేచ్ఛోడ్డు వీధి, చల్లపూరి

పి. డి. పులివెందుల (గ్రామ పంచాయతీ) తీసివది.

శ్రీ పండిత జవాహర్‌లాల్ నెహ్రూగారు, వారి సతీ సుశిల్లు, సోదరియు.

పరీక్షిరోజుల్లో
(రాత్రి తీసిన చిత్రము)

శ్రీ బొడ్డు బాపిరాజుగారు పంపినది.

యోగించుటకు వీలు లేదనియు, సరిహద్దు ప్రదేశముల యాక్రమణమును వెంటనే మానివేయవలయుననియు కాంగ్రెసువారి దృఢాభిప్రాయమై యున్నది.”

ఈయంశ మసలు 1927 సం. న మదరాసులో జరిగిన కాంగ్రెసులో సర్వకులమైనది. అప్పుడుగూడ కాంగ్రెసువా రిట్టితీర్మానమునే యొక దానిని చేయుచు అందుకుగలకారణముల నాతీర్మానములో నిట్లు వివరించి యున్నారు :

“భారతదేశమునందు, శాస్త్రసాధనములయందును, అందుముఖ్యముగా, భారతదేశమున పశ్చిమోత్తర పరగణాలయందును, బ్రిటీషుప్రభుత్వమువారు గావించుచున్న అసాధారణముగ విస్తారపరస్పర హముల నీసభ వారపరిమితాదోళిత హుయములతో పరిశీలించుచున్నారు. ఈ సంగ్రామసహములు భారతీయుల స్వాతంత్ర్యప్రయత్నములను అణచివేచి భారతదేశమున బ్రిటీషుసామ్రాజ్యధికారమున దృఢుత్తరంగ నొసర్చుకొనుట కుద్దేశించబడుటయేకాక ఇందువలన వివాదకరముగ సంగ్రామ మనతికాలమున సంభవించి, ఆసమయమున విదేశీయులు (ఆంగ్లేయులు) తమ సామ్రాజ్యమును విస్తరింపజేసికొనుటకు భారతదేశమున సాగనముగ నొసర్చుకొన బ్రయత్నించెదరు.”

తరువాత కలకత్తాలో సమావేశమయిన కాంగ్రెసు మహాసభవారుగూడ నిట్టితీర్మానమే యొకటిగావించిరి. లాహోరులో మాత్ర, మెందుచేతనో, చురల సీతీర్మానము ప్రసక్తియే లేకపోయినది.

దీనితరువాత నెన్నడగిది బర్మావిభజనమునకు సంబంధించినతీర్మానము. బర్మావిభజనము విషయమున మొదటినుండియు నచ్చటిప్రజలలో రెండభిప్రాయములుండునవి. బర్మావాగరకతియే వేరనియు, బర్మాకును భారతదేశమునకును గల సంబంధము భారతదేశములోని యితర ప్రాంతములపరస్పరసంబంధమువంటిది గాదనియు, బర్మాదేశపు విజ్ఞానమే వేరనియు, నందువలన బర్మా భారతప్రభుత్వమునకు లోబడక స్వతంత్రముగ నుండదగుననియు నొకపక్షమువారందురు. అట్లుకాక బర్మా

విజ్ఞానము భారతీయవిజ్ఞానముతో సంపూర్ణముగ ననుబంధము గలదనియు, సమీపస్థుడు భారతదేశముతో గలిసియుండుటయే బర్మాకు తేమకరమనియు రెండవ పక్షమువారివాదము. ఈయభిప్రాయభేదములమాటలు టుండ వేలకొలదియంది భారతదేశీయులక్కడ నివాస మేర్పరచుకొని యిదివరకెన్నాళ్లనుండియో కోట్లకొలది రూపాయల వర్తకవ్యాపారములను కొనసాగించు కొనుచున్నారు. ఇట్టిస్థితిగతులలో బర్మాకు భారతదేశమునుండి విడదీయవలచుకొన్నప్పుడు ముందుగ రెండుసంగతులను ముఖ్యముగ పరిశీలించవలసియుండును. మొదటిది బర్మాప్రజల యభిప్రాయము; రెండవది హిందూదేశమునకును బర్మాకును, ఇదివరకవి కలిసియుండుటచే, గల యార్థికసంబంధములు. కాని ప్రభుత్వమువారి రెండు సంగతులను లక్ష్యపెట్టేదు. రెండవయంశము నొకవేళ తరువాత నిర్ణయించుకొనవచ్చు ననుకొన్నను, మొదటి సంగతినిమాత్రము ముందుగ తేల్చుచున్నందున, కాని ప్రభుత్వమువారు బర్మావిభజనమునే యభిమానించుచుండుటచే, వారు తమ కనుహలాభిప్రాయముగలవారిని ప్రతినిధులుగా నియమించి రాండ్చేబిల్ సభకు గొనిపోయిరి. అప్పుడు బర్మాప్రతినిధులు, ప్రభుత్వమువారును కొన్నట్లు, విభజనమునే కోరిరి. కాని దానితోపాటు అధినివేశ స్వాతంత్ర్యమునుగూడ వారు కావలెననిరి. ఇంతింతో వ్యవహారముంతయు తలక్రిందైనది. బర్మాకు భారతదేశమునుండి విడదీయుటయే ప్రభుత్వమువారి యభిలాష కాని వెంటనే దానికి స్వాతంత్ర్యమిచ్చుటకు వారికి మనసు లేదు. ఈసమస్య యంతటివైముగ తమ్యుర్రొనుననివారు తలచియుండరుగూడను. భారతీయసభ్యులుగూడ బర్మావిభజనమునుగోరుటకు బర్మాప్రజలకు హక్కుగలదని యంగీకరించుచు, వారికి వెంటనే స్వాతంత్ర్యము నొసంగిననేకాని యట్టివిభజనము జరుగగూడదని మాత్రము తమ యభిప్రాయమును స్పష్టపరచిరి. అంతింతో బర్మావిభజనవ్యవహారము స్తంభించిపోయినది. దానిగూర్చి రాండ్చేబిల్ సభలో ఇదిమిత్థి నని నిర్ణయింపబడనేలేదు. ఇదిమట్లుండ, భారతదేశమునందు ఘడరత్ ప్రభుత్వమేర్పడ నుండుటచే, ఒకవేళ భారతదేశము

నుండి విడిపోవుటకన్న, దానితో గలిసియుండుటయే లాభకరమేమో యను సందేహము, విభజనవాదులగు బర్మావారిలో కొంతవర కొకసందేహము గలుగజేసినది. బర్మాప్రతినిధులు, కాంగ్రెసుకువచ్చినవారు, బర్మాలో విభజన మక్కరలేదనువారే చాలమంది కఠినయు, అందుచే బర్మావిభజనము యగుగూడదనియు గట్టిగా వాదించిరి. అందుపై విభజనము పూర్తిగా బర్మాప్రజల యిష్టమునుబట్టియే జరుగవలయునని కాంగ్రెసువారిొక తీర్మానము గావించిరి:

“హిందూదేశమునకు విడిపోవుటకుగాని, తమ యిష్టమువచ్చినప్పుడు విడిపోవునధికారముతో, స్వతంత్ర భారతదేశమున స్వపరిపాలనగల రాష్ట్రముగానుండుటకు గాని బర్మాకుగలహక్కును ఈకాంగ్రెసువారు గుర్తించుచున్నారు. కాని బర్మావారికి స్వీకృతప్రాయముల బ్రకటించుకొనుట కవికాశమునగక ఎన్నికగన్న బర్మా ప్రతినిధులయిష్టమునకు కేవలము విధేయముగ బలవంతము చేసి బర్మాకు విడదీయుటకు బ్రిటిషుప్రభుత్వమువారు చేయుప్రయత్నమును ఈకాంగ్రెసువారు నిరసించుచున్నారు.”

ఇంతేకాక బర్మాకు స్వాతంత్ర్యమొసంగు నభిప్రాయముతోగాక దానిని “ఆసియా ప్రాచ్యప్రాంతమున సామ్రాజ్యమునకు గట్టిపట్టుగాజేసికొని బ్రిటిషునిగంతు శాధికారమును శాశ్వతమొనరించుకొనుటకే యీ విభజన ప్రయత్నము” జరుగుచున్నదనిగూడ కాంగ్రెసువారిభిప్రాయపడిరి.

తరువాత ముఖ్యమైనతీర్మానము రాజకీయనిర్బంధితుల విడుదలకు సంబంధించినది. గాంధీ - ఇర్విక్ ఒడంబడికలో నుదాహరింపకపోయినను, అన్ని విధముల రాజకీయనిర్బంధితులను విడుదలగావింపవలయుననియు వారిపై గలనిర్బంధములను తొలగి:పవలయుననియు నీతీర్మానము కోరుచున్నది. ఇందువల్ల బ్రిటిషుభారతదేశముల సుహృద్భావము పెంపొందుననియు, ఒడంబడికచేసికొనుటలో ప్రభుత్వమువారు హృదయపూర్వకముగ బలవర్తించిరిని విశ్వాసముగలిగించుట కది తోడ్పడుననియు తీర్మానము తెలుపుచున్నది.

అటుపై సాంఘికసమస్యకును, కాన్పురు మున్నగునోట్ల జరిగినయల్లరులకును జేచిన తీర్మానములు మూడు కలవు. వీనిలో ముఖ్యమైనది పశ్చిమోత్తర ప్రాంతమునకు సంబంధించినది. ఇంతవరకును హిందూదేశమునకు స్వరాజ్యమువచ్చినప్పుడు తక్కినరాష్ట్రముల యందలి ప్రభుత్వవిధానమే పశ్చిమోత్తర ప్రాంతములలో నుండవలయునా అక్కరలేదా యను నంశమును గూర్చి కొంత తగాదాయుండెను. ఉండవలయునని మహమ్మదీయులను, గూడదని కొందరు హిందువులను వినాదపడుచుండిరి. రాండ్ టేబిల్ సభకు ఆరాష్ట్రమునకు ప్రత్యేకముగ నొకప్రభుత్వవిధానమును నూచించిరి. ఇది మహమ్మదీయులలో చాలమంది కాగ్రహము గలిగించినది. ఇట్టిస్థితిలో నీయంశమునుగూర్చి కాంగ్రెసువారు తమయభిప్రాయము బ్రకటించుట యచసరమయ్యెను. అందుచే వారు “ఇటుపై రాబోవు ఎట్టి రాజ్యాంగవిధానములోనైననునకే, తక్కినరాష్ట్రములలో నెట్టి ప్రభుత్వమేర్పడునో సరిగ్గుప్రాంతములలోగూడ నట్టిప్రభుత్వమే యేర్పడునని యీకాంగ్రెసువారు స్పష్టపరచుచున్నారు.” అని తీర్మానించిరి.

తరువాత నిర్మాకార్యక్రమమును కొనసాగించుటకు సంబంధించినవి రెండుతీర్మానము లున్నవి. వీనిలో నొకటి మామూలుగా శిద్ధిరప్రచారమునకై ప్రయత్నింపవలయునని నూచించుటయేకాక, కాంగ్రెసువారి స్వదేశీప్రచారమునకు హిందూదేశములోని విల్లుముజమానులును, సంస్థానాధిపతులును, విదేశములనుండి భారతదేశముతో వ్యాపారము సాగించుకొనుచున్నవారునుగూడ తోడ్పడవలయునని కోరుచున్నది. ఈకడపటిసందర్భమున “విదేశములలోని వ్యాపారులు హిందూదేశమునకు విదేశీవస్త్రబహిష్కారమును కొనసాగించుకొనుట యచసరమనియు, ప్రయోజనకరమనియు గ్రహించుకొని హిందూదేశములోని తమ వ్యాపారమును మానుకొనవలయునని కాంగ్రెసువారు వారినికోరుచున్నారు” అని తీర్మానమున గలదు. రెండవతీర్మానము గాంధీ - ఇర్విక్ ఒడంబడిక ననుసరించి విదేశీవస్త్రముల దుకాణముల నద్దను, కల్లుసారాయముకాణములనద్దను పికేటింగు సాగింపవలయునని కోరుచున్నది.

ఇంక మామూలుగ నేటిటవచ్చు తీర్మానములు రెండుకలవు. మొదటిది కీర్తిశేఖరులయిన కాంగ్రెసు పెద్ద లనుగూర్చినది. రెండవది తూర్పు దక్షిణాఫ్రికాల భార తీయులకు సంబంధించినది. ఈ రెండవతీర్మానము ఇందు మించుగా కాంగ్రెసు వీర్పడిననాటినుండియు వచ్చుచు నేయున్నది. కాంగ్రెసువా రెన్నిసార్లు తీర్మానముల గావించినను ఆదేశములలోని ప్రభుత్వమువారు భారతీ యులపట్ల న్యాయముగ బ్రవర్తించుటకాని, బ్రిటిషు ప్రభుత్వమువా రీవిషయమున బాధ్యత వహించుటకాని జరుగలేదు. నిజమున కీసమధ్య భారతదేశమునకు స్వా తంత్ర్యము లభించిననాడే యనుమలముగ బరిష్కార మునకువచ్చునని చాలమందినమ్మకము. అందుచే బహుశః “పూర్వస్వరాజ్యము”ను కాంగ్రెసు ప్రకటించిననాడే, యీ తీర్మానముయొక్క యావశ్యకతకూడ తొలగిపోవచ్చును.

ఇవియున్నయుగాక సత్యాగ్రహములో పాల్గొన్న వారి నభినందించు తీర్మాన మొకటికలదు.

వీనిలో, కీర్తి శేఖరులయిన వారిపట్ల సంతాపము దెల్పునదియు నీ కడపటిదియుదప్ప, తక్కినవన్నియు తీవ్రచర్చకు బాలయినవి. కాని యంతచర్చజరిగినను, ఇన్ని యభిప్రాయభేదములండినను కరాచీకాంగ్రెసు వలె ప్రజల కార్యాచరణదీక్షను, సామర్థ్యమును మరి యొక కాంగ్రెసుసమావేశ మేదియు బ్రకటింపగలిగి యుండలేదు. ప్రస్తుత సిద్ధిగతులలో కాంగ్రెసులోని వివిధపక్షములవారు నింతటి యొకమత్యము బ్రకటించుట, అందరికన్న ముఖ్యముగ, ప్రభుత్వమువారి కాశ్చర్యకర ముగ నుండియుండవచ్చును.

స మ య ర ం గ ము

కాశీభట్ట కృష్ణరాయశాస్త్రిగారు

విభుతాన్యున విలాసములైలగఁ బృథ్వీహస్తసంవాహనా
ప్రభవఖ్యాతులఁ జైత్రయూత నలుసం బ్రసృహనంతికా
దిభరప్రేమరసాస్పదక్రమము నుద్దీక్షింప నేజెంచునీ
యభయోదార మనోహరంబగు సురూపాజ్ఞవ్యూ మిక్షింతుమే.

ననచెలువ ల్వలంతులయి నంటుతనాన ననంటిబోదెలన్
జనువునఁ గూర్చి గొజ్జఁగుల చల్ల నీనీటను నాడియాడి యా
మని మనవుల్లుబాసి కని మావుల కొమ్మలమాటు డాఁగి పి
ల్చిన తటి నెట్టివేలుపును జేరియు రావె తెలుంగు నీమకుట.

నవభావంబులు నవ్యకాంతులును నానాదేశము ల్నిండ నీ
రవగాఢక్షణదాంగనాలపితన ద్రాగప్రభాభాసుర
చ్చవిపూరంబునఁ దేలియాడ సమయస్వచ్ఛస్వకాయాభిధో
త్సవము లేవడుకఁ జూడరమ్ము రుచిరాబ్జప్రోతగానంబుతోన్.

ప్రాతవైనను గ్రొత్తలై రహిఁ జెలంగు
నే ప్రభావంబుననో యెవ్వఁ డెఱుంగుననుచుఁ
బ్రణవ మెఱుకయై క్రొత్తగాఁ బేరఁగునట్లు
కనుమ క్రొంగ్రొత్తల యుగాది గానవచ్చె.

శ్రీమతి రత్నాల కృష్ణాబాయిగారు,
బి. నే., యల్. టి.

ఈమె గతంలో బొమ్మల నాయకురాలుగా కీర్తి పొందినది. సుమారు ఏడువందల సంవత్సరములు ఈమె ప్రాయము. ప్రాచీనమును, గౌరవాప్యమును అనుబంధములను ఈమె జన్మస్థానము. కీర్తిపూర్వము తంజావూరు నాయకరాజులకు అంగరక్షకులుగా నుండి స్వామిమిత్రైక జీవనమును జీవితార్థము నడిపి మనస్థైర్యమును బలపరిచి గాంచిరి. తండ్రిగారి మిగుల బాల్యముననే బాలునిగా వించినట్లు విద్యాభ్యాసము చేయించి చదువు చెప్పించిరి.

చదువుకడ నేర్పకయే స్వయముగ కృషిచేసి తన డిహులను ఈమె చిత్తగుర్తులు న్నాయులును మరింత పుష్కలము నందించుకొన్నది ఈమె రంగులతో రంగులైన చిత్తగుర్తులన్ని సాంప్రద్యభేదములందు జరిగిన 'లలితకళా' ప్రదర్శనములందు మిక్కిలి ప్రశస్తతములయి యున్నవి పొగడై గాంచిననున్నవి. బహుముఖులందున్నవి. మద్రాసు పొగడై కయినందు జరిగిన చిత్రకళా ప్రదర్శనములందు ఈమె చిత్రచనా కౌశలము మనోహరమైనది ప్రశంసించబడినది. ఆ సమయమున నీమెకు బంగారుపతకము ప్రాప్తమై బహుమానముగా నొసగబడెను. ఈమె చిత్రించిన చిత్రములలో 'రాణీ మిరాబాయి', 'నీలకంఠ', 'రాధా కృష్ణము', 'నీలకంఠ' చిత్రములలో మిక్కిలి ప్రాగ్భవము. ఈమెకు చిత్తగుర్తులు న్నాయులయందే గాక, గాంధీయ కళయందు ప్రావీణ్యము కలదు. జంత్రి గాత్రముల సమయముగా నీమె మధురమైన గాన నాట్యంపగుల ధన్యరాలు. సీతలు, విజయలక్ష్మి, వంగదోయమైన ఇస్కాంసు నాట్యముమీదను ఈమె చంగీయు వినిపించగలను. సీతలు నాట్యమున నీమెకు గల ప్రావీణ్యము, పాండిత్యము మిక్కిలి ప్రశంసాస్పదములు, మనోజ్ఞములు. ఇస్కాంసు ఆటించుచు యీమె శాంతినికేలమన రాహురు మహాకవి సన్నిధానమున గడిసిన స్వల్పకాలములో నల నరుదుకొన్నది. రాహురు మహాకవి యీమె గానమాధురిని, జంత్రి నాట్యమును మెచ్చుకొన్నాడు. ఈమె సహృదయ. అంగలభాషలో నీమె పట్టపక్షి నిచ్చి, ఉపాధ్యాయపట్టము నంది ప్రస్తుతము కాకినాడలో బాలికా పాఠశాలపై డిప్యూటీ యిన్స్పెక్టరుగా పనిచేయుచున్నది.

—భా. వేం. కృ.

కీ. శే. గణేశశంకర విద్యార్థి

‘విశాలభారత’ ఏప్రిలు సంచికయందు శ్రీ శ్రీరామశర్మ (బి. ఏ.) గారు ప్రతాప పత్రికా సంపాదకవర్గమున నుండినవారు, విద్యాధిగారి ప్రాణమిత్రము) శ్రీ గణేశశంకర విద్యార్థి పవిత్ర జీవితమును గూర్చి యిట్లు వ్రాసిరి.

గణేశశంకర విద్యార్థి గారి కిండి జయనారాయణ గారు హతగామిల్లా ఫతహ్ పురమునారు. వారికి పాఠశ్రీ బాగుగ నుచ్చును. ఇంగ్లీషు స్వయముగా నేర్చుకొన్నారు. వారు గ్వాలియరులోని ఆంగ్లో - పర్షియన్ కళాశాలలో చేరిన ఉపాధ్యాయులుగా నుండిరి.

గణేశశంకర విద్యార్థి విక్రమ శకము ౧౯౪౭ (కీ. శ. ౧౯౯౦-౧) మాతామహ గృహమున జన్మించెను. పత్రికలను మిగుల నాసక్తితో చదువువాడు. ఆసక్తియే ఇతడు మాతృగర్భముననుండి నితనిమాతామహిమకొకరాత్రి

స్వప్నమున నెఱగో గణేశవిగ్రహము నొసగెను. ఆ కారణమున నామె తనహునకు మగబిడ్డపుట్టిన గణేశుడనినది, అడువిడ్డ పుట్టిన గణేశియనియు నేరిపి నిశ్చయించెను. దైవానుగ్రహమున కుమారుడే జన్మించెను. అనుకున్నట్లు లాశికు పునకు గణేశనామమయ్యెను.

గణేశనిజననము మొదలు నా కుటుంబమున కభ్యుదయ ప్రాప్తి గలిగెను. అతని శిశుత్వ వేతన మధికమయ్యెను.

గణేశశంకరుడు అయి యున్నప్పుడు ఉర్దూ నగున మొదలై డెను. తొలివిద్య నతడు గ్వాలియరులోనే నేర్చెను. తండ్రియొక్క శిష్టాచార పరత్వము, సత్త్వవర్తనము, సహృదయత మొదలయిన సగుణములు గణేశునకు చిన్ననాటనే చుక్కగా పట్టుచుండెను.

అతడు చిన్ననాటనుండి చాల పట్టుదల గలవాడు.

గణేశుడు ముదిరినందు

కీ. శే. గణేశశంకర విద్యార్థి

పత్రికలను మిగుల నాసక్తితో చదువువాడు. ఆసక్తియే ఇతడు మాతృగర్భముననుండి నితనిమాతామహిమకొకరాత్రి కాదు ; అతని కది అనుదిన మానసికాహార మయ్యెను.

క్రీ. శ. ౧౯౦౭-వ సంవత్సరమున విద్యార్థి ప్రవేశపరీక్ష పాస్యమునాడు. మరుసంవత్సరము ఇంటర్మీడియటు పరీక్షకు చదువుటకయి ప్రయాగకేగెను. కాని ధనాభావము, గార్హస్థ్యభారము కారణముగా చదువు సాగమి నటనుండి కాన్పూరునకు మరలివచ్చెను. అత డక్కడ నుద్యోగమున బ్రవేశించెను. ౧౯౦౭ మొదలు ౧౯౧౩ వరకు అనగా ప్రతాపపత్రిక ప్రారంభకాలము వఱకు నతని జీవితమున నతనికిని, అతనియాత్మకును ద్వంద్వయుద్ధ కాలము.

ప్రయాగనుండి వచ్చి కాన్పూరున కరెస్పి శాఖ యందు విద్యార్థి నాకరీ చేయుచుండెను. అతనికి వేతనము నెల కిరువది రూపాయలు. కార్యనిర్వహణమున విద్యార్థి కడు కుశలుడు. కాని ఎంతమాత్ర మవకాశము దొరకినను గ్రంథములను జదువుచుండువాడు. కాన ఒక నాడు విద్యార్థి కార్యాలయమున నోట్లకు నిప్పంటించి అవి కాలచుండగా తాను పుస్తకమును చదువుచుండెను. అప్పుడు ఆంగ్లేయుడైన పైయధికారి యక్కడకువచ్చెను. అతనికి, విద్యార్థికి వివాదము జరిగెను. అతడు తుదకు 'నాక్రిందపనిచేయువారికి నేను నిరంకుశశాసకుడను' అని చెప్పెను. విద్యార్థియిట్టిపలుకుల కోర్పునాడు కాడు. వెంటనే యాకాకికి రాజీనామా యిచ్చెను.

తరువాత, పృథ్వీనాథ హైస్కూలునం దుపాధ్యాయు డయ్యెను. ఆకాలమున 'కర్తయోగీ' అను గ్రంథము ప్రచుక్రమునలె భీతిని గొలుపుచుండెడిది. విద్యార్థి దానిని చదువుచుండువాడు. స్కూలునకు నైతము కొనిపోయి అవకాశము దొరకినపుడెల్ల దానిని జదువువాడు. ఆగ్రంథమును స్కూలునకు కొనిపోవడ దను నియమము లేకుండుటజేసి యొకనాడు క్లాసులేని సమయమున నచటనే కూర్చుండి దానిని జువవుకొనుచుండెను. అప్పుడు ప్రధానోపాధ్యాయు డక్కడకు వచ్చి చూచెను. వారిరువురకు కొంతవాదము జరిగినపిదప విద్యార్థి యా యుద్యోగమునకు నైతము రాజీనామా యొసగెను. ఇట్లు విద్యార్థి తనప్రకృతికి విరుద్ధమయిన కార్యములను వీడి పత్రికారచన వృత్తిని స్వీకరించెను. తొలుసారి అతడు 'సరస్వతి' యందు సుందరముగు

వ్యాసము నొకదానిని ప్రకటించెను. పూజ్య లగు ద్వితీదిగారు ముగ్ధులయి యాకానున్న సంపాదకుని తమ 'సరస్వతి'కి రప్పించుకొనిరి.

తరువాత, నేడాడికి విద్యార్థి అటనుండి 'అభ్యుదయ' పత్రికకు బోయెను. అచ్చటగూడ తమ పనిని అద్భుతముగా చేయుచుండిరి.

ఇంతలో 'అభ్యుదయ' ఆధి కస్థితి చెడినది. దానిని విక్రయించు ప్రయత్నము పొడమాపెను. కాని తక్కువ నెలకు పోవునేమో యను సంశయము గలిగెను. విద్యార్థి 'అభ్యుదయ'ను తాను కొనదలచి ప్రియమిత్రులు పి. శివనారాయణమిత్రగారికి సొమ్ము సేర్పాటుచేయుటకు ఉత్తరము వ్రాసెను. అభ్యుదయ విక్రయము తరువాత నాగి పోయెను.

విద్యార్థి కాన్పూరునందు సర్కారు నాకరీయం దున్నకాలమున మిత్రగారు బ్రహ్మవర్తమున సనాతన ధర్మమండలికి కార్యదర్శిగా నుండిరి. ఒకనాడు మండలిపక్షమున నొక యువన్యాసము జరుగుచుండెను. శ్రోతలనడుమనుండి గంభీర ముఖాకృతి గల యొకయువకుడు లేచి 'నేనొకింత మాటలాడవచ్చునా?' అనెను. అతనికి వెంటనే యవకాశము లభించెను. అతని యువన్యాసము శ్రోతలను మంత్రముగ్ధులను గావించెను. అది మొద లా యువన్యాసకుడు మిత్రగారి కాత్మీయు డయ్యెను. ఆయువకుడు విద్యార్థియే. వారి మైత్రి నాడుమొదలు మిగుల పెంపొందినది. ప్రతాప పత్రిక ప్రారంభించిన తర్వాత పెక్కువత్సరములవరకు కాన్పూరునందలి పెద్దలు కొంద రా యిరువుర నేకోదరులనియే తలచుచుండిరి.

విద్యార్థి 'అభ్యుదయ' ను వదలుకొని ౧౯౧౩ వ సంవత్సరమున ౧౬ పుటలు గల 'ప్రతాప' అను వార పత్రికను ప్రారంభించెను. ప్రతాప పుట్టిననాటినుండి ౧౯౩౧ మార్చి ౨౫-వ తేదీవఱకు వారిజీవితము దేశ సంతోష యయి సార్వజనీన మయ్యెను. ప్రతాపపత్రిక గణేశవిద్యార్థియొక్క ప్రతిబింబము. నెలకు మూడు రూపాయల అద్దెకుపుచ్చుకొనినయొక జీర్ణకుటీరమున

నది జన్మించినది. విద్యార్థివద్ద కాని; శర్మవద్దకాని ధనములేదు. వీరికి సాయపడువారును లేరు. కాని యీ యిరువురు పవిత్రప్రేమ, నిరుపమానత్యైగముగలవారు. రెండు మూడువందల రూపాయలతోటి పత్రికను మొదలిడిరి. మూడు నాలుగు సంచికలు వెలువడునప్పటికి ముద్రాపకులవలన చాల చిక్కులు వచ్చినవి. వాని నన్నిటిని నిశ్చలచిత్తమున విద్యార్థి యెదురుకొనుచు పత్రికను సాగించుచుండెను.

అంత విద్యార్థి ప్రయత్నించి యెట్లో యొక అచ్చుకూటుమును కొనెను. 'ప్రతాప' ప్రకటనము, సంపాదనము, కేవలము మిశ్రవిద్యార్థిగార్ల పయినుండెను. సిరా పూయుటమొదల అచ్చుపూర్వువరకు కలపనులను మిశ్రగారున, సంపాదనము, వ్యాసలేఖనము మొదలయిన పనులను విద్యార్థిగారును చేయవలెను. చందాదారుల పయివిలసములను గూడ విద్యార్థి వ్రాయుచుండెను. మిశ్ర ప్రతాప పత్రిక పార్సీలను రైలుప్రేషనునకు మోసికొనిపోవువాడు; పత్రికను స్వయముగ బజారున విక్రయించువాడు. ఈపత్రికకు ౧౫ వేలుచందాదారు లేరుపడిరి.

ప్రతాపపత్రికాజననము పత్రికారచన కళయందొక నూతన శకమున కారంభమయినది. భావగర్భితములు, గంభీరములు నగు సంపాదకీయ వ్యాసములు, హృదయాకర్షకములగు ఖండకావ్యములు, పాండిత్యప్రకర్షనుచూటు నితరవ్యాసములు, అత్యచారములు, అన్యాయములు నగు విషయములను గర్హించు వ్యాసములు మొదలయినవానిచే నిండి ప్రతాపపత్రిక దేశమున కొక నూతనశక్తిని గలిగించెను.

విద్యార్థికి రైసము దివ్యముగు ప్రతిభను ప్రసాదించెను. ఏవిషయమున విద్యార్థిమనస్సు లగ్నమగునో ఆవిషయ మాతనికి గరతలములకముగ తోడనే విస్తృతమయ్యెడిది. అతని సంపాదకీయవ్యాసములు లక్షలకొలది అమాయకులు, అన్నపేదలనగు కృషికులకు అత్యంతము సాహాయ్యమును చేయుచుండును. విద్యావంతులగు ప్రజలొగ్గ పత్రికలను చదివినను ప్రతాపపత్రికనుచదువక

వారికి నిద్ర పట్టునదికాదు. ఇక గ్రామపాసులవిషయమును చెప్పబనియేలేదు. ప్రతాపపత్రిక సమ్మతించిన విషయము సర్వజనసమ్మతమైనది. రైతులకష్టములను తన కష్టములుగ భావించి వానిని తొలగించుటకయి పోరాడుటయే 'ప్రతాప' పత్రికయొక్క ప్రధాన కార్యము. ఇట్లు చేయుటవలన నతనికి ననేకములు చిక్కులు గలిగెను. దాని నాతడు లెక్కింపడయ్యెను.

దేశీయసంస్థానములయందలి ప్రజల కష్టములను పోగొట్టుటకయి నడుముకట్టిన ప్రతాపపత్రికను ఇరువది సంస్థానములవారు నిషేధించిరి. దీనికాత డింతయయిన చలించినవాడు కాదు. ఒక సంస్థానాధిపతి విద్యార్థి నాహ్వనించి చాలమర్యాదచేసెను. తన రాజ్యము విషయమున పొగడకున్న మనె విమర్శింపకున్న చాలు నని నూచించెనట. దీనివలన లక్షరూపాయలుకూడ విద్యార్థికి లాభించియుండెడివి. కాని ధర్మవీరుడగు గణేశశంకరు ఠాకూపాశముల బద్ధుడగువాడు కాదు.

విద్యార్థి పత్రికాసంపాదనకళకు నూతనప్రణాళికను కల్పించినవాడు. అతనివలె సఫలతగాంచిన పత్రికా సంపాదకు డింకొకడు కానరాదు.

మహాత్ముడు నుడివినటులు విద్యార్థి కృత్తి మాత్రుడుకాదు. అత డొక మహాసంస్థ. ఒక మహా పుక్షుడు క్రింద నింకొకచెట్టు పెరుగదు. ఒక గొప్పవాడింకొకని గొప్పవానిని చేయనొల్లడు. విద్యార్థియందొక విచిత్రగుణము గలదు. ఇతడు తయారుచేసినంతమంది లేకరులను, సంపాదకులను, అనువాదకులను ఇంకొకరు తయారుచేయలేదు. ఇతరులకు నేర్పు టితనికొక విశేషగుణము.

జైలుననుండి విముక్తిగాంచి పది పండ్రెండు దినములైనవి. కాన్పూరున నల్లరు లారంభమయినవి. ౧౯౩౧ సం॥ మార్చి ౨౫ నాడు, నలుబదియొక్క వర్షములప్రాయమున అమానుషికతను, అసజ్జన తను ఎదుర్కొని పోరాడుచు హిందూముసల్మానులయొకమత్యమను నన్నికుండమున గణేశశంకరుడు తన్ను ఆహుతిగా నర్పించుకొనినాడు.

విద్యార్థికి సంతానమార్గురు. కొడుకులిద్దరు ; కూతుండ్రు నలువురు. మిత్రులు, శిష్యులు, ప్రశంసకులు, అనేకులు గలరు. పెద్దకొడుకుపేరు హరిశంకర విద్యార్థి. అతడు సర్వవిధముల తండ్రికి దగినపుత్రుడు. ఇతనివయసు పదునాల్గేండ్లు. అతని తల్లి రుక్మ. అన్యకడు వృద్ధురాలు.

గణేశశంకరుని మరణవార్త విని మహాత్ముడు “నేను కార్యవ్యగ్రుడ నై యుండినకారణమున అతని కుటుంబమునకు ఉత్తరము వ్రాయుటకుగాని, తంఱియిచ్చుటకుగాని అవకాశము దొరకకపోయెను. గణేశశంకరుని మరణమువలన నాహృదయము వ్రణమయినను, మహానియ మగు మరణమునకు నేను సమాశ్వాసము గావింప నిచ్చుకొనెను. నేడు కాకున్నను అతని పవిత్రమరణ మొకానొకనాడు హిందూముసల్మానుల కై కమత్యమును గలిగింపకపోవదు. కావున విద్యార్థి కుటుంబము సమాశ్వాసింపదగినదికాదు. అభినందింపదగినది. దైవమతని మృత్యువును సాంక్రామికముగ జేయునుగాత” అనిరి.

శ్రీరామశర్మగారు తమకు విద్యార్థివలన గలిగిన మహోపకారము నుగ్గడించుచు నిట్లనిరి:

‘ప్రతాప’ ను ప్రవేశించినపిదప నాకు కళాశాల విద్యవలన గలిగిన గర్వము విధ్వంసమయ్యెను. పుస్తకములపయి నేచకలిగెను. మేట్రిక్యులేషను ప్యాసుజేసిన విద్యార్థివలన నేను కాలేజీలో చదివి నేర్చుకొనిన విషయములకంటె నెక్కువ విషయములను తెలిసికొంటిని. చక్కని చిన్న కీర్షికలు పెట్టుట, సారాంశమును, సంపాదకీయవ్యాసమును వ్రాయుట, ప్రెస్సువారివలన పనిగొనుట వీని నన్నిటిని తనతో పనిచేయువారికి విద్యార్థి నేర్పువాడు. చిన్నతప్పులనుగూడ ఆయన యొప్పుకొనడు. అచ్చుతప్పులు మొదలయినవానిని

ఆయన సహింపడు. పనియంతయు ముగిసినపిదప కార్యనిర్వాహకులతో సోదరులతోవలె కలసిమెలసి మెలగువాడు.

ప్రతాప ౧౯౨౦ సంవత్సరమున దినపత్రిక యయ్యెను; మంచి వ్యాప్తిగ నెను. ఆఱువేలవఱకు చందాదారులసంఖ్య పెరిగెను. రాయబరేలీ జిల్లా, కృష్ణకులకు సంబంధించిన ఆందోళనమువలన చాల చిక్కులు సంభవించినవి. పిరుతివియక వాని నెదురుకొని విద్యార్థి పోరాడెను. ఆకారణమున ధనవ్యయ మపరిమితమయ్యెను. అతనికి శిక్షయుసంప్రాప్తించెను. కొన్నాళ్లకు దినపత్రికయు ఆగిపోయినది. ఆ దినములలో ‘ప్రభ’ యను నింకొక పత్రికను నైతము విద్యార్థి సంపాదించుచుండెడివాడు. అదియు బాగుగా వ్యాపించియుండినది. కొలది దినములలోనే ఆగిపోయినది. నేనును ఆర్థిక ప్రతిబంధమువలన ‘ప్రతాప’ను వదలితిని. కాని మా వ్యక్తి సంబంధ సౌహృద్దములుమాత్రము దినదినమునకు పెరుగుచుండినవి.

గణేశుడు జేయిలన నున్నపుడు (౧౯౩౧ జనవరి ౨౯నాడు) తన జేయిలు దినపు స్థకమున నిట్లు వ్రాసి కొనెను: ‘అమానుషికతను, అసజ్జనతను రూపుమాపుట కయి నేను పోరాడుచున్నాను. ముందు ఇట్లు పోరాడుటకు తగిన ఖరచును ఈశ్వరుడు నాకు ప్రసాదించును గాక’ అని వ్రాసికొనియున్నాడు. ఈ వాక్యమతని జీవితమునకు మూలమంత్రము. జీవితావసానమువరకు అట్లే అమానుషత అసజ్జనతలను ఎదురుకొని పోరాడినాడు. అమానుషికతాసజ్జనతా రూపమున నున్న ఘోరరాక్షసదమనమునకు దన మాంసానులను ధారవోపినాడు. తన మృతిచేత నీ మహామంత్రమును లోకమున కుపదేశించినాడు. ఈ మహానియునివలన మొలకెత్తిన ఐకమత్యతరువు పల్లవితమయి, కుసుమితమయి సుఖలవంతమగునట్లు సర్వేశ్వరు డనుగ్రహించునుగాక.

నా ట్యు క ల్
(మృచ్ఛకటిక - సినిమా ప్రదర్శనమున)

౧. శ్రీమతి ఏ.కా. రామారావు యమ్. ఏ. - వనంతి నేన—రైవప్రార్థనము

౨. నెలిసి కన్య - వనంతి నేన నెచ్చెలి

పామును దాల్చి అడు అటు

శ్రీ మేకు ఇచ్చేఖర్ రిసూలా, శ్రీమతి హన్న జెహాన్ కరూన్ కవ్య
వీరు భారతీయులు. వీరిరువురును లండనులో ఎనిమిదడుగుల పొడవుగల జెట్టిపోతును దాల్చి
నాట్యము చేయుచున్నారు, వీరి పాము ఆటయందు పేరుగన్నవారు

శ్రీమతి హాథీసింగు నాట్యము

శ్రీమతి హాథీసింగు కుమారి అహమదాబాదు వాస్తవ్యులును, పుణ్యత్వన్న కుటుంబమువారు నగు శ్రీ హాథీసింగుగారి కుమార్తె. ఈమె శ్రీయుత వంశాలు బోసుగారియొద్ద భాగతీయదిగ్రతకళ నశ్యసింపి అం దాటి తేటినది. శాంతినితనమున గాంధర్వమును, నృత్యమును బాగుగ నభ్యసించెను. కలకత్తానగరమున శ్రీ హాథీసింగుగారి సంఘమువారితో హాథీ నృత్యప్రదర్శనములు గావించి ప్రజల మెప్పు గాంచెను.

ఈమె 1927 వ సం.న జగ్మనీదేశమున 'హంపై సారీ' విధానము నభ్యసించ నేగెను. (హంపైసారీ విధానమునగా, బాలురకు చదునను వ్రాయను నేర్పి విద్యాభ్యాసములోనికి దింపుట కాక, మనసు నాకర్షించు వేడుకలలో ఇంద్రియజ్ఞానసౌఖ్యమును, ప్రపంచజ్ఞానమును, క్రమముగా ఆశ్రయదాక్షిణ్యమును కలుగు నటులు తగిన సామగ్రి వారి పరిసరముల రచించి, అనంతమైన సలహాలు ఉపాధ్యాయు లొసగుచు, ఉపాధ్యాయుని ప్రోద్బలముచే గాక, నీతిదాయకము, జ్ఞానదాయకము నగు ఆ పరిసరసామగ్రి ప్రభావము వలననే బాలురకు విద్యగలపు క్రొత్తవిధానము.) అక్కడ నుండగా నీమె కావించిన నృత్యప్రదర్శనమునకు ప్రముఖు లగు చిత్రకారులు, గాయకులు, కవులు, కవిమర్మకులును విచ్చేసిరి.

ఈమె యుదాత్తమనస్కరకాళలమును ఒకబెర్లిను నగరపత్రిక యొట్టు మెచ్చినదో గమనింపదగును,—

“అంగవిన్యాసావళితో, స్వయశ్చలనములతో, హతాచ్ఛంగ శ్రమములతో, ఆమె భావములో భావ ముల్లినది. ఒకచిత్తరువు తోచినది; ముఖమున న్యక్తమైన ఒకభావము దేహ మంతటను ప్రాకిపోయినది; ఏదో మరపు స్వప్నమున కన్దవ మెఱసిపోయిన ట్లయినది: ఆమె నాట్యము ఏలోతులనుండి ఉట్టిపడినదో మా కవ గతమైనది.

“నాట్యవిరణము ముందుగానే కావించబడెను. కాని కృత్యుడనియు, మామిడిపూననియు మన కేమి? అసలు సోపమైన ఆమెవేళము సమస్త నైగురలను మాకు ప్రత్యక్షమైనది; ప్రాగ్భవమునైన స్వప్నమయ నృత్య ములు పొడగాంచితిమి. ఆగ్యాత్మిక మానసిక సంకోచ ములవలని ప్రకృత్యుద్దయము అనుభవించితిమి. అడుగు డుగున నెలయు నూపురశింతము, ఇత్తడి జాడీలలోని మృదువైన ఘోరములు—వీనివలన ఆకాశాళిని వర్తన మందు నాట్యకళ ఈశ్వరుని, జగత్తును, ప్రకృతిని ఆరా ధించెడి ఒకవ్యక్తి నెలయించు సృష్టిమయ మగు భావ ప్రకటనముగ పొడగిట్టినది.”

నేటి భారతీయ నాట్యరంగము

నాట్యరంగమునకు నుత్తమప్రకాశము డగు శ్రీయుత శిశిర కుమారభానుగారు తమ నాట్యమండలితో అమెరికా కేసి, యచట పడసిన తమ అనుభవమును పురస్కరించు కొని యిట్లు మునుపుచున్నారు:—

“నేటి భారతీయరంగము ఎరిజితెతు కాలీనముగు ఆంగ్ల రంగమున కనుకరణమాత్రమై యున్నది. సాంప్ర దాయికముగు మన కులవిద్యతో దానికి మట్టిటికము లేదు. ప్రాచీనభారతీయరంగమున ‘భిత్తిక’ (back-ground) అన్నదానికి తావు లేదు. నటులు పలికెడు మాటలును, వట్టిచలనములును భిత్తిక పని తీర్చెడివి.

“న్యూయార్కు నగరమునకు నేను నా నాట్య మండలిని కొంపోయినపుడు, ఏనో క్రొత్తది, పశ్చిమము నుండి అనుకరించుకొన్నది కాక కేవలము భారతదేశపు మట్టిలో పెరిగిన సాంతమైన దేదో మావలన వారు ఆశించిరి. నాకంటె పూర్వము సంయుక్తరాష్ట్రములకు వచ్చి యుండిన జాపానీయులును, చైనీయులు నగు కళాశాలు లు సాంతమన్నది కొంత—అది కేవలము అభినయ కళాదృష్టిని నికృప్తమైనదే కావచ్చును—పాశ్చాత్య జనములకు ప్రదర్శించి వారి హృదయపూర్వకముగ ఆన

రమును బడసిరి. ఇక మేమో, ఇప్పుడు పాశ్చాత్యదేశ ములందు సహా అసమ్మతికి పాత్రమగుచున్న ఒకానొక పద్ధతికి అనుకరణ మాత్రము చూపించుచున్నాము. మా నెగ్గ దలలకు ప్రశంసలు రాలేదనికాదు,—ఆమాటకు వచ్చిన, అట్టివి కుప్పలు తిప్పులుగా లేగలము మాదేశమువారికి చూపుటకు—కాని, పశ్చిమదేశమున వారు ఆశించినట్లు ప్రపంచసంస్కృతికి క్రొత్త దన్న దేదీయు కానుక వెట్టజాలకపోయితిమి.”

భాదురీగా రిట్లు ముగించిరి—

“భారతము స్వతంత్రము కావలెను. తనదారు లులో రంగకళను పెంపుచేసికొని ప్రపంచ సంస్కృతి సభ్యులకు దేదీప్యమానమును ప్రకరణమును మార్పవలె నన్నను, స్వతంత్ర మయియే తీరవలెను.”

—‘సకాడే టైమ్స్.’

నిరహము

నాదెళ్ల వెంకట్రావుగారు

ఎంత చక్కని పాట నీ యంతరమున

నుంచుకొని మూంగవైపోయి యుంటివకట!

తొల్లి నీనుండి గానంబుఁ దోడుచున్న

కోమలకరాబ్జ మేది? వీణామతల్లి!

వలచి వలపించి రెన్నాళ్లు చెలిమిఁజేసి

తీయపాటలు నాల్గు పాడించి, యెటకొ?

నిర్దయాబుద్ధి నిను వీడి నిష్క్రమింప

స్తబ్ధవైపోయి యిటులు నిశ్శబ్దవయితే!

దేహమంతయు దుమ్ముచేఁ దేజమెడలఁ

దొంటియాకారమే మాఱియుంటివకట!

తిరిగి యెపుడేని ఆపాణి యరుగుదెంచి

మధురగీతులు పాడించి మనుషఁబోదో?

శాపగతుఁడైన సామీరిచందమునను

నిజమహాశక్తి నెఱుంగక, నిదుర నుండ,

లీల నిను ముట్టి ముందట లేవనేల?

లేపి విడనాడి యిారీతి వేవనేల?

మేఘ సందేశము

మూలము, మల్లి నాథవ్యాఖ్యానము నాగరలిపిని, విద్యద్విరుదభాజనున జి. జే. సోమయాజి(యం. ఏ.) మహాశయిరచితానువాదవివరణాదు లాంగ్లమునను ఇందు ముద్రితములు.

మేఘసంక్షేమము, దిదసంఖ్యాక వ్యాఖ్యానములలో దామున్నట్లుగా బరిగణించినదానిని స్వీకరించి, ఆంగ్లవివరణలను రచించి విద్యద్వితంసములనేకులు ప్రకటించియున్నారు. ఆంగ్లవివరణలను అందునవియు నొందు గలవు. పలువురు సహృదయులగు విమర్శకులు మేఘసందేశమునందలి భావసౌందర్యదలను, అర్థవిశేషాలను తెన్ను చిర్పించి యప్పటి నప్పటి నాంగ్లాంధ్రభాషల వ్యాసములరూపమునను బ్రకటించియున్నారు. ఇట్లుంటిని పరిశోధించి వాని యందు తాము విశేషములుగ దలచిన విషయములను, మూలమున స్వయము కనిపట్టిన విశేషవిషయములను గూర్చి యీ గ్రంథమును బ్రకటించితిమనియు, ఇందలి తమ వివరణలను ప్రధానముగా మల్లి నాథవ్యాఖ్యానమునే స్వీకరించి తర్ఫీతికూలాభిప్రాయములు గల పట్టుల వానినిగూడ వివరించితిమనియు సోమయాజిగారు తమ మున్నుడియందు చెప్పిరి.

గ్రంథాది నిరూపనలగుపుటల ప్రవేశిక గలదు. అందు కాలిదాసునికాలము, మేఘసందేశ రచనకున కాదర్శము, ఇతివృత్తము, అందలి కళాకాశలము, కాలిదాసకృత గ్రంథపార్యపర్య విచారము, సంస్కృత భావించుకూడదలి గ్రంథకర్తగారి యభిప్రాయము. వాఙ్మయమున కాలిదాసుని స్థానము ననువిషయములు విమర్శములయినవి.

అనువాదమున కైలి కొంత పాటనము మిగిలి మూలమున కుద్దిగ నుండదగినది.

వివరణమునం దన్నిటికన్న ముఖ్యముగ వ్యాకరణవిషయములు, అలంకారవిషయములు విస్తరిల్లినవి. కావ్యమునందలి భావసంపదను బయ్య వెట్టు పదప్రయోజన ప్రకటన మంతకన్న నధికముగ నుండుటావశ్యకము. ప్రకాశకులు: వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రిలు *ండుసస్సు, చెన్నపురి.

వర్ణాశ్రమ ధర్మసరిణామము

గ్రంథకర్త: శ్రీయుత వల్లూరి సూర్యనారాయణ రావుగారు, ఆంధ్రగీర్వాణ విద్యాపీఠము, కొవ్వూరు, పశ్చిమగోదావరిజిల్లా. ౧-౧౨-౦. క్రాసుపైజు; పుటలు ౧౯౦.

“హైందవసాంఘిక పరిణామశాస్త్రమునకై కొద్ది పరికరములను ధర్మశాస్త్రములనుండి శోధించి” వానిని గ్రంథకర్తగారి చిన్నిగ్రంథమునందు నూదించి యున్నారు. సత్యాగ్రేష్ఠుడమే ప్రధానముగా నెంచి, చక్కని విమర్శన నైపుణ్యమును ప్రదర్శించియున్న వీరి నభినందింపదగును.

ప్రపంచములోని వివిధసతములు, మతగ్రంథములు, ఆచారములు మొదలగునవి పరస్పర విరోధములతో నిండివుండు, వీనిలో నేవియు దైవదత్తములని పూర్వాచారములనే యాధునికహిందువులు పట్టుకొని ప్రేలాపముననుట మనోదోర్బల్యమును నూదించు

ననియు, అందుచే సంఘాభివృద్ధికి భంగము వాటిల్లు ననియు నూచించుచు, గ్రంథకర్తగారు శ్రుతిపురాణేతి హాసములనుండి హైందవసంఘము శీటివరకు పరిణామా వస్థను పొందియుండుటను నిరూపించుచు ప్రమాణముల నుదాహరించియున్నారు.

హిందువులలోని సాంఘికాచారములు పూర్వము నుండి శీటివరకు నెట్లు పరిణామము చెందినవో తెలిసి కొన్నయెడల నయ్యది కాశ్యోతమతధర్మములు కావనియు, సంఘాభివృద్ధికి వలయు మార్పుల జేసికొనినయెడల మన యాధ్యాత్మికాభివృద్ధి కెట్టి యడ్డంకులు కలుగవనియు నెల్లరు నంగీరింపక తప్పదు. మానవసామ్రాజ్యమే గ్రంథకర్తగారి పరమావధి. “సత్యమేవ జయతి” యను టయే సత్యాన్వేషియగు గ్రంథకర్తగారి జనునినాదము. ఈనినాదమే యాంధ్రదేశ మెల్లెడలను ప్రతిధ్వనించు నటుల జేయుట కీ యుత్తమగ్రంథము సాధనముగ నుండగలదని తోచును.

చాతుర్వర్ణ్యవ్యవస్థ, ధర్మశాస్త్రములు, ధర్మ శాస్త్రములు, ఆచారకాండ, ఆధునిక సాంఘిక, రాజకీయ చలనములు మున్నగు శీర్షికలతో సీగ్రంథమునందలి ప్రకరణములు విజ్ఞానదాయకములై యున్నవి.

“సత్యాన్వేషి”.

నీతిపదవి—రెండుభాగములు

దీనిని గొల్లపూడి శ్రీరామశాస్త్రిగారు రచించి చినారు. మొదటిభాగమున పదునారు నీతికథలు గలవు. మంచనమహాకవి విరచితమగు కేయూరబాహుచరిత్రము నందలి కొన్నికథలు వీని కాధారము. రెండవభాగము మూడుపరిచ్ఛేదములయందును కేయూరబాహుచరిత్రము నందలి ప్రధానేతివృత్తమును మున్పిడికొని యాయాతావుల కథాసరిత్సాగము, శుక్రనీతిసారము, నీతివాక్యామృతము, కలావలీసము, భాంతము మున్నగు గ్రంథములనుండి నీతిని గరపు కథలనేర్పి మార్చినారు. మూడవపరిచ్ఛేదమున మనుజుడు మనుజు డనబడుటకు

అనుష్ఠింపవలసినధర్మములు, నీతులు మొదలయినవానిని వివరించినారు. ఈగ్రంథములు రెంటినుండి విషయములు మానవునికి జీవితయాత్రయందు మిగుల సుపయోగించునవి. నీనిరచనము నిర్దుష్టముగను, ప్రాథమధురముగను నున్నది. ఉన్నతపాఠశాలల తరగతులకు మిగుల సుపకరించు గ్రంథములు. ప్రధానములుగా జనువదగినవి.

భా ౧, రు. ౦-౮-౦. భా ౨, రు. ౦-౧౨-౦.

మేజేజరు, విద్యావినోదిని గ్రంథమాల, చిత్తూరు.

The Indian Cotton Textile Industry and Other Essays

(“హిందూదేశమున బట్టల పరిశ్రమ”)

గ్రంథకర్త: బాబు గోవిందరావుగారు, యమ్. ఏ., బి. యల్., యఫ్. ఆర్. ఇ. యస్., కాకినాడ.

భారతవాణిజ్యసంఘము కార్యదర్శియగు యం. పి. గాంధీగారి గ్రంథమున కీవిన్నపాత్తము సంక్షిప్తరచనము. ఆదికాలమునుండియు భారతవస్త్రపరిశ్రమ చారిత్రమిందు చక్కగా సమమార్పబడినది. రాట్నపురోజులలో మన బౌద్ధత్వమును, పశ్చిమఖండమున యంత్రశాలలుద్భవించెనక హిందూదేశపు అగచాట్లును, బ్రిటీషుపాలకుల స్వార్థపరత్వమువలన 60 కోట్ల రూపాయల వెంగల విదేశీవిస్త్రమును దిగుమతినేయు దైన్యము నకు మనము క్రంగిపోవుచున్నామ, అందువలన జనుల దారిద్ర్యము పెచ్చుటయు, భారతదేశమున మిల్లుల స్థాపనమును, వాటికి సంరక్షణావసరమును ఈగ్రంథము చూపుచున్నది కరణలములకము కాగలదు. గ్రంథకర్త కేవలము యంత్రశాలలే నమ్మకొనుటలేదు. ఖద్దరు పరిశ్రమయు, చేతినిగ్గుల పరిశ్రమయు దేశమున కెట్లవసరములో నిరూపించియున్నాడు. జపాను చీనాదేశము లుండి బట్టలమిల్లుపరిశ్రమ చారిత్రమును అనుబంధముగా చేర్చియుండుట మఱింత ఉపయుక్తము. వినాదాస్పదమైన విషయములగునైత్రము గ్రంథకర్త చూపిన నిష్పాక్షికదృష్టియు, సరళభాషయును కొనియాడ దగినవి.

గోవిందరావుగారిట్టి గ్రంథమును తెనుగునగూడ రచించుచో, ఆంగ్ల మెరుగని ఆంగ్లముకు నేవ జేసినవారయ్యెదరు. స్వదేశీపరిశ్రమల కిట్టి గ్రంథప్రచారము గోహదమై తనరగలదు.

గు. వెం. సు.

లక్ష్మీ శారదాగీతములు

అను స్త్రీలపాటలు. శ్రీమతులు గిడుగు లక్ష్మీ కాంత్ముగారు, జొన్నలగడ్డ శారదాంబగారు రచించినవి. క్రానుపైజు, ౧౦౬ పుటలు. వెల ౧-౧౨-౦.

ఇందు స్త్రీల కుపయోగపడుపాటలు వివిధములైనవి కలవు. వరుసలపోలికలును, కొన్నిటికి స్వరములును ఇచ్చియున్నారు. పుస్తకములు వలయువారికి: గిడుగు నరసింహంగారు, పెనుకొండ, ప. గోదావరి.

Folk Art: South Indian Kolan—I & II
దక్షిణాంధ్రాదీయా ముగ్గులపుస్తకములు-౧, ౨

ప్రకాశకులు: దిప్తానంద టెక్స్టైబుక్ కంపెనీ, ౭ కోల్ కత్ మచ్ఛెంట్ స్ట్రీట్, జి. టి. మదరాసు. వెల ఒక్కొక్కటి ౧-౫-౦.

ఇవి పెద్ద డ్రాయింగు పుస్తకాలు. ఒక్కొక్కటి ౨౦ పేజీ పుటలు. పుట ఎడమ సగములో పైని తీర్చినముగ్గుపట్టు చిత్రము; క్రింద అది రచించడము చేసేనూచనబొమ్మ; కుడిప్రక్కసగము ఆబొమ్మగీతినడానికి ఖాళీ. అనేకరకాలముగ్గుల చూపించి ఉన్నవి. ప్రతిచిత్రముక్రింద ఇంగ్లీషున, అరవమున, తెనుగున ఆపట్టుపేరు: బిల్వనశము, రథసీతము, తామరపువ్వుము మొ. ఆడంగులకు చాలా ఉపయోగించే పుస్తకాలు.

కథాంజలి

కన్నడ మాసపత్రిక, ప్రథమసంపుటము: ౧౯౨౯-౩౦. సంపాదకులు: శ్రీ అ. న. కృష్ణరావుగారు. ప్ర

కాశకులు: టాగూర్ అండ్ కో., బెంగళూరు సిటీ. కథాంజలి మాసపత్రిక పండ్లెండుసంచిక లిట్లు సంపుట మయినది. బైండు అందముగానున్నది.—

సూర్యనమస్కారములు

or Physical Culture.

బౌద్ధ సంస్థానాధీశ్వరులైన బాలాసాహేబ్ పంత్ ప్రతినిధిగారిచే ఆంగ్ల భాషయందు విరచితమైన దానికి ఆంధ్రానువాదము ఆంధ్రీకర్త: ఓంశిత మై. వెం. శ్రో. రాఘవేంద్రాచార్యుగారు. ప్రకాశకులు: యస్. యస్. సింహగారు, పోస్టాఫీసు, బెంగళూరు. రాయలు పైజు, ౭౨ పుటలు, చిత్రములు కాక. వెల ౧-౦-౦.

ఆంధ్రాక్షరములు

రాజా పానగంటి పార్థసారథిరాయణింగారు రచించిన వ్యాసము. పైపుయంత్రమున కనుహరించులాళన తెలుగులిపిని సంస్కరించుతీరు తెలిపినారు. కొలది మార్పులతో ఈ పద్ధతియే కన్నడమునకును పనికివచ్చునట. అక్షరగణితా సంయోగాదులు తెలుపు పెద్దపట్టిక అనుబద్ధమైనది.

Explanation of the Keyboard of the Typewriter for the Telugu Language

‘ఆంధ్రభాషకు పైపుమెట్లనుగూర్చిన వివరము. (ఆంగ్లము). రాయలుపైజు, ౧౬ పుటలు, రెండు అనుబంధములుకాక. దీనికిని రచయిత: శ్రీ పానగంటి పార్థసారథిరాయణింగారు, పానగల్లు భవనము, కాళేశ్వరి.

గీతావళి

గ్రంథకర్త: పంద్యారం వెంకటసుబ్బయ్యగారు, c/o భారతముద్రాక్షరశాల, తెనాలి.

“ఇందలి గీతములు పర్షియాదేశపు కవీశ్వరుడగు, సాదీ అను నాయన రచించిన ‘బుష్తాన్’ అను

గ్రంథమునుండి ఆంధ్రీకరింపబడినవి. క్రాసునైజా, ౫౦ పుటలు. ౧౦౭౪ పంక్తులు గలవు.

ఇందు కథనకావ్యములు, నీతికావ్యములు మున్నగువి పెక్కులున్నవి. భావకావ్యములని చెప్ప దగ్గవియు కలవు. 'కృష్ణాత్' అన్న పోలుకావ్యము ఆధునికమైన చక్కని భావకావ్యముగా నిలుగల ననుచున్నది. అంతటను మనోహరమగు భావసంపద గలదు. అనువాదగుల తైలీ చాల సుధురముగ, భావోచితముగ నన్నది. ఇట్టి అనువాదముగ అన్యభాషాపుల పరిచితి మాతృభాషకు తెచ్చుట చాల ఆశ్చర్యము ఉత్కృష్టత వెలయు పన్నియ నుకవిత తెగగుభాష కవతరింపుచున్నది శుభావహము.

శ్రీరాముని వైరాగ్యము

కర్త: భాగవతుల నృసింహశర్మగారు, వేగుజుక్కగ్రంథమాల, పూడి శివ్వారావీధి, బరంపురం (గంజాం). పద్యకావ్యము. 'జ్ఞానవాసిష్ఠమునుండి యీ భాగము సంగ్రహించి' నారు రచయిత. డెమ్మినైజా; ౨౯ పుటలు: వెల ౦-౮-౦. 'ఖర్చులు కొనువారే ఖరించుకొనవలెన' మాడ.

సురభి

'సామాజిక సారస్వత సచిత్రమాసపత్రిక'. సంపాదకులు: బి. టి. నరసింహాచార్యులుగారు. మొదటి రెండు సంఘాలు వెలువడిన డెమ్మినైజా; నలుదిదసి పుటలు గలవు. సం. చందా ౧౮-౦.

పత్రికావ్యయము పట్ల దేశమున ఆస్థ యున్నను పోషణము తిక్కువగ నున్న యీ కాలమున సాహసించి రంగమున నవతరించిన దీ పత్రిక రంజకములైనవియు, విలువగలవియు నగు గద్యపద్యవ్యాసము లీసూచికలందు గలవు. మంచి ఆశయములతో, సర్వమునకు నిజవద్రొక్కుకొని కృతకృత్యులగుటకు సంపాదకులు ప్రయత్నింతురు గాక.

వావిళ్ల వాచకపుస్తకము

ఆజనతరగతికి గ్రంథకర్త: జయంతి గంగన్నగారు, బి. ఏ. యల్. టి. ప్రధానోపాధ్యాయులు, వీరేశలింగం హైస్కూలు, రాజమహేంద్రవరము. ప్రకాశకులు: వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రిలు అండ్ సన్సు, చెన్నపురి. క్రాసునైజా; ౧౩౧ పుటలు, వెల ౧-౬-౦.

కావ్యాదర్శము

దండికవిది. జీవానంద విద్యాసాగరభట్టాచార్య విరచితవ్యాఖ్యా సహితము. వి. నారాయణయ్యరు (యమ్. ఏ., యమ్. యల్) గారు రచించిన పీఠికయు, అంగ్లానువాదమును గలది క్రాసునైజా: ౩ + ౨౩ + ౧౧; భామకూని రచనయందును, దండిరచనయందును పరస్పర సాదృశ్యముగల భాగములు తుదిని పది పుటలలో పొందించినారు. ప్రకాశకులు: వావిళ్ల రామస్వామి శాస్త్రిలు అండ్ సన్సు, ౨౯౨, ఎస్ప్రేడ్, మద్రాసు. ౧౯౩౦.

రఙ్గతిక్కన

గ్రంథకర్తలు: దేహారం రామబ్రహ్మశర్మగారు; కేసరి సుందరరామశర్మగారు, సంస్కృతకాలేజి, మూలపేట, నెల్లూరు. డెమ్మినైజా; ౧౨ పుటలు, వెల ౦-౧-౬.

నాగురువు

"శ్రీ వివేకానందస్వామివారి న్యాయార్థ ఆంగ్ల భాషా పుస్తకములలోని 'My Master' అను; పాత్రమున కాంధీకరణము" అను: పింగళి వెంకటనారాయణగారు. డెమ్మినైజా; ౪౯ పుటలు. వెల ౦-౪-౦. భీముఖరము (ప. గోదావరి): ధనలక్ష్మీవిలాస ముద్రణాలయమునందు ముద్రితము.

నానారాజనందర్యనము

తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవులు రచించినది. రెండవ ముద్రణము: ౧౯౩౧. డిమ్మిపైజు. ౨౨౬ పుటలు. వెల ౨-౦-౦. (అంచెహాలికాక ౧-౧౦-౦.) బ్రహ్మశ్రీ చెళ్లపిళ్ల వేంకటశాస్త్రిగారు, శతావధాని, కడియం, తూర్పుగోదావరిజిల్లా అనికాని, దివాకర్ల వేంకటాంధానిగారు, దిగుమర్తివావీధి, కాకినాడ అనికాని గ్రామి పడయవచ్చును.

The Age of The Mahabharata War (మహాభారత యుద్ధయుగము)

ఆంగ్లము. గ్రంథకర్త: యెస్. జగన్నాథరావు గారు, వశీలు నగపాళా పుటెట, గంటూరుజిల్లా. క్రాసు పైజు; ౧౦, పుటలు వెల ౧.

The Secout's Red Book of "Good Truns" (విచ్చికభటుల హితబోధ)

ఆంగ్లము, గ్రంథకర్త: ఒక మారుమూలభటుడు. ది ఇండియా సర్కార్ డిప్యూటీ యూనియన్, మానూరు, దక్షిణ ఇండియా. ౧౯౩౧. క్రాసుపైజు ౩౬ పుటలు వెల ౦-౪-౦.

శ్రీ వీరేశలింగ సామ్యుతి

గ్రంథకర్త: రాయసం వెంకట శివుడుగారు, యమ్. ఏ., యల్. టి., గంటూరు.

క్రాసుపైజు; ౧౬౦ పుటలు. వెల ౦-౪-౦.

భారతవర్ష సంగ్రహ చారిత్రము

‘స్వధర్మప్రకాశిని నుండి పునర్ముద్రితము. గ్రంథకర్త: శ్రీ కల్యాణానంద భారతీమాంతాచార్యస్వామిలవారు. ప్రకాశకులు: కనుపర్తి మార్కండేయ శర్మగారు, ‘స్వధర్మప్రకాశిని’ సంపాదకులు, ౪౨ పూనపల్లి

హోలోడ్, బృందావనం, కీల్ పాకు పోస్టు, మదరాసు. డిమ్మిపైజు, ౬౪ పుటలు. వెల ౧-౪-౦.

స్తోత్రసంగ్రహము

శ్రీ శ్రీనివాసమాహాత్మ్యమును బోధించెడిది. క్రాసుపైజు: ౧౨౦ పుటలు. వెల ౦-౪-౦. ప్రకాశకులు: శ్రీ వైఖానస విద్యానియమవారు, ఆకులమన్నాడు, గూమారుపోస్టు, కృష్ణా గ్రంథములు దొరకు వేటొక విలాసము: అర్చకఆశీసు, బైరాగి నరంకోవిల్, జి. టి. మదరాసు.

శివరమాన్యఖండము: యుద్ధకాండము

ద్వితీయభాగము గ్రంథకర్త: కోమారి వేంకటాచలకవి. వైసప్రచారిణీ కార్యాయము, వరంగల్. రాజల్పైజు, పుటలు ౭౭ మొత్తము ౧౫౨. వెల ౧-౪-౦.

పల్నాడుతాలూకా చరిత్రాత్మక భూగోళము

గ్రంథకర్త: శివట్లా రాధాకృష్ణస్వామిగారు; హెడ్ మాస్టరు, మాచవరం, పల్నాడుతాలూకా. క్రాసుపైజు, ౫౪ పుటలు. వెల ౦-౪-౦.

భక్తకల్పద్రుమశతకము

గ్రంథకర్తలు: ఖాద్రి నరసింహ సోమయ్య. వెల ౦-౩-౬. జలయువారికి: కదిరి శ్రీనివాసాచార్యులుగారు, కార్యదర్శి, యువ కవితాసమితి, కదిరి, ఆనంత్ పురంజిల్లా.

బాల్యవివాహనిరసన చట్టము

(కారదాత్రప్తు, సవ్యాఖ్యానముగా) సంపాదకులును, ప్రకాశకులును: యమ్. యస్. పార్థసారథిఅయ్యంగ గి

వారు, బి. ఏ., బి. యల్., ప్లీడరు, (అఖిల భారత లా జర్నలు సంపాదకులు) తిరువల్లూరు. డెమోస్ట్రేజి, వెల ౦-౪-౦.

ప్రపంచ వినోద కథలు

గ్రంథకర్త: బి. టి. సరసింహాచార్యులుగారు. ప్రకాశకులు: ప్రొఫెసర్లు, వాసన్ పుస్తకశాల, ౨౪౪ టంగసాలపేటి మద్రాసు. క్రాస్ సైజు, ౨౬౯ పుటలు. వెల ౧-౦-౦.

దంపతులు

రెండవకాలనాటకము, కర్త: పొ. వెం. రంగారామగారు. ప్రకాశకులు: అద్వైపల్లి లక్ష్మీసామి నాయుడుగారు, సరస్వతీ గ్రంథమండలి, రాజమహేంద్రవరము. ౧౯౩౧. డెమోస్ట్రేజి, ౬౯ పుటలు. వెల ౧-౦-౦.

(i) శాసనపద్యమంజరి

సంపాదకులు: జయంతి రామయ్య పంతులుగారు, బి. ఏ., బి. యల్. రాయల్ సైజు; ౧౪౪ పుటలు. వెల ౦-౧౨-౦.

(ii) రసాభరణము

అనంతమాత్యకృతము. రాయల్ సైజు; ౪౨ పుటలు. వెల ౦-౪-౦.

(iii) శతకసముచ్చయము

ప్రథమభాగము. అనేకపూర్వకపులచే రచింపబడిన శతకములు. రాయల్ సైజు; ౧౪౦ పుటలు. వెల ౦-౧౨-౦.

(iv) సూత్రాంధ్రవ్యాకరణము

పరవస్తు చిన్నయసూరి విరచితము. రాయల్ సైజు. సంస్కృత సూత్రాంధ్ర వ్యాకరణము, ఆంధ్ర

శబ్దానుశాసనము: ౩౬ పుటలు; పద్యాంధ్రవ్యాకరణము: ౪ పుటలు. వెల ౦-౪-౦.

V) కాళిందీ కన్యాపరిణయము

అహోబలపతి కృతము. అణాశ్వాసము ప్రబంధము. రాయల్ సైజు.

ప్రథమభాగము: ౧౦౫ పుటలు. వెల రు. ౧.

ద్వితీయభాగము: ౬౮ పుటలు వెల ౦-౪-౦.

ఈ వైగ్రంథములలో 'శాసనపద్యమంజరి' తప్ప తక్కినవన్నియు 'ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్తు' నుండి పునర్ముద్రితములు. ప్రకాశకులు: ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్తువారు, కాకినాడ.

వైద్యగ్రంథవిమర్శన సమాధానమునకు

ప్రతి సమాధానము

భారతీయత్రికా నిర్వాహక వర్గమువారు శ్రీ శ్రీపాద కృష్ణమూర్తి శాస్త్రిగారి ఆయుర్వేదోపధ్యక్షకరము, ఆంధ్రభైషజ్యరత్నానికి అను గ్రంథము లను విమర్శనము నాకు బంపిరి. వారు కోరుటచేత, నేను జనేవరినెలభారతిలో విమర్శము వ్రాసితిని. ఆ విమర్శమును నేను యశాశక్తి శాస్త్రప్రమాణానుసారముగా వ్రాసితిని. ఔషధములను తయారుచేయుటలో శాస్త్రమర్యాద, సంప్రదాయము, తప్పినచో అమృతముగా పనిచేయవలసినమందు విషముగా మారిపోయినను పోవచ్చును. ఇట్లు మాటునని శ్రీ గోపాలాచార్యుల వారి వాక్యము ముందు చూపనున్నాను. వైద్యశాస్త్రము సంగీతసాహిత్యాదిశాస్త్రములవంటిది గాదు. బ్రదుకు చావులను దేల్చునది. ఈ శాస్త్రమునకు సంబంధించిన గ్రంథములు పరమప్రామాణికములై యుండవలెను. అట్టి భయముచేతనే నేను నావిమర్శమున, శ్రీ శాస్త్రిగారి గ్రంథమున అప్రామాణికము లని తోచినపట్టుల గొన్నింటిని జూపితిని. శాస్త్రసంప్రదాయమును రక్షించుట యును, సంప్రదాయవిరుద్ధోపధ్యక్షనిర్మాణము తొలగించుటయును మాత్రమే నాపరమార్థములు.

భారతి ఆవిమర్శమును ప్రకటించెను. దాని గుణ దోషములకు వైద్యవిద్వాంసులు ప్రమాణము. శ్రీకృష్ణ మూర్తిశాస్త్రీగారు దానిపై ఫిబ్రవరిభారతిలో బదులును ప్రకటించిరి. భారతీనిర్వాహకు లిక్కడ కొంతధర్మము తప్పిరని నాతలపు. భారతిలో విమర్శము నా ముచ్చటకై నేను కోరి వ్రాసినది గాదు. ఆ విమర్శము అనుచితముగా నున్నచో వారు దానిని ప్రకటింపకుండ గనును. ప్రకటించిరి. న్యాయమునకు దాని యోగ్యతామోగ్యతలపై పత్రికానిర్వాహకులకు బాధ్యత కలదన్నమాట; దాని ప్రతి విమర్శము వచ్చినప్పుడు అందే మేని న్యాయమును సమాధానము గలదా? గూని చూచి న్యాయమునుబదులున్న నే దానినిమాత్రము ప్రకటించుట ధర్మము. ఆ పత్రికా నిర్వాహకు లట్లు కాక, దండుగ తగవులు పెరుగుచు వ్రాసిన వ్రాతలను ప్రకటించుట నిజముగా తమధర్మమును తప్పుటే.

ఈ విమర్శ ప్రతివిమర్శ విషయములను ప్రధానముగా వైద్యవిద్యలోకమునకే సంబంధించినది గావున ఇక నీ చర్చను వైద్యపత్రికలోనే శాస్త్రసంప్రదాయ ప్రసక్తిమైనంతవఱకు జరుపనున్నాను. అయినను భారతిలో శ్రీశాస్త్రీగారు వ్రాసిన ప్రతివిమర్శమునకు ముక్త సరుగా ముగింపు బదులు.

గ్రంథమునందలి యోగములయొక్క ఆకరములను గూర్చి విజ్ఞాపనలయందు వ్రాసియే యున్నానని శ్రీ శాస్త్రీగారు రనుచున్నారు. ప్రతియోగము ఏగ్రంథము నుండి తీసి ప్రకటించినదీ, గ్రంథనామముల నాయోగములతోపాటు ప్రకటింపవలెను గాని విజ్ఞాపనయందు ప్రాచీన శిథిలగ్రంథములనుండియు, వ్రాతపుస్తకములనుండియు తీసి ప్రకటించినామని వ్రాసిన బాలదని నే నంటిని.

లోకనాథ రసము:— బసవరాజీయమునందలి యోగముతో భేదించుచున్నదని నేను వ్రాయలేదు. శ్లోక మంతయు ర.యో.ర. యోగముతో పోలుచుకొన్ని వాక్యములమాత్రము భేదముగానుండుటచే అట్లు వ్రాసితిని. ఇట్టి చిక్కులు లేకుండుటకే వీరేయేగ్రంథములనుండి యోగములను గ్రహించునదియు తెలిపియుండిన బాగుండెడిదంటిని.

పంటనూర్వార్తి:— వీరు ప్రకటించిన పద్య యోగము 'భేషజదర్పణము' అను తెలుగువైద్య గ్రంథములోనిది. ఇది అమృదితము; పద్యమంతయు ఆ గ్రంథ యోగముతో పోలుచున్నది గాని మార్పులు గలిగి యుండుటచేత భేషముగా నున్నదంటిని.

వసంతకుసుమాకరము:—“ఇందు కేవల రసమునే గాక, రసభస్మనే వేయవలెనని నా అభిప్రాయము కాని రససింహారాదులను వేయరాదని నా అభిప్రాయము ఎంతమాత్రము కాదు” అని శ్రీశాస్త్రీగారు వ్రాయుచున్నారు. 'రసభస్మనే వేయవలెనని నా అభిప్రాయము' అనగా ఇతరముల వేయరాదని కాదట! అట్లయినచో 'రసభస్మనేవేయవలెను' అని అవధారణార్థకమైన ఏవ కారముయొక్క ప్రయోజనము వివరింపగోరుచున్నాను. వ్యాకరణయుక్తముగను, అర్థసమన్వితముగను ఉండవలెనని 'సూత మభ్రంచ' అను ప్రసిద్ధపాఠమును 'పారదో భ్రంచ' అని మార్చినారట! మార్పుజేసినట్లు అంగీకరించుచున్నారు. ఔషధయోగములలో సంస్కృతభాషను చక్కబరుపజూచుట కంబళిలో వెంట్రుక లేరుట వంటిది. ఒకవేళ మార్చినను ఆమార్పు ఔషధయోగపు ఆయువుపట్టును పాడుచేయవగినదిగా నుండదనునా? వైద్యపరిభాషనుబట్టి సూతశబ్దము రససింహారమునే చెప్పునుగాని రసభస్మమును దెలుపదను విషయము నిరూపించుచున్నాను—

మాడును:

వసంతకుసుమాకర వ్యాఖ్య:—

సూతమ్=పారదసింహారమ్.

దానికే మరియొక వ్యాఖ్య:—

సూతమ్=సూతసింహారమ్.

గురువర్యులు శ్రీగోపాలాచార్యులుగారు వసంతకుసుమాకరమునుగూర్చి శ్రీధన్వంతరీపత్రిక సంపుటము ౨ సంచిక 3 లో:—

“ఈ యోగమున ‘చత్వార స్సూతమభ్రంచ’ అనుచోట సూతశబ్దమునకు పరిభాషల ననుసరించి సూత శబ్దవాచ్యమగు పారదసింహారము గ్రాహ్యమని యెరుక

గక;” మరియు,—“సూతశబ్దమునకు అధికార ఆగమ సంప్రదాయములచే బోధిత మగు సూతసిందూర మను అర్థము నెరింగి, సూతశబ్దవాచ్యమగు నావస్తువును బ్రయోగింపక రసగంధకములనువైచి యౌషధమును సిద్ధపరిచిన, నయ్యది రసాయనము గాక, విషముగ బరిణమించును” అని స్పష్టముగా వ్రాసియున్నారు. పెద్దలు వ్రాసిన ఈవిషయములనుబట్టి సూతశబ్దముచే రససిందూరమే గ్రాహ్యమునుట మరింత స్పష్టము. ఇక “మతభేదముచే రససిందూరము గ్రాహ్యము కావచ్చును గాని ఇతరము గ్రాహ్యము కాదు అని వారు చెప్పుటకు వారికి ఎంత మాత్రము అవకాశము లేదని నేను ఘంటాపక్షముగా చెప్పగలను” అని శ్రీశాస్త్రిగారు వ్రాయుట సురువాక్యమును పాటించుట?

కాంతవల్లభరసము:— ఇందు ‘అయోరజః’ అనెడి వివాదగ్రస్త విషయమును నేను నూచించినను గ్రహింపక నేను కొద్దిగనైనను నూచింపలేదనుచు ఎచ్చటనో ఒకచోట పూర్తిగా విమర్శించియే యుండు నని శ్రీశాస్త్రిగారు వ్రాసికొనుచున్నారు. అయోరజః= ఖడ్గలోహభస్మ, అని శ్రీశాస్త్రిగారు తేక వ్రాసినారు. శ్లోకమున ‘రజః’ అన్న పుష్ప భస్మమును ఎందుకు వేసి కోవలెనో శ్రీశాస్త్రిగారు గ్రంథమున వివరింపనక్కర లేదా? ఈయోగమున గోమాత్రశిలాజతును వేయు సంప్రదాయము శ్రీశాస్త్రిగారు క్రొత్తగా కనిపెట్టివారు. ఇదివరకు వైద్యులెవరును అట్లు వేయుట వినియోగము. అందును గోమాత్రశిలాజతును కుప్పెలు కట్టుకొను నప్పుడు వేయవలె ననుచున్నారు. యోగకర్త అట్లు వివరింపలేదనిన, దానికి సమాధానము వ్రాయక, “ఇది వరలో చాలమంది కర్పూరశిలాజతును వేయుచున్న మాట నిజమే” యనిరి. అనుచో గోమాత్ర శిలాజతును కుప్పెలు కట్టునప్పుడు కలుపవలెననుట ఎట్లు క్రమ మగును?

షడ్గుణబలిశారిత మకరధ్వజము:—దీనికి ఆకరములు కావలసినచో 1922-వ సం. ఆంధ్రపత్రిక-సంపత్త రాదిసంచికలో కలదని శ్రీశాస్త్రిగారు వ్రాసినారు. అందు పేరు తెలిపినవిషయ మేదో చూచి, నేర్చుకొంద మను

ఆశతో, సంచిక తెరచి చూచితిని. చూడగా నది శ్రీయుత భిషగ్రాజ మాండలిక, వేంకటేశ్వరరావుగారు వ్రాసిన వ్యాసము. రస సంస్కారములు సరిగ చేయలేము గాన, గంధకబారణమైనను చేసిన మహాఫలము గలుగునని, బారణము చేసినతరువాత నే మకరధ్వజము, షడ్గుణ బలిశారితమకరధ్వజము వండవలె నని శ్రీ వేంకటేశ్వరరావు గారు వ్రాసినారు. వారివ్యాసమునే ఇట్ల నుదాహరింతును. శ్రీధన్వంతరిపత్రిక, సంపుటం ౩, సంచిక ౨, ‘రసశాల’ చూడుడు. షడ్గుణబలిశారణము, షడ్గుణబలిశారణమకరధ్వజము, స్పష్టముగా వివరింపబడియున్నవి. మరియు ప్రసిద్ధులగు ఆంధ్రాయుర్వేద షార్మసీవారి జౌషధయోగములు అను పుస్తకములో 150 పేజీ తీసి చూడుడు. బంగాళీసంప్రదాయమున షడ్గుణబలిశారిత మకరధ్వజము నెట్లు తయారుచేయవలెనో వివరించియున్నారు. ఇన్నీయు నావాదమున కాధారములును, బలకరములును. శ్రీశాస్త్రిగారు బారణ బారిత పదముల కర్థము గ్రహింపుడనియు ఏమో వ్రాసిరి. వాటికిబదులు అనవసరము.

కాంతవల్లభరసము:—నేను వ్రాసినట్లు ‘కాంతము ప్రధానముగ గలది అనెడిఅర్థము స్ఫురింపవచ్చు’నట కాని కాంతము రెండుభాగములుమాత్రమే హెచ్చుగా కలియుటచేత అట్లు వ్రాయుటకు శ్రీశాస్త్రిగారికి ఇష్టము లేకపోయినదట! అన్ని చస్తువులకంటె కాంతము హెచ్చుగా నున్నప్పటికి, అట్టి అర్థమును వ్రాయుటకు ఇష్టము లేకపోయిన నే నేమనగలను?

కాలమాటము:—నేను నూచించిన అర్థము తప్పుటర్థమును, తలతిరుగుడర్థమునట! కాలమాటమునగా నాభియని నేను భ్రమపడినానట! ఈక్రింది విషయములను చిత్తగింపుడు:—

కాలమాటః=త్రయోదశవిధకర్షణవిషాదస్వతమవిషే;
వత్సనాభవిషే. హే. చం.

(వైద్యకశబ్దసింధు.)

కాలమాటః=నల్ల నాభి.

(వనాపధిశబ్దార్థనిఘంటువు.)

అశవత్సనాభిప్రశంసా:—

“.....నీలవర్ణం హలాహలమ్,
పాంశురం వత్సనాభంచ కాలమాటమ్.”

ఇత్యది.

(అత్రేయభాషిత హరితసంహితా.)

వత్సనాభిపర్యాయపదాలు:—

“వత్సనాభం చామృతంచ గరళం దారదం గరమ్,
కాలమాటం కాలమాటో హరిదారక్తశృంగికమ్.”
(రస నిఘంటు.)

వైవిషయముల జూచినపిదప నైనను కాలమాట మనగా నాభియనుట తప్పటర్థముగాని, తలతిరుగుడుర్థము గాని కాదని శ్రీశాస్త్రీగారు తెలుసుకొందురు గాక.

ఇక యోగభాగములగుర్చి:—యోగమునందలి భాగముల దెలిసిన వీరు “కొంచె మెచ్చుతక్కున నాభితో సమానముగ గలియువస్తువు లింపనేకములు గలవు” అని వ్రాయుచున్నారు. కొంచెమైనను హెచ్చుగా కలియు ప్రవృత్తి మేదైన ఇందు జూపినపుడు గదా వీరివాక్యమునకు విలువ. త్రికటుకములు గలవట! త్రికటుకములనగా ఒకేవస్తువు గాదని తెలిసిన శ్రీ శాస్త్రీగారి వంటి పండితులు గూడ ఇట్లు వ్రాసినపుడు, నేను దీనినిగూర్చి యొక్కవగా నేమి వ్రాయవచ్చును.

నాభికంఠే యోగమునందలి యితర వస్తువులన్నియు చేరిన అధికముగా గలవేయనిన మరింతబాగుండెడిది. వైద్యమునకు అమరకోశము ప్రమాణమైనది!

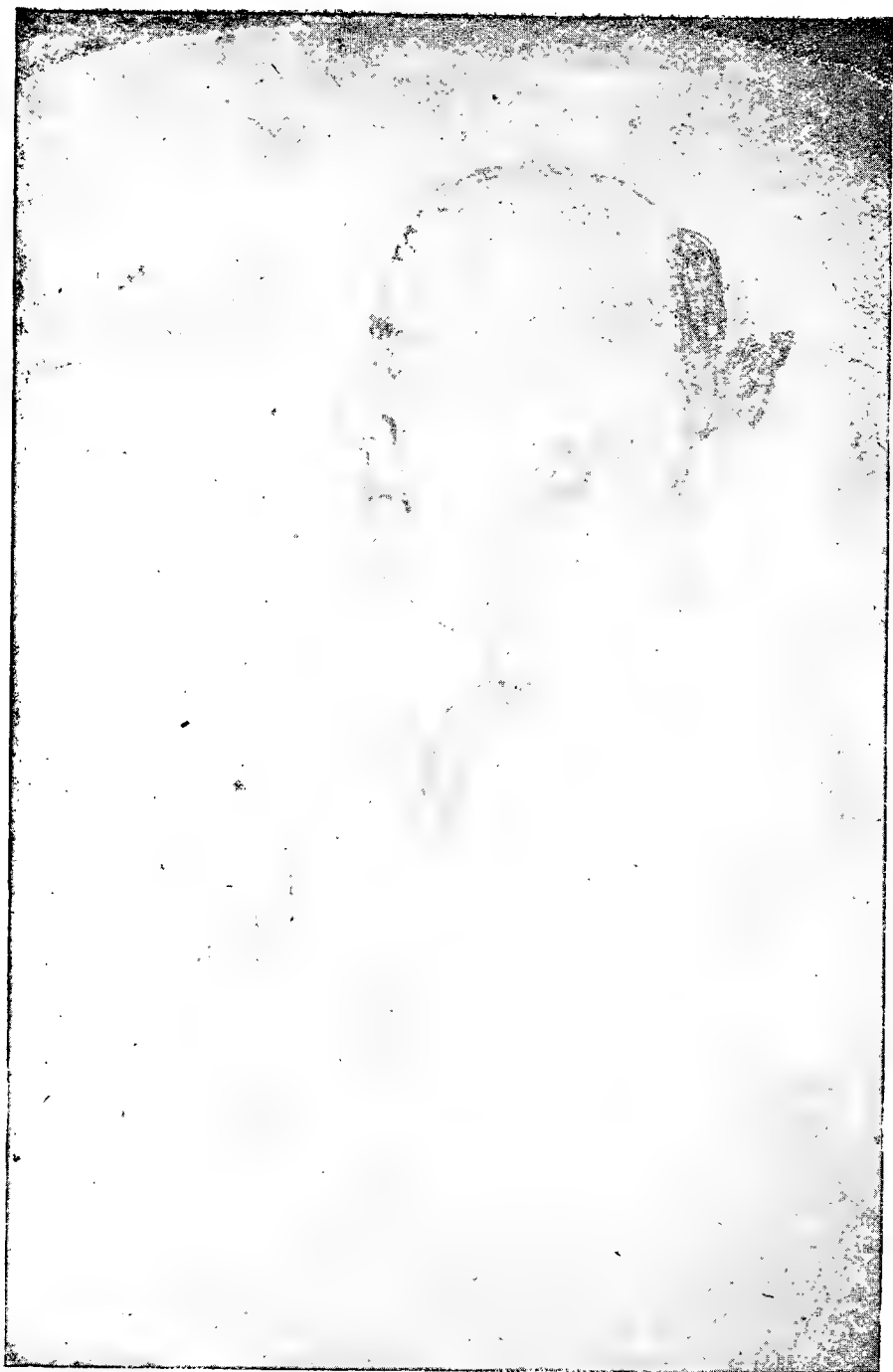
బసవరాజాది మహనీయులు, ఇతర పుస్తకముల నుండి విషయములను గ్రహించినను ఆయా గ్రంథనామముల నుదాహరించుచు, వారి స్వానుభవములను గూడ చేర్చి గ్రంథకర్తలైరి. శాస్త్రీగారట్లు చేయలేదు. బసవరాజులు వారిగ్రంథములనుండి “ఏయోగములనుగాని,

విషయములను గాని, ఇతరులెవ్వరును, ఏవిధముగను ప్రకటింపగూడదు” అని అనలేదు. వీరును అనరాదు. వారి సంప్రదాయమునే నేను పాటింప గోరితిని. వీరి గ్రంథ ప్రాశస్త్యమునకు విక్రయసంఖ్య దెలుపుచున్నారు. “అపూర్వ అత్యద్భుత గ్రంథ”మని ప్రకటించబడిన శ్రీ శాస్త్రీగారి గ్రంథమునందు ఏవైన ప్రమాదము లున్నయెడల సురించినచో, ఇంకను వేనకువేలు ప్రతులు అమ్ముడుపోవునుగదా యను నాశతో శ్రీశాస్త్రీగారి శ్రేయము నపేక్షించియే యిట్లు వ్రాసితిని గాని, వీరి గ్రంథములందు లేనిపోనితప్పులు జూపి నేను వేరు ప్రతిష్ఠలు గడించు తలంపుతో వ్రాయలేదు. అందుకనియే వ్యక్తిప్రాధాన్యమున కిష్టపడని ‘వైద్యవివోది’ నైతిని. రాష్ట్రాలైలమున తిలతైలమే వాడవలెనని శ్రీగోపాలాచార్యులుగారు గోట్టు చెప్పిన నే నంగీకరించుటకు సంసిద్ధుడను. నాకుమాత్రము ఏరండతైల మనియే బోధ. ఆంధ్రాయుర్వేద ఫార్మసీయోగములలోమాడ (124 వేచీ) ఏరండతైలమే కలదు.

“మలబారుడేశస్థులు మొదలగు ననేకమందియొద్ద మద్రాసునందే ఆరుసంవత్సరములు శుశ్రూష జేసి, అనేక నస్తుప్రదర్శనముల జూచి, అనేకమంది సహవాసము జేసి అనేకచోట్ల పనిజేసిన” శ్రీ శాస్త్రీగారును గ్రంథమునందు అశోకమునగా నరమామిడియని వ్రాసి, విమర్శన సమాధానమునందుమాత్రము వైద్యవివోదిగారు “శ్రమపడి చిత్తగించిన అశోక మే వాడవలసినదిగా నా ముఖ్యాభిప్రాయము” అని వ్రాయుచున్నారు. అట్లయినచోవారు తమ ముఖ్యాభిప్రాయమును విడనాడి నరమామిడి అని యేలవ్రాయవలెను? నావిమర్శనమునకు పిదప ముఖ్యాభిప్రాయ మొకటి క్రొత్తగా పొడమినది! అశోకము, నరమామిడి వేరువేరు ఓషధు లను విషయమును స్థలాంతర ఘన చర్చింపనెంచి యిక్కడ విరమించితిని.*

“వైద్యవివోది.”

* ఇక దీని విమర్శ అంతరించినది. — భారతి సంపాదకుడు.

శ్రీ. శే. గోవిందస్వామి సిల్లెగారు
ఫిడీలు వాయింతుటయందు నిరుపమానుడు.

(టి. ఆర్. మహాలింగంగారి పెన్సిల్ వ్రాతచిత్రమనుండి).

సాభిప్రాయవిశేషములు

గాంధీ-ఇర్వినునంధి ఏర్పడి రెండు మానములు గలిగినవి. కరాచి కాంగ్రెసు ముగిసి అయినవారములుగలిగినవి. దేశమునందంతటను శాంతికి బదులు సంక్షోభము ప్రవర్ధమానంబగుచున్నది. ఒడంబడికకు బిటీషు స్వీకరముందును, భరతవర్షమునందును వారివారి సంస్కారములు కనురూపముగను వ్యాఖ్యానము చేయుచున్నారు. లాంకామైరు వర్తకులు వారి బట్టలవర్తకము సాగుటలేదని మండిపడుచున్నారు. ఒకరు నిర్బంధములను సాగింపవలయునని కోరుచున్నారు. మరొకరు గాంధీమహాత్ముని లండనునగరమునకు రానీయజనదని ఘోషించుచున్నారు. వేరొకరు రెండవ రాండులేబిలు సమావేశము పనికిరాదని పలవరించుచున్నారు. కాంగ్రెసు ప్రచారకు లధికారులు ఇర్వినునంధియొడంబడికను ఆచరణమునందు బెట్టలేదని ఘోషించుచున్నారు. జైలులులందఱల వైదీల సందరను విడుదల చేయలేదు. బోర్సాడు, బార్డోలియందలి రయితుల ఆస్తులను తిరిగి ఇయ్యలేదు. ఉద్యోగస్థుల పనులను తిరిగి ఇయ్యలేదు. పోలీసు లాతీ ప్రయోగము, దౌర్జన్యములు వాడవల్లి, శ్రీకాకుళము మొదలగు స్థలములందు నిరభ్యంతరముగను సాగుచున్నవి. ఈ కార్యవిధాన మంతయును నిరంకుశాధికారుల హృదయమునందు

పరివర్తనము గలుగలేదని విశేషము చేయుచున్నది. నిరంకుశాధికారుల కార్యకలాప మెప్పటివలెను నిరభ్యంతరముగను సాగుచుండగను కాంగ్రెసు కార్యవిధానమునందు మార్పుగలుగలేదని యాక్షేపించుట నిరర్థకము పారతంత్ర్య దుఃఖవేదన ననుభవించుచున్న భారతీయుల ప్రతిబంధకములను తొలగించుట మొదటిది. ఆపని జరిగినపుడు కాంగ్రెసు ప్రచారమే నిలిచిపోగలదు. రెండవరాండులేబిలు సమావేశము జరిగి భారత రాజ్యాంగ సంస్కరణములు నిర్ధారణగానంతవరకును కాంగ్రెసు ప్రచారమును విరమించుట యవివేక మని లోకాచారనము విశేషము చేయుచున్నది. పూర్ణస్వరాజ్యము కాంగ్రెసు లక్ష్యము. ఏవిధమైన సంస్కరణములు రాజ్యాంగములందు జరుగక పూర్వము గాంధీమహాత్ముడు సత్యాగ్రహోద్యమమును విరమింపజేసియున్నాడు. ప్రభుత్వ మెప్పటివలెనే కాంగ్రెసు ప్రచారమును నిర్బంధించుటకు సాధనసామగ్రి గలిగియున్నది. ఏతేణమునందైనను ఆర్డినెన్సులను నిర్మించుటకును లక్షలకొలది సత్యాగ్రహులను నిర్బంధించుటకును సాధనసంపత్తి గలదు. కాంగ్రెసు సత్యాగ్రహోద్యమమును విరమించుట తోడనే కాంగ్రెసు బలము స్తంభించినది. ఇర్వినునంధి ప్రభు పవలంబించిన శాంతివాగ్ధిమును

ప్రభుత్వమున కనుకూలముగాని కాంగ్రెసున కనుకూలము గాదు. ఇంగ్లాండు ఇర్వినుప్రభువున కొనంగిన స్వాగతమును లండను టైముస్ మొదలగు పత్రికలు తెలిపిన యభిప్రాయములును నీవిషయమును విస్పష్టము చేయుచున్నవి.

* * * *

ఇర్వినుప్రభువు

ఇర్వినుప్రభువు శాంతిప్రియు డైనను బ్రిటీషుసామ్రాజ్యాభిమాని. వారిశక్తిసామర్థ్యము లన్నియును శాంతిన్యాయరక్షణవ్యాజమునను బ్రిటీషుసామ్రాజ్యప్రయోజనములకు వియోగిం నవిధము చరిత్రాంశము. ఇర్వినుప్రభువు సత్యాగ్రహోద్యమమును నిర్మూలము చేయుట కవలంబించిన చతుర్విధోపాయములును నిర్ధారము లైనవి. సత్యాగ్రహోద్యమమును శాంతి హర్గమునను నిర్మూలము చేసినవిధము సామ్రాజ్యాభిమానుల కానందమును గలుగజేసినది.

లండను టైముస్ ఇర్వినుప్రభువునుగూర్చి చేసిన ప్రశంస వారిసామర్థ్యమును విస్పష్టము చేయుచున్నది. “సత్యాగ్రహోద్యమమును తలనుండి క్రిందివరకును భేదించి నూతనపరిస్థితుల నిర్మించిన ప్రతిష్ఠ ఇర్వినుప్రభువునకు మాత్రమే దక్కినది” అని లండను టైముస్ చేసిన వ్యాఖ్యానము బ్రిటీషుప్రజా హృదయమును విశదము చేయుచున్నది. ఇర్వినుప్రభువు బ్రిటీషు

రాజనీతిజ్ఞులందరిసామాన్య డని వారి ప్రసంగములు రాజ్యనీతి విశదము చేసినవి. బ్రిటీషు ప్రజలు చూపిన గౌరవ స్వాగతములు సామ్రాజ్యప్రతిష్ఠకుగాని, ధర్మప్రతిష్ఠకుగా దని పత్రికలయభిప్రాయములు, రాజ్యవత్సనాయకుల ప్రసంగములు విశదము చేయుచున్నవి.

ఇర్విను - గాంధీ సంధి యంగీకరించిన విషయమునను లాంకామైదువర్తకులును పార్లమెంటు కన్వెన్షన్ ప్రసభ్యులును నిష్పాను గ్రక్కుచున్నారు.

* * *

పిక్మెంటింగు-యువక యువతులు

పిక్మెంటింగు వ్యక్తులకును జాతులకును సహజమైన జన్మహక్కు. జార్జిసార్వభౌముడు, యువరాజు, నాయకులు స్వదేశవస్తువులనే వాడుకొనవలయునని బోధించుట యాచారమైంది. షామినియనులు స్వదేశవస్తువులను రక్షణచేయగల యధికారమునుగలిగి అన్ని రాజ్యములును ఆర్థికస్వాతంత్ర్యమును గలిగియున్నవి. ఆసహజస్వాతంత్ర్యమునే ఇర్విను గాంధీ సంధి యంగీకరించినది. కాని పిక్మెంటింగు రాజకీయసాధనముగాక ఆర్థికసాధనముగ నుండవలయునని నిర్ణయింపబడినది. ఆ నిర్ణయమునే కాంగ్రెసుప్రచారకు లాచరణమునందు బెట్టుటకు ప్రయత్నములను జేయుచున్నారు. ఈ ప్రచారము గాంధీ-ఇర్విను సంధికి వ్యతిరేకముగాదని బెన్నుగా రెన్ని సాగులు చెప్పినను సర్వాధికారమును చిరకాల మనుభవించిన బ్రిటీషుప్రజలకును అధి

కాసులకును నిది రుచింపదు. పార్ల మెంటునం దును నితర ప్రదేశములందును పిక్నేటింగు విషయమై వేసెడి ప్రశ్న లన్నియును నిరర్థ కము లని బెన్నుగా రంగీకరించుచున్నను లాంకాక్షేరుప్రతినిధులు వితండవాదములకు బూనుకొనుట యన్య క్తము. రాండుటేబిలు సమావేశము సభ్యుమై సిరముగను శాంతి స్థాపింపబడనంతవరకును పిక్నేటింగును నిలు పుట యనుచితము. ఈ స్వల్పవకాశమును సైతము భారతీయులను విడనాడమని కోరుట యన్యాయముగ నున్నది. బ్రిటీషుప్రజులందని పక్షములవారును భారతీయులకు సమా నాదరణమునె చూపుదురని వారిభావములు విశదము చేయుచున్నవి.

* * * *

రాజ్యపక్షములు-పత్రికలు

కన్సర్వేటీపు పక్షనాయకుడు బాడ్లవిను గారు స్వరాజ్యనిర్మాణమునందు రక్షణనిషేధ ములు బ్రిటీషువర్తకపుహక్కులను రక్షించు టకు వినియోగపడవలయుననియును బ్రిటీషు వ్యాపార వ్యతిరిక్త మైన సూత్రము లనాదర ణీయములనియును విస్పష్టముచేయుచున్నాడు. లిబరలు పక్షనాయకుడు రీషింగుప్రభువు రక్షణ నిషేధము లన్నియును భారతీయప్రయోజన ములకే కావలయుననియును నవి అపరిత్యాజ్య ములనియును ఘంటాశఘముగ చాటుచున్నా డు. లేబరుపక్షనాయకుడు స్నేలుప్రభువును నూతన రాజ్యాంగవిధాన మ్మొసంఖ్యాకుల రాజకీయార్థికస్వత్వములను సంరక్షింపవలయు

నని పునఃప్రతిపాదనమును జేయవలయు నని నొక్కిచెప్పెను. పత్రికలు ఇర్వినుప్రభువుచూపిన ప్రశాంతస్వభావమును నిగ్రహమును కార్య పరత్వమును మహాబలమును కొనియాడినవి. ఇంతటి మహానుభావుడు రాజ్యప్రతినిధులందు లేడని పొగడినవి. బ్రిటీషుప్రజల లక్ష్యమునందు బ్రిటీషుప్రయోజనములే భారతీయప్రయోజన ములుగను గనుపట్టుట సహజము. మానవుల లక్ష్యము ముఖ్యముగాను బ్రిటీషుసామాజ్యాభి మానుల లక్ష్యము స్వప్రయోజనములే భార తీయప్రయోజనములుగ గనుపట్టుట యనుభవ సిద్ధమైనది. బ్రిటీషుసైన్యము, బ్రిటీషువ్యాపా రము, బ్రిటీషుఉద్యోగులు భారతప్రయోజన ములకే కావలయునని ఘోషించుచున్నారు. భారతీయప్రయోజనములను బ్రిటీషుప్రయో జనములను నెవరియిష్టానుసారముగ వారర్థము చేసికొనుటకు లండను రాండుటేబిలు సమా వేశవ్యవహారములు విశదముచేసినవి. ఇర్విను ప్రభువు భారతీయలక్ష్యమును స్వదేశమునందలి సత్యాగ్రహమునుండి విదేశమునందలి రాండు టేబిలుసమావేశమునందు లగ్నము చేయగలి గిన మాయావి. ఒకపెట్టున భారతీయులకు స్థానబలము ధర్మబలము గల సత్యాగ్రహో ద్యమము నిలిచిపోయినది. స్థానబలము ధర్మ బలములేని రాండుటేబిలుసమావేశము బల పడినది. సాంఘికవిభేదములు, దురాలోచనలు, స్వార్థప్రయోజనములు రాండుటేబిలుసమా వేశమునకు కాలయాపనము చేయుట కవకాశ ములు గలిగినవి. ఈ మాయను గలుగజేసిన

ఇర్వినుప్రభువు సహజముగను బ్రటిషుప్రజల సంకీర్తనలకు పాత్రుడుగ నున్నాడు. బ్రటిషు ప్రభుత్వమునకును ప్రజలకును రౌండుటేబిలు సమావేశము భారతీయులకు సమ్మోహమును గలుగజేయగలవిధమును మొదటి రౌండుటేబిలు సమావేశము విశదముచేసినది. ఆ వ్యవహారములందు వ్యక్తమైన విభేదములే కాంగ్రెసు చేరుటవలన ద్విగుణీకృతము లగునని బ్రటిషు ప్రభుత్వము గ్రహించినది. బ్రటిషురాజ్యశాత్రజ్ఞుల యభీష్టములను విఫలము చేయవలసిన భారము, చేయగల శక్తిసామర్థ్యములు భారతీయులమీదను గలవు.

* * *

రక్షణనిషేధములు

రక్షణనిషేధములను వివిధభావలక్ష్యములతో షరిశీలించుటకును నిర్ణయించుటకును గల యవకాశములను దేశమునం దంతటను పర్యాప్తంబులైన వాద ప్రతివాదములు విస్తృతము చేయుచున్నవి. బ్రటిషునాయకులు భారతీయనాయకులకును మంచిపాఠము నెప్పటికప్పుడు నేర్పచుందురు. రక్షణనిషేధముల విషయములందు బ్రటిషు ప్రజాప్రభుత్వములు పూనినమార్గము భారతీయనాయకుల కసహ్యమును గలుగజేసినది. పూర్ణస్వరాజ్యమునందు భారతీయులకు స్వీయస్వ్యాసంరక్షణమువలెను పరప్రతిషేధనస్వ్యాసమును గలదని ప్రతిపాదించుటకు భారతీయనాయకులు పూనుకొనిరి. డిల్లీ బాంబయిలయందు కూడిన వర్తకసంఘములు భారతీయులకుగల ప్రతిషేధనస్వత్వము

లను నిరూపించినవి. శ్రీయుత సేనుగుప్తగారు వారి యుపన్యాసములం దీవిషయమునే విస్తృతము చేయుచున్నారు. భారతీయుల నన్ని ప్రాంతములందును నిరాదరించెడి బ్రటిషు ప్రజలు భరతవర్షమునందు తమకును నిరాదరణ గలుగునని గ్రహించుట వివేకము. భారత నాయకుల ప్రసంగములు కోపావేశములను గలుగజేసినను భారతీయుల హృదయవేదనను గ్రహించుట కోపావేశమనమునకు సాధనము గాగలదు. ఇర్వినుప్రభువు, బ్రటిషురాజ్యపక్షములు, బ్రటిషుప్రతికలు, బ్రటిషువర్తకులు, బ్రటిషుప్రజలు బ్రటిషులక్ష్యములను జూచు నటులు, భారతీయలక్ష్యమును ధర్మలక్ష్యమును జూచుటలేదు. రెండుపక్షములందును చెలరేగెడి కోపావేశములు దుర్నిమిత్తములకు మూలమగుచున్నవిధమును గాంధీమహాత్ముని హితోపదేశములు విశదముచేయుచున్నవి.

* * *

గాంధీమహాత్ముడు-ధర్మయోగము

గాంధీమహాత్ముడు మహాత్ముల కనురూపమైనవిధమునను విశ్వకల్యాణమును గోరుచున్నాడు. బోర్నినైతులకు, కాంగ్రెసు ప్రచారకులకు, వార్తాపత్రికా ప్రతినిధులకు, అమెరికా ప్రజలకు, బ్రటిషు ప్రజలకును జేసిన హితోపదేశములు ధర్మప్రబోధమునకు సిదగ్ధములు. గాంధీమహాత్ముడు భారతీయప్రయోజనములగును బ్రటిషు ప్రయోజనములకును ప్రతిఘటనము లేదని విశ్వసించుచు ద్వివిధ ప్రయత్నములను సమన్వయము చేయుటకు

విశ్వప్రయత్నములను జేయుచున్నాడు. గాంధీ మహాత్మునకు సత్యము, ప్రమాణము. నిందా స్తుతులు, పర ద్వేషము, స్వార్థము ప్రమాణములుగావు. పూర్ణస్వరాజ్య విధానమునందు రక్షణనిషేధములు భారతీయప్రయోజనముల కేర్పడవలయుననుట నిర్వివాదాంశము. ఆ భారమును నిర్ణయించుటకు ధర్మాత్ముడైన గాంధీ మహాత్మునకు గల సంస్కారాధికారములు బ్రటిష్ రాజ్యనీతిజ్ఞులకును భారతీయనాయకులకును గలుగజాలవు. అధికారములేని నిరంకుశాధికారవర్గమువలెనే అధికారము లేని ప్రచారకులు చేసెడి యాందోళనమును దుర్నిమిత్తములకు మూలముగ నున్నది. ఇది శాంతికిని సాహచర్యమునకును సాధనము గాదు. ఇర్వినుప్రభువు “సహనము, సదసద్వివేకము, పరిజ్ఞానము, యథార్థగ్రహణము” దుర్నిమిత్తములను పారద్రోలుటకు సాధనములని తెలిపిన భావములు ప్రశస్తములుగ నున్నవి. ఆ ప్రశస్త భావములను సఫలముచేయగల సంస్కారాధికారములు గాంధీమహాత్మునకు మాత్రమే కలవు. ఇర్వినుప్రభు వీసత్యమును గ్రహించియే సత్యాగ్రహోద్యమమును విచ్ఛేదము చేసియును, గాంధీమహాత్ముని లక్ష్యమును కాంక్షించుచును సమావేశమునందు లగ్నముచేసియును బ్రటిష్ ప్రజల మహాస్వాగతమును బడయగలిగెను. భారతీయులును ఇర్వినుప్రభువునకు స్వస్తి వాచకములను చెప్పినను, గాంధీమహాత్ముని సంస్కారాధికారములను సంరక్షించుటకు

దుర్నిమిత్తములను నిర్మూలముచేసి స్వార్థపరాధములను సార్థకము చేయుచురుగాత !

* * *

విల్లింగ్డును ప్రభువు

ఇర్విను ప్రభువర్యుని సింహాసనమున నధిష్ఠించిన విల్లింగ్డును ప్రభువు సామ్రాజ్యాభిమానమునకు శిరోమణి. వారేమి చేయునదియను జాన్యమును గుఱించుట కవకాశములు లేవు. గతించిన హిందూ దేశాధికారానుభవము నిరాశను, నపేన కనడాధికారానుభవ మాశను గలుగజేయుచున్నది. గ్రేటుబ్రిటనునందు కన్పర్వెటీపు లిబరలుషక్ష నాయకులు లేవదీసిన ప్రతిఘటనధ్వజము నిరాశకు గారణంబైనను గాంధీమహాత్ముని నిగ్రహశాంతములకు ప్రతిఘటనధ్వజములు నిలువజాలవు. సత్యాగ్రహధ్వజమును ఆరోహణము చేయుట యసంగతమైనను పి కెటింగువిధానమునందు కాంగ్రెసు ప్రచారకులను కాంగ్రెసు నేవికా నేవకులను నిమగ్నులను జేయుట విజయమునకు మూలము. కాంగ్రెసుబలమువలనను గాంధీ మహాత్మునకు బలమును విల్లింగ్డును ప్రభువునకు పోషణమును గలుగ గలవు నిరంకుశవర్గము కీడు చేసినను, మేలుచేసినను కాంగ్రెసు ప్రచారము మాత్ర ముఖండిముగను సాగవలసి యున్నది.

* * *

కాంగ్రెసు ప్రచారము

స్వరాజ్యసాధనము లన్నియును కాంగ్రెసు ప్రచారమునందు పరిపక్వము నొందు

చున్నవి. కాంగ్రెసు ప్రచారము మహా వ్యాపకమును బొందుటకు లక్షలమంది ప్రజలు కాంగ్రెసునందు జేరవలయును. స్వరాజ్య చిహ్నమైన ఖడ్గమును వ్యాపింపజేయ వలయును. స్వదేశీక్షును దశదిశలంశను వ్యాపింపజేయవలయును. సత్యాగ్రహులును ప్రజలును వారి యావచ్ఛక్తిని శాంతియుతముగను విక్రేటిం గునకే కాక స్వదేశీక్షును వ్యాపింపజేయుటకై పాటుపడవలయును. కాంగ్రెసుబ: గౌంవముమీదనే గాంధీమహాత్ముని

ధర్మవిజయ మాధారపడియున్నది. గాంధీమహాత్ముని సత్యాగ్రహదీక్షయును కాంగ్రెసు ప్రచారకుల కార్యదీక్షయును విజయమును సమకూర్చగల విధమును శ్రీ కృష్ణపరమాత్ముడు విజయునిముఖమునను చేసిన ధర్మప్రతిజ్ఞ విశదముచేయుచున్నది. భారతీయు లాప్రతిజ్ఞ నారాధించి కృతార్థు లగుదురుగాత !

యత్ర యోగీశ్వరః కృష్ణో యత్ర పాగ్ధో ధనుర్ధరః,
తత్ర శ్రీ నిజయో భూతి ద్భివా నీతి ర్మతి ర్మతి .

వెలువడినది !

త్వరపడుడు !!

వెలువడినది !!!

జీవన ప్రభాతము

ఆంధ్ర గ్రంథమాలయందలి పదునైదవ గ్రంథము

అనువాదకులు : శ్రీ పోలవరపు రామబ్రహ్మయ్యగారు B. A., Murugan the Tiller (మురుగన్ ది టిల్లరు) అను పేరన శ్రీ కే. యస్. వెంకటరమణిగారు ఆంగ్ల భాషను రచించిన సుప్రసిద్ధనవల కిది అనువాదము. ఇది రమణీయమయిన సాంఘిక నవల. పాశ్చాత్య విద్యావిధానము, పాశ్చాత్య సంస్కారము, పాశ్చాత్య దర్శములు మొదలగువానివలన గలుగు కష్టములు ఇందు చక్కగ వర్ణితములయినవి. ఆంధ్రవాఙ్మయమున నిట్టి కథావిధానము గల యీ నవల క్రొత్తది. ఆంధ్రులెల్లరు చదువవలసినది. క్రాను ర2౬ పుటలు. వెల రు. ౧—౦—౦ మాత్రము.

తపాలా ఖర్చు ప్రత్యేకము.

త్వరపడుడు !

వెలువడినది

త్వరపడుడు

భారతీయ చిత్రకళ

గ్రంథకర్త: తలిశెట్టి రామారావుగారు, బి, ఏ., బి. యల్.

ఇది ఆంధ్ర గ్రంథమాలయందు పదుమూడవ గ్రంథము. ప్రాచీనకాలము నుండి భారతదేశమున చిత్రకళ పొందుచువచ్చిన మార్పులు, అభివృద్ధి మొదలయిన విషయములు, హైందవ చిత్రలేఖనోదయము, బౌద్ధకాలమునాటి చిత్రకళ, అజంతా విధానము, బౌద్ధవిహారములందలి చిత్రకళ, మొగలు చిత్రకళావిధానము, రాజపుత్ర చిత్రములపై ఖరీ, నేటిచిత్రములు మొదలయినవానిని గూర్చిన చరిత్రాదులు వివరముగా నీ గ్రంథమున చర్చింపబడినవి. ఆయాకాలపు చిత్రవిధానమును దెలుపు నట్టి త్రివర్ణ ఏకవర్ణ చిత్రములు నలువది ఇందు గలవు. చిత్రకారులు, చిత్రకళాజ్ఞానులు, చిత్రకళాభిమానులు నగు నాంధ్రులెల్లరు తప్పక చదువవలసిన గ్రంథము. వెల రు. ౧-౦-౦. తపాలా ఖర్చు ప్రత్యేకము

మేనేజరు, ఆంధ్ర గ్రంథమాల,

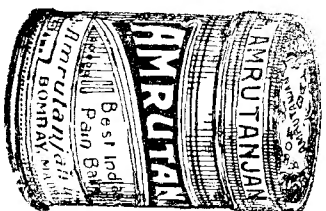
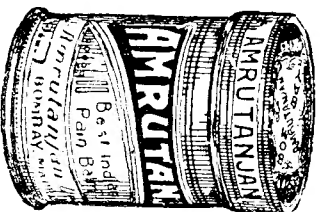
7, తంబుశెట్టివీధి, మద్రాసు.

AMRUTANJAN

Best Indian Pain Balm

ANNAS 8 ONLY

*This is
what I prefer*

Amrutanjan Depot
BOMBAY and MADRAS

శతకమంజరి - భక్తిసంపుటము

వృషాధిప, సర్వేశ్వర, దేవకీనందన, ఒంటిమిట్టరఘువీర, నారాయణ, శ్రీకాళహస్తీశ్వర
దాశరథి, రంగళాయి, శ్రీరామతారక, రామచంద్రశతకములు పది యిందు గలవు. ఒక్కొక్క
శతకమునకు పెక్కు మాతృకలతో సరిచూచి చేర్చిన పాఠభేదములును, ఆయా శతకకర్తల
చరిత్రమును, రచనమును, విషయమును విమర్శించిన విపులమగు పీఠికయును గలవు. ముచ్చటలు
గూర్చునట్లు మేలి క్యాలికోబైండు వెల రు. ౧-౮-౦. శతకములు విడిగను దొరకును.

క్రామపైజు పుటలు ౧౫౦, ధ మ్మ ప ద ము (వ చ న ము)
వెల రు. ౦-౧౦-౦.

గ్రంథకర్త: శ్రీ కిశాంబి రంగాచార్యులుగారు, యం. ఏ., యల్. టి.

ఈ పుస్తకం ఆంధ్రగ్రంథమాలలో ఏడవది. జాడ్యధర్మమతసారమయిన ధమ్మపదం అనే
పుస్తకానికి అనువాదం ఇది. 'అహింస' ముఖ్యధర్మం అన్నవిషయం ఈ పుస్తకంలో చక్క
గా వివరింపబడింది. మఱిన్ని కొన్ని గొప్పధర్మాలు విశ్వకల్యాణమున కుపకరించునవి ఇందు
ప్రతిపాదించబడినవి. ధర్మజిజ్ఞాసువులు తృప్తచదువ గలసినపు స్తకం ఇది. ప్రతులు కొలదిగ నే ఉన్నవి.

బ స వ పు రాణ ము వెల 2-8-0

గ్రంథకర్త:—పాల్కురికి సోమనాథకవి పరిష్కర్త:—వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి గారు

పండ్లండవ శతాబ్దమున వెలసిన శైవమతప్రతిపాదకమగు ద్విపదకావ్యము. ఇందు శైవ
మతోద్ధారకు డగు బసవేశ్వరునియు, తత్పూర్వులు, తత్సమకాలీనులు నగు శివభక్తులయు
చరిత్రములను సరసముగను, పాఠకులు మనసుకరగి తన్మయలగునట్లుగను కవి వర్ణించినాడు.
గ్రంథమున మృదామధురము లగు జానుదెనుగు పలుకుల జాలువార్చి రచనమున ముద్దులు
గురిపించినాడు. గ్రంథము భిన్నభిన్నమండలములకు జేరిన పెక్కు తాళపత్రమాతృకలతో
సరిచూచి పరిష్కరింపబడినది. పాఠాంతరములు సూచింపబడినవి. పరిష్కర్త రచించిన
అమూల్యమగు పీఠిక (129 పుటలు) ఇందుగలదు. ఆకాలపు టపూర్వసారస్వతచారిత్రకవిశేష
ముల లెక్కకు మిక్కిలిగ నందు పరిష్కర్త యేర్పికూర్చినారు. ఆధునిక కవికుమారుల కిది
యత్యంతోపకారకము.

మీసము—ఆంధ్రగ్రంథమాల, 7, తంబుళెట్టివీడి. చుద్రాసు.

అమృతాంజనము

సకలవిధములగు నొప్పులకు సంచీవివంటిది

అమృతాంజనం డిపో, మద్రాసు — బొంబాయి — కలకత్తా.